سەدەی کارەسات

برایم فەڕشی

حەمە هەتیو و بلشویکەکان

چەند گووتن لە مەڕ بڵاوکردنەوەی ئەو زنجیرەیە

خوێندنەوەی ئەو کتێبە ڕەنگە کەسانێک بێزار و تووڕە بکات، یان بیانخاتە ناو فکر و پرسیارەوە، ڕەنگە کەسانێکش بە "شەتەحات"ی بزانن! ئەوەی مێژووی ئینسان بە گشتی و مێژووی کورد بە تایبەتی چەندە لە سەر گوتنی ڕاستییەکان ساخ بۆتەوە و چەندی شەتەحات و چەندی درۆ و بووختان و چەندی راستی گێرانەوەی ڕووداوەکانە، جێگای باس و لێدوانە!

هیچ دەستەڵات و دەستەڵاتدارێکی جیهان بە دژی خۆی، نە مێژووی نووسیوە و نە ئیزنی داوە مێژووی دژ بە خۆی بۆ بنووسن، هیچ ئایین و ئایین زا و خوداپەرەستێکیش بە دژی ئایین و خوداکەی خۆی نەیگوتووە و نەینووسیوە، ئەو مێژوونووس و نووسەرانەش کە بە شوێن دەرخستنی ڕاستییەکانەوە بوون، ژمارەیان کەمە، ئەوە کوردیش دەگرێتەوە.

کتێبی "سەدەی کارەسات" ماکی ئەو کتێبەیە کە "حامید گەوهەری" ساڵی ١٩٩٧ بە ناوی "ئاڵەکۆك- بەسەرهاتەکانی سیاسی ژیانم" بۆ "غەنی بلووریان"ی نووسی و بڵاوی کردەوە. ئەو کتێبە ڕەنگە بۆ زۆر کەس بووبێتە سەرچاوەی مێژوویی ڕووداوەکانی سەبارەت بە حزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران و جوڵانەوەی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان لە سەردەمی دوای ڕووخانی کۆماری کوردستان.

مام غەنی لە پێشەکی کتێبەکەیدا دوای سپاس کردن لە کۆمەڵێک کەس نووسیویە:

" هەروەها سوپاسی هەڤاڵان "فەرهاد سارایی"، "مەحمود حەواری نەسەب"، "فەرەیدونی میتران"، "نەوید موعینی"، "یۆسفی وەفایی"(کەماڵ)، "برایمی فەڕشی"، "حەسەنی ماوەرانی" و "دوکتور "جەمشید حەیدەری" دەکەم، کە بەشێک بە پێشکەش کردنی زانیاری و هێندێکیش بە هێنان و بردنی من بۆ شوێنی جیاواز، هەلیان بۆ ڕەخساندم کەموکۆڕییەکانی "ئاڵەکۆك" چارەسەر بکەم."

ڕەنگە ئەو پێشەکیە تەنیا بەشی کتێبی "ئاڵەکۆک" بێت، کە مامە غەنی بۆ خۆی نووسیوەتی، کە ڕوونکردنەوەی گەرەکە. من لە لایەن مام غەنی بلووریانەوە ئاگادار نەکرابووم کە ئەو بیرەوەرییەکانی خۆی دەنووسێتەوە! هەر بۆیە هیچ کات جەنابی مامە غەنی داوای زانیاری لە من بۆ نووسینی ئاڵەکۆک نەکرد. ئەوە ڕاستە کە من، برایم فەڕشی ساڵی ١٩٨٩ بۆ ماوەی هەفتەیەک هەموو ڕۆژێک مامە غەنیم لە ماڵی خۆمانەوە لە شاری کۆڵن بردۆتەوە بۆ ماڵی کاک فەرەیدون میتران لە شاری "هورت". هەموو ڕۆژێکیش ماوەی چەند سەعات وتووێژی دوورو درێژم لە گەڵیدا بووە، کە لە ١٦ کاسێتدا جێیان بۆتەوە، کە پارێزراون.

من هەر ئەو کات کۆپی ئەو کاسێتانەم لە گەڵ لیستی بابەتەکانی هەر کاسێتێک بە نووسراوە، دایە دەست مامە غەنی بۆ ئەوەی بە کاوەخۆ گوێیان بداتێ و ئەگەر تێبینی لە سەریان هەیە، بینووسی یان داوا بکات لە وتووێژێکی تایبەتیدا باسیان بکات. بەڵام مامە غەنی دوای ئەوەی هەموو کاسێتەکان و نووسراوەکانی لە من وەرگرت، پێوەندی لە گەڵ مندا نەما.

کە کتێبی "ئاڵەکۆك" چاپ کرا و خوێندمەوە، نەمدەزانی بڵێم چی. مامە غەنیم پەیدا کرد و بە تەلەفون زیاد لە نیو سەعات قسەم لە گەڵدا کرد و پرسیارم لێکرد کە بۆ کارێکی وای کردووە؟ بەڵێنی پێدام لە نامیلکەیەکدا ڕوونکردنەوە بدات، بەڵام ئەو کارەشی نەکرد.

ئەو لە کۆتایی پێشکەی کتێبەکەیدا نووسیویە:

" لە کۆتاییدا پێویستە بە خوێنەرانی بەڕێز ڕابگەیەنم کە کتێبی "ئاڵەکۆک" تەنیا ژیاننامەی سیاسی منە، کە بڵاو دەبێتەوە و جیا لەو ئەگەر نووسراوەیەکی تر بە ناوی من بڵاو بکرێتەوە، جێگەی متمانە نیە"

یەکێک لە پرسیارە جیدییەکانی منیش لە مامە غەنی لە سەر ئەو بۆچوونەی بەڕێزی بوو. ئەو و کاک حامید گەوهەری کە کاسێتەکانیان لە بەر دەست دابوو، دەیانزانی کە نوسخەی سەرەکی ئەو شتەی کە ئەوان ڕۆمانی ئاڵەکۆکیان لێی ساز کردووە، لای منە.

ساڵی ٢٠٠٩ سەرجەم گفتگۆکەی من لە گەڵ مامە غەنی بە ناوی "سەدەی کارەسات" لە لایەن "بنکەی ژین" پاش تێپەڕبوونی ٢٠ ساڵ، لە سولەیمانی بڵاو کرایەوە، ئێستاش لە سەر داوای کۆمەڵێک لە دۆستان بە شێوەی زنجیرە بابەت دەخرێتە بەر دەست خوێنەرانی کورد. کارەساتی سەدەی بیست تەنیا ڕووداوە دڵتەزێنەکانی کوردستان ناگرێتەوە، بەڵکوو ناوەرۆکی ئەو کتێبە و چاپکردنی کتێبی چەشنی"ئاڵەکۆک" و نووسەر و مێژوونووسانی لەو چەشنەش دەگرێتەوە. ڕەنگە وتووێژی برایم فەڕشی و غەنی بلووریانیش لە خۆیدا کارەسات بووبێ.

برایم فەڕشی   گەلاوێژی ٢٧١٠ ئاڵمان

لە هیوای ئازادی یەوە هەتا زیندان و کۆچبەری

گفت و گۆ لە گەڵ غەنی بلووریان سرنج ڕاکێشە، 60 ساڵ لە ژیانی ئەو ، لە زیندان و کۆچبەریدا تێپەڕ بووە. مامە غەنی ساڵی 1303ی هەتاوی 1924 ی زایینی لە شاری مەهاباد – ڕۆژهەڵاتی کوردستان لە دایک بووە و ژیان و چارەنووسی لاپەڕەیەکی تاڵی مێژووی تێکۆشەرانی ئەو سەردەمەی وڵاتەکەمان نیشان دەدا.

هەروەک نووسەر و سیاسەتمەدار حەسەن قزڵجی و دوکتور عەلی گەلاوێژ کە دوای سی ساڵ ئاوارەیی و ژیانی تاڵی نامۆیی ، گەرانەوە کوردستان و لە زیندانی "ئەوین"ی تاران لە ژێر ئەشکەنجەدا گیانیان لێ ئەستێندرا. مامە غەنیش دوای 27 ساڵ زیندان، بەرەو کۆچبەری ڕاودنرێ.
کەسانێکیش وەک عەبدولرەحمان زەبیحی، سەدیق ئەنجیری ئازەر، قادر شەریف، عەبدوڵا ئیسحاقی، ئەسعەد خودایاری، سولەیمان موعینی، عەولا موعینی، دوکتور قاسملو، دوکتور شەرفکەندی، و دەیان کەسی تر، هەر لە کۆچبەریدا یان بێ سەرو شوێن دەکرێن، یان دەکوژرێن.
ئایا ئەمە ئەو چارەنووسەیە کە سیاسی و بیرمەندانی کورد خۆیان هەڵیان بژاردوە، یان بۆیان دیاری کراوە!؟ ئەوانە تەنیا رۆڵەکانی مەڵبەندێکی بچوکی کوردستانن، ژمارەی کوژراوانی کورد لە سەدەی بیستدا بۆ کەس حیساب ناکرێ!

ئەمرۆ بە ملیۆن کورد و بە هەزاران سیاسی و بیرمەند و هونەرمەندی کورد لە کۆچبەریدا دەژین، هێندێک لەوانە کە پێشکسوەتانی ئەو میللەتە بوون، ئەمرۆ لە هەندەران لە بێدەنگی زەمان و مەکاندا و لە تەنیایی و دوور لە زێد و میللەتەکەیان، "دەژین". سارمەدینی سادق وەزیری، مامۆستا هاوار(لە کاتی نووسینی ئەم بابەتەدا هەواڵی مەرگی بڵاوبووە)، محەممەد موکری(ساڵی ٢٠٠٧ لە پاریس ژیانی کۆتایی پێهات)، غەنی بلووریان و زۆر کەسی دی لە وانەن.

هەر کام لەو کەسانە چاک یان خراپ مێژووییەکی زیندوون، ئەو مێژووەی کە ئەوان دەیگێرنەوە لە کتێباندا نەهاتووە، ئەگەریش نەیگێڕنەوە ئەوە چووە و فەرامۆش کراوە، هەر وەک چۆن خۆیان فەرامۆش کراون. مێژووی ئێمەش مێژووی فەرامۆش کراوەکانە، هەرکام لە ئێمە بە دەستی خۆمان فرامۆشخانەمان بۆ خۆمان سازکردوە.
هەموو جیهان بگەرێین کتێبێک لە سەر ژیان و بەسەرهاتەکانی یەکەم سەرۆک کۆماری کوردستان پەیدا ناکەین، تەنانەت زۆرێک لە مێژوونووسەکانمان نازانن قازی محەممەد کەی لە دایک بووە، لە هەمان کاتدا خوێندکارانی خوێندنگاکان و زانستگاکانی وڵاتی ئێمە ژیان و بەسەرهاتی داگیرکەرانی وڵاتەکەیان بە دەرس دەخوێنن.
غەنی بلووریانیش لەو وڵاتەدا لە دایک دەبێ، کابرایەکی بێسەوادی بێ بڕوانامەی سیکل و دیپلۆم و لیسانس و دوکتورا، زانیاریی لە سەر میللەتەکەی دەداتێ و ژیانی سیاسی هەڵدەبژێرێ. بەو هیوایە رۆژێک لە رۆژان خۆی و خەڵک و وڵاتەکەی ئازاد بن. ئەو هیوا و ئاواتەی کە سەری دەیان سەردار و رێبەری کوردی بەرەو پەتی سێدارە کێشا، ئەو هیوایەی کە تەنیا لە یەک سەدەدا، سەدان کارەساتی لێ کەوتەوە کە دووانیان هەڵەبجە و ئەنفال بووە.

سەدەی بیست، سەدەی کارەسات بوو بۆ میللەتی کورد لە هەمان کاتدا سەدەی خەبات و خۆراگری. غەنی بلووریان لە 16 سەعات گفت وگۆی ڕووبەڕوودا، باسی سەدەی کارەسات دەکات، باسی سەرهەڵدان و تێکشکانەکان، باسی ڕووداوە شیرین و تاڵەکان، باسی ڕووداوە فەرهەنگی و ئایینی و فکری و نەتەوایەتییەکان دەکات کە خۆی لە نزیکەوە شاهیدی بووە. گێرانەوە و پرسیار و وڵامەکان دەبنە هۆی ئەوەی دەیان ڕووداوی گرنگی فکری، سیاسی، فەرهەنگی کە لە هیچ شوێنێک باس نەکراون، رۆشنایی بخرێتە سەریان، وەک بلشویکەکانی مەهاباد، وەک ئایینی کەڵبەش، کە هەر کیان زادەی موکریان بوون. ڕووداوەکانی سیاسی سەردەمی کۆمەڵەی ژ.ک و پاشان، ڕووداوەکانی پاش تێکشکانی کۆماری کوردستان، حزبی دیموکرات، شۆرشی باشوری کوردستان، ڕووداوە سیاسیەکانی پاش روخانی رژیمی پەهلەوی و ناکۆکیەکانی ناو کوردەکان و گەلێک باسی تر، بەرهەمی ئەم گفت وگۆیەن کە لە(1989/7/21 لە شاری کۆڵن – ماڵی 101 شەقامی بەرلین) تۆمار کراوە. بەڵام سەیر ئەوەیە پرسیار و وڵامی پرسیارەکانی 17 ساڵ بەر لە ئێستا لە پرسیار و وڵامی پرسیارەکانی ئەمرۆ دەچن.

بلووریان تەنیا وڵامی پرسیارەکان ناداتەوە بەڵکوو خۆی و سیاسەتەکانیشی دەکەونە ژێر پرسیارو رەخنە وگازندە. رۆڵ و دەوری خاس و خراوی مامە غەنی و رابەرانی حزبی دێموکرات و ژیانی سیاسی و تەشکیلاتی و کۆمەڵایەتی حزبی دێموکراتی کوردستان، هەوێنی سەرەکی باسەکانن، رەنگە ئەو مێژووە بۆ کەسانێک جێگای شانازی بێ و بۆ کەسانێکی دێ جیگای داخ و کەسەر و تێرامان و بیرکردنەوە.
رەنگە زۆر کەس لە گەڵ بیر و بۆچوونەکانی مامە غەنی و هەڵس و کەوتی سیاسی ئەو نەبن و گێرانەوەی ڕووداوەکان وەک مامە غەنی نەبینن و نەیان دیتبێت و نەیانبیستبێت. نووسەری ئەم کتێبە داوا لە هەموو ئەو کەسانەی کە بەشداری راستەوخۆی ڕووداوەکانی 60 ساڵی رابووردوی رۆژهەڵاتی کوردستان و ژیانی سیاسی و تەشیکلاتی و کۆمەڵایەتی حزبی دێموکرات بوون، دەکات، هەڵەکانی ناو ئەو کتێبە راست کەنەوە، بە تایبەت داوای جیدیم لەو کەسانەیە کە لەو

کتێبەدا ناویان دێت، کە بێدەنگ مەبن و ڕووداوەکانی مێژوویی 60 ساڵی ڕابووردوی وڵاتەکامان ڕاستگۆیانە بگەیینە نەوەکانی ئەمڕۆ و داهاتوو، با ئێمەش بتوانین مێژووی خۆمان ڕاستگۆیانە ببیستین.
یەکێک لە تایبەتمەندییەکانی ئەم چەشنە گفت وگۆیانە، ئەوەیە کە کەسی وڵامدەرەوە ناچار بە گێڕانەوەیە، گێڕانەوەی هەر ڕووداوێک، ڕووداوێکی دیکەی بە شوێنەوەیەوە و زۆر جار وڵامدانەوەی پرسیارێک دەکەوێتە دوای گێڕانەوەی چەند ڕووداو. هەر بۆیە کارەکە هاسان نییە و پەیتا پەیتا دەبێ یاداشت هەڵگیرێتەوە، کە منیس وام کردووە و لێم گەڕاوە مامە غەنی قسەکانی بکات، بەڵام پاش کۆتایی پێهاتنی هەر باسێک یان چەند باسێک دیسان گەراومەتەوە سەر بابەتەکەو پرسیارەکانم لە گەڵیدا باس کردووە. هەر بۆیە پاشان بابەتەکانم لە یەک گرێ داوتەوە بێ ئەوەی زیان بە باسەکە بگەیێت.

لە باسەکاندا چەند دەورەی سیاسی هەیە کە من ئەوانەم بە پێی مێژوو لە کتێبەکەدا هێناوە واتە لە بەرا ئەو ڕووداوانە دەخوێنەوە کە بەر لە کۆمەڵەی ژ.ک بووە، پاشان سەردەمی کۆمەڵەی ژ.ک، حیزبی دێموکرات، کۆماری کوردستان و پاشان هەتا ڕووخانی ڕژیمی شاهەنشاهی و دامەزراندنی ڕژیمی کۆماری ئیسلامی و ڕووداوەکانی پاشان هەتا ساڵی 1989.
به گوێرەی پێویست لە هێندێک شوێن لە پەراوێزدا ڕوونکردنەوە دەبێنن، لە هێندێک جێگاش قسەکانی خۆم لە دوو[] کەوانی گۆشەداردا نیشان داوە. لە گفتوگۆکەدا دوو بەشی تایبەت بە شانۆی دایکی نیشتمان و میرمیرێن هەبوو کە لێرەدا نەهاتووە لە بەر ئەوەی من لە شوێنێکی تر لە پێوەندی لە گەڵ" شانۆ لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان"دا هێناومە و هێنانیشی لێرەدا لە گەڵ باسەکانی سەرجەم ئەم کتێبەدا نەدەگونجا.
زمانی کتێبەکە زمانی ئاخافتنی ڕۆژانەیە و هەر ئەو زمانەیە کە ساڵی 1989 مام غەنی مەهابادی و ئەزی بۆکانی و ئێمەی موکریانی قسەمان پێکردووە، من هیچ دەستکاری زمانەکەم نەکردووە و هەر وەک خۆی نووسیومەتەوە، تەنیا لەو جێگایانە کە ڕستەکە تەواو نەبوبێت لە [] کەواندا ڕاست کراوتەوە. کە وایە خوێنەر لە ڕێگای زمانەکەشەوە پەی بە مێژووی بابەتەکە دەبا، ئەم شێوەیەم من لە چەند کتێبی دیکەشدا بەکار هێناوە و لام وایە کاری کەسێکی وەک منیش تەنیا گواستنەوەی قسەکانی مامە غەنیە، نە ڕازاندنەوەیان بە گوێرەی سیاسەتی ڕۆژ.
ئەوەش کە لەم کتێبەدا دێت بیروبۆچوونی مامە غەنی بلووریانە کە لە وڵامی پرسیارەکاندا گوتوویەتی، هەرچیش بە ناوی برایم فەڕشی یەوە هاتبێ ئەوە من واتە نووسەری ئەم دێرانە برایم فەڕشی لێی بەرپرسیارم، نە کەس یان دەزگایەکی دیکە لە وانە ئەو دەزگایەی کە چاپ و بڵاوی دەکاتەوە.
ڕۆژی سێزدەبەدەری ساڵی 2707
ئاڵمان – ئەیالەتی نوردراین وێستفالن- شاری کۆڵن 2007/4/2

حەمە هەتیو و بلشویکەکان

قەدیم، شەخسییەتێک بە نێوی حەمە هەتیو کە عیدەیەکی لە دەوری خۆی لە خۆ خڕ کردبووە بە نێوی باڵشویکهای مەهاباد، کە ئەو بڵشویکانە تەحتی تەئسیری ئەفسەرانی سوسیال دێموکراتی داخڵی ئەرتەشی رووس بوون، کە لە جەنگی ئەوەڵی جەهانیدا مەنتەقەی کوردستان لە گەڵ ئەرتەشی تورکیا شەڕیان دەکرد. لە مەنتەقەدا ئەوانە ئیرتباتیان لە گەل ئەو مەسەلەیە هەبوو. حەمە هەتیو لە ڕەئسی ئەو جەریانەدا بوو، دیار بوو ئەغڵەب عەناسووری زەحمەتکیش و لە عەینی حاڵ لۆتی و پۆتی مەهابادێ بوون.
تفەنگێکی سازکە و دەمانچەیەکی سازکە و ئەو جورەشتانە بوو. قازی محەممەدیش وەختێ جەوان بووە ، تەحتی تەئسیری ئەو جەریانەی قەراری گرتووە، ئیرتباتی لە گەڵ ئەو جەریانەی هەبووە، یانی باڵشویکەکان. دوایە کە ئەرتەشی رووس ئینقلابی ئوکتۆبر کراوە لەوێ، لە رووسییەی قوشوونیان دەعوەت کردووە بگەڕێنەوە، ئەو حەمە هەتیو و ئەوانە لە مەهابادێ قیامی موسەلەحانەیان کردووە، قیامی موسەلەحانەیان کردووە، قیامەکەشیان 48 سەعات بەردەوام بووە. لە داخڵی شاریدا کە بە تەدریج عەقەب نشینیان کردووە. لە مەنتەقەی لە دەورووبەری ماڵی قازی محەمەدی کە ئێستا هەیە ئەغڵەب کوژراون. هەموو ئاخرین نەفەریان کوژراوە و دیارە ئاساری ئەلعان خانەوادەی باڵشویکەکان لە مەهابادێ لە ئەترافی چۆمی مەجید خانێ هەن. پێیان دەڵێن تایەفەی باڵشوویکان، ئەلعانیش نێویان هەیە و نازانن باڵشوویک چییە، وەلی بە نێو مەشهورن، نێویان هەیە.

برایم فەڕشی مامە غەنی لە نێو قسەکانتاندا باسی حەمە هەتیو کرا و بلشویکەکان لە سابڵاخ ،ئەو کاک حەمەیە کێ بوو،چییان دەکوت،ئەوەی بۆ نێوی بلشویکیان لە سەر خۆیان دانابوو.ئەوانە کێ بوون چییان دەکرد؟
مامە غەنی من ئەو قسەو باسەم لە بابم بیستووە، باسی حەمە هەتیو و ئەوانە وەختێکی قشونی روسییەی تزاری لە تورکییەی شەڕیان دەکرد، شەڕی بەینەلمەلەلی ئەوەڵ[1914-1917] هاتن بۆ مەنتەقەی مە، کوردستانیان گرتبوو، قشوونی رووس واریدی ئێران بوون لە مەنتەقەی مەهاباد و ئەوانە ئەغلەب شەڕ بەینی تورکیەی عوسمانی و رووسان دەبوو، لە نێو ئەرتەشی رووسی تزاری دا ئەفسەرانی سوسیال دمکرات هەبوون، ئەفسەرانی حزبی سوسیال دمکراتی رووسی،لە نێو بەدەنەی ئەرتەشدا ئەو ئەفسەرانە لە مەناتقی موختەلف بیکار دانەدەنیشتن کاری تەبلیغی خۆیان دەکرد. لە

مەهابادیش کە دەورێک مابوونەوە، لەوێ مەشغوڵی ئەو تەبلیغاتانە و ئەو کارانە بوون. قازی محەمەد لە ئیرتبات لە گەڵ ئەوانە تەفەکوری سوسیال دموکراسی ئەو دەمی وەرگرتبوو،شتێکی پێگەیشتبوو، بەعزە شتێکی پێ گەیشتبوو.
حەمە هەتیو لە گەرەکی مە بوو،ماڵیان رووبەروی ماڵی عەبدوڵای ئیسحاقی بوو لە گەرەکی هەرمەنیان ماڵیان لەوێ بوو حەمە هەتیو. مەشهورن بوون. ئەو حەمە هەتیوە لەقەبی هەتیو بوو،ناوی ئەسڵی نازانم چ بوو،حەمە بوو بەڵام ئایا بێ باب گەورو بووە،بە نێوی هەتیویان نێو ناوە،یا لەقەب و عینوانێک بووە، لە محەلەی ئێمە زۆر لەقەب و عینوانان بە خەڵک دەدەن. ئەوەش خەڵک بەوی داوە، بە چ دەلیل نازانم. بەڵام ئەوە چێودار بووە، شوغڵی چێوداری هەبووە، حەیواناتی کرییوە و هات وچۆی دێهاتی کردوە و حەوت هەشت دە بزنی کرییوە هێناویەتی، فرۆشتویەتی لە بازاری و یا چەرچی بووە و نە چێودار، چێودار مەعنایەکی دیکەی هەیە. تێعدادێکیش یەکێک لە ئەفرادی شاری بووە کە تۆزێک قۆڵچۆماغیش بووە، وەکو گەردەن کلوفتی شار و بەڵام ئینسانێکی لۆتی مەنش بووە، ئینسانێکی هەڵکەوتوو بووە،ئینسانێکی زرینگ و هوشیار و هەڵکەوتوو بووە، با هەموو ئەوەی کە بێسەواد بووە.
تێعدادێکی لە خۆی هاڵاندووە،تەحتی تەئسیری ئەو ئەفسەرانەی سوسیال دێموکرات، نێوی خۆیان ناوە بلشویک،دەبێ ئەو بلشویکەیان لە بلشویک و منشویک ، لە وێیان گرتبێ. شاید بۆخۆیان نەیانزانیبێ ماهییەتەن بلشویک چییە. وەلی بابم کە لێم دەپرسی ئەوانە کە بلشویک بوون چییان دەگوت. دەیانگوت دەوڵەمەند نابێ بمێنێ، فەقیر دەبێ سەر کەوێ، شعارەکەیان ئەوەیە دەوڵەمەند نەمێنێ و فەقیر سەرکەوێ، ئەوە شعاریان بووە ئەو دەمی.
پاش ئەوەی قشوونی تزاری دەکێشتەوە،لە ئینقلابی ئوکتوبرێدا. لەنین دەعوت دەکات بگەڕێنەوە داخلی رووسییەی، حەمە هەتیو و ئەوانە موردی حەملەی حکومەت قەرار دەگرن وچوون لە گەڵ ئەفسەرانی سوسیال دێموکرات هاتوون و چوون رەوابتیان هەبووە، فەعال بوون و شۆرەتیان پەیدا کردووە،زیییدایەتیشیان لە گەڵ ئیمپراتوری عوسمانی بووە،ئەو بلشویکانە.
وەکوو بابم نەقلی دەکرد کە ئەوانە،دەگەڵ ئەفسەرانی تزاری رەوابتیان هەبوو حەتتا تفەنگیان هەبووە،پشتیوانی ئەوانە بوون.هەروەکوو **شێخی غەوساباتێ**، شێخی غەوساباتێ نێوەکەی دەقیق نییە ئێستا،شێخی غەوساباتێ یەکێک لەو عەناسورانە بووە کە مخالفی ئەرتەشی عوسمانی بووە، مخالفی شعاری حاجی بابەشێخی بووە، کە دوایە بوو بە رییسی حکومەتی میللی. مخالفی ئەو شعارەی حاجی بابە شێخ بووە کە کوتویەتی "چوون رووسەکان کافرن عوسمانییەکان موسڵمانن، دەبێ ئێمە پشتیوانی لەوان بکەین."
ئەو شێخی غەوساباتێ مخالفەتی کردوە لە گەڵ ئەو شعارەی حاجی بابە شێخ و ئەو حەمە هەتیو وئەوانە پشتیوانیان لەو شێخی کردووە. وە زیدیەتیان بووە لە گەڵ ئیمپراتوری عوسمانی. کە ئەوە بوو خەڵکەکە زیاتر وەشوین قسەی **حاجی بابەشێخی** کەوتن و لە گەڵ ئیمپراتوری عوسمانی تێکەڵاو بوون و کاک **فەتاحی قازی** پەرچەمداری هەواداری ئیمپراتوری عوسمانی لە مەهابادێ بوو. لە تایفەی قازییەکان بوو،لە نێو عەشیرەتیشدا **قەرنی ئاغای مامەش** ئەوەی فەرمانداری مەهاباد بوو، هەواداری عوسمانییەکان بوو.
گەرچی ئەفسەرانی رووس لە مەهابادێ نوتقیان کردبوو، قسەیان بۆ خەڵک کردبوو کوتبوویان ئێمە بیستوومانە ئیمپراتوری عوسمانی ئێوە تەحریک دەکات، ئێمە بیستوومانە بەعزێک عولەما و شیوخی ئەنگۆ تەبلیغ دەکات بەر زییدی ئێمە، بەڵام ئەنگۆ ئەو کارەی مەکەن ، ئەنگۆ میللەتەن دانیشتوون لێرە، ئەمە دوو دەوڵەتین شەڕ دەکەین ئەمە هاتینە ئێرە ئێوە شتی خۆتان بە مە بفرۆشن ئەوان هاتنە ئێرە شتی خۆتانیان پێ بفرۆشن، دەخالەت لە کاری ئێمەدا مەکەن. زەرەر دەکەن. بەڵام خەڵکەکە تەحتی تەئسیری عەواملی مەزهەبی و تەبلیغاتێکی کە بۆیان کرابوو، مەخسوسەن فتوای حاجی بابە شێخی کە ئەو دەمێ شێخێکی بوو و نفوزی هەبوو. دیارە عوسمانییەکانیش دیارە تەبلیغیان بۆ کردوون،عولەمای عوسمانیش هاتوون،دەنێویانەوە و تەبلیغیان بۆ کردوون،خەڵکەکەیان وەدوای خۆیان دابوو،لە گەڵ رووسان شەڕیان کرد و بەعزە هەتکی حورمەتیشیان بە کوشتەکان و لاشەی سەربازەکانی رووس کردبوو، قەسابی یەکیان کردبوون. پاش ئەوەی کە عوسمانی مەهابادی گرتەوە و رووسانیان شکست دا، و ئەو ئیهانەیان پێکردبوون و بەعزە جێگایەکیان بڕیبوون، دە گەڕانەوەیدا کە ئیمپراتوری عوسمانی شکستیان خوارد، رووسان هاتن مەهابادیان گرت،کوشتارێکی زۆریان لە مەهابادێ کرد. قتل و عامیان کرد. قتل و عامی مەهابادیان کرد، خەڵکێکی زۆریان کوشت.
میرزا فەتاحیش کوژرا لەوێدا،بەڵام قەرنی ئاغا و ئەوان شکستیان خوراد و کشانەوە. خەڵکی مەهابادێ پەنایان برد بۆ کونسولگەرییەکانی کە ئەو دەمێ لە مەهابادێ پێیان دەکوتن شابەندەر، پەنایان برد بۆ ئەوێ یان بۆ مزگەوتەکان. بەڵام رووسەکان ئەوەی وە چنگیان کەوتن، خەڵکیان کوشت. بە ئینتقامی ئەو ئیهانەیەی کە بە سەربازەکانیان کراوە و مشارکەتیان لە گەڵ عوسمانی عەلەیهی ئەوان کردوە. دوایە کە رووسیە رۆیشت و ئیمتراتوری عوسمانی پیروز بوو هاتەوە ئەو مەنتەقەیە، شێخی غەوساباتیان گرت و ئیعدامیان کرد. هەر لە دێیەکەی خۆی ترکەکان گرتیان ئیعدامیان کرد.
بە خاتری هەواداری لە رووسییەی بە حەقیقەت هەواداری لە رووسییەی نەکردبوو، شێخی غەوساباتێ ، مخالفەتی لە گەڵ ئەوەی کردبوو کە ئەو شەڕە شەڕی دین نییە. شەڕی قودرەتە، شەڕی سەرزەمینە، شەڕی داگیرکردنی وڵاتی یەکترییە. بەشی بە مەسئەلەی مەزهەبییەوە نییە. بەنابەرئین هەر کەس لەو شەڕەیدا بکوژرێ شەهید نییە بەرخەلافی ئەوەی حاجی بابە شێخ دەڵێ. مخالفەتەکەی وی دەو راستایەی دابوو. بەڵام چوون ئەوە بابی تەبعی حەمە هەتیو و ئەوانیش بوو. پشتیوانیان لە شێخی غەوساباتێ دەکرد.

کەڵبەش، شارەوانی مەهاباد، ڕێکخراوی لاوان، کۆمەڵەی ژیانەوەی کورد

کەڵبەش

لە مەرکەزی شێخێ غەساباتێ ڕا، بەعدەها جەریانێکی مەزهەبی هاتە دەرێ وەکوو جەریانی کەڵبەش، بە نێوی مەزهەبی کەڵبەش، کە سەرچەشمەکەی لەو شێخی غەوساباتێ هاتووتە دەرێ. مەزهەبی کەڵبەش کە ئێستا لە مەنتەقەی سندووس و لاجانێ کوردستانی بەشی ئێمە []هەیە، زۆر بە کوندی حەرەکەت دەکا و بە کوندی عەمەل دەکات. بە عیللەتی موخالفەتهایەکی کە ئیسلامییەکان دەیکەن[]. ، حەتتا بەعزە ئەشخاسێک کە کەڵبەش بوون، مەلاکان و ئاغاکان لە دێیەکەی خۆیان رایان نەگرتووە، دەریان کردوون.
کەڵبەشی ئێمە بە کەڵی نێوچاوان سپی دەڵێین کەڵی بەش، هەر کەڵێکی نێوچاوانی سپی بێ پێی دەڵێن بەش، گا بێ کەڵ بێ نێوچاوانی سپی بێ، پێی دەڵێن کەڵی بەش ئەو کەڵبەشەش نێوەکەی، بەو مەزهەبەوە بەستراوە. "هەمزە" ئاشەوانێک بوو لە بالخچی، دیی بالخچی قەدیم دێی ئێمە بووە لە ساڵی 1314 بابم کڕی بە 14 هەزار تمەن پولی نوقرە.[] هەمزە ئاشەوان لە دێی مە بوو لەو باڵخچییەی ئەوە سەردەمداری مەزهەبی[ئەو] کەڵبەش بووە، وە چوون بۆ خۆی کەڵەوان بووە یانی کەڵی راگرتووە، بۆ شەڕ ئەو دەمی شەڕە کەڵ بووە لە قەدیمی لە مەنتەقەی ئێمەدا، کەڵی راگرتووە بۆ شەڕ مەخسوسەن کەڵەکانیشی هەموو نێوچاوان سپی بوون. بە ماڵە کەڵبەشان ، مەزهەبەکەشیان کە ئەوە[هەمزە ئاشەوان] خەڵیفەی دینی کەڵبەشان بووە، مەزهەبەکەشیان بە نێوی مەزهەبی کەڵبەش نێو ناوە. لە بەر ئەوەی ئەو کەڵەوانە، **هەمزە ئاشەوان** کەڵەوان بوو، کەڵی راگرتووە بۆ شەڕە کەڵ کەڵەکانی نێوچاوانیان سپی بووە، پێیان کووتەوە ماڵە کەڵبەش و چوون خەڵیفەی مەزهەبی کەڵبەشیش بووە، ئەو جەریانە مەزهەبییە بووە، پێیان کوتووە مەزهەبی کەڵبەش. چوون ئەوە خەڵیفە بووە، ئەوانەش کتێبی مەزهەبیان مەسنەوی مەولەوی بووە، و عەجایبە کە هەمزە ئاشەوان کە شەخسێکی بێ سەواد بوو، وەکوو ئەو موسڵمانانەی کە بێسەوادن بەڵام قورئان دەخوێنن فێر دەبن، حافزئەلقورئان یا ئەشخاسی دیکە کە قورئان دەخوێنن، نازانن بنووسن بخوێنەوە، ئەو هەمزو ئاشەوانەش زۆر عەجیب شیعرەکانی مەسنەوی بە مەعنا دەزانی دەیخوێندەوە، و ئەمن موحەسلی دەبیرستان بووم کە دەچووم بۆ بالخچی بانگی دەکردم و دەیبردم لە ماڵێ، دەیگوت وەرە ئەو کتێبەی بخوێنەوە،بە راستی شیعرەکانم کە دەخوێندەوە بەشی زۆری مەعنای شیعرەکانی تێنەدەگەیشتم ئەو مەعناکانی پێ دەگوتم و بۆی لێکدەدامەوە بێ سەوادیش بوو. ئەو مەزهەبی کەڵبەشە ئەو کتێبەیان هەبوو. یانی دەر حەقیقەت عارف بوون. سوفیگەریی بوو، شکلێکی سوفی گەرییە، بەڵام نە سۆفیگەری عیرفانی ئیسلام، نەوعێک تەسەوف کە شەڕاب لە نێو ئەوانەدا حەلاڵە، لە ماڵە خۆیان شەڕابی دادەنین، دەیخوێنەوە. نوێژ ناکەن مەگەر لە ترسی موسڵمانان نوێژ بکەن. بۆ حەفازەتی خۆیان رۆژوو بگرن بۆ حەفازەتی خۆیان گەرچی خۆیان بە رۆژوو و نوێژی موعتەقد نین. جەریانێکی فکری موعتەقدن کە هەموو شتێک لە باڵای ئینسان خۆیدایە[]. خوداش هەر ئینسان بۆخۆیەتی. شەیتانیش هەر لە نەفسی خۆیدایە. بە تەبیعەت عەلاقەمەند بوون، بە کاسبی عەلاقەمەند بوون، بە زەرعەت عەلاقەمەند بوون. یانی تەحتی تەئسیری جەریانێکی دینی زەردەشتی و عیرفانی ئیسلامی بوون. وەکوو یەزیدییەکان،بەڵام ئەو کەڵبەشانە لە گەڵ یەزیبیدیەکان فەرقیان زۆرترە، یەزیدی مومکێنە شەڕابی بۆ حەرام بێ. بەڵام ئەوانە شەرابیان بۆ حەلاڵە. ئەوە جەریانێکی مەزهەبی بوو کە لەوێ هاتە دەرێ. ئەو حەمە هەتیو و ئەوانەش موتەئسیر بوون لەو جەریاناتە مەزهەبە[]،هەر خودی ئەو حەمە هەتیو و ئەوانە کە بە ناوی باڵشویک بوون، بەڵام چوون نەیانزانییبوو باڵشەویک چییە،تەحتی تەئسیری شێخی غەوساباتێ و ئە جەریانە مەزهەبییە بە نەزری من هاتووە پەرەی ساندووە گەیشتۆتە ئەو دەورەیەی کە ئێستا هەیە. ئێستاش فەعالییەت دەکەن و پەرە دەستێنێ. ئەوە مەزهەبی کەڵبەشە. بەشی زۆری ئەو کەڵبەشانە لە حەرەکەتی حزبی دمکراتی کوردستاندا ئەو دەورەوی کە ئێمە بووین بەشی زۆریان لەوێدا شیرکەتیان هەبووە، یەکێک لە نامدارترینیان **ئەحمەدی ئاهەنگەری** یە، بابی خێزانی **کەریمی حیسامی**. ئەحمەدی ئاهەنگەری کە پارەکە وەفاتی کرد[1988] لە گەڵ من لە زیندانێ بوو. ئەوە یەکێک لە سەردەمدارانی مەزهەبی کەڵبەش لە سندووسێ بوو. وە هەن ئێستاش. جەریانی حەمە هەتیوی ئەوە بوو. پاشان کە حکومەتی تزاری، ئێرانی چۆڵ کرد،حکومەت هات هجوومی هێنا ئەوانە دەستگیر بکات، لە داخڵی شاریدا مقاومەتی موسەلەحانەیان کرد و کوچە بە کوچە کۆڵان بە کۆڵان. دوو رۆژ سێ رۆژ شەڕ ئیدامەی هەبوو. لە نێو شاریدا. بەڵام چوون هێزیان کەم بووە. زیاتر لە حەفتا هەشتا کەس نەبوون. ئەوانە هەموویان لە شاریدا کوژراون.

برایم فەرشی ئەو جەریانە تاریخەکەی دەبێتە کەی؟

مامە غەنی تاریخەکەی دەبێتە1297[هەتاوی]1917[زایینی] ئینقلابی ئۆکتۆبر. حەرەکەتی موسەلەحانەکەیان پاش دەرچوونی ئینقلابی ئوکتۆبر بوو.[ئەوانە] کوژراون بەڵام خانەوادەی بڵشویکەکان لە مەهاباد هەر بوون،**حەسەن بڵشویک** دە مەهاباد ئاوگیری حەمامی **میرزا رەسول** بوو. ئەو مابوو لە تایفەی بڵشویکەکان بوو. کە لە رەفیقەکانی **حەمە هەتیو** بوو. بەڵام لە تایفەی خودی حەمە هەتیو کەس نەمابوو. بەڵام حەسەن بڵشویک مابوو، کە پیاوێکی گەڕاوە بوو. لە دوروبەری چۆمی مەجیدخانیش ئێستا لەو دێهاتانە خانەوادەی بڵشویکەکان دەڵێن هەن، ئەشخاسێک کە ماڵێ بڵشویکەکانیان پێ دەڵێن. لە دێهاتیشدا ئەوانە فەعالییەتیان هەبووە.کاریان کردووە.

قشوونی شوورەوی و ڕامالّینی هێزی شارەبانی مەهاباد

ساڵی 1320 کە نیروی موتەفقین هاتن بۆ ئێران و قشوونی شوورەوی گەیشتە مەهاباد، حکومەت نەما، ئەرتەش نەما ، پۆلیس نەما، فەرماندار و حکومەت بە تەواوی پایگای لە مەهابادا نەما، ئەڵبەتە ئەوانە هەمووی دواو بەدوای یەک تێکچوون. کە من لێردا بە گشتی باسی دەکەم، ئەرتەش چەک کرا، فەرماندار ڕۆیشت تەنیا ئیداراتی حکومەتی مانەوە، یەک لەوانە ئیدارەی شارەبانی بوو بە چەند پاسەبانەوە،کە پاسەبانەکان پێچی کوردیان لە سەر دەنا، بە بێ چەک دەهاتنە شاری و کڵاوی پاسەبانیان لە سەر نەدەنا، دەرکی شارەبانیان دادەخست و لە پشت دەرکەکەیەوە تفەنگچییان رادەگرت، بە بێ ئەوەی خەڵک بیانبێنێ کە تفەنگچی لە بەر درگا راوەستاوە. حکومەت لە مەهاباد هێزی نەمابوو. ئەفسەرێکی شارەبانی سەگوردێک بوو بە ناوی **قوبادی** خەڵکی کرماشان،ئەویان ناردبوو بۆ مەهاباد، چوون کورد بوو، بە کوردی قسەی دەکرد بۆ ئەوەی کە مووجودییەتی شارەبانییەکەی رابگرن،ئەویان ناردبوو کە شارەبانییەکەی رابگرێ. بۆ ئەوەی نیشانەیەک لەو حکومەتە نەمێنێ، شارەبانیش کەوتە بەر هێرشی خەڵک و پاسەبانەکان چەک کران.

عەزیزخانی کرمانج

لە مزگەوتی هەباس ئاغا، **عەزیزخانی کرمانج** کە بە قەوم و خێش دەگاتەوە تایەفەی قازی محەمەد و خانەدانی ئەوان، لە بەگزادەکانی ئەترافی بۆکان، سوخەنرانی کرد کە **حوسێنی فروهەریشی** لە گەڵ بوو، فروهەر مەهابادی بوو. باسی ئەو شارەبانی‌یەی کرد و بە نوتفەی حکومەتی چەپەڵی تارانی لە قەڵم دا و کوتی بۆ دەبێ لە کوردستان ئێمە بێڵین بمێنێتەوە! خەڵکێکی زۆریش کۆبوونەوە ، منیش خۆم لەوێ لە نیو خەڵکەکەدا بووم وەک تەماشاچی. زۆر دژی حکومەت ، دژی ژاندارم،جنایەتێکی کە ژاندارم کردوویەتی لە کوردستان،جنایەتهایەکی کە پۆلیس کردوویەتی لە کوردستان،ئەوانەی باس دەکرد،خودی ئەوە هەستی ئیمەی دەبزواند، کە ئیمە خەت وەرگرین.
لەوێ ڕا حەرەکتەکە دەست پێکرا **عەزیزخان** و **حسێن فروهەر** کەوتنە پێش خەڵکەکە، ئێمەش بە دوواياندا‌چووین، لە بەر دەرکی شارەبانی تەقە کراو و دیار بوو بەرگری دەکەن، بەڵام تەنها یەک کەس تەقەی کرد ئەویش پاسەبانێکی مەهابادی بوو، ئەوانی دی هیچیان بەرگریان نەکرد. تەنیا ئەو لە سەربانی ڕا تەقەی لە خەڵک کرد کە نیوی **عەبدوڵلا**[i] بوو، لە خەڵکەکە یەک کەس بە دەستی ئەو پاسەبانە کوژرا کە ئەویش هەر نێوی **عەبدوڵا**[ii] بوو. دوای ئەوە شارەبانی بە دەستی خەڵک گیرا و 6 نەفەر پاسەبانی غەیرە کورد کوژران. ئەوانە کەسانێک بوون کە لە زەمانی رەزاشا خەڵکیان ئازار دابوو. نێفەکی خەڵکیان بڕیبوو، بە زۆر سەر کڵاوی پەهلەویان لە سەری خەڵک نابوو. من وەکوو جەوانێک ئەو رووداوانە و گوتنەکانی کاک **حەمەدەمین، کاک مینە، ئەحمەدی زێنەبێ**[iii]، و قسەکانی **عەزیزخانی کرمانج**، بۆ من بوون بە مایەی بیرکردنەوە.

رێکخراوی لاوانی کورد

شەخسێک ئەڵبەتە نێوی نەهێنین باشە، ئەفسەرێکی شوورەوی بە ناوی **جەعفەرۆف** کە لەو ئەفسەرانەی کوردی شوورەوی بوو،ئەغڵەب دەهات بۆ مەهاباد،تیمی واڵیباڵی ئەفسەرانی جەوانی دێنا بۆ موسابقەی واڵیباڵ لە دەبیرستان. لەو تەریقەیەوە دەیویست کاری خۆی بکات، جگە لەوە میقدارێکی رۆزنامەی "ڕێا تازە" ی کوردەکانی شوورەوی دەگەڵ خۆی دێنا و دە نێو ئێمەدا پەخشی دەکرد، رۆژنامەکە بە پیتی لاتینی دەنووسرا، ئێمە بۆ ئەوەی بتوانین ئەو لاتینە رووسییە بخوێنینەوە، ئەلف و بێی رووسییەکەی فێر بین، داوامان لە ئەرمەنییەک کە بەرپرسی چرابەرقی مەهابادێ بوو، تکامان لێ کرد بێ لە دەبیرستان ئێوارانە بە قەرا پێنج شەش رۆژان کۆمەکمان پێ بکا ئەلف و بێکەی فێر بین. ئەو هات و یاریدەی داین و فێری ئەلف و بێی کوردی رووسی لاتینی بووین و رۆزنامەکەمان دەخوێندەوە. دە رۆزنامەکاندا باسی کۆمسۆمۆڵ رێکخراوی لاوانی حیزبی کۆمۆنیستی شوورەوی کرابوو، من لە ژێر کارتێکردنی ئەو ێکخراوە بانگهێشتنی رەفیقەکانی خۆم لە دەبیرستان و دەرەوی دەبیرستان کرد بۆ ئەوەێ ئێمەش ڕێکخراوێکی لاوان پێک بهێنین و نێوی رێکخراوی لاوانی کوردی لێ بنێین.
بانگهێشتنەکەم بە ئیمزای کۆمەڵێک لەو لاوانە گەیاند کە دەمناسین و لە گەڵیان ئاشنا بووم، ئیمزایەکی زۆرمان کۆ کردەوە، دەتوانم بڵێم 200 ، 250 کەسێک ئیمزای کرد. پاشان لازم بوو جێگایەکمان هەبێ بۆ کۆبوونەوە، رووبەروی شێروخورشیدی ئێستای مەهاباد، خانوبەرەیەک هەیە، ئێستا دەبێ دەستی لێدرابێ و وەک پێشوو نەمابێ کە هی **ساڵح زادەی** دەوا فرۆش بوو.
چووین داوامان لێکرد ئەو خانووە ،بە ئیجارە بدا بە ئێمە. حەسارێکی چکولەی هەبوو. دوو نهۆم بوو. نهۆمی سەرێ ساڵۆنێکی گەورە بوو، دەگەڵ وەتاخێکی چکۆلە لە تەنیشتی. ئەو خانوەومان بە 35تمەن لێ بەکرێ گرت. داوامان لە برادەران کرد کە هەر کەس هەر چەشنە کتێبێکی هەیە بیهنێ بۆ ئەوەی کتێبخانەیەکی لێ دروست کەین. لە دەبیرستان تەختە رەشێکمان هێنا، پاشان من لە گەڵ چەند نەفەر لە رەفیقەکانی خۆم چووینە، بازار و قاوەخانەکان و داوامان لە قاوەچییەکان کرد، کۆمەکمان بکەن بۆ رێکخراوی لاوانی کورد. هەر قاوەخانەی نیمکەتێکیان دا پێمان وهێنامانەوە. بەڵام چونکە ئێمە پوڵمان نەبوو، پارەمان نەبوو، پوڵی گیرفانی کە بابمان دەیدابنێ، کەم بوو، نەماندەتوانی شتی پێ بکڕین و

ئیمکاناتی پێ بکڕین، فێری ئەوەش نەبووین حەقی ئەندامیەتی وەربگرین. لە ڕاستیدا یارمەتیمان لە دەرەوی خۆمان کۆ دەکردەوە، وەکوو کورسی و شت. وێنەی شێخ عەبدوڵقادار، شێخ سەعید وشێخ مەحمودمان وەچنگ کەوت و هەڵمانواسی. پاشان وێنەی لەنین و ستالین و مارکسیشمان هەڵواسی، بێ ئەوەی لە مەسایلی ئیدئۆلۆژیک تێبگەین و حاڵی بین. ئێواران دەچووین لەوێ هەموو چەشنە کتێبمان دەخوێندەوە. ڕۆژانی هەینی دەچووینە باخی مکائیل، لەوێ کۆدەبووینەوە و هەر کەس تفەنگی هەبایە لە گەڵ خۆی دەیهێنا، هەر کەس توانای ماڵی نەبایە بۆ کڕینی فیشەک، بە درێژایی هەفتە پوڵمان خڕ دەکردەوە بۆ کڕینی فیشەک بۆ ئەوەی تیرئەندازی فێر بین. وردە وردە چووینە پێشێ هەتا ژمارەمان گەیشتە نزیک بە "هەزارو هەشت سەد، هەزار و حەوسەد کەس."[!!؟] ئەندامانی ئەو سازمانە پاشان ڕۆژانی هەینی کە دەچووینە دەرەوە هەر کەس لە ماڵی خۆیەوە هەر خۆراکێکی دەهێنا دایدەنا، لە دەوری یەک کۆ دەبووینەوە چەند نەفەر بەرپرس دیاری کران بۆ وەرگرتنی خۆراکەکە. وەختی خواردنێش بە دوو سەف دادەنیشتین خۆراکەکە تەقسیم دەکرا، ئەوەی شتی پێدەهات دەیهێنا، ئەوەی نەیدەتوانی توانای نەبوو نەیدەهێنا. پاشان سرودمان دەخوێندەوە ئەو سرودانەی کە فێر ببووین، ئەو سرودانە لە عێراقێڕا هاتبوو بۆ ئێران. وەکو **خوایە وەتەن ئاوا کەی،چەندە جوان و شیرینە**. پاشان شاعێرەکمان هەبوو کە ئێستا بە داخەوە وەزعی تێکچووە ئەو دەمی گەنجێک بوو لە مەدرەسە بوو، جەوانێک بوو شاعیر بوو شێعری دەگوت بە نێوی **عوبەیدولا ئەیوبیان.** ئەو شێعری نیشتمانی دەگوت و دەخوێندەوە، ئێمە هەستمان دەجوڵاوە و بەعزێەک حەتتا دەگریان وەختێک ئەو شێعرەکانی دەخوێندەوە. ئێوارانەش تێکڕا بە خیاباندا دەهاتینەوە، خەڵک لە چوارچرا کۆدەبوونەوە بە میتینگ و بە شکلی دەمۆنستراتسیۆن دەهاتین و دەرۆیشتین بەرەو مەیدانی ئازادی، چەند فیشەکمان ڕادەگرت بۆ ئێوارانە کە بیتەقێنین، بۆ ئەوەی سیاسەتی خۆمان ئەوە بوو، ئەوەی بتەقێنین زیاتر سرنجی خەڵک ڕاکێشین، خۆمان بە خەڵک بناسێنین، شعاریشمان بە خاتری سازمانی جەوانان دەدا و دەعوەتمان دەکرد لە جەوانان بێن تێکەڵاو بن لە گەڵ ئەو سازمانی جەوانانە ، ئێمە سازمانی جەوانانمان بۆ ڕزگاری کوردستان دروست کردووە، ئەو کارانەمان دەکرد.

کۆمەڵەی ژ.ك

ساڵی 1322[١٩٤٣] "کۆمەڵەی ژ.ک." دەعوەتێکی لە ئێمە کرد کە بچین لە گەڵیان موزاکرە بکەین. کۆمەڵەی ژ.ک. وەکو کوتراوە لە ساڵانی 1317-1318 [١٩٣٨-١٩٣٩] لە مەهاباد تەشکیل بووە، بەڵام پۆلیسی ڕەزاشا هەستی بە جموجۆڵی میللی کردبوو. گەرچی جموجۆلی ک.ژ.ک. زۆر وەسیع نەبوو و لە مەهاباد دەرنەچووبوو، بەڵام پۆلیس هەستی پێکردبوو. لە ساڵی 1317 وای هەست پێ کردبوو کە ئەو قاچاخچییانەی لە مەهاباد و دەوروبەر لە مەنتەقەی کوردستانی ئێران دەچن بۆ عێراق و دەگەڕێنەوە، ئەو هەست و ئیحساساتی نەتەوایەتیە، دێنن بۆ داخڵی کوردستانی ئێران. **گۆواری گەلاوێژ** کە ئەو دەمی لە بەغدا دەردەچوو، هەر لە زەمانی ڕەزاشاوە، لە ڕێگای ئەو کەسانەوە دەگەیشتە داخڵی کوردستانی ئێران. من لەو دەمییەوە لە گەڵ گۆواری گەلاوێژ ئاشنا بووم.
پێش ئەوەی نیروی موتەفقین واریدی کوردستان بێ ،پۆلیسی ڕەزاخان بۆ ئەوەی پێش بە بڵاوکردنەوەی ئەو فیکر و بیر وباوەڕە نەتەوایەتیە بگرێ، تەدارکی هێرشێکی بینی، هەر ئینسانێکی کە هەستی لێدەکرد قاچاخچیە و هات وچۆی عێراق دەکات و لە ڕێگای هێنانی گۆواری گەڵاوێژەوە بیرو باوەڕی نەتەوایەتی بڵاو دەکاتەوە، هێرشی کرایە سەر. لە ناوچەی **میاندواو** و **مەهاباد** و دەورو بەر کۆمەڵێکیان گرت و لە کوردستان دووریان خستنەوە و بۆ باشور و باکوری ئێران و شیراز و کرمانیان ڕەوانە کردن. لە نیو ئەوانەدا **حسێنی فروهەر** و **محەممەدی مەولوودی** ئەو دوو نەفەرە تەنها کەسانێک بوون کە لەو هێرشەدا دەستگیر کران کە دەستیان لە جەریاناتی کۆمەڵەی ژ.ک و هێنانی ئەو گۆوارە لە عێراقەوە بۆ داخڵی ئێران هەبوو. ئەو دوو کەسە، کە ئەو دەمی **حسێنی زێرینگەریان** پێدەکوت دوایە شۆرەتی خۆی گۆڕی و کردیە **حسینی فروهەر**، لە زیندانی برازجان لە گەل ئێمە بوو 15 ساڵ حکوم درابوو، لەوێ مەسلول بوو دوایە هاتە دەرێ، **ئازاد بوو مرد!**

دامەزرێنەرانی کۆمەڵەی ژ.ک

حسێن فروهەر یەکێک لە دامەزرێنەرانی کۆمەڵەی ژ.ک بوو. **ڕەحیم لەشکری** کارمەندی ئیدارەی فەرهەنگ، **حەمەدەمین خاتەمی** کارمەندانی پایە بەرزی سەبتی ئەحواڵی مەهاباد، **ڕەحمانی کەیانی، قادر قادری، قادر مودەرسی** ئەو ئینسانانە بوون کە بنەمای کۆمەڵەی ژ.ک.یان دەمەزراند.
بەڵام ئەوانە هیچیان نەگیران تەنها کەسێک کە گیرا **حسێن فروهەر** بوو لە گەڵ **حەمەدی مەولوودی**. ئەودەم بازجویی بەو جورە بەو شکڵەی نەبوو تەحقیق بکەن بازجوویی بکەن شکەنجە بکەن، ئەسرار وەرگرن. حکومەت نەیدەویست دەنگەکە بەرز کاتەوە و پەخش بێتەوە کە ئەوانە لە سەر مەسەلەی میللی گیراون، بەڵکە بە نێوی قاچاخچی ئەوانەیان گرت. هەرچی قاچاخچی بوو خڕیان کردەوە، و ئەوەی تێدا بوو تێدا نەبوو و هات و چۆی عێراقی دەکرد، گیرا، بۆ ئەوەی ئەو هات و چۆیە ببڕن.
ساڵی 1320 [١٩٤١]ئەوانە گەڕانەوە، هاتنەوە مەهاباد و لە ساڵی 1320ەوە خەباتی کۆمەڵەی ژ.ک سەری گرتەوە، سەر لە نوێ بە جیدیتر دەستی پێ کردەوە.

پاش ئەو هێرشە ئەوانەی نەگیرابوون و مابوونەوە جموجۆڵیان نەما و پاشەکشەیان کرد و کۆمەڵەی ژ. ک بێ چالاکی مایەوە. بەڵام ئەوانە بە عینوانی شەونشینی حەفتەی جارێک شەوانە لەم ماڵ ئەو ماڵ لە دەوری یەک خڕ دەبوونەوە و تەنیا بۆ ئەوەی ئیرتباتیان بە یەکەوە نەپچڕێ، کاری حزبایەتی [ئەوان ئەوە بوو] .

گۆواری نیشتمان

ساڵی 1320 دەستیان کرد بە دەرکردنی گۆواری نیشتمان کە لە **تەورێز** لە چاپخانەی تەبرێز، **عەبدولرەحمانی زەبیحی** چاپی دەکرد، مەقالاتیش خۆی دەینووسی و **مامۆستا هەژار** و **مامۆستا هێمن** شێعریان تێدا بڵاو دەکردەوە.
قەڵەم بەدەسەتی تر کە بەشداری کردبێ، شایەد **سەید محەمەد حەمیدی** بووبێت کە دەزەمانی **قازی محەممەد** لە جمهوری **مەهاباد**دا بوو بە مودیری **ڕۆزنامەی کوردستان**. گۆواری **نیشتمان** پەخش دەبوو ئێمەش لە گۆواری **نیشتمان** ئیستفادەمان دەکرد و دەمان خوێندەوە.

http://binkeyjin.com/Kteb_Direje.aspx?Jimare=151

[i] - عەبدوڵا خانە خەمیر – سەرچاوە ئاڵەکۆک غەنی بلوریان

[ii] - عەبدوڵای مینە خاڵندی – سەرچاوە ئاڵەکۆک غەنی بلوریان

[iii] -ئەشخاسی واشمان هەبووە کە یەکێک لەوانە ئەو شەخسە بووە بە نێوی مینەی ئەحمەدی زێنەبێ، بە ناوبانگ بوو ئینسانێکی کوردێکی زۆر ساکار لە عەینی کاتدا بە قەولی خۆی سووتاو بوو، خۆی دەیکوت من لە کوردایەتیەدا سووتاوم.ئەوە زۆر زیبدی رژیمی ئێران بوو زیبدی ژاندارم بوو زیبدی پۆلیس بوو زیبدی حکومەت بوو بە شکڵی ساکاری خۆی چ حاڵی نەبوو لە سیاسەت بەڵام بە خاتری ئەوەی هەستی کوردایەتی هەبوو،زیبدی ئەو رژیمە و ئەو حکومەتی بوو کە بە سەر مەنتەقەیدا حاکم بوو،ئەوە زۆرتر تەرفداری عێراقی ئەو دەمی بوو،بە خاتری چیش تەرفداری عێراقی ئەو دەمی بوو چوونکە لە مەرز و حدود کە هات و چۆی کردووە، ئیحساسی کردووە کە پۆلیس لەو دیوی کوردستان بە زبانی کوردی قسەیان لە گەڵ کردووە یا شێعری کوردیان بۆ خوێندۆتەوە لە حدود، زبانی کوردی ئازاد بووە،لەوێ رۆژنامەی کوردی و نەشریاتی کوردی ئازاد بووە. بە خاتری ئەوەی سەمپاتییەکی بە عێراق هەبوو، زیبدی رژیمی ئێران بوو. هەموو جارێ ئەوەی بەحس دەکرد بۆ من و مەسەلەی سەربازی خۆی بۆ من باس دەکرد. کە چۆن سەرباز بووە،چۆنیان بە عینوانی کورد ئیهانەت پێ کردووە.عەجەمان و چۆن هەستی وەی تەحریک بووە بەر زیبدی ئەوانە باسی ئەوانەی بۆ دەکردم و باسی ئەوانەی بۆ دەکردم لە عێراقەوە چ خەبەرهایەکی بە گوێی دەگەیشت لە سەر مەسەلەی کوردایەتی و وەکوو داستانێک وەکوو نەقڵێک حەکایەتێک شێخ مەحموود کێ بووە،چی کردووە لە عێراق حکومەتی دروست کردووە، قیامی کردووە، شێخ سەعید کێ بووە لە تورکیە، شێخ حەبدوڵقادر کێ بووە، دوکتور فوئاد کێ بووە،ئیحسان نووری پاشا کێ بووە،شێخ عوبیدیلا کێ بووە، ئەو ئینسانە ساکار و سادەیە ئەوانەی گوێ بیست بووە دەوبەر و ئەوبەری منێکی گەنجی کە ئەسڵەن دە خەتی نە مەسائیلی سیاسی نە مەسائیلی میللی بووم نە ئاگام لە تاریخی میللەتەکەم بوو، هیچ شتێکم نەدەزانی ئە ئەو ئینسانە ئەو شتانەی بۆ من باس دەکرد و ئەوە منی تەحتی تەئسیر قەرار دەدا، بە ئیستلاح هیدایەتی دەکردم بۆ خەتی فیکرێکی موشەخسی میللی بێ ئەوەی کە ئەو بزانێ یا بۆ ئەوەی من خۆم هەست بکەم،وەکو داستانێک بۆ منی نەقڵ دەکرد ئەو شتانە. غەنی بلوریان

ئینگلیسییەکان، گۆواری نیشتمان، قەرەنی ئاغای مامەش، کۆمەڵەی ژ.ک

که ڕێکخراوی لاوانی کوردمان دامەزراند و چالاک بووین و کارمان دەست پێکرد، رۆژێک ماشێنێکی ئینگلیسی هات سینەما سەیاری هێنابوو بۆ چوارچرای **مەهاباد،** لەوێ جەنگی بەینی **ئاڵمان** و **ئینگلستانیان** نیشان دەدا. کە ئێمە هاتینە دەرێ چووین، وەکوو وا تەبلیغ کرابووین، ئەو ئەفکارەی کە هاتبوو دەمێشکمانەوە وامان هەست دەکرد، وامان هەست کردبوو، وامان بە گوێدا خوێندرابوو لەو لا و ئەولا، مشەخەس[دیار] نییە ئینسانێکی مشەخەس تەبلیغی کردوین. لە جێگایان کە دادەنیشتین بەعزە کەسێک زیاتر ئێمە ئینگلیسی مان بە دوژمنی کورد دەناسی، چوونکو وا باس دەکرا کە ئینگلیس بوو کە تەقسیمی کوردستانیان کردووە. نەیانهێشت کورد ببێتە شت و بە حکومەت بگا. زۆرتر دژی ئینگلیسی ئیحساساتی ئێمە دژی ئینگلیسی زۆر شەدید{توند} بوو، بەو بۆنەوە ئەوەش کە کوتیان ئینگلیسییە و هاتووە نمایش دەدا و ئەوانە معاونی کونسولی تەورێزن، ئێمە هاتین بە دژی ئەوانە دەمونستراسیۆنێکمان ساز کرد. عەکسی ئیستالینمان هێنا و لە سەر ماشێنیمان داناو هاتین بە دەوری چوارچراکەدا گەڕاین و بە دەوری ئەو کابرایەدا.

سینەماکەمان قەتع کردو پەردەکانمان دەدڕاند و پەردەی سینەمامان سەنگ باران کرد. خەبەریان بە **قازی محەمەد** دا کە جەریاناتێکی وا هەیە **قازی محەمەد** هات و نەسیحەتی ئێمەی کرد و کوتی ئەوە شەخسییەتێکی خارجییە و هاتۆتە وڵاتی ئێمە، دەبێ ئێمە بەرخوردێکی عاقڵانە و نەجیبانە بکەین و نابێ ئەو جورە حەرەکەتانە بکەین و ئەو فیلمە دەدرێ، کێ پێ خۆشە تەماشای بکا و کێ پێ ناخۆشە تەماشای نەکا، بەرخوردی توند مەکەن.
ئەمەی ئارام کردەوە بەڵام تەزاهوراتەکەمان کردبوو. کارەکەی خۆمان کردبوو. پاشان ئەو کابرایە چوو بوو لە لای مقاماتی شوورەوی شکایەتی کردبوو کە مەنتەقەی ئێوە شلوقە و عەناسورێک بە تەحریکاتی شوورەوی وای تەوجیە کردبوو،هاتوون ئەو کارەیان کردووە و ئیهانەیان بە مەئموری سیاسی ئینگلیسی کردووە. و تعدادێک ئەفسەری رووس هاتن بۆ تەحقیقق کردن. ئەڵبەتە من ئەوانە دەڵێم ئەوانە قابلی حەزفەن.
ئەوانە بۆ ئیتلاع، هاتن تەحقیقاتیان لە ئێمە کرد، کە ئەو کارە بۆ کردووتانە و ئەو ئاڵا سوورە چییە هەڵوداوە لە سەر چوارچرایە، ئێمەش ئاڵایەکی سوورمان لەوێ دابوو. بۆ ئەو سازمانی جەوانانەی دروستمان کردبوو، ئاڵایەکی سوورمان دابوو لە سەر بەردەکە و ئەو جێگایەی کە موجەسەمە دروست کرابوو لە چوارچرا.
کێ بە ئێوەی کوتوە ئەو ئاڵایە هەڵکەن و کێ بە ئێوەی کوتووە موزاحمی خەڵک بن؟ کێ بە ئێوەی کوتووە بچن تەزاهورات بکەن و کێ بە ئێوەی کوتووە عەکسی ئیستالین بێنن و ئەو ئاڵا سوورە هی ئێمەیە و بە ئێوە مەربوت نییە. منیش جوابم داوە ئەو ئاڵا سوورە ئاڵای شۆرشی کوردە و هیچ مەربوت بە ئێوە نییە، چەکوچک و داسی ئێوەی پێوە نییە، ئەگەر چەکوچک و داسی ئێوەی پێوە بایە، ئێمە لێمان نەدەدا. ئێمە ئاڵای شۆرشی خۆمانە.
من بە زبانی ساکاری خۆم دیفاعم کرد . منیان هێنا گرت **و حوسێن فروهەر** و **محەممەدی مەولوودی** و تعدادێکی دیکەشیان گرتن. بۆ ئەوەی نیشان بدەن کە رەسیدەگیمان کرد و تەنبێمان کردن و فڵانمان کردن. گوزارشێکی بدەنەوە بە مقاماتی خۆیان. هەشت، نۆ، دە رۆژان ئەوانەیان لە قاوەخانەیەکی رۆژانە رادەگرت و شەوانە دەچوونەوە ماڵێ و رۆژانە دەهاتنەوە قاوەخانەکە. منیش سەرهەنگێکی رووس بوو بڕێک گوێ کێشام و کوتی تۆ دەبێ دەرس بخوێنێ و دەست لەو کارانە هەڵگرە و برۆ دەرس بخوێنە و ئەو ئاڵایەش لەوێ بێنە خوارێ.

ئەوان رۆیشتن و جوابمان نەداوە. ئاڵا ماوە لە سەر جێگای خۆی کە ئەوە بوو کۆمەڵەی ژ.ک دەعوەتی کردین، ئەو حەرەکەتەی ئێمە دەمان کرد ئەو سازمانەی ئێمە تەشکیلمان دابوو، عەتفی خەڵکیمان بۆ لای خۆمان راکێشابوو،خەڵک وەک ئینسانێک کە کوردە و بۆ کوردایەتی حەول دەدا لە بازار و کوچە و جێگایان گەلێک بە حورمەت و بە محەبەتەوە بەرخوردیان لە گەڵ دەکردین خەڵک پێی خۆش بوو. بۆ ئەو کارانەی کە ئێمە دەمانکرد. چوون کوردایەتی تێدا بوو.سادە بە شکڵێکی زۆر سادە.

دانیشتنی رێکخراوی لاوان لە گەڵ کۆمەڵەی ژ.ک
موزاکرەی ئێمە لە گەڵ ک.ژ لە ماڵی **حەمەدی مەولوودی** کرا . نوێنەرانی کۆمەڵەی ژ.ک، **سەدیق حەیدەری، دڵشادی رەسوڵی** و **زەبیحی** بوون. من و کوڕێکی تربە نێوی **عەزیز فەرهادی** نوێنەرانی سازمانی جەوانانی کورد بووین. پێشتر لە لایەن جەمعی خۆمانەوە لە نێو باخی هەڵبژێراین کە بچین قسە لە گەڵ ئەوانە بکەین. ئەوان مەسائیلیان مەترەح کرد کە ئێوە چیتان دەوێ، دەرخواست و چییە؟ ئێمەش بە شکڵێکی ساکار کوتمان ئیمە خواستمان ئەوەیە کوردستانی ئازاد بکەین. کۆمەلەی ژ.ک یش ئەو دەمی شیعاری کوردستانی گەورەوی هەبوو، لە گەڵ **حزبی هیوا** لە عێراق پێوەندیان هەبوو. پێشتریش لە سنوور **زەبیحی** و ئەوان دانیشتنیان لە گەڵ **میرحاج** و ئەوانە هەبووە. ئیمە کوتمان خواستەکەمان ئەوەیە موبارزە دەکەین بۆ کوردستان و ئیتحادی شوورەویش بە دۆستی میللەتی کورد دەزانین و دژی ئیگلیسین و ئینگلیس دوژمنی میللەتی کوردە.

سازمانی جەوانانی ک. ژ
ئەوانیش تەوزیحیان بۆ ئێمە دا کە ئەو خواستانەی کە ئێوە مەترەحی دەکەن عەینی خواستەکانی ئێمەیە، ئەمەش کۆمەڵەی ژ.ک .ین و خواستمان ئیستقلالی کوردستانی گەورەیە، کە لە گەڵ خواستی ئێنگۆ مونتەبیقە. دۆستمان وڵاتانی ئیشتراکی و دەوڵەتی ئیتحادی شوورەویە، ئێمەش بۆ ئەوە حەرەکەت دەکەین. پێمان وایە ئێمە جیا نەبینەوە لە یەکتری باشترە، ئێمە دەبێ پێکەوە موتەحید بین. ئێوە وەک سازمانی جەوانانی کۆمەڵەی ژ.ک. دەگەڵ ئێمە موتەحید بن، ئیـمەش کوتمان بۆخۆمان رازین بەڵام ئەمە{ئێمە} رەفیقمان هەیە، دەبێ بچین لە گەڵ رەفیقەکەکانمان قسە بکەین. ئەو مەسەلەیان پێ رابگەیێنین و ئێمە بۆخۆمان موافقین. ئەوە بوو هاتینەوە برادەرانمان لە باخی میکائیل کۆ کردەوە و جەریانەکەمان پێڕاگەیاندن کە مەسەلەیەکی ئاوا هەیە، کە بە زیندەباد و بە شادی و خۆشییەوە هەموو قەبوڵیان کرد کە ببین بە سازمانی جەوانانی کۆمەڵەی ژ.ک.

چاپخانەی کوردستان و گۆواری نیشتمان
کۆمەڵەی ژ.ک. چاپخانەیەکی بچکۆلەیان هینابوو،لە ماڵی **یونەتان،** کابرایەکی ئاسوری دایانمەزراندبوو. کۆمەڵەی ژ.ک ئەو ماڵەیان بە ئیجارە گرتبوو. **یۆنەتان** ماڵی کۆچی کردبوو، چووبووە تەورێز، ماڵەکەی چۆڵ بوو. ماڵەکە دوو بەش بوو، لەو بەرو ئەوبەر. لە ناوەراستی دوو بەشەکە، حەسارێکی هەبوو.هەرتک ماڵییان ئیجارە کردبوو. چاپخانەیەکی چکۆلە بوو بە دەستی، بە دەست کاری دەکرد. لە سەرەوەی چاپخانە مەسئولی چاپخانەکەی **محەممەدی شاپەسەندی** بوو، کە ئێستا **محەممەدی شاپەسەندی** دەبێ لە **عێراق** بێ، چوون ساڵی 1327 کە من لە شوورەوی گەڕامەوە و ساڵی 26 و 27 خەباتی حزبی دێموکراتمان دەست پێکردەوە، دە گەڵ من رۆیشتین بۆمەئموریەت بۆ دەرکردنی رۆژنامە و

ئعلامیە. چووین بۆ عێراق کە لە پارتی دێموکراتی عێراق یارمەتی وەرگرین بۆ چاپی رۆژنامە و بەیانیە بۆ ئیعلامی مەوجودیەتی حزبی دێموکرات.
محەمەدی شاپەسەندی،دە گەڵ من هات من گەڕامەوە بۆ کوردستانی ئێران بڵاوکراوەکانم هێناوە بڵاوم کردەوە، ئەو نەهاتەوە. **گۆواری ڕیگا** کە دەگەڵ **مامۆستا قزڵجی** ئامادەمان کردبوو، هێناوە. کە دوایە دەگەینەوە سەری. **محەممەدی شاپەسەندیی** مەسئولی ئەو چاپخانە دەستیە چکۆلەیە بوو کە لە ماڵی **یۆنەتان** داندرابوو، و حروفچنینش فێر ببوو، بردبوویان لە تەورێزێ فێری حروفچنین کرابوو. **محەممەد شاپەسەندی** دوایە لە **رۆژنامەی کوردستانی** سەردەمی کۆمار کاری دەکرد. **زەبیحی** ئەو گۆواری نیشتمانی کۆمەڵەی ژ.کافی چاپ دەکرد، کۆمەڵەی ژ.ک لە ئێمەش دەعوەتیان کرد کە دوو کەس لە جەوانەکان دیاری بکەین بۆ ئەوە لە چاپخانە کار بکەن و فێری حروفچینی و ئەوانە ببن.

خۆ ئاشکراکردنی کۆمەڵەی ژ.ک
ماوەیەک پاش چاپ و بڵاوکردنەوەی گۆواری نیشتمان ، کۆمەڵەی ژ.ک هێدی هێدی خۆی ئاشکرا کرد. مقەڕی حزبیان دامەزراند، **قازی محەممەد** هات و چۆی ئەوێی دەکرد. ئاشکرا بوو کە ئەوێ مەقەڕی حزبە. **قازی محەمەد** لە ئێمەی دەعوەت کرد کە شوێنەکەی خۆمان بەرئەڵا بکەین و بگوێزینەوە ئەوبەری بیانەکەی کۆمەڵەی ژ.ک . کە کۆمیتەی مەرکزی نیشتەجێ بوون.
ئێمە وەک رێکخراوی لاوان هاتین لەوێ دامەزراین. ئەو دەمی **میرحاج** و **مستەفا خۆشناو**یش هەر دە داخڵی حزبدا هەر لەوێ بوون. لە مقەڕی حزب وەتاغێکیان دابوونێ کە لەوێ دەژیان. کە ئێمە سوودمان لە بوونیان لەوێ وەردەگرت. **مستەفا خۆشناو** ئەفسەرێکی میللی ناسیۆنالیستی کورد بوو بەڵام **میرحاج** سەرەڕای ئەوەی کوردایەتییەکی بە قووەتی هەبوو، ئیتلاعاتی مارکسیستیشی هەبوو. لە بەعزە مەورادێکدا بەحسی بۆ دەکردین. من بە تەوسییەی **قازی محەممەدی** هەروەک کە کوتم پێش ئەوەی بچین لە کۆمەڵەی ژ.کافەوە، دەگەڵ ئەوان رابیتەم هەبوو. لە باخی **سەعی حەمە قایش** شەوانە دەچووم لەوێ بوون،مەخفی لەوێ دەژیان. دەچووم لەوێ هات و چۆم دەکردن. قسەیان بۆ دەکردم ئیستفادەم لێ دەکردن. کۆمەڵەی ژ.ک لە راستیدا نێوی لە ناوچەکە بڵاو نەببووە ، بەڵام لە **مەهاباد** دەستی کردبوو بە حەرەکەت. کە ئەوە بوو،حاکمیەت لە تاران هەستی بەوە کردبوو.

قەرەنی ئاغای مامەش
قەرەنیئاغای مامەش کە یەکێک لە سەرانی عەشایری مامەش بوو هێنای بە عینوانی فەرمانداری مەهابادێ دیاریان کرد. مەبەست لە دیاری کردنی ئەو وەک فەرماندار ئەوە بوو، کە کەسی غەیرە کورد جورئەتی نەبوو، بێ لە **مەهاباد** ببێتە فەرماندار، یا حەتتا رۆشنفکرێکی کورد بنێرن ببێتە فەرماندار، لە بەر ئەوەی کەس قەبوڵی نەدەکرد. خەڵک ئازاد بوو،هەر کەس بۆخۆی ساحەب ئیختیاری خۆی بوو، تفەنگی هەبوو، لە بەر ئەوە فەرمانادارێکی رۆشنفکر نەیدەتوانی وەک نوێنەری حکومەتی ناوەندی لێ هەڵبکا. لازم بوو رەییس عەشیرەتێک بێنن بیکەنە فەرماندار، کە هێزی چەکداری هەبێ و بتوانێ، جێگیر بێ و ئەرکی فەرمانداری ئەنجام بدا و دەستوراتی حکومەتی ناوەندی جێ بە جێ بکات و بوونی حکومەت رابگرێ و بیسەپێنێتەوە. **قەرنی ئاغای مامەش** هات بۆ **مەهاباد** و خۆی وەک فەرماندار راگەیاند، 300 چەکداری لە گەڵ بوو.
قەرەنی ئاغا ناردبووی لە دوای بابم، بە کوڕەکەت بڵێ ئەو بەساتەی کە دروستی کردووە لەو شوێنە خڕ کاتەوە،ئەگەر خڕی نەکاتەوە، دەستور دەدەم پێی خڕ کەنەوە، دوایە بابم بانگی کردم کوتی ڕۆڵە، من لە گەڵ عەشیرەتی مامەش تەرەف دەکەی نە سوارم هەیە نە تفەنگم هەیە، نە هیچم هەیە ئەو شتەتت بڕۆ کۆکەوە، با تووشی کێشەی نەبین، ئێمە دەگەڵ ئەوانە ناتوانین تەرەف بین، عەشیرەتن و چەکداریان هەیە . منیش جەوان بووم و زۆریش نەدەرۆیشتمە ژێرباری ئەو جورە بڕیارانە. ئەو عەشیرەتی هەیە منیش سازمانی جەوانان و چەکدارم هەیە. ئەو دەمی 300 تفەنگمان هەبوو.

ئەڵبەتە تفەنگەکان هی کوڕەکان نەبوون، هەر کەس لە ماڵی خۆی تفەنگی دێنا، بەڵام دەمانچە و شتمان بوو.
کوتم من جوابیشی نادەمەوە، سازمانی خۆم هەیە و دەتوانێ بێ، چ دەکات با بیکات. ئێوارەیەک خەبەریان بۆ من هێنا کە رێکخراوی لاوان لە لایەن قۆڵ سپییەکانی فەرمانداریەوە گەمارۆ دراوە. ئێمەش بانگمان لە کوڕەکان کرد خۆیان چەکدار کەن، 70 ، 80 نەفەرێک هاتن. بیناکەی ئێمە دوو دەرگای هەبوو، دەرگایەکی بە رووی خەیاباندا دەکراوە و دەرگایەکی لەو بەری حەمای سوور دەکرایەوە. لە کوچەوە، دەستەیەکم بەو لایدا نارد کوتم برۆن بە سەر دیوارەکەیدا بچنە حەسارێ، لە پەنجەرە و سەر سەربان سەنگەر بگرن ئێمەش بە خەیاباندا دێین. من هەشت، نۆ نەفەرم وەدوای خۆم دا و چەکیان بە دەستەوە بوو،راست بە خەیابانێدا چووین لە بەر دەرکی مەحکەمەی قازی دە دوازدە چەکداری **قەرنی ئاغای** فەرماندار، پێشیان پێ گرتین و کوتیان بۆ کوێ دەچن؟ دەچینەوە ماڵێ، کوتیان بەو کوچەیەدا بڕۆن ئەو لایە قەدەغەیە، ئێمە ماڵمان لەو سەرەیە بەو لایەدا دەرۆین. کێشە کێشمان لێ پەیدا بوو، لەو کێشە کێشەیدا بوو ئەوان دەستیان برد بۆ تفەنگێ ، تفەنگیان داهێنا ئێمەش تفەنگمان داهێنا، **قازی محەممەد** لە سەر پەنجەرەی محکەمەی هاواری کرد راوەستن من ئەوە هاتمە خوارێ، تەقە مەکەن پێک هەڵمەپڕژێن.
هاتە خوارێ و پرسی چییە کوتمان قوربان ، **قازی محەممەد** دەیزانی ئێمە چکارەین، دوو سێ کەڕت هات و چۆی ئەوێی کردبوو. ئەو داستانە پێش ئەوەیە کە ئێمە بچینە نێو کۆمەڵەی ژ.ک، .کوتمان ئێمە دەچینەوە ماڵی خۆمان ئەوانە پێشیان پێ گرتووین، **قازی محەممەد** رازی کردن ئێمە بچینەوە ماڵە خۆمان و بچینەوە ئەو شوێنە. وە بوو چووین دەرگامان کردەوە و چووینە ژوورێ و ئەوان دەورەیان دابووین و یەک دوو تەقە پەیدا بوو، بەینی ئێمە و ئەوان ئەڵبەتە تەقسیری برادەرانی ئێمە بوو، لە سەر سەربانی، یەکیان بە زۆر کوتی لێم گەڕێ تفەنگێکی لە بەر پێی ئەو کابرا قۆڵ سپییەی دەدەم، جوابی نەداینەوە تفەنگێکی هاویشت ئەوانیش دوو تفەنگیان هاویشت. دوو سێ تفەنگ تەقە رەد و بەدەڵ بوو، دیار بوو وەزعی شارەکەی شڵەقابوو، مودەتێک بوو لەو خەیابانەی چەکداریان دانابوو، خەڵک گوێگوڵاخ بوون هاتبوون بزانن چییە، لە دەوری چوارچرا خەڵکێکی زۆر کۆببوونەوە، کە بزانن چ باسە، ئەو چەکدارانە ئەو دەور وبەرەیان بۆ گرتووە.
ئەو جەریانە سەبەب بوو،**عەبدوڵائۆف** ئەفسەرێکی رووس بوو، ئاگاداری ئەو جەرایاناتانە بوو، پێیان کەتبوو تەقە بووە لێرە، تەفەنگچی لێرەن ، تفەنگچی **قەرنی ئاغا**. **عەبدوڵائۆف** بە جیب هات و دەستوری دا کە ئەو تفەنگچییانە بگەڕینەوە، بە ئێمەشی دەستوور دا بێینە خوارێ، لە سەر پەنجەرە و لە سەر سەربانان.
لەویش ڕا رۆیشتبوو بۆ ماڵی **قەرنی ئاغا** پێی گووتبوو ئێرە ناوچەی ئەمنیەتی ئێمەیە، ئێمە بەرپرسی راگرتنی ئەمنیەتی ئەو مەڵبەندەین، تۆ هاتووی بۆ گێرشوێنی، لە ماوەی 24 سەعاتاندا دەبێ **مەهاباد** بەجێ بهێڵی. ئەو کوتبووی حکومەتی ئێرانێ ناردوومی، کوتبووی ئێمە حکومەتی ئێرانێ ناناسین. بەیانی کە هاتن رۆیشتن بە خەیابانێدا خەڵک بە دووایان کەوتن و فیتوویان بۆ لێدەدان و ئیهانەیان دەکردن ، شاربەدەریان کردن.
پاش ئەو ماجەرایانە بوو کە کۆمەڵەی ژ.ک داوایان لە من کرد، لە دەفتەری حزب بۆ کاری بەخشنامە و کاری دەفتەری یارمەتی **دڵشاد** و **زەبیحی** بدەم و لە بەر دەستی ئەواندا کار بکەم. بۆ ئەوە ئاگاداری مەسایل ببم وشت فێر بم.

سازمانی جەوانان

برایم فەرشی مامە غەنی باسی دروست بوونی سازمانی جەوانانتان کرد لە سابڵاخ، ویستم پرسیار بکەم ئەو دەمە تەمەنتان چەندە بوو، و ئەو کەسانەی لە گەڵ ئێوە سازمانی جەوانانیان پێک هێنا کێ بوون، ئەگەر دەکرێ نێوەکانیان بڵێن.

مام غەنی ئەو دەم تەمەنم ،{*حیسابی دەکات* } 1303، 1322 تەمەنم 18 ، 19 ساڵ بوو. کوتم تەحتی تەئسیری رۆزنامەی ریا تازە بووم، حروفی ئەلفبای رووسی فێر بووم، ئەو رۆزنامەم دەخوێندەوە، لەو رۆژنامانە ئەوە بە زیهنی مندا هات، کە من دەعوەتم کرد لە عیدەیەک لە رەفیقەکانی خۆم، هەمچی شتێکی بکەین، بانگەوازەکە ئەمن نووسیم چەند سەترێکم نووسی، ئەوەی کە دەقیقەن لە بیرم بێ، بەچ شێوەیەک نووسیم ،نووسیم:
" **هەر وەکو لە وڵاتانی دیکە سازمانی جەوانان هەیە، ئەمەش کە کوردین لازمە سازمانێکی جەوانان دروست کەین.** بە ئەو سەواد و مەعلوماتەی کە ئەو دەمی هەمانبوو، بە سادەگی، **لازمە ئەمەش ئەوەی دروست بکەین، بۆ ئەوەی بتوانین ئەو سازمانە ببێتە وەسیلەیەک بۆ داواکردنی حەقی میللەتەکەمان و بەرزکردنەوەی دەنگ و داخوازی خەڵکەکەمان، لە بەر ئەوەی داوا دەکەم لەو جەوانانی کە عەلاقەمەندن بەو مەسەلەیە بێن کۆمەک بکەن بۆ تەشکیلی ئەو سازمانە**."

ئەوەڵین کەسی کە موراجعەم پێکرد کە بێ کۆمەک بکا **دوکتور مەولەوی** بوو،دوکتور **عەلی مەولەوی** ، **ئەحمەدی ساڵحیان** بوو، **دوکتور ئاسۆ** بوو، **دوکتور قادر مەحمودزادە** بوو، ئێستا لە مەهابادە لە شورەوی هاتووتەوە، **سەدیقی سیاسەری** بوو، **کا وسێن** بوو **هوسێنی سالحیان، سەید عەبدوڵای زەکی** بوو، **سەدیقی خاتەمی** بوو، **عەبدوڵای حەکیم زادە** بوو، **عەزیزی فەرهادی** بوو، کە دوایە لە شورەوی خۆی لە دار دا، خۆی کوشت لە باکو، ئەو ئەشخاسە بوون کە لە بیرم بێ.

زۆر بوون، ئەوی ئەوەڵین ئیمزایان لە ژێر ئەو داخوازیە دا ئەوانە بوون. **عەزیزی فەلاحی** بوو، ئەوە درا بە **سەدیقی خاتەمی** و **سەدیقی سیاسەری** و ئەوانە هەر کەس بە نۆبەی خۆی بچن لە گەرەکێ بە خەڵکی دیکە بەو جەوانانە ئیمزا بکەن، دەوروبەریان بۆیان بخوێنەوە و دەعوەتیان لێ بکەن بێن ئیمزای بکەن. ئەوەڵین ئیمزا کە سازمانەکەمان دامەزراند و چووین ماڵەکەمان گرت، تیعدادەکەمان گەیشتبووە 250 کەس. کاغەزەکە بە ئیمزاکان پڕ ببووە، وەختێکی دیتمان ئیحساسمان کرد 250 کەسمان هەیە، چووین ئەو خانوەمان گرت و بۆ خۆمان لە گیرفانی خۆمان پوڵمان دانا و خانوبەرەکەمان گرت. تیعدادەکە کافی بوو بۆ پوڵ کۆکردنەوەی. دامانمەزراند و لە جێگایان میز وسەندەڵیمان کۆ کردەوە، موشەخەسەن 250 کەس بووین کە ناوی هەموویانم لە بیر نەماوە . **مستەفای ساوجبڵاغیش** بوو، ئەوانە بوون.

پاشان بۆ بەرێوەبەری ئەو سازمانە کە هەڵبژێردران هەر **دوکتور مەولەوی** بوو، ئەمن بووم، **ئەحمەدی ساڵحیان** بوو، **قادری مەحمودزادە** بوو، **عەزیزی فەرهادی** بوو، ئەو پێنج کەسە بووین هەڵبژێردراین بۆ مەسئولی سازمانی جەوانان. پاشان لە جەریانی نمایشی دایکی نیشتمان کە دەستی پێکرد، ئێمە داوامان کرد لە هەیئەتی بەرێوەبەری سازمانی جەوانان بێن لە گەڵمان بۆ نەغەدە و شنۆ لە گەڵمان شێرکەتێ بکەن، بەڵام ئەوان ئامادەگی خۆیان نیشان نەدا کە بێن شیرکەتێ بکەن، بێن بۆ نەغەدە و شنۆ، چوونکو کوتیان ئێمە نایەین بۆ نەغەدە و ئەو جورە جێگایانە، قەرەپەپاغی لێیە و خەتەرە. هەموو عالەم موسەلەحە و ئێمە بە دەستی بەتاڵ بچین. کوتمان ئێوە بلاخەرە سازمانی جەوانانن، ئێمە پێنج شەش تفەنگچیمان لە گەڵە، خۆ ناچین بۆ شەڕ، دەچین نمایشی دایکی نیشتمان دەدین، دەعوامان لە گەڵ کەس نییە، لە سەر ئەوەی کە ئەوانە نەهاتن جەلەسەیەکی عومیمان گرت لە باخی میکائیلی مەترەحمان کرد کە ئەو رەفیقانەی ئێمە ئامادەگی خۆیان ئیعلام نەکردوە بێن بۆ ئەو جێگایە، لە بەر ئەوەی ئەوانەیان لە سازمانی جەوانان ئیخراج کرد. بە رای عومومی . بەڵام ئەو تیعدادە موشەخسەن **دوکتور مەولەوی** و **ئەحمەدی ساڵحیان** ، **قادری مەحمود زادە** بوون، ئەو سێیانە قەبوڵیان نەکرد، ئەمن و **عەزیزی فەرهادی** ماینەوە پاشان لە جەوانانی دیکەمان ئیستفادە کرد. **سەدیقی سیاسەری** و ئەوانە ، **سەدیقی خاتەمی** بە جێگای ئەوانە.

زیندووکردنەوەی حیزبی دێموکرات، گۆڤاری ڕێگا، هێرش بۆ سابڵاخ و بۆکان و...

کاروتێکۆشانی ڕێکخراوی لاوانی کورد

برایم فەڕشی مامە غەنی لە کۆبوونەوەکان، زۆرتر باسی چی دەکرا، بۆ وێنە ئل جەلەساتی عمومی؟
غەنی بلوریان وەڵا بەو شێوە ئێمە جەلەساتی عمومی مان [نەبوو]. [وا نەبوو] کە [ئێمە] ئاگا بین کۆبوونەوەی رەسمی بکەین وشکڵێکی خاس و ویژەی هەبێ، چون لە حەقیقەتدا کەس نەبوو راهنمایی بکات،[کە] سازمانی جەوانان چۆن تەشکیل دەبێ، ئاییننامەی هەبێ، بەرنامەی هەبێ، ئەساسنامەی هەبێ شتێکی ئاواش بێ، کارەکەی ئێمە دیمی[خۆڕسک] بوو. بۆ خۆمان خود ساختە بووین. لەو شتانەدا وارید نەبووین. موتەئەسفانە کەسیش نەبوو ئێمە بۆ ئەو کارەی رانومایی بکات.

بەڵام ئەمە کۆبوونەوەی ئەسڵی[اصلی]مان رۆژی جومعان بوو. کە دەستەجەمعی[دستە جمعی] دەچووینە باخی مکائیل بۆ سەیران ، لەوێش سرود خوێندنەوە بوو. **عوبەیدی تەهازادە** شیعری دەخوێندەوە، کوڕێکی دیکە شیعری شاعیرانی دیکەی دەخوێندوە [وەک] **فایق بێ کەس** ، **قانع** ، **حاجی قادری** کۆیی و **مەلای کۆیی**.

[مسائل]ئیکی سازمانیمان نەبوو، دانیشین لە سەری باس بکەین. دەفتەرمان هەبوو نێوی هەمووانی تێدا بوو،بە نۆبە دەنووسرا ئەو جومعەی 15 کەسە دەتوانێ تیرئەندازی بکەن. [ئێمە] بە عیللەت[علت]ی فیشەکێکی کە تەهییەمان کردبوو، هەر یەکی سێ تیریان تیرئەندازی دەکرد. هەفتەی ئایەندە[آیندە] 15 کەسی دی تیرئەندازیان دەکرد. بەو تفەنگانەی کە ئەوانی دیکە هێنابوویان.

کارەکەمان شتی ئاوا بوو. زیمنەن[هەروەها] هەموو ئێواران لە مەرکەزەکەمان مقەڕەکەمان خڕ دەبووینەوە، کتێبی لێ بوو،[کتێبی] رۆمان، تاریخ. [کتێبی] تاریخی کوردی [نەبوو]. ئەنواع و ئەقسام تاریخ بە زمانی فارسی [هەبوو]. بە [زمانی]کوردی ئەو دەمی هیچ کتێبمان نەبوو، بە غەیرئەز[غیراز] مەجەلەی **گەلاوێژ** و **ڕێیا تازە**، ئەو دووانەمان هەبوو.

تەختە سیاه[تختە سیاە]ی لێ بوو ئەوانەی دەهاتن بەعزێک شاگردی قەویتر بوون، کۆمەکیان دەکرد بە شاگردەکانی دیکە دەرسی مەسەلەن ریازیاتی سبحەینێیان رەوان دەکرد. دیارە مەرحەلەیەک پێش ئەوەی **قەرنی ئاغا** بێ ئەو جێگایەمان پێ تەحتیل کا، ئەوەڵین رۆژی دامەزراندنەکەی شارەبانی مخالفەتی کردبوو. کە دوایە شارەبانی تێکچوو ئێمە موزاحممان نەما.
کارمان ئەوە بوو، کارێکی دیکەمان نەبوو. جار جارە تەزاهورات[تظاهرات]مان دەکرد. بە[ڕۆژی] جومعان دەهاتینە خیابانێ، سرودمان دەخوێندنەوە و شوعارمان دەدا. جومعە بە جومعە ئەوە بوو. رۆژەکانی دیکە عادی بوو هەر کەس دەیتوانێ بێ، یان نەیا. بەڵام مەعمولەن ئەمە بۆ خۆمان لەوێ[مەقەڕ] بووین. بەوەی کە مەسئول بووین. هەمیشە لەوێ بووین. کلیل بە دەست ئەمەوە بوو. یەک بە من بوو یەک بە رەفیقێکی دیکە دەبوو. دەگۆڕدرا، کلیلێکی سابەت هەمیشە بە من بوو. ئەوی دیکە لە دەست رەفیقەکانی مەسئول یان ئەوانی دیکە دەگەڕا . نەزافەتی ئەوێشمان تەقسیم کردبوو، بۆ خۆمان دەمانکرد و ئەوانی دیکە یاریدەیان دەداین. موشەخەس نەبوو ئەورۆ کێ بێ و سبەینێ کێ بێ، هەر کەس دەستی دەدایە. ئاوپاشمان هەبوو، ئاوپاشێنمان دەکرد. گەسکمان لێدەدا.

برایم فەڕشی سازمان جەوانان تەنیا توانیبووی لە سابڵاخ کار بکات یاخود حەولی دەدا لە شارەکانی دەیکەش یان لە دێهاتەکان کار بکات. ئەگەر حەولی دابوو ئایا شوعبەی هەبوو؟
مامە غەنی نەخێر ئێمە زۆر زەمان نەماینەوە، سازمانی جەوانان کەساڵی 22 تەشیکل بوو نەپرژاین بچین لە شارەکانی دیکە شوعبە دابمەزرێنین،. ئەسڵەن ئەو فیکرەمان نەبوو. پاش ساڵێک مولحەق بووین بە کۆمەڵەی ژ.ک. شاید ساڵی 23 بە کۆمەڵەی ژ.ک مولحەق بووین. کۆمەڵەی ژ.ک یش ئەو فکرەی نەدا بە مە کە بچین لە شارەکانی دیکە شوعبە دابمەزرێن، ئەوان زۆرتر ئەهمیەتیان بە کۆمیتەی کۆمەڵەی ژ.ک دەدا کە بچن لە شاران دایمەزرێنن. تەوجوهیان نەدا بەئێمە، ئەمەش بۆ خۆمان ئەو فکرەمان نەبوو، بتوانین لەو شارانە شوعبەی سازمانی جەوانان دابمەزرێنین. [من] بۆ تەحسیل ئەواخری ساڵی 23 چوومە تارانێ بۆ دانشسەرای موقەدەماتی . سازمانی جەوانان کەوتە بەر دەستی **میرزای خوسرەوی** و ئەوانە، کە دوایە تەبدیل بوو بە حیزبی دێموکرات. کۆمەڵە بوو بە "حزبی دمکرات" و سازمانی جەوانانیش بوو بە "سازمانی جەوانانی حزبی دموکرات".

"ئەمن ناتوانم خۆم بفرۆشم"

"ئەمن دوچاری ئیشتباهاتێکی عەمیقی تاریخی بووم"

زیندووکردنەوەی حیزبی دێموکرات

ساڵی 1326 کە هاتینەوە **دوکتور ئاسۆ** و **عەزیز فەرهادی** و **محەممەدی شاپەسەندی وسەدیقی خاتەمی** و **سەدیقی سیاسەری** و ئەوانەم دەعوەت کرد بۆ ئەوەی حزبی دموکرات لە سەرڕا زیندوو بکەینەوە و موبارزەی حزبی دموکرات دەست پێبکەینەوە. ئەوە6 مانگ پاش ئیعدامی **قازی** و ئەوان لە ساڵی 26 بوو.
لەبەر ئەوەی ئەمن ئیدی لە سازمانی جەوانان نەمام، سەرنویشتم گۆڕا. سازمانی جەوانان بوو بە سازمانی جەوانانی حزبی دموکرات و میرزای خوسرەوی بوو بە مەسئولی سازمانی جەوانان، دوایی چی بە سەر سازمانی جەوانان هات، ئەمن ڕۆیشتم بۆ شورەوی.

چاپی گۆڤاری ڕێگا

کە ئێمە مەجەلەی ڕێگامان چاپ[iii] کرد، من گەرامەوە بۆ ئێرە، بۆ مەهاباد. مەجەلەی ڕێگا دوو مەقالەی تێدابوو یەکیان "مەسەلەی میللی" کە **مامۆستا قزڵجی** بە تەفسیل نووسیبووی، یەکیشیان مەقالەیەکی کورت بوو بە نێوی "ارتش شاهنشاهی یا حربە دیکتاتۆری" کە من نووسیبووم. دیارە لە کوردییەکەیدا مامۆستا قزڵجیش کۆمەگی کردم. ئیتلاعیە[اطلاعیە]یەکمان نووسی وەکوو ئیعلامیە[اعلامیە]، بانگەواز بوو، بۆ پشتیوانی خەڵک لە ئێمە. بە داخەوە من ئەو ئاسار[آثار]ەم نەماوە. زەمانێکی دوور و درێژی بە سەردا چووە، موتەئسفانە[متاسفانە] خۆشم دەفکری ئەوەی دانەبووم ئەو جۆرە شتانە کۆ کەمەوە.

گەرچی زەمانێک بەو فکرەی گەیشتم، میقدارێکی زۆر مجەلەی نیشتمان ، ڕۆژنامەی کوردستان هی زەمانی جەمهوری و مەجەلەی گەلاوێژ و بەعزە کتابێکی شیعرم کۆ کردبووە، چوونکو نەمدەتوانی لە ماڵی خۆمی راییگرم بلاخرە لە مبارەزە دابووم ، هەر لەحزە ئیمکانی هەبوو بێن ماڵێ بگەڕێن. ئەمن ئەوەم لە ماڵێ **خەلیفە ئامین قەمتەرەیی** دانابوو.

خەلیفە ئامین قەمتەرەیی یەکێک لە خەلیفەکانی **حاجی شێخ مستەفای** بوو، کە لە سابڵاخێ زۆر نفووزی هەبوو، خەلیفە ژنێکی زۆر دڵسۆز بوو. هەر ئەویش لە کاتی نمایشی دایکی نیشتمان دا زۆری ژنان هان دەدا بۆ ئەوەی کە بێن بۆ دیتنی نمایشی دایکی نیشتمان. ساڵیانی درێژ ئەو ئاسار و کتێبە لە کن خەلیفە ئامین مابوونەوە. حەتتا وەسیەتی کردبوو لە لای کچەکەی مریەم ئەگەر مردم ، ئەوانە بۆ ئێمە بە ئەمانەت ڕابگرێ.

بە هەر سووڕەت پاش چاپ کردنی مەجەلەی[ڕێگا] و شتەکان، ئەمن بە کۆمەکی **حەمزە عەبدوڵای** هاتمەوە مەهاباد. هەمزە عەبدوڵا ئەو دەم دەبیری پارتی دێموکراتی کوردستانی عێراق بوو. **محەممەد مەحموود** ئەویش عوزوی پارتی دێموکراتی کوردستانی عێراق بوو. پیاوێکی باش بوو، کارمەندی حکومەت ،پێموایە معەلیم بوو. باڵتۆیەکی دامێ کە لە ڕێگایە ئیستفاد [استفادە]ەی لێ بکەم. هەمزە عەبدوڵا دەمانچەیەکی چکۆلەی 6 تیری دامێ کە لە ڕێگایە پێم بێ.

دوو نەفەر ئەعزای پارتی یەکیان **قادر تەگەرانی** بوو کە دوایە باسی دێت. یەکیان **حەمە پۆلیس** بوو ئەڵبەتە ئەوانە قاچاخی کوتاڵیان دەکرد. چا و عەترجات و پەڕە سیغار و سابوون و شتی ئاوایان دەهێنا بۆ خەرید و فرۆش. دەهاتن بۆ لای بۆکان، زۆرتر[iii]لە ئەترافی بۆکان شتەکانیان لەو دێهاتەی دادەنا و خۆیان دەچوونە شار و لەوێ مشتەریان دەهێنا بۆ کوتاڵ و شتەکانیان. ئەمن لە گەڵیان هاتم، بە **ئالان** یدا هاتین. هەتا هاتمە گەردیگلان.

لە گەردیگلان لە ماڵی **سەید کامیل**[بووم]. دیارە سەید کامیل شاعیرێکی دڵسۆزی کوردە، پیاوێکی موحتەرەمە. هەتا بوە هەر خەباتی بۆ میللەتەکەی خۆی کردووە. ئەو بە هەموو توانا یاریدەی ئێمەی دەدا. من لە گەردیگلان دە گەڵ سەید کامیل قسەم کرد کە ئەو نەشریاتەم بۆ ڕابگرێ، هەتا من **کاکە مینەی** خۆمان دەنێرم بیهێنێتەوە.
نەشریاتەکانمان لە گەڵ سەید کامیل لە کادێندا شاردەوە. من باڵتۆکە و دەمانچەکەم بە ئەمانەت لە لای کاک عەلی ، **عەلی قارەوا چکۆلە** دانا. کاک عەلی لە شوورەوی لە گەڵ ئێمە بوو. و بە قادر تەگەرانیشم کوت کە[باڵتەکە و دەمانچەکە]ت بە ئەمانەت بۆ لێرە دادەنێم. ئەگەر هاتیوە باڵتۆکە و دەمانچەکەی بەرەوە. ئەمانەتە بیدەوە بە هەمزە عەبدوڵا و ئەحمەد مەحمودی. بەڵام بە داخەوە دوایە بۆم دەرکەوت کە کاک عەلی باڵتۆکەی داوەتەوە، بەڵام دەمانچەکەی حاشا لێ کردبوو.

بە هەر سوڕەت هاتمەوە مەهاباد، بە ڕۆژ لای ئێوارەیەکی درێژ گەیشتمەوە ، ئەو دەمانە هاتمەوە سەر **کانی پیرێژنێ**، پشتی **داشا مەجید**، کە ئەو کانی پیرێژنە لە شیعری شاعیرانیشدا مەشهورە. **جەعفەری شێخ ولئیسلامی** لە شیعرەکانیدا لە شینی **هێمن** دا، زۆر جاران باسی کانی پیرێژنێ دەکات. لە سەر کانی پیرێژنێ خەوم لێ کەوت. دەست و چاوم شووشت خەوم لێ کەوت. بە سەرمای ئێوارە وەخەبەر هاتم. دیارە سەڵت بووم هیچم پێ نەبوو. شەو بە **کانی مام قەنبەراندا** هاتمەوە. کانی مام قەنبەران کانییەک بوو کە ئێستاش ئاساری ماوە، لە ئەترافی نزیک **ئەسحابەی سپییە**. لە دەورانی

جەوانیدا کانی مام قەنبەراندا جێگای هەڵپەرین و شادی و خۆشی گەنج و لاوانی شار بوو لە جێژناندا. بەڵام ئێستا شۆێنەواری کوێر بۆتەوە. بە کانی مام قەنبەراندا هاتمەوە، سابڵاخم لێ وەدەر کەوت.

هاتمە ماڵی **سەدیقی سیاسەری** رەفیقی خۆم. لە دەرکەم دا چوومە ژوورەوە. سەدیق تازەی ژن هێنابوو، بابی نەمابوو. ئیستقبالێکی گەرمی لێکردم. کوڕێکی جەسور و نەترس بوو. خاتراتێکی زۆر خۆش و شیرینم لەو رەفیقەی هەیە. ئینسانێکی زۆر میهرەبان، پاک، با شەرەف، کوردێکی ساخ بوو. بە داخەوە پارەکە وەفاتی کرد. یادی هەمیشە هەیە لە دڵی ئینسانی. خەبەرم لێ پرسی راجع بە من چ خەبەرێک هەیە. کەس تەعقیبی نەکردووە، کەس سەر و سۆراخی نەگرتووە؟ کوتی باشترە ئەو شەو بنووین سبەینێ ئەمن دەچمە دەرێ. لای خانەوادە و براکانت پرسیار بکەم بزانم وەزع چۆنە. بتوانی بێیە دەرێ. ئەوە بوو چوو بوو تەحقیقی کردبوو. هات و کوتی هیچ کەس لێی نەپرسیوی. دەفعەیەک حەوزە هاتۆتە سۆراخی. کوتوومانە لە تارانییە، دەخوێنێ. ئەوە بوو ئەوێ رۆژێ پاش نەهارێ چوومەوە ماڵی خۆمان.

پێش ئەوەی بنێرم ئەو مەجەلە و شتەکان بهێنەوە. وام بە باش زانی بچم سەرێکی لە بازاری بگەڕێم. هاتمە بازاری گەڕام لە بەر دوکانێ دانیشتم، تەسادوفەن **برایمی ئاژان** بە وێدا هات و **برایمە رەش** مەشهور بوو لە ئیتلاعاتی شارەبانی کاری دەکرد. چاوی بە من کەوت و کوتی یاڵا قوربان دیار نەبووی کوتم دیارم هەمیشە لێرەم ، کوتی وەڵاهی ڕەنگ و ڕووت لەوەی دەچێ لە بەر تاو و ئەوانە سووتاندبێ، لەوەی دەچێ لە بەر تاوێ بووبێ. لە سەفەر و مەفەران بووی.
کوتم ناوەڵا کوهنەوردی دەکەم. بۆیە لەوێ حەمامی ئافتابم گرتووە. دیار بوو مەسەلەیەک نەبوو چەند رۆژێکی پاشان **کاکە مینەم** نارد کە بچێتە ماڵی سەید کامیل و ئەو مەدارک و ئیعلامیە و نەشریاتانە بێنێتەوە. قەرارمان دانابوو لە گەڵ سەید کامیل کە لە کورتانی کەرێدا جاسازی بکرێ و کورتانەکەش ئاوا یەک دوو بەستە و بوخچە و ئەوانەی لە سەر دابندرێ، یا تورەکەی کا و شت، بۆ ڕەد ون کردن. کاکە مینە چوو دوو رۆژی پێچوو.گەڕاوە هاتەوە و ئیعلامیەکانمان هێناوە.
 قەرارمان دا،لە کۆبوونەوەیەکیدا کە کردمان، هەر ئەو ئەفرادانە، فەقەت **مەحەمەدی شاپەسەندی** نەهاتەوە لە گەڵم، لەوێ ماوە، دوای رێگای خۆی داگرت چووە بەغدا و ئێستاش هەر لە بەغدایە و ژنی هێناوە و منداڵی هەیە و زندەگییە دەکات.لە سیاسەت کەنار رۆیشت.

بڵاوکردنەوەی رێگا و هێرشی روکنی 2 ی ئەرەتش بۆ گرتنی خەڵک لە شارەکانی سابڵاخ و بۆکان ومیاندواو

کۆبوونەوەمان کرد و قەرارمان دا لە پێشدا مەجەلەکان پەخش کەین، بۆ ئەوەی پۆلیس هوشیار نەبێتەوە، چوون مەجەلە دەست بە دەست دەڕوات، راحەتتر پەخش دەکرێ. بەڵام ئیعلامیە دەبێ لە کوچە و کۆڵانان پەخش بکرێ. لە ماڵان بهاوێژرێ. قەرارمان دا ئەشخاسێک لە مزگەوتەکانی شاری بەیانی بە بەهانەی نوێژێ بچن لە وێ بڵاوی کەنەوە، بەخشێکی لە بەعزە ماڵێکی باوێن، کە سەوابقێکی نەبێ. بەو شێوەیە بڵاو بێتەوە. هێندێکیش لە نێو بازاری **مەیدانی ئاردی، مەیدانی مەنگوڕان**، کە شوێنی جەمعیەتە بەیانان خەڵک زوو دەچن، لەوێ بڵاو بکرێتەوە ، کە بتوانێ وەسیعتر لە نێو خەڵکدا پەخش بکرێ. بڕیارمان دا[رەفیقەکان]، لەو هاوالانە و لەو ڕەفیقانەی کە ئاشنایان هەیە لە دێهات کەڵک وەربگرن و بەعزە دێیەک نوسخەیەکی بۆ مەلای دێیەکەی کە سەوادی هەیە، بنێرن . با بە دێهاتیش بگا و وەسیعتر بڵاوبێتەوە. دیارە دوایە مەعلوم بوو کە لە مەنتەقەی **شارویران** و لە **محاڵ** و لە مەنتەقەی **مەنگوڕان** لە ئەترافی **نەغەدە** بە دەست هێندێک کەس گەیشتبوو.
پاش پەخشی ئیعلامییەکەی حکومەت وریا بۆوە. بەڵام مجەلەیەک کە درابوو بە **عەزیزی یۆسفی، سەدیقی خاتەمی** دابوویە عەزیز چەند تیعدادێکی بڵاو بکاتەوە، عەزیز ئەوانەی بڵاو کردبووە، نوسخێکی دابوو بە رەفیقێکی خۆی **برایمی** ... کە ئەو دەمی جەوان بوو زۆر گەنج بوو،ئەویش بردبوویە ماڵێ.
لە ماڵیان دا سەرگوردێک بە نێوی **فروتن** ڕەیسی ستاد بوو کرێ نشین بوو، ئەو موتەوەجیهی ئەو مجەلەی ببوو. برایمیان لە سەر ئەو مەجەلەی گرت. ئەویش کوتبووی رەفیقێکم هەیە و بۆیان لە ماڵی هاویشتووە و ئەویش بە منی داوە، کوتویەتی ئەوەیان لە ماڵێ هاویشتووە. شتێکی دیکە نازانم. دیارە زیاتر لەوەشی ئیتڵاع نەبوو. لەو ڕابیتەدا عەزیزی یۆسفی گیرا. بردیانە سەربازخانە، مودەتی سێ مانگان لە سەربازخانە بوو، سوئالیان لێکردبوو ئەویش هەر تەقریبەن شتێکی نزیک بەوەی کوتبوو کە بۆیان لە ماڵێ هاویشتووە، برایمیش رەفیقم بوو پێنیشانم داوە. قسەکانیان هەماهەنگی هەبووە، برایمیان بەردا چوون منداڵ بوو بەڵام عەزیزیان ڕاگرت.
لە سەر ئەو ئیعلامیە یۆرشێکی سەرتاسەریان هێنا. بلاخرە دەبوو ئیقداماتێک بکات چوون ڕەدیان نەدیتۆتەوە، هیچ مەسەلەیەکیان وەدەست نەکەوتبوو. یۆرشێکی سەرتاسەریان هێنا کە نیشان بدەن ئیقداماتیان کردووە، لە لایەکییەوە، لە لایەکی دیکەوە دووکانێکی باش بوو بۆ پوڵ دەرهێنان. سەرکیسەکردنی خەڵک، شایەد نزیکەی 300کەسیان لە **میاندواو** و **بۆکان و مەهاباد** و دەورو بەر گرت.
لەو بازجوویانەی کە کرا، لە حەقیقەتدا ئەو دەم شکەنجە نەبوو، ئەڵبەتە لێدان و تێهەڵدان و زلە لێدان کەمێک هەبوو، شتێک نەبوو کە کەس بترسێنێ. شتەکەش وا بەدیقەت بڵاو کرابووە، کەس هەستی نەدەکرد کە کێیە. ئەمنیشیان وەک

سیاهی لەشکر گرت. بێ ئەوەی بزانن ، چۆنیان ئەمن گرت بە چ حیسابێک، بە سابیقەی ئەوەی کە من لە شورەوی بووم، دەورێکی وسابقەیەکم هەیە لە سازمانی جەوانان و کۆمەڵەی ژک و حیزبی دێموکرات. ئەشخاسی جوربەجوریان گرتبوو کە ئەسڵەن دە فەعالیەتدا نەبوون. لە نێو ئەوانەی کە فەعال بوون تەنیا کەس کە گیرا ئەمن بووم، **سەدیق خاتەمی** بوو و **عەزیزی یۆسفی** بوو.ئەڵبەتە عەزیزی یۆسفی لە حاشیە بوو، سەدیقی خاتەمی لە گەڵ مە بوو. جوزوی هەستەی شار بوو. مونتەها عەزیز وەک عوزوێک لە ئیرتبات لە گەڵ سەدیقی خاتەمیدا بوو. بەقیە کە گیران هیچیان جوزوی ئەو حەرەکەتە نەبوون. بەڵام هەر یەک سابقەی زەمانی دێموکراتیان هەبوو، یان بە دەلایلێک گرتبوویانن.

دادگای ئەوەڵ بە سێ ساڵ مەحکوم بووم. لە مەهاباد وەختێک گەیشتینە دادگا لە حەقیقەت تێعدادێکی مەعدود مابوونەوە، بەقیەیان هەموو بە ڕشوە و پوڵ و سەرکیسە کردن و دەستبڕین و ئەوانە، ئازاد کردبوو، هەر بۆ ئەوەشیان گرتبوون کە بتوانن پوڵ و پەڵەیەکیان لێ بەدەست بێنن. مەئمورینی روکنی دوو پوڵێکی چاکیشیان خوارد، لەو ڕابیتەیدا. ئەوەی کە مانەوە مەحکووم بوون **مستەفا سوڵتانیان** بوو، **جەعفەری کەریمی** بوو، کە ئەوانە سابقەی دێموکراتیان بوو. بە زیندان مەحکووم بوون.

میرزا مستەفا لە دادگای ئەوەڵ سێ ساڵیان دایە. لە دادگای دووەم تەجدیدی نەزەر کە لە ڕەزاییەڕا هاتبوون، بە سەرپەرشتی **ئەمیر دیوانی** لەوێ سێ ساڵەکەیان تەئید کردەوە و هەستا ئیعترازی کرد کوتی ئەمنتان بۆ گرتووە، ئەمن چم کردووە، چ گوناحێکم کردووە، هاواری کرد. رییسی دادگا توڕە بوو کوتی دانیشە دانیشە بۆ هەرا هەرایە دەکەی؟ مونشی بیکوژێنەوە بۆی بکە دوو ساڵ. یانی گوایە چوو بوون شەوریان کردبوو ئەرزیابیان کردبوو، پەروەندەکەیان خوێندۆتەوە. گوایە گەیشتوونەتە ئەو خاڵەی کە ئەوە مجازاتەکەی دەبێ سێ ساڵ ببێت. وەختێکی دەڵێ بیکوژێنەوە بیکە بە دوو ساڵ مەعلومە گۆترەیی بوو. دادگا لە رووی هیچ ئوسول و پرنسیپێکەوە نەبوو، چوون هیچ بەڵگەیەکیان پێ نەبوو.

عەزیز یۆسفی بە چوار ساڵ مەحکوم بوو، سەدیق خاتەمی بە چوار ساڵ مەحکوم بوو. **حەسەنی مفتی** بە 6 ساڵ مەحکوم بوو، ئەڵبەتە حەسەنی مفتی کتێبی "کورد و حەق"یان لێ گرتبوو بە زمانی فەرانسە، لە پاریس ڕا بۆیان ناردبوو. ئەو دەم سانسۆر لە کوردستان هەڵنەگیرابوو یانی سانسور هەمیشە هەبوو، ئەو کتێبە کە لە فەرانسە ڕا هاتبوو، دەیکەنەوە کتێبەکەی سانسۆر دەکەن تەماشا دەکەن بە زمانی فەرانسەیە "کورد و حەقە" و کتێبەکە دەچەسبێنەوە و وەک خۆی لێ دەکەن و بۆی دەنێرن و بیلافاسیلە پاش ماوەیەک دەچن دەیگرن. حەسەن لە هیچ خەتێکدا نەبوو ئیرتباتی لە گەڵ ئێمەش نەبوو. فەقەت لە سەر ئەو کتێبە گرتیان. نزیک چوار ساڵی کێشا دوو ساڵیان سەرفی نەزەر کرد. دوایە کە لە زیندان هاتە دەرێ ئیدی وەدوای سیاسەت نەکەوت.

سەدیق خاتەمی 4 ساڵەکەی کێشا عەزیز یۆسفی 4 ساڵەکەی کێشا **جەعفەر ئاغا** دوو ساڵی کێشا، میرزا مستەفا دوو ساڵی کێشا، **سەید پیرە** تەبعید کرا بۆ **بەندەر عەبباس** ،**عەبدوڵای نەهری** تەبعید کرا بۆ **خورەم ئاباد** ، ئەو لە سەر سەوابقی دایکی نیشتمان گیرا. سەید پیرە لە بەر ئەوەی دێموکرات بوو و رەیسی شارەبانی دێموکرات بوو. هەموو سەمپات بوون شایەد 99 و نیو دەرسەد هەموو سەمپات بوون، بەڵام دەلیل و مەدرەک نەبوو. بەسرفی سەوابق گرتبوویان.

تەبیعدەکەی وا بوو ناردیانن خۆیان بچنە تەبعید، نەک مەئمور بیانبات، چون بۆ خۆیان دەیانزانی بە خۆڕایی تەبعیدیان کردوون. ئەوە بوو زەختیشیان لە سەر دانەنان. ئەوان خود تەبعید بوون. دیارە جێگاکەیان بۆ دیاری کرابوو، بەندەر عەبباس یا خورەم ئاباد، عەبدوڵای نەهری رۆیی بۆ خورەم ئاباد. **سەید محەمەد ئیسحاقی** ئەویش بە سیرفی ئەوەی دێموکراتی بوو، تەبعید کرا بۆ بەندەر عەبباس. بەڵام نەچوون ، چوونە نێو مەنگوڕان ماوەیەکی شایەد ساڵێک ساڵ و نیوێک چوونە ناو مەنگوڕان. زیندەگیان دەکرد، کار و کاسبیان دەکرد. لە زەمانی **موسەدیقیدا** بە تەدریج گەڕانەوە.

پەروەندەکەی ئێمە موسادف بوو لە گەڵ تیرئەندازی بە شا، ئێستا دادگا تەشکیل نەببوو ئێمە گیرابووین. ماوەیەک پاش ئەو گرتنەی ئێمە **ناسر فەخرئارایی** تیر ئەندازی کرد بە شای و بە عیللەتی **حیزبی تودەیان** غیرقانونی ئیعلام کرد. رەهبەرانی حیزبی تودەیان دەستگیر کرد لە زیندانیان کردن. پاشان بە وەسیلەی یەک دوو ئەفسەری وابەستە بە خۆیان لە زیندان هەڵاتن. فەراری دران و هاتنە خارج. هەمزەمانی ئەوە، پەروەندەی ئێمە لە گەڵ ئەو حادسەیە سەبەب بوو قورستر بێ. وەزعی ئێمە سەنگینتر بێ. بەڵام ئەمن بە عیللەتی فقدانی هیچ گونە دەلیل و مەدرەکێک یەک و دوو بە عیللەتی **سەرهەنگ دیوانی** لە گەڵ **میرزا ڕەحمەتی شافعی** (ئەو دەمی هەم پیاوێکی ماقوڵی سابڵاخێ بوو) ئاشنایەتی لە گەڵ ئەمیر دیوانی هەبوو، ئەوەش کۆمەکی کرد بۆ ئەوەی ئەمن لە زیندانێ ئازاد بم.

دیارە ناوی میرزا ڕەحمەتم بۆیە هێنا قەدری ئەو ئینسانانەی کە هەر کەس لە مەقتەعێکی مبارزەدا یاریدەی پیاوی دەدا، ئینسان چاکەکەی فەرامۆش نەکات. وەلی ئەساسی مەتڵەب ئەوە بوو کە هیچ گونە مەدرەکێک لە من بە دەستەوە نەبوو. هیچ ئیقرارێک لە پەروەندەدا نەبوو. کەسێک و هیچ ڕەفیقێک ناوی منی نەگوتبوو. ئەوە بوو تەبرەئە بووم بەڵام یەکراست تەحویلی سەربازخانەیان دام.

لە سەربازخانەی مەهابادێ بووم لە سەردەشتێ بووم. پاشان لە سەردەشت دەستگیر بووم. بە ئیتهامی ئیرتبات با عەشایر گوزارشاتێکی کە دژبانی ئی سەردەشتێ کە رەییسی دیژبان **سەروان رەنجبەر بوو کرماشانی** بوو، دابووی. و مەرزبانی **سەردەشتێ**. ئەمنیان دەستگیر کرد هێنایانمەوە **مەهابادێ**. ماوەیەک لە زیندانی سەربازخانەی مەهابادێ دابووم. تەبعیدیان کردم بۆ **تەورێز**. ماوەیەک لە زیندانی دژبانی تەورێز بووم لەوێش را مونتەقلیان کردم بۆ زیندانی ورمێ. لە زیندانی

ورمێ ، لە حەقیقەتدا نزیک بە ساڵێک دەورەی سەربازییەکەم لە زینداندابووم. هەر لە زیندانیش بەرگەی خاتمە خدمەتیان بۆ هێنام و خارجیان کردم لە زیندان.

دەستپێکردنەوەی کاری حیزبی دێموکرات

ئەڵبەتە قەبل ئەز ئەوەی بچمە زیندانێ، **قادری مەحموود زادە** دە گەڵ **عەزیزی فەرهادی** قەراریان دابوو، کە برۆن بۆ شوورەوی ، هاتن دە گەڵ من مەترەحیان کرد. گەرچی من موافقەتم نەکرد کوتم مبارزە باشترە، هەتا چوون بۆ شوورەوی. ئیمە لە شوورەوی بووین هاتووینەوە ئێرە. ئەی بۆ هاتووینەوە؟ مابایینەوە لەوێ، ئێستا لە بەر چی دەچینەوە؟ ئەمن موخالفەتم کرد بەڵام ئەوان رۆیشتنە شوورەوی. **قادری مەحموودزادە** لەوێ ماوە رشتەی دوکتوری خوێند ئێستاش گەڕاوەتەوە, لە زەمانی 57 گەڕاوە ئێرانێ . ماوەیەکی لە ئێراق بوو لە هەولێرێ، تەبابەتی دەکرد. پاشان گەڕاوە شوورەوی. **عەزیز فەرهادی** لە باکۆیە مەعلوم نەبوو بە چ عیللەتێک خۆی لە دار داو، خۆی کوشت.
ئەمن کە لە سەربازخانەی هاتمە دەرێ. مبارزە ئیدامەی هەبوو. دیار بوو لە سەربازیش ئەو دەمەی ئازاد بووم. ئیرتباتم هەبوو. لە سەردەشتێ لە گەڵ کۆمیتەی **سەردەشت**. لە **مەهابادێ** لە گەڵ کۆمیتەی ئیرتباتم هەبوو. مبارزە ئیدامەی پەیدا کرد تا ئەو وەختەی کە مەسائیلی خەلعی یەد لە نەفتی ئێران مەترەح بوو. کە لە خەلعی یەد دا، مبارزەی ئێمە لە شێوەی مەخفی هاتە دەرێ. جەنبەی عەلەنی بە خۆی گرت. ئەمە[ئێمە] لە مەسەلەی میللی شودەنی نەفتی ئیستفادەمان کرد و مبارزەی عەلەنی و مەخفیمان بە یەکەوە تەلفیق کرد، کە دیارە ئەگەر وەختێکی دیکە بوو لە سەری باس دەکەین و ئیدامە دەدەین.

"سارق موسەلەح" ، " قاچاخچی" و مەسەلەی نەتەوایەتی

کۆمیتەی سابڵاخ یان کۆمیتەی حیزبی دێموکراتی کوردستان؟

برایم فەرشی باستان کرد کە دوای ئەوەی گەڕانەوە بۆ ئێران مەجەلەی ڕێگاتان لە گەڵ خۆتان هێنا و دوای ئەوە گیران ، لەو مودەتەوە هەتا ئەو دەمە کە ئێوە لە زیندان هاتنە دەرێ، حیزبی دێموکرات چی دەکرد. چ کەسانێک ڕابەریان دەکرد؟

غەنی بلوریان پاش گرتنی من حیزبی دێموکرات بە مبارزەی خۆی ئیدامەی دابوو. ئەو دەمی کۆمیتەکە لە سەر کار مابۆوە. **ڕەحیمی سوڵتانیان، کەریم وەیسی، ڕەحیمی خەرازی، عەبدوڵای ئیسحاقی** بوون، عەزیز گیرابوو. ئەڵبەتە عەزیز لە کۆمیتەی دانەبوو. عەزیز پاش ئەوەی لە زیندان هاتە دەرێ هاتە کۆمیتە.[ئەندامانی کۆمیتە] ئەوندە نەفەرە بووین. ئەمن ئەو مودەتە کە لە سەربازی بووم. هەر جزووی کۆمیتە بووم. لە سەردەشتێش کارم دەکرد. بەڵام لە **سەردەشت** کۆمیتە هەبوو لە **سەقز** کۆمیتە هەبوو. لە شارەکان و لە دێهات کۆمیتە هەبوو. هەستە هەبوو. هەر کەس کاری خۆی دەکرد. بەڵام لە مەهابادێ ئیدارەی کۆمیتەی ئەسڵی **عەبلای ئیسحاقی ، ڕەحیم سوڵتانیان، کەریم وەیسی، ڕەحیمی خەرازی، عەزیزی حیسامی** بوو، ببەخشە. **عەزیزی حیسامیش** عوزووی کۆمیتە بوو. ئەوانە هەڵسوڕێنەری ئەو جەریانە بوون.

ساڵی 22 [دەبێ مەبەستی مامە غەنی ساڵی 1329 بێ]کە من هاتمە دەرێ دیسان دەستمان پێ کردەوە. مبارزەمان ئیدامە دا، جەریانی شیرکەتی میللی شودەنی سەنعەتی نەفت ، ئەمن لە کۆمیتەی دابووم و ئەوانەش عوزووی کۆمیتە بوون. بەڵام ئەو دەم ماوەیەک بوو **ڕەحیمی خەرازی** کەنار ڕۆیبوو. بەڵام ئەوانی دیکە مابوونەوە.

....

برایم فەرشی دوای ئەوەی ئێوە چوون بۆ عێراق و گەڕانەوە مەجەلەی ڕێگاتان بڵاوکردەوە، دیسان گیران، پرسیارێک دێتە پێش، ئەویش ئەوەیە، ئەو سەردەمە ڕێبەرایەتی حیزبی دێموکرات لە کوردستان کێ بوون، دوایە ئەو بەشەی لە سابڵاخ سەرپەرشتی حیزبیان دەکرد لە گەڵ ئەو بەشەی لە دەروە بوون، کە ئێوە باستان کرد مامۆستا مەلا **حەسەنی قزڵجی** و **زەبیحی** و **سەمەدی** بوون ، ئەوانە چ ئێرتباتێکیان لە گەڵ یەک هەبوو، هەروەها باسەکە ئەوەیە کە حیزب تەنیا لە نێو سابڵاخ باس کراوە، شارەکانی دیکە یاخود کوردستان بە عام وەک حیزبی دێموکرات چۆناو چۆن بووە؟ حیزبی دێموکرات لە شارەکانی دیکەی کوردستان چۆن فەعالیەتی کردووە. پرسیارەکە ئەوەیە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، کە حیزبی کوردستانی ئێران بووە، ئەو سەردەمە لە ساڵی 1326وە هەتا ساڵی 1329 وەزعیەتی سیاسی و تەشکیلاتی چۆناوچۆن بووە؟

ساخکردنەوەی حیزبی دێموکرات لە ساڵی 1326

غەنی بلوریان ساڵی 26 وەختێک ئەو هەستەیە زیندوو کرایەوە یانی حیزب زیندوو کراوە، تەنها کەسێك لەو جەریانەدا شیرکەتیان کرد، ئەشخاسی قەدیمی حیزبی دێموکرات ئەوەی کە دەڵێم قەدیمی بە عینوانی عوزوی حیزبی دێموکرات کە لە گەڵ حیزبی دێموکراتیش هاوکاریان کردوە، وەکوئەمن، وەکوو **محەمەدی شاپەسەندی،** ئەو دووە ئەسەڵ بوون.

یانی ئەمە[ئێمە] سازمانی جەوانانمان دروست کرد، پاشان سازمانی جەوانانی ژ.ک مان دروست کرد و بووین بە عوزوی حیزبی دێموکرات. ئەو **محەمەدی شاپەسەندییەش** عەینی لە گەڵ کۆمەڵەی ژ،.ک ئێرتباتی هەبووە، کە مەسئولی چاپخانەی بووە، چاپخانەی ئیدارە کردوە. یەکێک لە کادرەکانی کۆمەڵەی ژ.ک بووە. عوزوی حیزبی دێموکرات بووە. پاش شکستی حکومەتی میللی و حیزبی دێموکراتی زەمانی قازی محەمەد، ئەو دووە، عونسرەی ئەساسی بووین، ئەمن و **شاپەسەندی** کە لە گوزەشتەی ڕا سەوابقێکمان هەیە، هاتووین ئەز و ئەو ڕشتەی ئەسڵی حیزبی دێموکرات بووین، کە ئەشخاسی جەدیدشمان لە گەڵ خۆمان هێناوە کە یەکیان **قادری مەحمودزادە** بوو، کە لە سازمانی جەوانانی کورد ئیخراج کرا، کە سوحبەتمان کرد، نەهات بۆ نمایشەکەی دایکی نیشتمان، لە مەنتەقەی شنۆ و نەغەدە.

ئەمما دەو مەقتەعەی دا کە لە **شوورەوی** گەڕاینەوە، هاتینەوە، **قادری مەحموود زادە** دیسان قائیدەی فەعالییەت بووە. لە تەئسیسی حیزبی دێموکراتدا شیرکەتی کرد. فەعالیش شیرکەتی دەکرد. **عەزیزی فەرهادی** شیرکەتی کردووە. **سەدیقی خاتەمی** شیرکەتی کردووە. ئەوانە ئەسڵی دامەزرێنەرانی پاشانی حیزبی دێموکرات بوون، لە ساڵی 1326. کە ئوستخانبەندییەکە ئەو دوو کەسەن[غەنی بلووریان، محەممەد شاپەسەندی]. ئەڵبەتە **سەدیقی خاتەمیش** یەکێک لە قەدیمی ترین ئەعزای حیزب بووە.

پاش ئەوەی ئەو جەریانەی هاتە پێشێ، بچین ئیعلامیەی بدین، چووینە عێراق و هاتینەوە، ئەمن کە هاتمەوە سەرپەرستی ئیدارەی ئومووری کارەکان لە مەنتەقەدا ، ئەو دوو نەفەرە خارج بوون **محەمەدی شاپەسەندی** لە گەڵ من نەگەڕاوە ئەمن کە هاتمەوە **محەمەد شاپەساندی** لەوێ ماوە، دوایە لەوێ ڕا چوو بۆ بەغدا لە بەغدایە ماوە، کەنار ڕۆیی.
ئەمە ئیرتباتمان لە گەڵ ئەو سێ نەفەرەی دیکە **زەبیحی** تەقریبەن لە سەر ئەو نەشرییەی کە قەرار بوو چاپی بکەین بۆ **شێخ لەتیفی،** ئیختلافی لە گەڵ مە پەیدا کرد ئەو کەنار ما، دوو نەفەرەکەی دیکە مانەوە **قزلجی** و **سەمەدی**. بەڵام بە داخەوە هیچگونە ئیرتباتیان لە گەڵ ئێمە نەگرتەوە، و سەرنویشتی ئەو چاپخانەیە مەعلوم نەبوو چی لێهات. ئەمە وەدوای ئەو چاپخانە نەکەتینەوە. هەر بۆ ئەو ئیعلامیە ئیستفادەمان لەو چاپخانەیە کرد.

پاشانەکانێ من لە زیندانێدا کەوتبووم ، کە هاتمە دەرێ لە زیندانێ، **قادر مەحموودزادە** نەگیرابوو، ئەو سەر ڕشتەی کارەکەی هەر لە دەست دابوو. **عەزیزی فەرهادی** نە گیرابوو هەر مابۆوە، بەڵام **سەدیق خاتەمی** گیرابوو چوار ساڵ مەحکوم کرابوو. ئەمن زوو هاتمەوە دەرێ، بەشداریم کردەوە لە نێو ئەو هەستە سێ نەفەرییەکە کە ماینەوە. **عەزیزی یۆسفی** لە زیندانێ دابوو عوزوێکی نزیکی ئەو هەستەیە بوو. بەڵام لە هەستەدا نەبوو، پاش چوار ساڵەکەی کە هاتە دەرێ بوو بە عوزووی هەستە،کە ئینتخاب کراو ئەڵبەتە ئەو ئینتخاب کردنە، کۆمیتە بۆ خۆی لە سەرێ ڕا خەڵکی هەڵدەبژارد. "قولاب کەشی" دەکرد. ئینتخابات و سوننەتێکی ئینتخابات نەبوو. دەرحەقیقەت سانترالیسم بە مەعنای کەلیمە بوو.
وەڵی سانترالیسمەکە نەک ئەو سانترالیسمە کوێرە بێ، هەر کەس نەفەسی کێشا لێیدەی. ئەو رووحی دێموکراتیکی کە لە نێو کوردەکاندا هەیە لە نێو کوردانداا ئەو روحیە هەمیشە هەیە. رووحێکی دێموکرات هەیە. ئەو جەوهەرە لە دەروونی حیزبی دێموکراتی ئێمەشدا هەبوو. یانی حەقمان دەدا بەوەی خەڵک نەزەر بدات. ئەمە کۆمیتەین، بەڵام گاهێک دەبوو بچین لە سەر مەسائیل دێهقانان دەچووین لە گەڵ خاتەمی کە مەسئولی کۆمیتەی دێهقانان بوو مەشوەرەتمان دەکرد. کە پێوەندی لە گەڵ سازمانهای دێهقانی هەبوو کە بە بێ مەشوەرتی ئەوان کارێکمان نەدەکرد.
لە ساڵی 27 کە گەڕاینەوە لە زیندانێ، هاتینە دەرێ دیسان ئیدامەمان داوە بە موبارزە، ئەو جارە کەسانێک لە کۆمیتەی ئیزافە کران، **ڕەحیمی سولتانیان** هاتە گۆڕێ، **کەریمی وەیسی** هاتە گۆڕێ، **ڕەحیمی خەرازی** هاتە گۆڕێ. **عەزیزی حیسامی** هاتە گۆڕێ،**عەبڵای ئیسحاقی** هاتە گۆڕێ. ئەوانە هاتن تێکەڵاوی ئەو جەریانە بوون. ئەو جەریانە پاش ساڵی 29 دوو نەفەری لێ خارج بوو، یەکیان **قادری مەحمودزادە** و ئەوی دی **عەزیزی فەرهادی** بوو. کە ڕۆیشتن بۆ شووری. **سەدیق خاتەمی** تا ساڵی 29 لە زیندانێ دابوو. ئەوەی کە تازە هاتنە مەیدانێ ئەو چەند نەفەرە بوون کە تازە نێوم بردن. دە گەڵ من دەستمان کردنەوە بە کار.

هەر ئەو دەمی کە قودرەتمان هەبوو خەڵک پشتیوانی لێدەکردین ئەو دەم شایەد عوزوی حیزب لە سابڵاخێدا مەجموعەن 150 کەس دەبوون. بەقیە خەڵک هەموو هەواداری حیزب بوون. هەموو خۆیان بە حیزبی دەزانی. وە جالب ئەوە بوو ئەمە بە عینوانی پەیک لەو خەڵکی عادی ئیستفادەمان دەکرد. خەڵکێک کە شناختێکی نیسبیمان لێی هەبوو. کە ئینسانێکی سالمە. نامەمان دەدایە، رۆژنامەمان دەدایە، دەیبردە سەردەشتێ. دەیبرد دەیگەیاند رەسیدی دەهێناوە و دەهاتەوە. ئەوە بۆخۆی پەدەیدەیەکی جالب بوو. کە بدونە ئەوەی ئێمە خەرجێکمان بێ، پەیکی بنێرین. لە خەڵکی ئیستفادەمان دەکرد. لەو ئێتر باتانەدا.
ئێمە ئیرتباتمان لە گەڵ نەغەدەی هەبوو. لە نەغەدەی کۆمیتە هەبوو. دیارە ئەمن ناتوانم چوون قەت ئامارمان نەدەگرت. نێوی ئەشخاس بێنین. **سەعدە** مەسەلەن، عەزوی کۆمیتە بوو. ئەمن ئەوەم وەبیر دێت کە ئیرتباتمان لە گەڵی هەبوو. لە پیرانشاری هەمانبوو. لە سەردەشتێ کۆمیتەمان هەبوو. لە سەقزی کۆمیتەمان هەبوو **کاکە نەسە** و ئەوانە بوون، لە سنە **ڕەحمەتی شەریعەتی** و جەماعەتی **قوسەیری** و ئەشخاسی دیکە بوون. ئەوە ئی سنەیی بوو، کە سنەمان وەرگرتەوە، ئەڵبەتە سنە پاش ساڵی 30 مولحەق بوو بەمە.

ئەسناف و حیزبێ دێموکرات
مبارزەی مە لە نێو خەڵکدا هەبوو. ئەو دەمە ئەمە ئەسنافمان تەشیکل دابوو. سنفی سەڕاجمان هەبوو، زین درووممان هەبوو، سنفی کەوش فرۆشمان هەبوو، سنفی قەنادیان هەبوو. ئەسنافمان شکل دابوو. لە تەریقی ئەسنافەکانەوە عەمەلمان دەکرد!
لە دێهاتیشدا ئیرتباتاتمان لە گەڵ دێهات هەبوو ئەوانەی کە سابیقەن خۆیان بە دێموکرات دەزانی ئەوانە هەستەکانیان ژیاندبووە. هەر ئەو **سەید کامیل** لە مەنتەقەی گەردیگلان شاعیرێک بوو، شێخێک بوو، سەییدێک بوو، ئینسانێکی روحانی بوو لەوێ تێکەڵ ئێمە بوو، مەسئولیەتی مەنتەقەی لە عودەی ئەو بوو. وە نمونەهای ئاوا. ناتوانین موشەخەساتی ئەفراد بڵێین کە کێ بوون مەسەلەن بۆ ئەوەی ئەمە لە دێهاتیدا بتوانین نفوز بکەین.

سەرەک عەشیرەکان و حیزبی دێموکرات
موتالعەمان دەکرد لە سەر ئەوەی کە تیرەکان لە نێو عەشیرەی مەنگوڕدا تیرەکانیان کێن ، سەرپەرەستی ئەو تیرانە کێن. سەرپەرەستی تیرەکەمان گرتبا تەواوی ئەفرادی تیرەی دەگەڵ مە بوو. مەسەلەن لە تایفەی **شەمێ** یەکێکمان گرتبا لە سەرەوە، لە تایفەی **برۆتی** نێو مەنگوران، ئاغاما ن گرتبان، تیرەکانی لە نێو روستاییەکاندا[لە گەڵمان]دەبوون.

یا ئەشخاسی وەکوو **ئەمەر پاشای جەنگەڵێ**. کە سابق سارق موسەلەح بووە زەمانی ڕەزاخانی. ڕەزا شای. ئەو شەخسە لە نێو خەڵکی دا حورمەتی هەبوو. بە عیللەتی ئەوەی کە سارق موسەلەحێک بوو. سارق موسلەح لە نێو کوردەواری زەمانی ڕەزاشای، بە ئینسانێکیان نەدەگوت، ئینسانێکی خراپ بێ، ئەو سارق موسەلەحانەی کە دە عورفی فەرهەنگی فارسیدا هەیە لە نێو عورفی کوردستانیدا سارق موسەلەح بەو مانایە نەبوو. هەمان گونە کە قاچاچیش ئەو مەعنایەی نەبوو.

"سارق موسەلەح" ، " قاچاخچی" و مەسەلەی نەتەوایەتی

لە کوردستانی ئەو دەمی ئێمە[دا] قاچاخچی هیرۆئین و تریاک نەبوو، عناسرێک بوون ماڵ ولتجارەیان وارید دەکرد. و ئەوانە ئیرتباتاتی حیزبیشیان بەرقەرار دەکرد. نەشریاتی کە لە عێراقەوە دەهات بە وەسیلەی ئەو قاچاخچیانەوە دەهات. **حوسێن زێرینگەران، حسین فروهر** بۆ خۆی یەکێک لەو قاچاخچیانە بوو، کە بۆ خۆی یەکێک لە موئەسیسینی کۆمەڵەی ژ.ک بوو و تەفەکوری مەسەلەی میللی لە عێراقێ دەرک کرد، لە قاچاخچیگەریدا. ئەو ئەفکارەی هێناوە لە سابڵاخێ عیدەیەکی لە خۆی کۆ کردەوە. کۆمەڵەی ژ. ک یان تەشکیل کرد. **حەمەدی مەولودی** یەکێک لەو قاچاچیانە بوو. بەنابەرین قاچاخچی بەو مەفهومی نەبوو. قاچاخچی لە بازاری مەهابادێ ئیعتباریان هەبوو. قاچاخچی لە مەرزی عێراقێ ڕا هەتا واریدی پیرانشار دەبوون، واریدی مەهابادێ دەبوون، دەو مەسیرەیدا دە دوازدە ماڵیان دەژاند. بێجگە لە شاری، ئەسپیان دەنارد ماڵوتجارەیان موتەفەرق دەکرد. لە ماڵی موختەلف لە دێی موختەلف پەخشیان دەکرد بۆ ئەوەی گمرگ نەیانگرێ. ژاندارمەری نەیانگرێ. دەهاتنەوە مەهابادێ 6 ، 7 ڕۆژان لە مەهابادێ دەبوون، خۆیان بە مەئمورەکان نیشان دەدا و لە بازاری دەگەڕان و شەوانە بە قاچخ دەینارد، بۆ خۆی نەدەچوو ، دەستیان هەبوو، ئەو دەستانەیان دەنارد ئەو ماڵوتجارەیان دێناوە واریدی شاریان دەکرد.

بەنابرئین قاچاخچی تاجرێک بوون کە ماڵ و جنسی غەیر گومرگیان لە عێراقێ واریدی ئێرانێ دەکرد. و دەیانفرۆشت بە قیمەتێک هەر قاچاخچی حەدەی ئەقل لە دەورەی 8، 9 دە ماڵ، لە دەوریان زیندگی دەکرد.

سارق موسەلەحیش لە نێو کوردستانیدا، لە عورفی کوردستانیدا ئەوە بووە، سارق موسەلەح چوونکو لە گەڵ ژاندارمی بەشەڕ هاتووە چوون موخالفی حکومەتی مەرکەزی بووە، خەڵک حمایەتی لێ کردووە.

ئەمەرپاشای سارق موسەلەح یان **حەمەتاڵی** مەشهور، یان **مام رۆستەمی** مەشهور کە ئەوانە سارق موسەلەح بوون. ئەوانە لە زەمانی **ڕەزا شا** سارق موسەلەح بوون لە سۆسنایەتی و ناو مەنگوڕان. و گەورکایەتی ئەترافی سەردەشت ئەوانە نفوزیان هەبوو لە نێو جەنگەڵێدا. دێهقانان کۆمەکیان پێدەکردن. چاویان بوون، ئیتلاعاتیان پێ دەکوتن. ژاندارم هاتبان خەبەریان پێدەدان. ئەوانە دەگەڵ خەڵک خراپەیان نەدەکرد. خەڵکیان ڕووت نەدەکرد، ئەوان ڕێگایان بە ژاندارمەری دەگرت نەیاندەهێشت ژاندارم ئەمنیەتی هەبێ لە مەنتەقەیدا. جلوگیریان دەکرد.

ئەو سارق موسەلەحانە تەفەکوری ناسیۆنالیستی و رووحی میللیان هەبوو.بەڵام بەو شکڵەی عەرزی ئەندامی دەکرد. بەو عیللەتەش ئەو سارق موسەلەحانە وەختێک تفەنگێکیان ئەستاندایە یان ئەسپی مالکێکیان ڕفاندبایە کۆمەکیان دەکرد بەو دیهقانانە فەقیرانەی کە یەتیم ماوەتەوە، باب و کەس وکاری نەماوە. یەتیمەکانی ئیدارە دەکرد، یا **"عەشە هە مێزی"** لە ئەترافی سنەیی کە یەکێک لە سارق موسەلەحەکانی گەورەی ئەترافی سنەی بوو. مەشهورە عەشە هە مێزی. هەشەمێز دێیەکە لە ئەترافی سنەی ئەترافی مەنتەقەی بەینی سنە و مەریوان ئەو شەخسە ئیسانێک بوو 14، 15 ساڵان سارق موسەلەح بوو. زەمانی **ڕەزاشا** سارق موسەلەح بوو زەمانی **محمد ڕەزاشاش** سارق موسەلەح بوو. کابرایەکی بە حورمەت و ساحەب ئیحترام بوو. ئەمە ئیستفادەمان لەوانە دەکرد. ئەوانە لە نێو روستاییاندا نفوزیان هەبوو. نفوزی کەلامیان هەبوو.

ئەمە موتەوجهی ئەو جەریانەی ببووین. دەچووین ئەو تیپە ئینسانانەمان دەگرت دەمانکردنە عوزوی حیزب، ڕەوشەنمان دەکردنەوە کە ئەمە حەرەکەتمان ئەوەیە و ئەوان زوو جەزبی مە دەبوون. لە گەڵ مە هەمکاریان دەکرد. دیهقانانمان دەعوت دەکرد بۆ ئەوەی لە گەڵ مە هەمکاری بکەن. دەچوون پرسیان بەوانە دەکرد. کە عیدەیەک هاتوون دەڵێن ئێمە دێموکراتین، ئیدامەی ڕێگای **قازی محەمەد** و ئەوانەین، هاتووین لێرە کار دەکەین کۆمەکمان پێبکەن. پرس و ڕایان پێدەکرد.

یان یەک دوو نەفەر **بەحرولعلوم میرزا قاسمی ئەحمەدی ، عەلی عەجەم** ئەوانە ئەشخاسێک بوون ئەفسەرانی فرقەی دێموکراتی ئازەربایجان بوون. لە زەمانی پێشەوەری هەڵهاتبوون. هاتبوونە مەنتەقەی کوردستان لە دێهاتان لە نێو ماڵە ئاغایان خۆیان شاردبووە، ئاغایان ئەوانەیان پەنا دابوو، بە عینوانی میرزا مابوونەوە، دەرسیان بە منداڵەکانیان کوتووە. لە کوردستان ژنیان هێناوە، کوردی فێربوون. لە مەحالی سەردەشت و مەنتەقە بڵاو بوونەوە و ئەوانە پایگایەک بوون بۆ ئێمە. ئەمە ئەوانەمان دەگرت، دیهقانان ئیحترامیان دەگرتن. هەمووش بە نێوی عەجەم نێویان دەبردن.**عەلی عەجەم ، قاسم عەجەم** ئەوانە خزمەتیان بە خەڵک دەکرد، لە گەڵ خەڵک تێکەڵاویان هەبوو. نامەیان بۆ خەڵک دەنووسی. یان پینەچیەتیان دەکرد و کەوشیان بۆ خەڵک چاک دەکردەوە. **بەحرئەلعلوم** یەکێک لەوانە بوو کە لە دێهاتی کوردستانێ لە ئەترافی سەردەشت و سوسینایەتی و گەورک و مەنگوڕدا دەگەڕا کەوشی بۆ خەڵک چاک دەکردەوە. بۆ ماڵی خەڵکی دەچوو پولیشی نەدەستاند. ئەوانە نفوزیان هەبوو لەوێدا. ئەوانەمان دەگرت دەمانکردنە عوزووی خۆمان ، دێهقانەکانی مەنتەقەمان جەزب دەکرد.

شێوەی کار لە حیزبی دێموکراتدا

ئێمە حەوزەمان نەبوو، کوردەکە هەموو عەلاقەمەند بوو، پۆلیسی لێ هەڵنەدەکەوت. حەتتا ئاغاکان کە لە گەڵ ڕوکنی دوو ئیرتباتیان هەبوو، مەزاحمی ئێمە نەبوون، لەو دەورانەیدا کە ئێمە فەراری بووین. **حەمەدی کیسەڵان** یەکێک لەوانە بوو کە خۆی بە عوزووی ڕوکنی دوو دەزانی، عەلەنەن دەیگوت ئەمن لە گەڵ ڕوکنی دوو کار دەکەم بە بەر دێیەکەیدا ڕۆیشتباین و لامان نەدەبایە و لە ماڵەکەی نەهارێکمان نەخواردبا، گلەیی لێدەکردین. بە شۆخی شۆخی مەنگوڕ بوون دەعوەتیان دەکردین، دەیانگوت وەرن بابەگیان ئەمەش ماڵین و ئاغاین و بلاخرە پیاوین لە ماڵی خۆمان ، دەچووین 4 نەفەر 5 نەفەر فەراری کارمان دەکرد لە دێهاتیدا، پەڕاکەندە بووین، هەر دەفعەی لەو جێگایانە کە میوان دەبووین ڕوومان لە ماڵی ئەو شەخسەی دەکرد. [هەرچەند] دەمانزانی لە گەڵ ڕوکنی دوو ئیرتباتی هەیە. بەڵام لە لحازی ئیعتمادێکی کە لە لیحازی رووحیەوە بەو ئەشخاسانەمان دەکرد، دەچووین میهمانیشی دەبووین. پەزیرایشی لێ دەکردین. دوایە بە شۆخی دەیگوت، کاکە ئێوە بڕۆن حەڵالم کەن، ئەوە بۆیان دەنووسم کە فلان کەس و فلان کەس بە نێو مەنگوڕاندا هاتوون و ڕۆیشتون.

یا وختێکی ئەمە لە گەڵ **عەزیزی یۆسفی** دەچووینە سۆستانێ، لە سوستانێ کۆمیتەمان هەبوو دەچووینە ماڵی ئاغای سۆستانێ، بۆ سەرەخۆشی بە عیللەتی ئەوەی پەنای دەدایین، **عەولاغای مەنگوڕ** کابرا ڕەییسی ئێلی مەنگوڕ بوو بۆخۆی سەرهەنگی ئیفتخاری بوو، فەرماندەی تیپ **موزەفەری** نامەی دەنووسی، کە ئەو ئەشخاسە، لیستی ئێمەی دەدا فەرارین دەستگیریان بکەن. ئێمە دەچووین عەینی نامەکەی پێ نیشان دەدایین. کاکە ئەوە نێوی ئێنگۆیە دەستوریان داوە بتانگرین. پاشان دەمانگوت ئەگەر دەمانگرن بمانگرن، ئەمە چمان پێدەکرێ، ئەسلەحەمان پێ نییە. ئەمە بە دەستی خاڵی هاتووینەوتە، نێو خەڵکییەوە. ئەو دەیگوت نە تەنیا ئەمە ئێوە ناگرین بەڵکو ئەو دەرەجەی کە داویانە بە ئێمە، یا ئەو تفەنگەی کە **شا** داویە بە ئێمە ، ئەمە ئەوەی مەدیونی ئەنگۆین، ئەگەر ئەنگۆ وجودو نەبێ لێرە، ئەمە نەتەنیا ئەو دەرجە و ئەو تفەنگەمان نادەتێ **شا**، بەڵکو دەبێ وەک زەمانی **ڕەزاشا** کە دەورەی کلاوی پەهلەوی بوو، کە ئەمە دەهاتینە نێو شاری، ئاژانان نێفەکیان دەبڕین، دەبێ دوو لینگەی لە پێ کەن. شاڵواری کوردی و بۆ لە پێدایە بە مەقەستەوە لە بەر خەیابان ڕادەوستان خشتەکی[نێفەک] خەڵکیان دەبڕی. دەگەڕێنەوە سەر ئەو دەورەیە. بەو عیللەتەی ئەمە مەرهونی[مدهون] ئەنگۆین و ئەنگۆ قەدەم و سەر چاوی مەیە.

ئەوانە رووحی میللی و دڵسۆزیان بۆ کورد هەبوو. دەیانزانی ئێمە بۆ میللەتی خۆمان کار دەکەین . بەنابەر ئین ئەو مەسایلەمان هەبوو. لە نێو کوردستانیدا، لە حەقیقەت کاری مە ئاسان بوو. بۆ نفووز لە نێو خەڵکی دا.

بۆ مبارزە، شکڵی هەستەییمان لە دێهاتەکان [هەبوو]. فەقەت هەستەی سێ نەفەریمان دادەنا. هەر [دێیەک] هەستەیەکی سێ نەفەریمان دادەنا، ئەو هەستەی سێ نەفەرییە مەسئولی ئەو دێیە دەبوو. تەواوی ئەو دێیە خۆی بە عوزوی حیزب دەزانی. ئەوە سیستمی کاری ئێمە بوو.

ئەڵبەتە ئەمە ناپوختە بووین. لە لیحازی تەشکیلاتی بە ڕاستی وارد نەبووین، بەڵام میللەتەکەمان ئەوندە ئینسانی با عاتیفە وبامحەبەت بوون عەلایقی میللیان هەبوو، رووحی میللیان قەوی بوو، ئیمکانیان بەمە دەدا، لە عیتمادی وان ئیستفادە بکەین، لە باتی ئەوەی حەوزە تەشکیل بدین و جەلەسەی حەوزەیدا، مەخفیانە قسە بکەین، دەچووینە سەر خەرمانی دادەنیشتین، وەختی ئیستراحەتیان کە دوروێنەیان دەکرد یان دەچووین لە جەمعی کۆڕ و کۆمەڵێک دا، ژن و پیاو سی چل نەفەر لەوێ دادەنیشتن، قسەمان بۆ دەکردن. قسەکانمان ڕاجع بە مەسەلەی کورد بوو، قسەکانمان ڕاجع بە حەقی میللەتی کورد بوو، گەڕاندنەوەی حکومەتی میللی کوردستان بوو.

شیوەی تەبلیغمان ئەوە بوو زیندەگی بۆ دیهقانان دروست کردن ، بیهداشت و مەدرەسە بۆ دیهقانان دروست کردن، ساحەبی سەرزەمینی خۆمان بین. شێوەی تەبلیغمان مەسایلی میللی بوو. مبارزە مبارزەی تەبەقاتی نەبوو.

ئەڵبەتە لە سەتحی رەوشنفکرەکانی کە هەستەکەی شارەکانیان ئیدارە دەکرد، ئەمە کلاسی ئاموزشیشمان هەبوو، مەسایلی عیلمیشمان باس دەکرد. مەسایلی تاریخیشمان باس دەکرد. کتێب و ئاساری **لێنین** مان دەخوێندەوە، فێری دانشی مبارزە دەبووین. بەڵام لە سەتحی باڵای رەوشەنفکرانێکی کە لە هەستەی شارەکاندا زیاتر ساحەب نفوز بوون یا لە بەدەنەی تەشکیلاتی شارەکاندا عوزوو بوون، ئەو کتێبانەمان خارج لەو محدودەی نەدەدا بە خەڵک .

شێوەی مبارزەمان لە نێو شارەکاندا لە هەموو ئیمکاناتێکی ئیستفادەمان دەکرد بۆ ئەوەی بتوانین خەڵک جەزب کەین. خۆمان مەترەح کەین و خەڵک لە حکومەت جودا بکەینەوە، یەکێک لە عومدەترین مەسەلەی مە، جوداکردنەوەی خەڵک لە حکومەت بوو، نەماندەهێشت حاکمیەت نفوزی مەعنەوی خۆی بە سەر خەڵکدا بسەپێنێ.

سێڵاو و حیزبی دێموکرات

مەسەلەن فەرز بکە، ئەورۆ سێڵاو هاتووە، لە فڵان محەلەی، دیارە لە هەر محەلەی شارییی، فەقیرترین ئینسان زەرەرر دەبینێ، ئێمە بیلافاسلە تەواوی نیرۆکانی خۆمان [بەسیج] دەکرد ، دەنارد هەموو رۆشنفکر، مەحسل، معەلیم، ئیداریمان دەنارده کۆمەکیان بەخەڵکی دەکرد. پاشان دەهاتین سنندوقی ئیعانەی کۆمەک بە سەیل زەدەگانمان وەخڕ دەکرد[دەگێڕا]. پێش ئەوەی فەرماندار دەست بکات بە عەمەل مەجبور دەبوو لیستێک بگرێ ئەعیان و ئەشرافی شار دەعوەت بکات، سێڵاو هاتوو کۆمەک بکەن، ئێمە عەمەلی خۆمان دەکرد. سەریع سەنندوقمان بە سینگی منداڵی مەدرەسەی هەڵدەواسی،

هەر سنندوقەی نەفەریک دوو نەفەرمان لە گەڵ دەنارد لە نێو بازاریدا، خەڵک ئەو چیهرانەمان دەنارد کە خەڵک دەیناسین، کە مبارزەیان دەکرد، ئەو چیهرانەمان لە گەڵ ئەو سنندوقانە دەنارد، لە نێو بازاریدا پوڵیان وەخڕ دەکرد.
ئێمە پوڵمان وەخڕ کرد دەقیقەن نازانم چ ساڵێک بوو، ساڵی 30ی بوو یان ساڵی شایەد ساڵی 30. کە ئەو سێڵاوە هات ئەمە هەشتاو چەند هەزارتمنمان هەر لە بازاری کۆ کردەوە، ئەو پوڵەمان هێنا لە مزگەوتی حاجی **سەید سمایلی** عیدەیەکمان مەلا و ردێن سپی هێنا کە یەکێک لەو سەیدانە **سەیدە گوڵەی** دۆعانویس بوو. هێنامان پوڵەکانمان لە کن کردنەوە، **عەبدوڵای ئیسحاقیش** وەکوو سەییدێک، کوڕە سەییدێک کە بابی سەیدە، لە کنمان دانا، کە کاکە سەنندوقەکان بکەنەوە،سەریان هەڵپچکرن، بزانن چەندی پوڵ تێدایە بیبژێرن، بیبەن کۆمەکی بکەن بە خەڵک. ئەوانە دەچوون کۆمەکیان دەکرد.

حیزبی دێموکرات وحەزرەتی عومەر، خۆپیشاندان لە مەهاباد

حیزبی سادات لە مەهاباد

ئەو زەمان، زەمانێک بوو کە **حیزبی ساداتیان** عەلەیی [دژی] مە، بەوەسیلەی روکنی دوو لە مەهابادێ دروست کردبوو، ئەو حیزبی ساداتە لە مانگی رەمەزانێدا تەشکیل بوو. حیزبی سادات تەبلیغیان دەکرد ، مەنشەئی ئەو حیزبەی روکنی دوو بوو، بە دەستی **سەید عەلی حوسێنی** تەشکیل بوو.
لە ماڵە ئەو سەیدەی کە ئیمکاناتی ماڵیان[هەبوو]، زیاتر دەوڵەمەند[بوون] ، سەیدەکانی سابڵاخییان خڕ دەکردنەوە، مانگی رەمەزانێ **مەشکەفی و فرنی و پالودەی** بخۆن. تەبلیغ [بکەن] بەر عەلەی مە کە ئێمە لە دین بێ بەرین، موسڵمان نیین، بۆ ئەوەی خەڵکمان لێ بتەکێننەوە، لە خەڵک جودامان کەنەوە، دەقیقەن ئەو مبارزەی ئێمە دەمانکرد خەڵکی لە حکومەت جودا کەینەوە، حکومەتیش لە تەلاشی ئەوی دابوو ئێمە لە خەڵک جیا کاتەوە. تەبلیغی حکومەت لە سەر ئێمە مەسەلەی مەزهەب بوو کە بە دژی ئێمە ئیستفادەی لێ دەکرد.
کە ئەو سێڵاوە بوو کە ئەو پوڵە خڕ کراوە، ئەو مەلا و سەییدانە چوون تەقسیمی ئەو پوڵانەیان کرد، پوڵ دابەش کرا بەسەر خەڵکی دا، بە فەقیر و فوقەرا کۆمەک کرا، ، ئەو **سەیدە گوڵەی** کە دوعانووس بوو، لە نێو ژنی سابڵاخێدا نفوزی هەبوو بۆ دۆعا نووسین، ئەوەڵین کەسێک بوو کە پاش سێلاوکە، چوارپایەی لە قاوەخانەی **سۆفی حەسەنی** هێنا دەرێ لە نێوەراستی مەیدانی مەنگوڕانی دانا، چووە سەری کوتی کوا ئەو سەیدانەی بەوانە دڵێن ئەوانە کافر و بێ دینن، بۆ خۆیان دینیان نییە، دین ئەوانە هەیانە، ئەگەر ئەوانە دینیان نەبێ ئەمن قەت لە گەڵ ئەو سەیدە گەردەن کلوفتانە نایەمە بەهەشتێ.
حیزبی سادات بێ ئەوەی مبارزەی لە گەڵ بکەین بۆخۆی لە بەین چوو. یانی نەیانتوانی لە نێو خەڵکدا عەرزی ئەندام بکەن. ئێمە ئیجازەشمان نەدەدا عەلەیی سەیدان تەبلیغ بکەن.

حیزبی دێموکرات وحەزرەتی عومەر

مبارزەی مە لە گەڵ حکومەت ئاوا بوو، جوداکردنەوەی خەڵک لە حکومەت. نەهێڵین حکومەت لە نێو خەڵکدا پایگای هەبێ. یان مەسەلەی ئیهانەتێک کە گروبانێکی ئەرتەش لە مەیدانی ئاردی بە **حەزرەتی عومەری** کردبوو، ئێمە دیفاعمان لە موقەدەساتی خەڵک دەکرد، وەختێکی خەبەرمان زانی هەمچین ئیهانەتێک کراوە، حەمباڵێک بە شەپ لێدراوە، ئێمە چووین بووین بە مودافیعی.
ئەمە **هاشمی حوسێن زادەمان** دانا لە سەر چوارپایەیەکی لە مەیدانی ئاردی سوخەنرانی بکات بۆ خەڵک. بۆچی دەبێ بە حزووری ئەنگۆ ئیهانەت بە باوڕی مەزهەبی ئێوە بکرێ، جورئەتوو نەبێ حەرەکەت بکەن، لە چی دەترسن؟
کابرایەکی روشنفکری فوکل کراواتی لە مەیدانی ئاردی هەستێ و دەستور بدات بە خەڵک دوکان و بازاڕی داخەن، بە عینوانی ئیعتراز بەو ئیهانەتەی [کە] بەو حەمباڵەی کراوە، بە شەپ لێدراوە و بە موقەدەساتی تەوهین کراوە، ئەو گروبانەی کە ئەو تەوهینەی کردووە، دەبێ موجازات بکرێ. تەواوی بازاڕی مەهابادێمان تەحتیل کرد. سێ رۆژی تەواو بازارڕتەحتیل بوو، پاش سێ رۆژان حاکمیت جورئەتی نەبوو، نەیویرا [کەس] بنێرێتە نێو بازاڕی، چوون خەڵک یەک پارچە بوو. ئیدارات شل ببووە، نەیاندەوێرا خەڵک بچنەوە ئیدارە. بە دزیی بەعزێک کارمەند دەچوونەوە ئیدارە. بەقیە بە بەهانان خۆیان لە ئیداران دەدزییەوە. خەڵک هەموو شیرکەتی کرد ، پاش سێ رۆژان لە چوارچرایە تەسلیم بوون گروبانەکەیان هێنا لە بەر چوارچرایە کە شلوق بوو، رەییسی ئیتلاعات **سالاری زادە** هات کوتی ئاغا چوو دەوێ، فەرموو ئەو کابرایە رۆیشت دەرمان کرد لە شاری. برۆن دووکانەکانتان دانێنەوە. ئێوارە کە ئەویان وەدەرنا بۆ مەراغەی، ئێمە دەچووینە نێو بازاڕی دەمانگوت حاجی ئاغا بە قوربانت بم دووکانەکەت بکەوە. دەیکوت نایکەمەوە تەکلیفی خۆم لە گەڵ حکومەتێ رۆشن دەکەم. حاجی گیان ئێمە ئەو قەدەمەی سەرکەوتین، پیروز بووین داینێەوە. لەو بازاڕ و لەو بازاڕ بە خواهیشت و تەمەنا بازاڕمان پێدەکردنەوە. لە سورەتێکی رەییسی دژبان دەهات، فەرماندار دەهات، خواهیشی دەکرد خەڵک جوابیان نەدەداوە. کە سەرگورد **هوما ڕەییسی** دژبان بوو کوتی جەنابی فەرماندار ئەمە بە خۆڕایی زەحمەت دەکیشین، زاری خۆمان بۆ ئەو خەڵکەی شل دەکەین. ئەتۆ بچۆ ئەو حەمباڵ بنێرە نوتقی بکات بە قسەی ئەوی دەکەن بە قسەی ئێمە ناکەن. ئەوە نمونەیەکی زۆر بارزی جودایی خەڵک لە حکومەت بوو.

لە بارەی مەسایلی سازمانیدا.هەر وەک باسمان کرد پاش بڵاوکردنەوەی مەجەلەی رێگا و هێنانی یۆرش و گرتنی عیدەیەک بە عیللەتی ئەو حەملەی کە کرا، فەعالیەت نووست، دەقیقەن موشابهی ئەو جەریانەیە کە کۆمەڵەی ژ.ک لە ساڵی 1317 فەعالیەتی دەست پێکرد کە هەستەکەی تەئسیس بوو. بە مەحزی ئەوەی حەملەیان هێنا بۆ عیدەیەک، قاچاخچیان سەراسەر جەم کردەوە، ئیحساسیان کرد فەعالیەتێک بە چاو دەخوا، هەتا ساڵی 1320 فەعالیەتی کۆمەڵەی ژ.ک نووست.
بەو شکلەش عەینەن لە ساڵی 27 تیکرار کراوە، ئەو سێسەد سێسەد و پەنجا کەسەیان گرت مەخسوسەن کە ئێمە فەعالینی ئەو هەستەی بووین، گیراین فەعالیەت نووست. **قادر مەحموودزادە** فەعالیەتیان ئیدامە نەدا، تا ئێمە لە زیندان هاتینە

دەرێ. ئەمن لە زیندان هاتمە دەرێ و تەحویلی سەربازخانەیان دام ، لە سەربازخانەی مەهابادێ مامەوە. بەڵام ئیرتباتم لە گەڵ **قادر مەحموود زادە** و **عەزیز فەرهادی** بەرقەرار کردەوە. کە دەست بکەین بە کاری سازمانی، ئەوەڵین جەلەسەشمان لە ماڵە مە گرت، لە گەڵ ئەو دوو نەفەرەی کە ئەفراد شناسایی بکەین بۆ فەعالیەت ، لە حەقیقەتدا فەعالیەتی بەو شێوەمان نەبوو. بە عیللەتی عەدەمی ئیمکانات و تەعقیبات و موراقیبیتهایەکی کە دەکرا لە سەرمان فەعالیەت زۆر کوند[بە شێنەیی] بوو زۆر ناچیز بوو. لەو هەستەی سێ نەفەرییە خارج نەدەبوو.

برایم فەرشی ئەو هەستەیە ساڵی 29 بوو ؟

غەنی بلوریان ساڵی 27 ، 6 مانگ بوو لە زیندان بووم. هاتوومە دەرێ تەحویلی سەربازخانەیان داوم. لە 27 لە زیندانێ دابووم، جەریانی **فەخرایی** هاتە پێشێ، پاشان سێ ساڵ مەحکوم کرام و پاش 6 مانگ هاتمە دەرێ، دوای دادگای تەجدید نەزەر، هاتمەوە لە گەڵ ئەو دوو نەفەرەی دەستمان کردەوە بە فەعالیەت.

ئەفرادمان شناسایی دەکرد بۆ ئەوەی لە گەڵیان کار بکەین یەکێک لەو ئەفرادانە، مەسەلەن **قادری مەمەندی** بوو، شەخسیەتهای دیکە بوون کە **فەرهادی** و ئەوان ئیرتباتیان لە گەڵیان هەبوو. تەعینمان کردبوو هەر کەس چەند نەفەرێکی بە دوای خۆمانەوە بکیشین. نەک شکڵی سازمانی بە شکڵی ئینفرادی و فەردی. فەعالییەتمان لە سەر ئەو کارەی موتەمەرکز کرد. بەڵام 6 مانگ ئەو حەرەکەتەمان دەست پێکرد ناردرام بۆ سەردەشتێ. ئەوەڵی ساڵی 28 ئەمن چووم بۆ سەردەشتێ. لە ساڵی 28 ئەمن لە پادگانی سەردەشتێ بووم. ئەمن لەوێ فەعالیتی خۆم دەست پێکرد، ئەوەڵین ئیرتباتم لە گەڵ **فەتاحی غولامی** گرت. فەتاح غولامی کە مەسئولی سەردەشتێ بوو. لە تەرەف مەوە مەسئولی سەردەشتێ بوو. فەتاح غولامی هەستەهایەکی هەبوو لە داخلی سەردەشتێ دا، ئیرتباتی لە گەڵ ئەو هەستانە هەبوو. هەم لە خارج و هەم لە داخڵی سەردەشتێ ئیرتباتی هەبوو. فەتاح غوڵامی بەزازێک بوو. لە زەمانی دێموکراتی کوتم سەردەشت لە دەست حکومەت دابوو بەڵام ئەو هەستەی سەردەشتێ لە زەمانی **قازی محەمەدا** بە وەسیلەی **فەتاحی غولامی** بە وجوود هاتبوو. پاش شکستی حکومەتیش ئەو هەستە هەر مابووە. کە گوردانی مە مونتەقل بوو بۆ سەردەشتێ، ئەمەن لە گەڵ فەتاحی غولامی ئیرتباتم دروست کردەوە. ئەوان ئیرتباتیان لە گەڵ عەشایر و خوردەمالک و خەڵکی دیکە هەبوو،چوار مانگان ئەمن لە سەردەشتێ فەعالیەتم بوو .

برایم فەرشی ئەو فەعالیەتە چی بوو؟

غەنی بلوریان ئەو فەعالیەتە ، جەلەساتێک بوو کە لەگەڵ فەتاحی غولامی مان دەگرت. تەشکیلی هەستەها وەکو کۆمیتە لە داخلی شاریدا. یا ئیرتباتات لە گەڵ عەشایر. کە فەتاحی غولامی دەچوو لە گەڵیان ئیرتباتی دەگرت چوون ئەمن سەرباز بووم. تەحتی تەعقیب بووم، زیاتر مەخفیانە لە گەڵ فەتاحی غولامی ئیرتباتم هەبوو. لە سەردەشت زەربەیان نەدیت، کەس نەگیرا. چوونکو سەردەشت بە دەست حکومەتەوە بوو. ئەو ئەفرادانە مابوونەوە. پاش چەند مانگ گوزارشاتێک کە لە منیان دا منیان گرت.

برایم فەرشی باری سیاسی فەعالیەتەکە چ بوو؟

غەنی بلوریان باری سیاسییەکی دیاری نەبوو. لە حەقیقەتدا ئیرتباتاتی ئینفرادی بوو. ئەو ئیرتباتانە شکلێکی سازمانی بە خۆی نەگرتبوو.

برایم فەرشی ئیرتبات لە نێوان سابلاخ و سەردەشت نەبوو؟

غەنی بلوریان ئەو ئیرتباتە لە نێوان سابلاخ و سەردەشت نەبوو.رابیتەکە ئەمن بووم. دەفعەیەک فەقەت ئیرتبات بووە، بەینی سەردشت و مەهابادێ بە وەسیلەی **قادر یۆسفی** برای **عەزیز یۆسفی** کە نامەیەکی لە سەردەشت ڕا ناردبوو بۆ عەزیز ئیرتباتی گرتبوو راجع بە مەسایلیەک بوو، نامەکە گیرا کە عەزیزیان گرت ، لە لابەلای ئەو نامە شەخسیەدا بە ئاوی پیواز شتهایەکی نووسیبوو، کە ئەو نامەیە پاش گرتنی عەزیز ئاشکرا بوو. نامەکە گیرا، لە سەر ئەوە قادر یۆسفی شیان لە سەردەشتێ، کە سەرباز بوو گرتیان، هێنایە مەهابادێ ئەو مودەتە کە من لە زیندانی مەهاباد بوو ئەویش لە زیندانی دژبانی مەهاباد بوو. بە دەستگیری قادری یۆسفی ئیرتباتی سەردەشت و مەهاباد قەتع بوو.عەزیزی یۆسفی ئیرتباتەکەی لە گەڵ **سەدیقی خاتەمی** بوو، سەدیق خاتەمی ئیتلاعاتەکەی بە مە دەدا. کە سەدیق خاتەمی و ئەمنیش دەستگیر بووین، عەزیز یۆسفی دەستگیر بوو قادر یۆسفی لە سەردەشت دەستگیر بوو، ئەو ئیرتباتە قەتع بوو هەتا من چوومە سەردەشتێ. ئەمن ئەو ئیرتباتەم بۆ خۆم شەخسی بەرقەرار کردەوە. بەڵام لە گەڵ **عەزیزی فەرهادی و قادر مەحمودزادە** لە مەهابادێ ڕابیتەم بەرقەرار کردەوە. نامەیەکی کە من بە وەسیلەی پۆستێ بۆ **قادر مەحموودزادەم** نووسیبوو ئەو نامە لە پۆستخانە وەدەست مەرزبانی سەردەشتێ کەوتبوو. قادر مەحموودزادەیان موردی تەعقیب قەرار دابوو، کە دوایە ئەمن ئیتلاعم پێدا، هەمچین جەرەیانێک هەیە. موازبی خۆی بێت. ئەو ئیرتباتە لە گەل **فەتاح غولامی** و **قادر مەحموودزادە** بوو بە سەبەب کە من لە سەردەشت دوور کەنەوە. بمنێرنەوە مەهاباد و لە مەهابادەوە بمنێرە دژبانی تەورێزێ. مانگێک لە زیندانی تەورێز بووم دوایە هاتمە ورمێ کە بەحسی زیندانی ورمێم کرد. بەنابەرئین هەتا ساڵی 29 فەعالیەتی ئێمە بە شکلی تەشکیلاتی نەبووە. ئیرتباتاتی ئینفرادی بووە.

برایم فەرشی سیاسیش؟

غەنی بلوریان حەرەکەتێکی سیاسیش ، ئیعلامیە و نەشریە لەو دەمیدا نەبووە. ئسولەن ئەمە ئیعلامیەمان نەبوو پەخشی کەین. ئێمە رۆژنامەمان نەبوو پەخشی کەین. ئێمە ئیرتباتاتی تەبلیغی شفاهیمان بووە. بەو شیوەیە عەمەلمان کردووە.

برایم فەڕشی تەواوی ئەوانە کۆکەینەوە، دێتەوە سەر ئەوە کە، لە ئیسفەندی[ڕەشەممە] 29 بەو لاوە و سەرەتای ساڵی 30 وردە وردە فەعالیەتی سیاسی دەست پێدەکات.
غەنی بلوریان بەڵێ دەست پێدەکرێتەوە، کە بە مەرەخەس بوونی من لە سەربازی و هاتنەوە بۆ مەهابادێ فەعالیەت دەست پێدەکرێت، و شکل دەگرێ. کۆمیتە شکڵ دەگرێ. دەو حەرەکەتەدا قادر **مەحموودزادە و عەزیز فەرهادی** لەوێ نیین، ئەوان چوون بۆ شوورەوی. دیارە من شەخسەن موافق نەبووم بۆ ڕۆیشتنیان بەلام سەربازی من تەواو نەببوو کە ئەوان ڕۆیین. ئەمن کە هاتمەوە هەستەکەمان دامەزراندەوە هەستەکە **عەبدوڵای ئیسحاقی** بوو، **ڕەحیم سوڵتانیان** بوو، **ڕەحیم خەڕازی** بوو، **عەزیزی حیسامی** بوو، **سەدیق خاتەمی** ئەوانە ئەو هەستەمان دامەزراندەوە. لەوە فەعالییەتمان دەست پێکرد کە **سەدیق خاتەمی** مەسئولی ئیرتباتاتی دێهقانی بوو.
برایم فەڕشی لە سەرەتای قسەکانەوە باسی چاپخانە لە سابڵاخ دەکرێ، بەڵام زۆرتر باسی شاپەسەندی دەکرێ، کە لە چاپخانەدا کاری دەکرد ، لە نێو قسەکانندا باسی ئەوەتان کرد کەسانێک، لە چاپخانە کاریان دەکرد. بۆ ئەوەی ڕوون بکرێتەوە ئەو کەسانە کێ بوون، نێوەکانیان بڵێین باش دەبێ؟
غەنی بلوریان ئەوەی کە ئێمە ناردمان لە لایەن سازمانی جەوانانەوە لەوێ کار بکات **قادر حەمیدی** بوو. کە ئێستا کتابخانە چیە و کتێبخانەی هەیە. نەفەرەکەی دیکەم لە بیر نییە، ئێمە دوو نەفەرمان نارد. [لێرەدا باسێک لە ئەفسەرانی کورد و بارزانییەکان دێتە گورێ کە لە بەشی کۆماری کوردستاندا،بڵاو دەکرێتەوە.]

هەیئەتی مەسئولینی کوردستان 1329
29 تیری ساڵی 29 خزمەتی سەربازی تەواو بووم، هاتمە دەرێ ئەو دەم فەعالییەتی "کۆمیتەی کوردستان" کە وەک هەیئەتی مەسئولین نێو دەبردرا، ئەو کۆمیتەیە "هەیئەتی مەسئولینی کوردستان" شاملی **ڕەحیم سوڵتانیان** بوو، **کەریم وەیسی** بوو **عەبلای ئیسحاقی** بوو، ئەمن بووم،**عەزیزی حیسامی** بوو، ساڵی 1329 ئەو دەم فەعالیەتمان دەست پێکردەوە.حاڵەتی مبارزەمان شکڵێکی تازەی بە خۆیەوە گرت. یانی تەشەکولی زۆرتر لە کۆمیتەیدا بوو. ئەو جەمعە هەماهەنگی زیاتری بوو. فەعالیەتی مە هەر وەکوو کوتم زیاتر حزبی بوو، تەشکیلاتی بوو. ئیرتبات لە شارەکان [هەبوو] بەڵام ئیعلامیە و ڕۆژنامە نەبوو.

میللی کردنی نەفت و خۆپیشاندان لە مەهاباد
لە جەریانی شیرکەتی نەفت ئیستفادەمان کرد و دەعوتمان لە خەڵک کرد بۆ تەزاهوراتێکی عەلەنی. ئەو دەم فەرماندەی پادگان، **سەرهەنگ وەفا** بوو، ڕەییسی شارەبانی سەرگورد **پەنبە بەگوش** بوو. ئازەربایجانی بوو.
ئەمن چوومە شارەبانی کوتم ئەمە عیدەیەک جەوانی مەهابادین پێمان خۆشە نەفت میللی کراوە، ئێمەش شیرکەتێ بکەین وەکوو جێژنێک .
فەرماندار دەعوەتی کردبوو لە مەقاماتی مەحەللی شاری کە بێن شیرکەتێ بکەن. ڕۆژەکەشیان دیاری کردبوو، کە ئێوارە بێن لە کن شیرکەتی نەفت لەوێ دابنیشن مەراسمێک بێ. لە مەلاکان و ئەعزای ئەنجومەنی شار و موعتەمدینی شار و ئەشخاسی مەعقولی شار، فەرماندەی تیپ و ئیدارات و ڕوئەسای ئیدارات دەعوەتیان کردبوو.
پەنبە بەگوش موخالفەتی کرد کوتی ئەمن نازانم خەریکی چین، ئەوە جێژن هەیە و ئەتۆ دەچی دادەنیشی دوو نەفەر سێ نەفەر دەچن دادەنیشن. کوتم نا بە شێوەیەکی عمومی ، جێژنی میللی "شودەنی" نەفت جێژنی مقاماتی ماقوڵ و باڵا نییە، جێژنی هەموو خەڵکە، خەڵکیش حەقی هەیە لەو جێژنەدا شیرکەت بکات. هەر ئێوە نیین دانیشن جێژن بگرن. خەڵک موبارزەی کردووە بۆ میللی "شودەنی" شیرکەتی نەوت. خەڵک زیاتر لە مقاماتی ماقوڵی ئێرە فەعالیەتی کردووە. کوتی ئەمن قەبوڵی ناکەم هەر کەسیش ئەو کارە بکات دەیگرم. دەستور دەدەم بە ئینتزاماتی بیگرن.
هاتینەوە جەلەسەمان تەشکیل دا **عەبلای ئیسحاقی** ، **عەزیزی حیسامی** تەعین کران ، بچنە کن **سەرهەنگ وەفا** فەرماندەی پادگان ، ئەڵبەتە سەرهەنگ پەنبە بە گوشیش کوتی [من] تەنیا مەقامی سابڵاغێ نیم، فەرماندەی تیپ لێرە هەیە مەسئولە. کوتم ئەگەر وابێ بە وی موراجعە دەکەین. کوتی مەیلی خۆتانە.
عەزیزی حیسامی و عەوڵای ئیسحاقی چوونە لای **سەرهەنگ وەفا** لە گەڵ وی سوحبەتیان کردبوو، ئەویش کابرایەکی دانشمەند و ئەهلی موتالعە و لە بارەی فەلسەفەدا بەحسی بۆ کردبوون. ئەوان جەوان بوون.[سەرهەنگ وەفا] موتالعەی کردبوو فەلسەفەی باش دەزانی. قسەی لە گەڵ کردبوون پیاوێکی میهرەبان و با زەوق بوو. پاشان ئەوان پافشاریان کردبوو کوتبوویان ئێمە موحەسلین و جەوانین چ ئیشکالی هەیە ئێمە بێین کۆبینەوە. چەپڵەی لێدەین و هوڕایە بکێشین. جێژنێ بگرین! ئێرانین نەفتی ئێمە ساڵهای ساڵە ئینگلیس خواردویەتی و غارەتی دەکرد، ئێستا کە میللی بووە ئێمە بۆ حەقمان نییە شیرکەتێ بکەین. ئەوە چ قانوونێک و چ ئوسولێکە. بۆ جێژنی ئینگۆیە و جێژنی ئێمە نییە. ئەنگۆ بۆخۆتان دەبێ لە میللەتێ دەعوەت کەن بێن شیرکەتێ بکەن. سەرهەنگ وەفا وای ڕێگا دابوو کە ، تەهدیدی نەکردبوو وەک پەنبە بە گوشی نەی کوتبووی ئا.
مبارزە ئیدامەی پیدا کرد، جەریانی میتینگی خەڵعی یەد کە تەرتیب درا، جەماعەتێکی زۆر هاتنە دەرێ، کە ئێمە وەسایلی میکرۆفۆن و ئەو ئیمکاناتەمان نەبوو. ئەمە[ئێمە] لە بووقی **قاوەخانەی عیمادی** کە گەرەمافونی قەدیمی هەبوو، چووین

بوقەکەمان لەوی ئەستاند. بووقەکەمان دەیە ئیستفادەی لێدەکەین. ئەو شعارانەی کە نووسیبوومان ئەو بوقەی لێدەدا و شوعارەکانی دەدا. میتینگەکەمان بەو جورەی تەشیکل دا.
تێعدادێک لە **مەیدانی ئاردی** خڕ بوونەوە. تێعدادێک لە **مەیدانی ئاسنگەران** خڕ بوونەوە. تێعدادێک لە سەر **بەرداشی** خڕ بوونەوە. تێعدادێک لە **مزگەوتی هەباس ئاغای** خڕ بوونەوە، کە مزگەوتی هەباس ئاغای هەمیشە جێگای مبارزە بووە. کە بە حەق نێوی **مەیدانی ئازادی** لێنتراوە. عێدەیەک لە داخڵی حەساری مزگەتێ دا خڕ بوونەوە. کە پاشان بە تەدریج ئەوانە هاتن بۆ تەرفی **چوارچرایە**. هەدەفمان ئەوە بوو کە ئێمە لە چوار چرایە تەمەرکوز بکەین. لە چوارچرایە تەزاهوراتەکەی دەست پێبکەین. بڕۆین بە تەرەفی شیرکەتی نەفت. لە مەیدانە گەورەکەی **مەلا جامی** کە بۆ لای تەورێزێ دەچێ، شیرکەتی نەوت لە سەر ڕێگای تەورێزێ بوو. یانی تەقریبەن قەراغ شار بوو. **تەکیەی باباخەڵیفەی** لێیە. ئەو بەری بەتاڵ بوو **مەیدانی فوتباڵی** لێ بوو کە ئەلعان بۆتە مەنتەقەی **سێ ئاشان**. بەنا بەرئین[بنابراین] لەوێ ئەو میتینگە درا. هەروەکو سەحبەت کرا موراجعەمان کرد. مخالفەتێکی جیدی نەکرا لە سەر ئەوەی. بەڵام فکریان نەدەکردەوە بە شکڵی دمونستراسیۆن بێتە دەرێ. پێیان وابوو عیدەیەک جەوانن دەچن لەوێ شیرکەت بکەن. ئێمە مەسەلەکەمان وا مەترح نەکرد کە دمونستراسیۆن و ئەوەی بکەین. ئەوە بوو کە تێکخرانەوە لە بەر **چوارچرایە** خڕبوونەوە. لەوێ بە شکڵی دومنستراسیۆن حەرەکەتمان کرد ڕۆیشتین. شعارەکانیشمان زیاتر مەسەلەی شیرکەتی نەفت بوو. دەستورمان دابوو خارج لە شوعارەکانی شیرکەتی نەفت دەبێ بۆ ئاموزش و پەروەرش، بێهداشت. بۆ تەرقی و تەعالی فەرهەنگ بۆ ئابادانی و عمران دەبێ نەفتەکەی سەرف بکرێ.
قەتنامەیەکی کە تەهییەشمان کردبوو. ساختارەکەی هەر ئە ئەو شیعارانە بوو. میتینگەکە درا ڕۆیشتین.
پەنبە بە گوش و ئەفسەرانی شارەبانی زیاتر بۆ ئینتزامات، چووبونە بەر شیرکەتی نەفت، رەییس شارەبانیش بۆ خۆی شیرکەتی بوو. دەعوەتەکە کە کرابوو هەموو لەوێ خڕ ببونەوە، فەرماندەی تیپ لەوێ خڕ ببووە، مقاماتی دەوڵەتی و ئیداری هەمووی لەوێ بوون. مەیدان بۆ ئێمە لە شاریدا خاڵی بوو، ئێمە میتینگەکەمان کە گەیشتە نزیکی فەرمانداری ئەو مەیدانەی کە ئێستا قەبری **مەلا جامی** [لێیە]، گەیشتینە سەر قەبری مەلا جامی، لەوێ پاسەبان پێشیان پێ گرتین. بۆ ئینتزاماتیان دانابوون. پێشیان پێگرتین ئەمن لە پێشەوە بووم. سوحبەتمان لە گەڵ ئەفسەرەکەی کرد، کوتمان کاکە ئێمە لە گەڵ ڕییسی شارەبانیش قسەمان کردووە، دە گەڵ فەرماندەی تیپیش قسەمان کردووە، هاتووین شیرکەتێ بکەین لەو جێژنەیدا. ئەوانیش موخالفەتێکیان لە گەڵ ئێمە نەکردووە. ئەتۆ دەتوانی رەییس شارەبانی لەوێ دانیشتووە بچی لێی بپرسی. لە ڕەییسی شارەبانیان سوئال کردبوو ڕەییسی شارەبانی لە موقابلی عەمەلی ئەنجام شودە[شدە] قەراری گرتبوو.
تەماشای کرد جەماعەتێک هاتووە، شایەد نزیکەی 3000 ئینسان، ئەو مەوجە کە ئەو دەم **سابلاخ** 25 ، 30 هەزار جەمعەیەتی هەبوو زۆرە بۆ سابلاخی 25 هەزار نەفەری. خەڵک دوکان و بازاڕی داخستبوو. پێی نەدەکرا ئەوانە ڕەد کاتەوە، قەبوڵیان کرد.
ئێمە بۆ ئەوەی رێگای نوتقمان بدرێتێ. لە مینبەرێکی دەگەڕاین. کە نوتقی لە سەر بکەین چوون ئێمە ئەوانمان لە محاسرە خستبوو. ئەوانەی کە دانیشتبوون ئەوان سەندەڵیان دانابوو. مقاماتی حکومەتی و ئیداری کە لەوێ دانیشتبوون، ئێمە لە دەوری وان ڕاوەستاین. ئەمە لە منبەرێکی دەگەڕاین ئێمە شەخسێکمان هەبوو ئازەربایجانی بوو تەورێزی بوو **مەشتی برایم شیر بەرماخ** یان پێدەگوت ، مەشتی برایم شیربەرماخ فرقەیی بوو، هەوادری فیرقەی بوو، بەڵام نە بڵێی کادرێکی پوختە بێت. یەک ئازەربایجانی میللی بوو هەوادری فرقەی بوو. ئەوە ڕانندەی میهەن تور بوو. ئەمە دەگەڵ ئەوەی ئاشنایەتی قەبلیمان هەبوو، بەعزە ڕۆزنامەیەک کە لە تارانێ ڕا دەهات وەکوو **عەزل** و **زەفەر** و ئەو ڕۆزنامانەی کە **حیزبی تودە** چاپیان دەکرد. ئیمە ئەو ڕۆزنامانەمان[لەو] وەردەگرت.
چوون ئێمە ئۆرگانمان نەبوو. ڕۆزنامەمان نەبوو. ئەمە حەتتا قەڵم بزەنیشمان نەبوو بۆ ئەوەی ڕۆزنامە تەهیە بکەین. ئەگەر بمانویستا ڕۆزنامەی مونتەشیر بکەین دەبووایە بگەڕێن قەلەم زەنی پەیداکەین. هەم کوردی زان بێت هەم قەلەم زەن بێت. هەم بتوانێ ڕۆزنامەکەی ئیدارە بکات. ئەوایلی کار لەو بارەیدا زەعیف بووین.
مەشتی برایمان بانگ کرد ، ئێمە لەو ڕۆزنامانەمان ئیستفادە دەکرد ، هەتا ڕۆزنامەی فرقەی کە دەهات. یان ڕۆزنامەی حیزبی تودە کە چاپ دەبوون. **ئەو ڕۆزنامانە دەیانتوانی خەتی سیاسی بە مە بدەن.** ئیستفادەی لێ بکەین بیخوێنینەوە و فێری بین. وەسیلەیەکی دیکەمان نەبوو ئۆرگانێکمان نەبوو. کتێب لە بارەی کوردستانیدا نە بوو، کەم بوو. گیرمان نەدەکەوت. لە ئێرانێ نەبوو قەدەغەن بوو. کتێبی کوردی قاچاخ بوو. لە سەر **مەجەلەی نیشتمانی قازی محەمەدی** خەڵکیان دەگرت بە سێ ساڵ زیندان مەحکومیان دەکرد. بەنابەرئین ئێمە لەو ڕۆزنامانە ئیستفادەمان دەکرد. ئەو مەشتی برایمە ئەو ڕۆژنامانەی بۆ دێنایین. ئەو ڕۆژنامانە دەهاتنە گاراژێ، بە وەسیلەی **سوارەی سیامەندی** کە دەڵاڵی گاراژێ بوو هاواری دەکرد بۆ موسافیر بۆ **نەغەدەی،** بۆ **میاندواوێ** بۆ **تەورێزێ،** ئەو شەخسە لە گەڵ ئێمە ئیرتباتی هەبوو. مەشتی برایم ئەو ڕۆژنامانەی دەهێنا دەیهاویشتە عەمبارێ، سوارە خەبەری دەدا بە **مەحمودی مەنگوڕی** ، مەحموودی مەنگوڕی دەچوو لە گاراژێ لە تەلیسی دەنا و دەیهێنا.
ئەو میتینگە دەستی پێکرد مەشتی برایمان بانگ کرد، کوتمان ئەتۆ عیدەیەکی لە کۆڕەکانی ئێمە سوار کە بە ناوی موسافر، کە دەرۆی بۆ میاندواوێ، ئیحتیاجمان بە ماشێنەکەتە کە بچین لە سەری نوتقێ بدین. مینبەرمان دەویست، لەوێش مینبەر نەبوو. مەشتی برایم قەبوڵی کرد، جادەی ماشێنیش ڕاست بەوێدا دەرۆیشت کە خەڵك لە سەر سەندەڵی دانیشتبوون. کوتمان ئێمە مەیدانەکەی دەگرین. پێیان دەڵین مەیدانەکە بگرن ، جادەکەی بگرن نەهێڵن ماشێن بڕوا. ئەتۆ دێی لە نێو

خەڵکییەوە بوق لێدەدەی ئێمە دێن لە گەڵت بەشەڕ دێن و تۆ وادار دەکەین عەقەب نیشینی بکەی، بۆ لای دیواری شیرکەتی نەفت، لەوێ ڕاییگرین و نەهێڵین بڕۆی. ئەتۆ حەقت نییە میتینگی تێک دەی با میتینگ خەلاس بێ جا ئەو دەمی بڕۆ. قەبوڵی کرد هەر بەو شکڵەی. ئەڵبەتە ئیجازەیان نەدا ئێمە سوخەنرانی بکەین، ئێمە تەقازامان کرد یەک دوو نەفەرمان سوخەنرانی بکەین. فەرماندار قسەی کرد **مەحموودی سدقی** مودیری دەبستان بوو، ئەو سوخەنرانی کرد ئەڵبەتە لە بارەی میللی کردنی شیرکەتی نەفت قسەی کرد. دیارە سدقی کۆمەکی کرد لێمان گەڕێن ئێمە قەتنامەکەمان بخوێنینەوە. ئیجازەی قەتنامەکەشیان نەدەدا. **بەڵام ڕەحیمی خەرازیمان** ناردە سەر ئوتوبووسەکەی و چوو قەتنامەکەی خوێندەوە.

چەند مادەیەک بوو، عومدەتەن لە سەر ئەو مەسایلە بوو کە عەرزم کردی، مەسەلەی شوعارەکان. کە شیرکەتی نەفت نابێ بە ئەسلەحە بدرێ، نابێ ئەسلەحە بکردرێ. دەبێ لە مەسایلی بیهداشتی و عمرانی و فەرهەنگی مەناتقی روستایی بهداشت، ئیستفادەی لێبکرێ، لە دەرامەدی نەفت. قەتنامەکەمان مەتنی ئەوە بوو. دیارە بە باشی بەرگوزار بوو هیچ موزاحمەتێک ئیجاد نەکرا و فەقەت رەییسی شارەبانی هات خواهشی کرد لێرەڕا بە دمونستراسیۆن مەگەڕێنەوە. لێرڕا پەراکەندە بن. ئێمە بە خەڵکەکەمان کوت کە بڵاوی کەن، بە کوچەکاندا موتەفەرق بن بدونە شوعار. دیارە خەڵک لە ئێمەی قەبوڵی دەکرد. ئەو عالەمە کە شیرکەتی کردبوو هەموو عوزی حیزب نەبوو.

حیزبی توودە و دێموکرات، جوڵانەوەی جوتیارانی ناوچەی بۆکان

حیزبی توودە و حیزبی دێموکرات ساڵی 1329

وەرگرتنی رۆزنامەی ئۆرگانەکانی حیزبی تودە لە ساڵی 29وە دەست پێکرا. ئەو دەم ئیرتبات لە گەڵ حیزبی تودە بە تەدریج شکلی دەگرت. ئەو رۆزنامانە، [لە ناو] رۆشنفکرانی دەروونی تەشکیلات پەخش [دەکرابۆ ئەوەی] موتاڵعە بکرێ. هەر لە ساڵی 29شەوە کلاسی ئاموزشیمان دانا، کلاسی ئاموزشی کە بۆ خۆیان[لە] حەوزەکان و هەستەکان لە داخڵی شاریدا موتالعەی کتێبان بکەن.[ئەو کتێبانە دەدرا بە] تێعدادێک ئەفراد کە ئیحساس دەکرا بۆیان قابلی پەزیرشە.

ئێمە لەو فەعالێەتانەدا دە گەڵ ئەسنافی تەرف بووین، تەشەکولی سێنفەکانی مەهابادێمان بە وجود هێنا. هەر ئەو دەم بە سورعەت ئەو مەسەلەیە مەترەح بوو. کە بۆ ئەوەی لە شاریدا تەسلوتی زۆرترمان هەبێ سنفەکان شکڵ پێ بدین. ئەوە بوو سازمانی ئەسنافمان دروست کرد. ئەسنافی ئاهەنگەرەکان. سەراجەکان و کەفاشەکان. خەیاتەکان ئەوانەمان لە شاریدا شکڵ پێدەدا.

ئەو دەم ئێمە وا تەشویق بووین کە لە گەڵ **عەزیزی حیسامی** بچین بۆ شوورەوی، یانی هاتە سەرمانەوە کە سەفەرێکی شوورەوی بکەین. بۆ مانەوە نەک بۆ سەردان. بە دونبالی **قادری محەمەدزادە** و **عەزیزی فەرهادی** کە ئەوان رۆیشتبوون. دیارە ئەوان لەوێ نێوی مەیان دابوو. نێوی من درابوو موشەخەسەن. کە ئەوەش مومکینە بێتەوە. مومکینە خەڵکی دیکەش لە گەڵ خۆی بێنێت. ئەوە بوو ئێمە چووینە ئەردەوێلی و لە نزیکی ئەردەوێڵێ **پیلە سەواری** گیراین، دیارە ئێمە لۆ درابووین. ئیحساس دەکرا لە مەرزی شوورەوی پیلە سەوار ئێمە لۆ دراوین چوونکو، بە مەحزی ئەوەی وانێت بارەکە گەیشتە ئەوێ، نێوی مە یان خوێندەوە، کە فڵان کەس و فلان کەس لە ماشێن بێنە خوارێ. دیار بوو مودەتێک بوو لەوێ ئینتزاری مەیان دەکێشا. جێگاکەی کە لێی گیراین پاسگا نەبوو جێگایەکی بەتاڵ و خاڵی بوو. بەڵام مەئمور هاتبوون لەوێ بە ئینتزار راوەستابوون. چوونکو جادەکە زۆر نزیک ببووە لە سیمی خاردارەکانی مەرز. ئیحساسیان کردبوو ئێمە لەو نزیکانە بپەڕینەوە ئەو بەری، ئەوە بوو دەستگیر کراین.

هێنایانین بۆ پادگانی مەرزبانی نەمین ، لە مەرزبانی نەمین ڕا هێنایانین بۆ **ئەردەوێڵ**.مودەتی 7 و 8 دە رۆژێک زیندانی شارەبانی ئەردەوێڵ بووین. پاشان هێنایانە **تەورێز** دوو رۆژ لە زیندانی سەربازخانەی تەورێز بووین دووایە هێنایینیەوە مەهاباد بە قەرا 15 ، 20 رۆژێک زیندانی بووین، بردیانین بۆ **تاران**.
لە زیندانی دژبان،مودەتی 4 هەتا 5 مانگ لە زیندانی دژبان بیلاتەکلیف رایان گرتین. من ئیعتسابی[مانگرتن] غەزام کرد. ئیعتراز بە ڕاگرتنمان لە حالەتی بلاتەکلیفی، تەقازای رەسیدەگیم کرد. ئەو دەم دادستانی ئەرتەش **سەرتیپ سارم** بوو و **سەرهەنگ موبەشری** معاونی دادستانی ئەرتەش بوو، رەییسی دژبان **سەرلەشکر عەزیمی** بوو. کە عەزیمی هات بۆ زیندان مەسەلەی عیتیسابەکەی سوئال کرد، کوتم عیلەتی ئیعتیسابەکە ئەوەیە کە ئیعترازم بە ئینفاردی خۆم هەیە. تەقازای رەسیدەگی پەروەندەکەم هەیە. کوتم هەتا نەمبەنە دادستانی ئەرتەش، تەکلیف روون نەبێتەوە، ئیعتسابم ناشکێنم. ئەوە بوو بە کۆمەکی سەربازان بردیانم بۆ داستانی ئەرتەش، بردیانمە وەتاخی سەرتیپ سارم کە دادستانی ئەرتەش بوو لەوێ، سوئالاتێکی لێکردم بۆچی ئیعتسابت کردووە؟ کوتم نزیک بە 5 ،6 مانگە گیراوم ئینفرادیم،تەکلیفم روون ناکەنەوە. پەروەندەکەم نادەن بە دادستانی ئەرتەش لە دژبانی رایانگرتووم. ئەوە بوو سەرهەنگ موبەشری معاونی سەرتیپ سارم بوو، دەستوری دا بە مەبەشری بە کاری من رەسیدەگی بکا. موبەشری منی بردە وەتاغی خۆی لەوێ سەرهەنگ 2 **وەزیریان** هەر لەوێ لە وەتاغی وی بوو. موبەشری کوتی بۆ چوویەتە مەرزی شوورەوی؟ بۆ تەفریح [لە] **ئەردەوێل** وئەو مەنتەقەی ئاوی گەرم. پاشان چووینەتە **پیلە سەوار** شارێکە وەک ئەردەوێڵ، بەڵام لە رێگایە گیراوین. **سەرگورد ئیمامی** تەعین کرد، بازجویی موقدەماتیم لێ بکات و قەولی دا، ئەگەر ئیعتسابەکەم بشکێنم ، پاش بازجوییەکە ئازادم بکات. پاش ئەوەی لە گەڵ بازجویی موقایسەی کرد، موبەشری کوتی برۆ. غەزای بخۆ سبەینێ دەستوری ئازادیت دەدەم. من کوتم باوەڕ ناکەم هەر وەخت دەستوری ئازادیتان دا غەزای دەخۆم. هاتمەوە زیندانێ، دیاربوو ئەو بە قەولی خۆی وەفای کرد و بەیانی حوکمەکەی نارد و لە زیندان ئازاد بووم. دیارە من نەمدەزانی **سەرهەنگ موبەشری** و **وەزیریان** عوزوی **سازمان نیزامی حیزبی توودەن**. بەڵام ئەوانەم بۆم موسەلەم بوو . کۆمەگیان بە من کرد. مەخسوسەن موبەشری بۆ ئازاد کردنم بەو سورعەتەی[عەمەلی کرد]. لە زیندانی ساڵی 38دا کە گیرام چوومە **زیندانی قەسر** لەوێ چاوم بە **سەرهەنگ وەزیریان** کەوت کە مەحکوم ببوو بە زیندان.

یەکی ئەیار ساڵی 1329 مەهاباد و چاپی تەمری حیزبی دێموکرات لە لایەن حیزبی توودەوە

هاتمەوە مەهاباد ، لە مەهاباد دەستمان کردەوە بە فەعالیەت. دەبێتە چ مانگێک، کە ئێمە هاتووینەوە، دەبێتە بەهمەن[ڕێبەندان]. لە بەهمەنێ شکڵمان بە مبارزەی خۆمان دا. لە مانگی فەروەردین[خاکەلێوە] فەعالیتمان دەست پێکردەوە لە جەنبی کۆمیتەی شار. قەرارمان دا تەدارک ببینین بۆ ئەوڵین تەزاهوراتی عەلەنی، تەزاهوراتی ماهی مە 11ی ئوردیبەشت[گوڵان].

ساڵی 29 بوو کە ئیرتباتمان لە گەڵ **حیزبی تودەی** بەرقەرار ببوو. کوتم ڕۆژنامەجات و ئۆرگانی حیزبی تودەمان بۆ دەهات. ئێمە ئەو ڕۆژنامانەمان موتالەعە دەکرد و ڕەدمان دەکرد بۆ حەوزەکان بۆ ئاموزش! بۆ حەوزەکانی تەشکیلات کە جەوانەکان بیخوێنەوە، ئیستفادەی لێ بکەن. **ئێمە ئۆرگانمان نەبوو ڕۆزنامەمان نەبوو، هەر ئەو ساڵی بوو کە ئەوڵین بار تەمرمان چاپ کرد بە نێوی تەمری حیزبی دێموکراتی کوردستان** بە شکڵی تەمری پۆستی، مقدار پوڵێکی کە لە سەر تەمرەکان نووسرابوو،کەسێک کە کۆمەکی دەکرد هەر مقدارێکی دابایە لە مقابلدا تەمرمان دەدایە. تەمری حیزبی بۆ کۆمەک. ئەو تەمرانەمان بە سەراسەری کوردستاندا پەخش کرد، بۆ **سنە** بۆ **سەردەشت** بۆ **نەغەدە** بۆ **مەهاباد** بۆ **سەقز**. بۆ ئەو مەنتەقانە. بۆ **بانە** کە لەو تەمرانە ئیستفادە بکەن بۆ وەرگرتنی کۆمەک. **ئەو تەمرانە ئەوەڵین کۆمەکی چاپی بوو کە حیزبی تودە بە ئێمەی کرد**. ئەو تەمرانەی بۆ چاپ کردین. ئێمە تەقازامان کردبوو قەبزمان بۆ چاپ کەن. قەبزی ئەعانە، بەڵام ئەوان تەشخیسیان دابوو، تەمرمان بۆ چاپ کەن. قەبزەکان تەرحەکەمان بە نێوی حیزبی دێموکرات ناردبوو. کە ئەوان بە شکڵی تەمر دەریانهێنا بوو. بۆ مەیان ناردەوە.

فەعالیەتی ئێمە لە داخڵی شار تەشکیلاتی بوو تەبلیغاتی بوو. حەوزەی ئاموزشی هەبوو. چوون ئێمە مەعلمی بامەعلوماتمان نەبوو لەو سەتحەیدا، بتوانێ بۆ خۆی ئیدارەکوننەدەی کلاس بێ. حەوزەکان مەوزەف کرابوون بۆ خۆیان دابنیشن کتێب بخوێنەوە و سوئال لە یەکتر بکەن و موتالعە بکەن. زمنی[جگە لە] کیتابی تئوریک، ڕۆمانی "چ گونە پولاد ئابدیدە شد" و ڕۆمانهای ئنقلابیمان دیارە پەخش دەکرد لە حەوزەکاندا. بۆ ئەوەی بیخوێنەوە. ئەو کتێبانەش بە عینوانی کۆمەک لە حیزبی تودە ڕا بۆ ئێمە هات.

فرقەی دێموکرات و **حیزبی تودە** فەراخوانێکیان[بانگەواز] دابوو بۆ کۆمەکی کیتاب و نەشریات بە کوردستان. تیعدادێکی زۆریان کتێب بۆ ناردبووین. ئەو کتێبانەمان لە حەوزاندا پەخش دەکرد،کە بگەڕێ، بۆ بەعزێک لە شارەکانیشمان دەنارد، بەڵام سەتحی پەخشی ئەو کتێبانەمان مەحدود کردبوو بە عەناسروی ڕۆشەنفکر و نە گاتە دەست ئەشخاسی دیکە، بە غەیرئەز ڕۆمانەکان کە ئازادانە بڵاو دەکراوە. کتێبی "چ باید کردی" **لینین** ئازادانە پەخش دەکرد. وەلی ئاساری کلاسیک لە سەتحی گوستەردەدا[بەربڵاو] پەخش نەدەکراوە. کتیبی تاریخ و کتیبی دێموکراسی **مائوتس تونگ** مان هەبوو، پەخشمان دەکرد. "چگونە کۆمۆنیست خوب باید بود". تەداروکمان دی بۆ ئەوەڵی ماهی مەی، ئەوەڵین تەزاهوراتێک بوو کە پاش شکستی ساڵی 25 لە مەهاباددا بەرگوزار بوو.

تەزاهوراتەکە لە باخی **خەلیلی مچەی** بوو. کوڕێک بە ناوی **سەعید** ئەو مەقالیەکی بۆ تەهیە کرابوو لە بارەی ئەوەڵی ماهی مە دا، خوێندیەوە، بەڵام سوارەنیزامێکی زۆر لەو باخەیدا محاسرەی کردبووین. ئەو تزاهوراتەیان محاسرە کردبوو چوونکو متوجە نەبوون چۆن تەزاهورات بێ سەر و سەدا دەستی پێکردبوو. فەراخان درابوو بە هەموو ئەفرادی حیزبی. کە هەر کەس دەتوانێ و ئیتمینانی پێ دەکات کەس لە گەڵ خۆی بیهێنێ. بۆ موشارکت لەو میتینگەی دا. شایەد ئەو دەم 500 ، 600 کەس شیرکەتی کردبوو. دیارە ئەعزای حیزب ئەو دەمی نەدەگەیشتە سەد کەسی. هەر ئەو حدودانە بوو. بەڵام هەر کەس ئەفرادێکی لە گەڵ خۆی هێنابوو. ڕەفیقی نزیک[و] دۆستی [خۆی هێنا بوو]. تیعداد زۆر بوو پۆلیس موتەجە بوو تەزاهورات هەیە. هەموو ئەوانەی کە شیرکەتیان کردبوو جەوان بوون. تەنیا کەسێک سین و ساڵ دار لەو قەدیمیانە شیرکەتی کردبوو، **حوسێنی فروهەر** بوو. ئەویش بە تەقازای خۆی کوتمان شیرکەتێ بکات. پۆلیسی سەوراە نیزام هاتن محاسرەیان کردین، بەڵام دەخالەتیان نەکرد. لێمان دەن، یان تەهدیمان کەن. یا دەستوری تەفرەقەمان پێبدەن. فەقەت لە دەورو بەرمان سەوارە نیزام ڕاوەستا بوو. ئێمەش بێ سەر وسەدا ئەو برادەرەمان مەقالەکەی ڕاجع بە ئەولی ماهی مەی خوێندەوە و بە چەپڵە لێدان خاتمەی پەیدا کرد. بەڵام ئێمە بۆ ئەوەی ئیحتیتمان کردبێ، کارێکمان نەکرد، ئەوانە فرسەتێکیان دەست کەوێ، حەملەمان پێ بکەن. دەستورمان دا هەر لەو باخەی موتەفەرق بن. بۆ خۆشمان دەگەڵ **حوسێن فروهەر** و ئەوانە بە خەیابانیدا هاتینەوە نێو شاری. حادسەیەک نەقەوما .

بڵاوکردنەوە و فرۆشتنی ڕۆزنامەکانی حیزبی توودە لە لایەن حیزبی دێموکراتی کوردستانەوە

فەعالیەتی پاشی ئێمە مەسئەلەی میللی کردنی سەنعەتی نەوت بوو. ڕۆژی خەلعی یەد بوو. ساڵی 30، **موسەدق** ساڵی 29ی لە حکومەتدابوو. (29 ئیسفەندی1329) بۆ بەشداری خەڵک لە تەزاهورات، ئەو تەزاهوراتە بە بێ حادسە گوزەرا. بەڵام هەر دەو ساڵەدا بوو، کە ڕۆزنامەهای عەلەنی **حیزبی توودە**، وەکو **شەهباز** و **بسوی آیندە** و **جەوانانی دێموکرات** لە **تاران** مونتەشر دەبوون. دەبێ دیقەت لە ئینتشاری ئەوانە بکەین. کە ئەوە بە شکڵێکی زۆر گوستەردە دەهات بۆ **مەهاباد**. و بە شکڵی عەلەنی دەفرۆشرا، پاش تەزاهوراتی خەلعی یەد ئێمە **بونگاهی لالە درخشانمان** دانا. بە مەسئولیەتی **ئەسعەدی خودایاری**. کارت خەبەرنگاری **تهران مصور** و **کەیهانی** وەرگرتبوو. کوتبوومان بچێ وەربگرێ. بە عینوانی خەبەرنگاری ئەوانە بێ. دیارە لە مەهاباد خەبەرنگارێکی دیکە هەبوو خەبەرنگاری **ئیتلاعات** و **کەیهان**. **محەمەدی حەبیبی** بوو. **ئەسعەد خودایاری تهران موسەوەری** وەرگرتبوو.بەڵام خەبەرنگاری **شەهباز** و بە **سوی ئاینەدەشی** ورگرتبوو. کە ئەو ڕۆزنامانە دەهاتن. دەورێک هات کە دەستور درا عەلەنەن بفرۆشرێ. بە ئەعزای حیزب و کەسانێک کە زیاتر موحەسیل بوون. سازمانی موحەسلینمان هەبوو. کە خودی **عەوڵای ئیسحاقی** و ئەوانە لە دەبیرستانی دروستیان کردبوو. مەسئولەکەشی خودی **عوبدوڵای ئیسحاقی** بوو. چوون عەبڵای ئیسحاقی بۆ خۆی ساڵی 5ی دەبیرستان و ئەو حەدە بوو. مەسئولیەتی ئەوسازمانە بە عودەی ئەو بوو.خودی **ئەسعەدی خودایاری** بوو **مەحموودی مەنگوڕی** بە عینوانی ڕۆزنامە فرۆش بوو. مەحمودی مەنگوڕی کارگەرێکی زەحمەتکێش بوو. کارگەری دوخانیات بوو لە بەخشی

ئەمباری توتنی دوخانیات. ئەوانە بە شکڵی عەلەنی ڕۆژنامەکانیان دەفرۆشت. مەخسوسەن **جەوانی دێموکرات** دەفرۆشرا و بۆ شارەکانیشمان دەنارد. بۆ ئەو شارانەی کە کۆمیتەمان لێی هەبوو. زۆر وەسیع لە کوردستانی پەخش دەبوو. و هەر فەردەی حیزبی، لە داخڵی شاریدا مووەزەف بوو، 5 شمارە **جەوانانی دێموکرات** پێنج شمارە **بەسوی ئاینده** و 5 شمارە **شەهباز** بفرۆشێ چوون، ئەو ڕۆژنامانە لە مقایسە لە گەڵ ڕۆژنامەکانی کەیهان و ئیتلاعات فکریان دەدا بە خەڵک. مەتالبی تێدابوو بۆ خەڵک جێگای ئیستفادە بوو. کاری تەشکیلاتی ئێمە بە تەدریج ڕوشدی دەکرد لە داخڵی شاریدا ڕووبەرو بووین لە گەڵ جەرایاناتێکی دیکە کە حەوادسی **بۆکانێ** قەوما. عیلەتەکەی تەقازای جوتیارانی مەنتەقە بوو، لە مالکەکان بۆ 25% دەرسەدی کە موسەدیق دیاری کردبوو. کە بە سوودی دێهقانان لە دەرامەتی مالک کەسر بێتەوە بۆ مەسائیلی بێهداشتی لە دێهات بەکار بهێندرێ. دیارە موبارزەیەکی توند و شەدید لە دەربارە و موسەدیق هەبوو لە سەرتاسەری ئێرانێ.

جوڵانەوەی جوتیارانی ناوچەی بۆکان و خەباتی جەماوەری شاری بۆکان

لەو ڕابیتەیەدا میقدارێک فەزایەکی نیسبەتەن موناسب بە وجوود هاتبوو بۆ فەعالییەت. کە نەتیجەی ئەو فەزاییەی دیهقانەکانی بۆکانێ و **حاجی قاسم** لە بۆکانێ، دە گەڵ عیدەیەکی دەستیان بە فەعالیەت کرد، عومدەتەن خواستەکانی حاجی قاسم و ئەوان لە بۆکانێ ئەوە بوو، کە مالکەکانی کە ساحەبی زەمینەکانی بۆکانێ بوون و قەبلەن زەمینەکانیان بە خەڵک فرۆشتبوو ، سەنەدیان نەدا بوو. فرۆشتبوویان ئەوان خانوویان دروست کردبوو بەڵام سەنەدی زەمینەکەیان نەبوو. عومەدەتەن لێرەڕا[جوڵانەوەی] هی شاری بۆکانێ دەستی پێکرد. ئیعتراز بە مالکەکان و تەقازا[لە] حکومەت بۆ ئەوەی مالکەکان وادار بکات . دەرباریش لەو لاوە هەمیشە سەعی دەکرد لە سەتحی ئێرانێدا، نائەمنی بەوجود بێنێ. ئیعتساب بە وجوود بێنێ، شلوغی بەوجود بێنێ.
بەختیارەکانی لەو لا تەحریک دەکرد. کە بەعزە حەرەکاتێکی بکەن بۆ ئەوەی حکومەتی مەرکەزی موسەدقی تەزعیف بکەن. لەو شەرایتەدا بوو کە دەهقانەکانی ئەترافی بۆکانیش بۆ تەحەقوقی ئەو خواستەی 25%کەی بەر عەلیەی مالکەکان دەستی پێکرد. ئەمە لە کۆمیتەی بۆکانێ ڕا بە کەتبی ئیتلاعمان بۆ هات کە حەوادسێک لە بۆکانێ دەگوزرێ.زۆر حەوادسەکە توندە ، دهقانان تەجموعی زیادیان هەیە، ئێمەش لە جەلەسەیەکی دا کۆبووینەوە وامان بە باش زانی کە ئیقدام بکەین لە سەر ئەوەی نەهێڵین دهقانەکان حاڵەتێکی توند بە خۆی بگرێ. ئیعتراز بدەن و چوونکو خەبەرمان زانی بوو کە دهقانەکان خەریکن موسەلەح دەبن. وا تەشخیس درا کە ئێمە بچین شکڵ بدەین بەو حەرەکەتەی، شکڵی سیاسی پێبدەین. دهقانان وادار کەین بێن لە تەلەفونخانە و تلگرافخانە موتەحەسن بن، لە بۆکانیش حاڵەتی تەحەسون پەیدا بکات کە ئێمە لە تارانێ لە گەڵ **سارم ئەدینی سادق وەزیری** لە موسافرخانەی حەقیقەت لە گەڵ **حاجی قاسمی** ملاقاتمان کرد ، دیار بوو حاجی قاسم ئیرتباتاتی لە گەڵ **جیبهەی میللی** بەرقەرا کردبوو. لە تەرف جیبهەی میللییەوە هان دەدرا بۆ ئەوەی فەعالیەت بکات، ئێمە لە گەڵ سادق وەزیری زۆرمان لە گەڵ حاجی قاسم قسە کرد. حاجی قاسم میقدارێک شکلی سیاسی بدا بە کارەکەی لە حاڵەتی ئینفجار دەریبهێنێ. ئەو حاڵەتە حاڵەتێکە دەربار ئیستفادەی لێ دەکات عەلیەی حکومەتی موسەدیق. لە شەرایەتێکی وادا نییە ئێمە بتوانین پشتی بەردەین. دیارە حاجی قاسم زاهیری قەزیە ڕام ببوو بەڵام لەو لاشەوە دەربار مالکەکانی تەحریک دەکرد عەلیەی حاجی قاسم و هەم عەلەیەی دهقانەکان کە ئیدعای 25%دەکەیان دەکرد.
ئەمن هەڵبژێردرام بۆ سەرو سامان دان بەو حەرەکەتەی کە نەهێڵین بە حاڵەتی ئینفجاری دەربێ. ساڵ ساڵی 31ە **عەزیزی یۆسفی** تازە لە زیندان هاتۆتە دەرێ، من پێشنیارم کەرد عەزیز یۆسفی بێت لە گەڵم بۆ **بۆکان**. ئەمە نەمانتوانی بە ماشێن برۆین بۆ بۆکانێ، ژاندارمەری و ئەوان لە داخڵی بۆکان حاڵەتێکی فوقلعادەیان دانابوو، دەروازەی شاری کۆنترۆڵ دەکرا و ماشێن کونترۆڵ دەکرا، وامان بە سەڵاح زانی بە قسمەتی **بەیرەم** و ئەوانەدا لەو بەری چۆمی بۆکانێ ڕا بە "بەلەم"ەکە کە هەبوو بپەڕینەوە.
برایم فەرشی   بە جادەی بورهاندا؟
غەنی بلوریان   بەڵێ بە جادەی برهاندا. بە جادەی برهاندا بە پێیان بچین بۆ **بۆکان**. لە گەڵ عەزیزی بە پرسیار بە بێ راهنما چووین. من فکر دەکەمەوە فەسڵی سەرما بوو، سارد بوو بۆیە دەڵێم کە جادەکە بە بەر کێوێکی دا دەرویشتین لورە لوەرەی گورگان دەهات. گورگ مەعمولەن زستانان دێتە نزیک ئاوایی، کە ئەمە رەد بووین. بەڵام بەفر لە زۆر عەرزی نەبوو. چ مانگێکی بوو دەبێ پیاو تەحقیق بکات. بەڵام ئەوەی نزیک زستان و ئاخری پاییز بووە یان ئاخر مانگی زستان چوون بەفر کەم بوو لە سەر عەرزی. موسەلەمەن بە بەفری سەنگین لە زستان ئەو کارەمان نەدەکرد.
معەلیمێکی **سابلاخی** لە **بۆکان** بوو **ئەحمەدی سالحیان** خزمی خۆم بوو، ئێمە محەلی ئەومان پرسی کە پەرینەوە لە چۆمی بۆکان. لە ماڵی ئەو بووین دەعوەتمان لە **حسێنی فاتحی** مەسئولی بۆکانێ کرد، هاتە لای ئێمە لە ماڵی ئەحمەدی سالحیان. لە گەڵی قسەمان کرد لە سەر **حاجی قاسم** و ئەوانە [کە] کۆمیتەی ئێرە ئیرتباتیان لە گەڵ بگرێ. ئارامیان بکات کە ئەوانە کارەکانیان شکڵێکی قانوونی پێبدەن. حاڵەتی ئیعتساب و تەحەسون. و تەنزیمی شکایەت و لەوایح بەو شێوەیەی لە حکومەتی موسەدیقیان بوێ. ئەو حەقەیان بۆ تەئمین بکات. چوونکو ئەمە[ویستمان] هەر بە وەسیلەی کۆمیتەی بۆکان[داوا بکەین] لە دهقانەکانی ئەترافی بۆکانێ، [ئەوانەی]سلسلە جونبانی ئەو حەرەکەتەی بوون، [بۆ ئەوەی حەرەکەتەکە بەو مەسیری دابڕوا]. نێوم لە بیر نەماوە چوون من نەمدەناسین، تەماسمان لە گەڵ گرتن. تەقازامان لێکردن کە لە گەڵ شاری موشتەرەکەن هاوکاری بکەن ، نمایەندەی خۆیان بنێرن بۆ تەحەسون لە شاردا. ئێمەش لێرین یاریدەیان

دەین راهنماییان دەکەین. کارێکی وانەکەن شەڕ هەڵئایسێ، و کێشە ببێ. دیارە ئێمە مەئموریەتی سەقزیشمان هەبوو کە بچینە **سەقز**. بازرەسی لە سەقزیش بکەین. پاش ئەوەی بازرەسی لە سەقزی بکەین بچین بۆ سنەی.
کە سنە تازە تەحویل وەرگیرابۆوە. بچین تەماس بگرین لە گەڵ تەشکیلاتی **سنە**. ئیرتباتی موستەقیم بەرقەرار بکەین لە گەڵ سنە. **سنە** ئەو دەمی **حیزبی تودە** تێدا فەعالیەتی کردبوو، هەستەهایەکی تێدا بەوجود هێنابوو. ئێمە تەقازای کوردستانمان لە حیزبی توودە کردبوو. بە کرماشان و کوردستان و هەموو ئەو مەنتەقەیە. دەبێ بێتە ژێر پووششی حیزبی دێموکرات. دیارە لە سەر ئەو مەسائیلە لە گەڵ فیرقەی دێموکراتی ئازەربایجان دەرگیریمان هەبوو. لە سەر ئەو بەشە کوردستانەی کە دەوروبەری **ورمێ** و **ماکۆ** و مەنتەقانە. ئێمە موعتەقد بەو مەنتەقەی بووین لە زەمانی حکومەتی **قازی محەمەدی، جمهوری مەهاباد** تەوافقی لە سەر کرابوو، هەم لە ئەترافی **میاندواوێ** هەم لە ئەترافی **ورمێ**. روفەقای ئازەربایجانی ئەو مەنتەقەیان بە **ئازەربایجان** حیساب دەکرد. ئێمە لە سەر حیسابی **جمهوری مەهاباد** حیسابمان دەکرد. کە ئەترافی ورمێ کۆمیتەی موستەقلی هەبێ بۆ بەشی کوردستان. کە ئەو کۆمیتەیە **سەنار** و ئەوان جزووی ئەو کۆمیتەیە بوون. بەڵام کۆمیتەی بەخشی کوردستانمان لە گەڵ کۆمیتەکانی ئازەربایجانێ پێکەوە هەماهەنگمان کردبوون . چوون شکڵی مەرزەکەی جورێک هەڵکەوتبوو کە ئازەربایجانی و کورد ئاوا پێکەوە هەمسایە بوون بە یەکەوە.
زۆرمان نەسیحەتی ئەو برادەرانەی **بۆکان** و **دیهقانەکان** کرد بەڵام ئەوان زۆر پیس گوڕیان گرتبوو، مالکەکانی ساحەبی ئەملاکی مەنتەقە، ئەوەی کە ئەملاکیان لە داخڵی بۆکانێ، زەمینیان فرۆشت بوو بە خەڵک، لە تایەفەی **حاجی ئیلخانیەکان** بوو. دیارە ئەوان تەحریکاتیان دەکرد بە پشتیوانی **تیپی مەهاباد** بە فەرماندەهی **موزەفەر زەنگەنە، سەرتیپ موزەفەری زەنگەنە**. ئێمە تەوجوهمان پێدابوون بە دیهقانەکان، کە ئەگەر حەرەکاتی توند بکەن ئەرتەش لە پشتی فوئودالەکانە. دیارە فوئۆدالەکان تەجاوزیان کردبوو بە دیهقانەکان . دیهقانەکان لە ئاوابیەک حەملەیان کردبوو چاڵە گەنمیان دەرهێنابوو. و هەقی خۆیان بوو. داوای هەقی خۆیان دەکرد. بلاخرە چوون مالکەکان تەسلیم نەدەبوون، ئەوان حەملەیان بە دێهاتی کردوو بەعزە چاڵە گەنمێکیان دەرهێنابوو. بەعزێک لە بەعزە دێیەکی ئەساسی فۆئۆدالەکانیان بردبوو. ئەسپ و وەسایل و ئەوانەیان بردبوو. زۆر چاڵە گەنمەکانیان دەرهێنابوو. عەمبارەکانیان تاڵان کردبوو. لە باتی حەقی خۆیان. مەسادرەیان کردبوو. دیارە ئەوان موسەلەح نەبوون. بەڵام بە شەنە و داس و شتی ئاوایان پێببوو. بە تەحریکی **ئیلخانی زادەکان** ماڵی **حاجی قاسم** لە **بۆکانێ** ئاوری تێبەردرا. کە **حاجی قاسم** بۆ خۆی لە تارانێ بوو. کە پاش 28 موردادی 32 حاجی قاسم لەو فاسلەی دا هەڵاتبوو چوو بوو بۆ **زنوێی شێخی** کە من لەوێ حاجی قاسمم دیتەوە. خەیاتخانەیەکی دانابوو. حاجی قاسم بۆ خۆی خەیات بوو. بلاخەرە ئەمە لە **سەقزی** بووین کە خەبەری ئاتەشسوزی ماڵی حاجی قاسم و حەملە بە دێهقانانی مەنتەقە عیدەیەکیش کچی مەنتەقەی **بۆکان** خۆیان لە چۆمی هاویشتبوو لە ترسی حەملەی مالیکان و ئەوانە. خەفە ببوون، لە چۆمی دا. جونبشی دهقانان لەوێ سەرکوت کرا.
کە وەبوو ئێمە چووینە **سنە** و گەڕاینەوە. ئیرتباتمان گرت لە گەڵ کۆمیتەی سنەی. دە گەڵ **ئەحمەدی شەریعەتی** و **قوسەیری** و ئەوانەی کە مەسئولی سنەی بوون. سەرو سامانێک درا. ئیرتباتێک بەرقەرار کرا. دە گەڵ **عەزیزی** گەڕاینەوە **مەهابادێ**. تیعدادێکی زۆریان لە دهقانان دەستگیر کردبوو. 70، 80 کەس دهقان دەستگیر ببوون. هێنابوویانە زیندانی مەهابادێ. تیعدادێکی دیکەش لە کەس و کاری ئەو زیندانیانە هاتبوونە لە کاروانسەراکانی کۆسە و ئەو مەنتەقەیەی میهمان بوون. ئێمە وەکوو حیزب تەماسمان دەگەڵ دەگرتن دڵنەوایمان دەدانەوە و پشتیوانیمان لێ دەکردن. دەوڕابیتەیدا ئیمام جومعەی مەهابادێ ئەو دەمەی **مەلا حاجی مەلا خالید** بوو **حاجی مەلا خالیدی دەربەندی** ئیمامی جومعە بوو ئێمە دەگەڵ ئەوی ئیرتباتمان هەبوو عوزی حیزب بوو بە نهێنی پیاوێکی شوجاعیش بوو، ئەومان تەشویق کرد کە ئیعتراز بکات بە گرتنی ئەو دیهقانانە و تیعدادێکمان لە خەڵکی مەهابادێ موتەحەسین کرد، لە تیلگرافخانەی بە عینوانی ئیعتراز ئەو جنایەتی کە لە بۆکانێ کراوە دەوڕابیتەیەدا بوو کە مالیکەکانیش هاتبوونە مەهابادێ دیارە مالکەکانم دەقیق نەدەناسی کە ئەو ئاغایانەی چۆمی **مەجید خان** و **برایم ئاغا** و ئەوانە نازانم شۆرەتی چ بوو ئەوان برایم ئاغایەکی درێژە بوو. ئەو ئاغایانەی ئیلخانی زادە لە مەهابادێ بوون. لە موسافرخانەی **گوڵشەن** میهمان بوون.

برایم فەرشی ئاغای ئیلخانی؟

غەنی بلوریان **برایم ئاغای عەلیار** ناڵێم، برایم ئاغایەکی دیکە بوو لای چۆمی مەجید خان ، برایم ئاغای عەلیار ئەترافی بۆکانێیە. دیارە ئەو ئاغایانەی ئەترافی **تاڵاو** و **هەمزە خەلیل** و **حسێنە زەرد** و ئەو ئاغایانەش هەر پشتیوانیان لەو ئاغایانەی ئەترافی **بۆکانێ** دەکرد. یەک بوون بۆ سەرکوبی دیهقانان. تەقویەتیان کردبوون پیاویان ناردبوون. ئێمە خەبەرمان زانیوە کە ئەو ئاغایانە شەخسێک لە مەهابادی هەبوو بە نێوی **عەلیە شەلە** قومارباز بوو، یەکی گەردەن کولفت بوو، زۆر چابوک بوو، گەردەن کولفت بوو. ئەوە سەردەستەی قومارباز و چەقۆکێشان بوو **مەهاباد** و **میاندواو** و **بناو** و **مەراغە** و ئەوانە بوو لە حەقیقەت دە گەڵ ئەوان هەم پەیوەندی هەبوو وەکوو سەردەستەیەکیش بە حیساب دەهات. ئەڵبەتە تەسادوفی رۆژگار وابوو کە قەبل ئەز ئەو حەوادسە لە **بۆکانێ** بە وجود بێ، من رۆژێک بە بەر گاراژدا دەهاتم. کە ئەو **عەلیە شەلە** لە گەڵ عیدەیەک لە نەوچەکانی خۆی لە بن دیواری دانیشتبوون تۆویان دەقرتاند، یەکێک لە و ئەفرادەی کە لە گەڵ عەلیە شەلەش ئیرتباتی هەبوو بە نێوی **سمایل تیتی** بوو، بە خزمەوە دەگەیشتوە مە، برای ئەو **کاکە مینە** بوو کە لە ماڵی مەدا بەحسم کرد. **شێری عەشیرەتی** بوو، **سەدیقە درێژ** بوو، ئەوانە لە گەردەن کولفتی سابڵاخێ بوون. ئەو رۆژە کە من بە بەر ئەوێدا هاتم بڵاخرە **سمایل تیتی** هەستا لە بەر پێم و ئەوانی دیش هەستان. دەستم لە دەستی نانن و کوتم چی دەکەن لە بەر ئەو تاوەی دانیشتوون. بێ کار و بێ بار. ئەو تەماشای ئەوی کرد و ئەو تەماشای ئەی کرد

و پێکەنین. کوتم چ خەبەر. کوتیان وەڵا هیچ، شایی هەیە لە **وسووکەند** ئێمەش پوڵمان نییە بچین. منیش کوتم چەند و لازمە 500، 600 تمەن. منیش **سمایلی تیتیم** بانگ کرد و بردمە لای **حەمە غەریبی دەباغی** بەقاڵ بوو کوتم 500تمەنیان بدەیە. بە قەرز بە حیسابی من. لە شاییان مەعمولە لە سابڵاخێ یان لە دێهاتی قومار دەکەن. لە قوماریٚ ئەوانە دوو هەزار تمەنیان بردبووە. کە **عەلیە شەل** و **سمایل تی تی** هاتنە ماڵە مە تەشەکوریان لە من کرد و کوتیان ئەمە پوڵمان بردۆتەوە. ئەمە حازرین، نیوەی بە حیزب کۆمەک بکەین. قوبووڵم نەکرد. کوتم بۆ خۆتان هەڵیگرن. فەقەت 500 تمەنەکەی بدەنەوە بە **حەمە غەیبی**. ئەو مەسەلەیە بە کۆمەکی مە هات، وەختێکی خەبەرم زانی کە ئەو ئاغایانە میقدارێکیان پول داوە بە عەلیە شەلەی بچێ بۆ ئیهانەی ئەو دێهقانانەی بۆکانێ. کە هاتوونە مەهابادێ پەناهەندە بوون. و ئێمە لە ئێرتباتداین لە گەڵیان. کۆمەکمان پێ دەکردن، کۆمەکی ماڵی. **عەبدوڵای ئیسحاقی** و ئەوان. مورەتەب ئامەد و رەفتیان بوو لە گەڵیان. ئەمن کە خەبەرم زانی ناردم بە دوای **سمایل تی تیدا** کوتم پێ بڵێن لە گەڵ عەلی و وان بێن بۆ ماڵی ئێمە. بە سورعەت ئەوانە هاتن. شەش، حەوتێک بوون وەژوور کەوتن، پاش نوێژێ سەعات دووی پاش نیوەڕۆ دەبوو. منیش بۆم تەوزیح دان مەسەلەی حەوادسی بۆکانێ. زوڵمێکی کە ئەو مالیکانە کردوویانە. لەو دیهقانانە کوشتارێکی کە لێیان کردوون. خنکانی عیدەیەک کچ. پاش ئەو سوحبەتانە کوتم موتەسفم ئێنگۆ چوون لەو ئاغایانە پوڵ و ئەستاندوو ە بۆ ئەوەی ئیهانەت بکەن بەو دیهقانانە. دیهقانەکان پەنایان هێناوە بۆ ئەو شارەی ، بۆ ئەوەی ئەو ئومێدەی لە ئەوان کوێر کەنەوە ، ئێنگۆ مەهابادین ، ئێنگۆ تەحریک بکەن بە عینوانی مەهابادی بچن ئەوان عەزیەت بکەن. ئەمن تەوقوعم نەبوو ئەنگۆ ئەو کارەی بکەن. بلاخرە ئەنگۆ هەمشاری منن.

عەلی کوتی کاکە ئەمن نەمدەزانی مەسەلە ئەوەیە. ئێمە کابرایەکی بێ سەواد و تێنەگەیشتوو بێعەقڵین. هەموو کەس دەتوانێ فیریومان بدات. ئەلان تۆ روونت کردووینەوە دەزانین مەسەلە چییە. تەوهێنێکی بە ئاغاکان کرد و کوتی ئەمن تەکلیفی ئەوانە روون دەکەمەوە. ئەو دەم رەییسی ئاگاهی مەهاباد شەخسێک بوو بە ناوی **فەتحی**. خەڵکی **ورمێ** بوو.**عەلییە شەلە** بەو دارودەستەیەوە لە ماڵی ئێمە کە وەدەر دەکەوێ دەچێتە کافەی **گولشەن** کە هەمان موسافرخانەی گولشەن بێ، کافەیەکی هەبوو. ئاغاکان لەوێ دەبن ئەو رەییسی ئاگاهییەش لە گەڵیان دادەنیشێ. عەلیە شەل وەژوور دەکەون. تەوهینیان پێدەکەن. دەڵین ئەنگۆ پوڵ و بە مە داوە بچین ئەو بەدبەختانە عەزیەت بکەین. ئەمە نەمزانی ئەنگۆ ئێمەتان فریو داوە و زوڵم و لەوانە کردووە. ئەمن کابرایەکم ئەوە رەییسی ئاگاهیە، تەوهینێکیش بەرەییسی ئاگاهی دەکەن. لە پێش چاوی ئەوان ، کە ئەوە رەییسی ئاگاهیە پیاوی خۆمانە. رۆژێک ئێمە ئارەقی بۆ نەکرین، ئارەقی نییە بیخواتەوە. فلانە فلانە تەوهینی پێدەکەن. دەبێ ئێوە بزانن لە حکومەتیش ناترسێین. ئابروشمان نییە و پایبەند بە ئابروش نیین. تێمانهەڵدەن، زیندانیمان کەن. پایبەندی ئەوانە نیین ئەمما ئێنگۆ ئاغاواتن. خۆتان بە ماقوڵ دەزانن،خۆتان بە شەخسیەت دەزانن، دە نێو خەڵکدا خۆتان بە ئیعتیبار دەزانن. ئەمن دەتوانم لە گەڵ ئەوانە ئێواران لە چوارچرای مەهابادێ کە پڕە لە جەمعیەتە، خشتەکو دەرهێنم. گەورەترین تەوهین کە قەت سەرو هەڵنەیات بێنەوە **مەهاباد**. ئێمە ئەوەی دەکەین و لەوانەش ناترسێین. وەدەردەکەون دەچنە **کاروانسەرای کۆسە** و عێدەیەک لە دێهقانەکان هەڵدەگرن، دەیانهێنن کەبابخانەی **حەمە شەلی** کەبابیان بۆ دەکڕن. دەیانبەنە قاوەخانەی عیمادی چایان بۆ دەکڕن. ئوتوبووسێکیان بۆ دەگرن دەیان بەنەوە مەنتەقەی خۆیان. بۆ خۆشیان لە گەڵیان دەچن. ئاغاکانیشیان تەهدید کردبوو. دەستیان لێدەن لە مەهابادێ خشتەکو دەبڕین. بە حکومەتیش بڵێن زایندانمان دەکەن بلاخرە دێنە دەرێ. ئەنگۆش دێنە مەهاباد. مالکەکان نەیان وێرابوو خۆیان تێبگەێنن. بەڵام بە وەسیلەی حکومەت ئەوانەیان وادار کرد کۆچ بکەن لە دێهاتەکانی ئەوێ. موشەخەسەن بەعزە خانەوادەیەک کە بە عینوانی موحەرک ناسرابوون.

جەلەسەیەک دەبێ لە فەرمانداری کە ئاغاکانیش دادەنیشن لە مەهابادێ موافقەتێ دەکەن، کە ئەو دهقانانە بەردەن. ئەوانەش کە بە عینوانی موحەرک بوون ئەوانە بە خانەوادەوە کۆچ بدەن. بۆ ئەو مەنتەقە، پاشان تەحەسوونەکە شکا. دێیکیان دروست کردبوو لەو مەنتەقەی. نێویان نابوو، نێوەکەم لە بیر چۆتەوە، ئێمە نێوی دێیەکەمان نابوو **دێی سوور**. دێیەکەم وەبیر دێتەوە. ئەوانەیان مونتەقیل کرد بەوێ، هەمووی ئەو دهقانە شورشیانەی بۆکانێ بوون. لەوێ موستەقەریان کردبوون. ئێستاش ئەو دێیە هەر هەیە **داشخانە**. دیارە ئێمە لە **داشخانە** ش فەعالییەتمان هەبوو کۆمیتەمان بۆ دروست کردبوون. هەر وەکوو کوتم **حاجی مەلا خەلیلیش** لە نوێژی جومعەی لە سەر مینبەرێ ئیعترازی کردبوو بە حکومەت. حەملەی کردبوو بەو ئاغایانە. لە خەڵکی داوا کردبوو کۆمەک بکەن بەو دهقانانە. لە ئیعترازاتدا شیرکەت بکەن. ئیعدەیەک لە جەوانەکان لە تەحەسوون شیرکەتیان کردبوو. دە پانزدە رۆژێکی تەحەسوون بوو. ئەوانە بەربوون. ئەوەش جەریانی حەوادسی بۆکاني.

برایم فەرشی ئەو دێهاتانەی کە لە جوڵانەوەکەدا بەشدار بوون کێهابوون
غەنی بلوریان بە داخەوە ناوم لە بیر نەماون

هاتنی ڕ. قاسملو کادری حیزبی توودە بۆ ناو حیزبی دێموکرات

حیزبی دێموکرات ساڵی 1331 و ڕێفراندۆمی موسەدق

برایم ساڵی 31 بەو لاوە وەزعی حیزبی دێموکرات چوون بوو؟

بلوریان ئەوە دەگەڕێتەوە بۆ فەعالییەتی مە لە سەر ئینتخابات، رفراندۆم ببخشە. پاشان ئینتخابات. ریفراندۆم دەبێ موشەخەسەن تاریخی چ وەختێک بێ؟ ساڵی 31 دایە. ریفراندۆم ئەوە بوو، موسەدیق نەیدەتوانی هیچ لایحەیەک لە مەجلیس بگوزرەێنێ. **مە جلیسی شورای ئیران** زیاتر دەرباری بوون. **موسەدیق** تبقی قانون لەو لایحیە ئیستفادەی کرد کە باسی ڕێفراندۆم دەکات. ڕێفراندۆمێکیان دانا لە سەرتاسەری ئێرانێ، ئایا ئەو مەجلیسە مونحەل بێ یان نا. دەربار موخالیفی ئینحلالی مەجلیس بوو، موسەدیق موافق بوو.

دوو سندوقیان دانابوو،سەندووقی **ئاری** سەندوقی **نا**. مونحەل بێ یان نەبێ. لە مەهابادیش دوو سەندوق داندرابوو، یەکیان لە **مزگەوتی هەباس ئاغای** ئاری یەکیان لە مزگەوتی **حاجی سەی بایز** نە. یانی سننەدوقی تەرفداری شای و سەندوقی تەرفداری بەرەی موسەدق. ئیمە فەعالیەتی گوستەردەمان لە سابلاخ دەست پێکرد. بۆ ئەوەی خەڵک بە ئینحلال مەجلیس رای بدەن. دیارە فەرماندار تیعدادێکی لە موعتەمیدینی شار و مەئمورینی شار لە سەر سەندوقەکان دانابوو. کە بە ئازادی خەڵک رای خۆی بدات. دیارە ئەمن دیاری کرام لە نێو شاردا میتنگی موزەعی بدەم. لە سەر مەسەلەی ڕێفراندۆم.**عەبڵای ئیساحاقی** دیاری کرا کە لە مەنتەقەی **مەیدانی ئازادی** قسە بکات. ئەمن دیاری کرام لە سایری مەناتقی **سابلاخ** مەیدانی ئاردی و **مەیدانی مەنگوران** ، خەیابانی بەر گاراژ و ئەوانە سوخەنرانی بکەم. **هاشمی حوسێن زادە** دیاری کرا بۆ ئەوەی لە مەیدانی **حەمە خرچەی** و لە سەر بەرداشی سوخەنرانی بکات. میتینگی مەوزعی دەست پێبکەین. میتینگی مەوزعیش بە میتینگی سەرتاسەری تەبدیل بکەین. کە من هاتم لە دوو نوقتەی مەیدانی مەنگوڕان دیارە هەشت و نۆ و دە کەسم لە گەڵ بوو، چوارپایەیکیان هێنابوو لە قاوەخانەیەکی کە من ئەوەڵین سوخەنرانیم لە بەر دووکانی **حەسەنی پیرە** و ئەوان[دەست پێکرد]، خەڵکم دەعوەت کرد و بۆم تەوزیح دان. ڕێفراندۆم چییە، مەنزور لە ڕێفراندۆم چییە، ئیشارەم بە قانونی ئەساسی کرد، کە قانونی ئەساسی دربار پایماڵی دەکات. ئینحلالی مەجلس تەڵەب دەکەین، بەر ئەساسێکی کە لە جەریانی مەشروتەیدا بڕیاری لە سەر درا.

لە مەیدانی مەنگوڕان لە دوو نوقتان ، لە **مەیدانی ئاردی** لە بەر گاراژ، **مزگەوتی مەلا رەسوڵ ، حەمامی میرزا رەسول** ، دیارە لە بەر گاراژێ پۆلیس کە زانی ئەمن میتینگی مەوزعیم داناوە، حەملەی هێنا، لە زارکی **مزگەوتی سوور**، ئەو قسمەتی خەیابان. پۆلیس حەملەیان کرد، خەڵک موقاوموتیان کرد. بڵاخرە بێ شەڕ و شوور میتینگەکە تەواو بوو. خەڵکمان هان دا، دوایە هاتینە بەر چوار چرایە، سوحبەتم کرد. مورەتەب خەڵک بە دوامانەوە بوو. لە هەر جێگایەک سوخەنرانیمان دەکرد، خەڵک لە گەڵمان دەکەوت. هەر زۆر دەبووین تا ئەو میتینگە مەوزعیانەمان لە گەڵ میتنگی مزگەوتی **هەباس ئاغا** تێکەڵ کردەوە. خەڵک ڕایان لە سندوقان دەهاویشت. نەتیجەی ئارا یەک ڕای بە نەفعی سندوقی شای، بە قیەش لە مزگەوتی هەباس ئاغا بە نەفعی ئینحلال[بوو]. جالب ئەوە بوو ئەو تاقە راییە کە لە **مزگەوتی حاجی سەید بایز** تێهاویشترا بوو شەخسێک تێهاویشتبوو بە نێوی **ئیسماعیلی شافعی**.

لە سەر سندوقی کە خەبەرم زانی **سمایلی شافعی** رەیی تێهاویشتووە، چوونکوو **ئەحمەدی نەمەشیری** خەبەری پێدابووین، کە تەنها کەسێکی کە هاتووە ڕەیی تێهاویشتووە، **سمایلی شافعی** بووە، کە ئەوە بوو لە بەر دەواخانەی **سالح زادەی** گرتم، کوتم ئەتۆ بۆ چی هەستاوی چووی لە سندوقی شاری ڕەییت تێهاویشتووە، مەجلیس بمێنەێتەوە. کوتی وەڵاهی بە خاتری ئەوەی کە **هاشم حوسێن زادە** هات بە منی کوت **ئاغای ژیگول** بۆ دەستت لە گیرفانی ناوە، لە خەیابانێ قەدەمان لێدەدەی، ناچی ڕەیی تێباوێ! ئەمن لەو کەلیمەی خۆشم نەهات پێم پێ ئەدەبی بوو، ئەمنیش کوتم بەڵێ قوربان ئەوە دەچم تێدەهاوێم، ئەمنیش راست ڕۆیشتم بۆ مزگەوتی حاجی سەید بایز و بۆ شام تێهاویشت. وەگەرنە تەسمیمم نەبوو ئەسلەن لە ڕەیی دانێ شیرکەتێ بکەم. نە بەو لایدا و نەبم لایدا. بەڵام چوون ئەو قسەی پێگوتم، ئەمن چووم تێم هاویشت.

دوایە ئەمە ئینتقادمان لە **هاشمی حسێن زادەی** کرد. کە لە شەرایتی ئاوا حەساسدا ئینسان ئاوا بەرخورد ناکات. بلاخرە ئەگەر بە سەمیمیەتەوە پێت گوتبا، بۆ ئەو لایەی تێدەهاویشت یان ئەقەلەن نەدەچوو. بە هەر سورەت ڕێفراندۆم لە مەهاباد زۆر وەسیع بوو، شکلی تەزاهورات و سوخەنرانی مەوزعی بوو، وە پاشان حاڵەتی میتینگێکی تێکخراوەی لە بەر مەیدانی ئازادی وەسیعتر بوو. خەڵکێکی زۆر کۆ بوونەوە، گەرچی ئەو دەمی ژنان حەقی ڕەییان نەبوو، بەڵام ژنێکی زۆریش لە مەیدانی هەباس ئاغا، کۆ ببوونەوە، تەشویقێک بوو بۆ خەڵک چوونکو لە لایەن کۆمیتەی هەیئەتی مەسئولینەوە، سازمانی ژنان کە من مەسئولی سازمانی ژنان بووم ، دیارە هەوەڵێ **عەزیزی یۆسفی** مەسئولی سازمانی ژنان بوو ، پاشان ئەمن بووم بە مەسئولی سازمانی ژنان. دەستوریان دا ئێمە سازمانی ژنان هان بدین ، بێن بۆ میتینگەکە. خوب خەڵک ببێنێ ژن لە تەزاهوراتی شیرکەتی کردوە، تەشویق دەبێ بۆ ئەوەی پیاویش زۆرتر وەسیعتر شیرکەتێ بکەن. کە ئەوە تەئسیرێکی زۆر زۆری هەبوو، ئەو مەسەلەیە. شیرکەتی ژنان لەو تەزاهوراتەی. ئەوە ئەولین تەزاهوراتێک بوو ژنان شیرکەتیان کرد ، بە شکڵی عەلەنی و وەسیع . لە بەر مەیدانی ئازادی. دیارە ئەو ڕێفراندۆمە لە شارەکانی نەغەدە و پیرانشار و شنۆ و سەردەشت و سەقز و بانە و سنە و ئەوانەش بە شێوەهای موختەلف خەڵک شیرکەتیان کرد. ئارایەکی لە سەرتاسەری ئێرانێ درا بە سوودی ئینحلالی مەجلیس. موسەدق مەجلسی مونحەلی کرد.

حیزبی دێموکرات لە شارەکانی دیکەی رۆژهەڵاتی کوردستان

برایم فەرشی مەسئولینی ئیرتباتات لە گەڵ شارەکان کێ بوون؟

غەنی بلوریان مەسئولی ئیرتباتات لە گەڵ سەردەشت و سنەی ئەمن بووم. مەسئولی ئیرتبات لە گەڵ **سەقز** و بۆکانێ **عەزیزی حیسامی** بوو. مەسئولی ئیرتبات لە گەڵ **نەغەدە** و **پیرانشار رەحیم سوڵتانیان** بوو. مەسئولی ئیرتبات لە گەڵ **بانە**ی لە بیرم نییە کێ بوو. بەڵام **هاشم حسێن زادەش** کە یەکێک لە کادرەکانی پیرامونی هەیئەتی مەسئولین بوو، یەک دەور ناردرا بۆ سەقزی بە سورەتی مەخفی ماوە. کۆمەکی دەکرد بە تەقویەتی کۆمیتەی سەقزی ، دابەش کرابوو بەینی ئەفراد. لە خوارەوە ئیرتباتی روستایی دابەش کرابوو، مەسەلەن چۆمی مەجید خان و مەنتەقەی شامات و محاڵ، بە دەستی هاشم حوسێن زادە بوو مەنتەقەی مەنگوڕان بە دەستی **سەدیق خاتەمی** بوو، سەدیق خاتەمی و هاشم حوسێن زادە عوزووی کۆمیتەی روستایی بوون.

هاتنی عەبدولڕەحمان قاسملو کادری حیزبی توودە بۆ ناو حیزبی دێموکرات

دە ساڵی 30 دا بوو کە ئەوڵین بار **عەبدولڕحمانی قاسملو** لە تارانەوە هات، دیدارێکی لە گەڵ ئێمە کرد جەلەسەکەش لە ماڵی ئێمە بوو. بەعزە سوئالاتێکی کرد و کۆمەکێکی حیزبی تودە لە دەستی دێ. چ تەقازایەکتان هەیە لە حیزبی تودە. کە کۆمەکو پێ بکات. مەسەلەی تەمرەکان بوو، مەسەلەی رۆزنامە بوو مەترەحمان کرد. مەسەلەی ئیرتبات بوو، کە ئەمە پێمان خۆشە ئیرتباتمان هەبێ، کە لە پێشوشدا لە ساڵی 27 دا، ناردمان ڕابتە بگرین لە گەڵ **ئیحسان تەبەری** نەگونجا[و] کۆمەکیان بە ئێمە نەکرد. مەسەلەی داوای رۆزنامەمان بوو، کە کۆمەکمان بکەن چاپخانەیەکمان لە ئیختیار بنێن یا خود رۆزنامەیەکمان بۆ چاپ بکەن، ئیمکانی فەراهم بکەن بۆ ئینتشاری رۆزنامەیەک بە کوردی. ئەو داخوازییانەمان دا.
ئەو هاتبوو ئیرتباتی حیزبی تودە لە گەڵ ئێمە فەعالتر بکات. هەتا ئەو دەمەی قاسملو نەهاتبوو ئێمە ئیرتباتێکی موشەخەسمان نەبوو. بەڵام رۆزنامە دەهاتن بۆ فرقەی دێموکرات لە تەورێز، لەوێش ڕا میقدارێک دەناردرا بۆ ئێمە. چ عەلەنی و چ مەخفی، هەتا ئەوەی بونگای ئیدارەی درخشانمان دانا و رۆزنامە عەلەنیەکان لەوێ دەفروشران.
قاسملو کە هات ئەو ئیرتباتە شکلێکی ڕەسمی بە خۆیەوە گرت. پاش ریفراندۆم **حیزبی تودە** ئیرتباتەکەی **فعالتر** کرد لە گەڵ ئێمە. چوون ئیحساسی حەرەکەتی مونەزەم و تەزاهوراتی گوستەردە لە کوردستان کرابوو، دەنا پێشوو تەلاشی نەکردبوو کە ئیرتباتاتێکی دەقیق و ڕەسمی لە گەڵ ئێمە بەرقەرار بکات. عیلەتەکەی نازانم چ بوو ئایا کادرێکی وای نەبوو، کە بتوانێ دەست و باڵی ئاواڵە بێ، وەختێ **قاسملو** گەڕاوە لە خارج ئەویان لە نەزەر گرت. کە بێ ئەو کارەی بکات. لەو تاریخەوە قاسملو دەگەڵ ئێمە فەعال بوو. و لە تەواوی زەمینەکاندا دەگەڵ ئێمە هاوکاری دەکرد. لە ساڵی 1330 مەخسوسەن. لە سالی 31کەوە بە شکڵێکی جیددیتر لە گەڵ ئێمە کاری دەکرد. هەتا هاتینە سەر ئینتخاباتی دەورەی 17.

برایم فەرشی جگە لە **قاسملو** کێی دیکە لە گەڵ ئێوە ئیرتباتی هەبوو لە لایەن حیزبی تودەوە؟

غەنی بلوریان دەفعەیەکیان تەقازامان کرد کادرێکمان بۆ بنێرن، کە لە لیحازی تیئۆریکەوە کۆمەک بە ئێمە بکات، ئەڵبەتە قەبل ئەز[قبل از] ئەوەی ئەو تەقازایە لەوان بکەین، هەیئەتێکمان دیاری کرد بەر ئەساسی ئەو ڕابیتەی کە **حیزبی دێموکراتی کوردستان** لە گەڵ **فرقەی دێموکراتی ئازەربایجان** هەیبوو، بەر ئەو ئەساسە ئەمە عیدەیەکمان دیاری کرد. کە بچین بۆ ئیرتبات لە گەڵ فرقەی دێموکراتی ئازەربایجان. ئەمن و **رەحیمی سوڵتانیان** بووین. چووینە تەورێزێ، لە گەڵ موهەندیس **ئیرانشەهر** رابیتەمان گرت مەسئولی فیرقە دێموکراتی ئازەربایجان **هومام** (نێوی تەشکیلاتی هومام بوو).چووین تەقازامان لێکرد کە کادرمان بدەنێ. کۆمەکمان بکات بۆ کاری تیئۆریک. مەعلوماتمان باڵا بەرین. هی خودی هەستەی خۆمان. لە حەقیقەتدا ئێمە بۆخۆمان کەمبوودمان[کمبود] هەبوو، لە لیحازی ئیتلاعاتی و لە لیحازی تئۆری لە دوا بووین. موتالعەمان دەکرد بەڵام پێویست بوو معەلیمێک هەبێ بۆمان تەوزیح بدات. راهنوماییمان بکات و کۆمەکمان بکات. وەگەرنە لە موتالعەدا کوتاییمان نەدەکرد. کە چووین ملاقاتمان لە گەڵ موهەندیس ئیرانشەهر کرد و نامەیەکی کە نووسیبوومان دامانێ، نامەکەی خوێندەوە دوو کەس بوون هاتبوون، موهەندیس **ئیرانشەهر** و **رەشید خان** کە نێوی تەشکیلاتی بوو ،کە نامەکەی خوێندوە کوتی ئەو کەسەی کە ئەو نامەیەی نووسیوە، دەتوانێ ئەو کارەش بکات، کوتمان ئێمە بۆ خۆمان ئەو نامەیەمان نووسیوە و بۆ ئەوەی نابین، ئێمە ئەو کارەی بکەین. دیار بوو ئەوان تەوجیهیان کرد ڕەد کردنەوەکەیان تەوجیە کرد. بۆ ئەوەی کەسێکی ئەو نامەیەی نووسیوە دەتوانێ ئاموزش بدات. کە ئێمە وەکو فۆرمێکی شیوەی ئاموزش کتێبەکانی کە موقەدەمەتەن دەبێ بگوترێ ، ئەوەی بدەین و ئەو شەخسە بۆخۆی ئەوەی بکات. ئەو شەخسەش غەیرەئەز من، ئەمن نامەکەم نووسیبوو، کە منیش بۆخۆم ئەو سەتحەم نەبوو، بتوانم ئەو ئاموزشەی بە هەستەی مەهابادێ بدەم. کە من ڕەدم کردەوە کوتم ئەمن نووسیومە بەڵام لە خۆم ڕانابینم ئەو کارەی بکەم. ئەمن بۆخۆم دەتوانم موتالعە بکەم فێر بم، بەڵام دەو سەتحەی دانیم دیگەران ئاموزش بدەم . دیار بوو ئەوانیش یان نەیانبوو پیاوێکی وایان نەبوو و ئیحساس دەکەم نەیانبوو، بەڵام دوایە کە **قاسملو** هات تەقازامان لێکرد بە مەرکەزیەتی خۆیان بلێ کە ئێمە دەمانەوێ هەماهەنگی موبارزاتیمان هەبێ، دە گەڵ یەکتری ، داوای یاریدەشمان لە پێشدا کردووە. بەڵام جوابیان نەداوینەوە. ئێستاش دەمانەوێ یاریدەمان بدەن. ئەوەندەی کە پێیان دەکرێ کۆمەکمان بکەن. بۆخۆمان ئەوەندە لە خۆمان

رانابینین ڕەهبەری ئەو مەنتەقەی بەعودە بگرین. ئەگەر ئەوان ڕاهنومابیمان بکەن شاید بتوانین چاکتر فەعال بین و چاکتر عەمەل بکەین، دەنا حیزبێکی پێشرەو لە ئێرانێ، حیزبی تودەیە، [ئەو]هەیەتی ئێمە کۆمەک بکات، کوتایی کردوە ، ئەوە بوو کە قاسملو گەڕاوە، کەسێکیان نارد موهەندیسێکی شیرکەتی نەوت بوو. لە شیرکەتی نەوت تەحتی تەعقیب بوو لە ئابادانێ، بۆ ئەوەی مەخفی بێ و هەمیش جێگای شاراوە بێ و بتوانێ کۆمەک بە ئێمە بکات ئەویان نارد بۆ مەهابادێ.
نێوی **ئیحسان ئوڵا** بوو. بەهایی بوو. دیاربوو مەعلوماتی باش بوو، گەرچی جەوان بوو بەڵام لە سەتحی زۆر باڵاتر لە خۆمان بوو، توانی زۆرمان کۆمەک پێ بکات. کتێبی بۆ دیاری دەکردین بۆ خۆمان موتالعەی بکەین و بێین لە جەلەساتدا، بەحسی لە سەر کتێبەکەی بکەین. موشکیلاتێکمان هەبێ ئەو بۆمان حەل کات. بەعزە ڕۆمان هایەکی دادەنا ئەوانیش لە جەلەساتدا باسی دەکرا کە موتەئەسیفانە تەنها کەسێکی خۆی لە موتالعە نەدەدا **ئەحمەد تەوفیق** بوو.
یانی سەعی نەدەکرد ئاگاهی خۆی بەرێتە سەرەوە، زۆریش ئەمە لە گەڵی کەلەنجاردەرۆیشتین حەولمان لە گەڵ دەدا ئینتقادمان لێدەکرد، بەڵام ئەو ئینسانی عەمەلی بوو. زۆرتر لە کاری تەزاهورات و شوعار نووسیندا شیرکەتی دەکرد کە ئێمە ئینتقادمان لێ دەکرد کە تۆ حەقت نییە لە شوعار نووسیندا شیرکەت بکەی. پەخشی پلاکارت و ئەوانە وەزیفەی تۆ نییە. لێیانگەڕێ ئەو کوڕانە لە سەر پێی خۆیان ڕاوەستن. وەلی جوابی نەدەداینەوە. دیسان گوزارشمان بۆ دەهاتەوە، دیسان لە فڵان مەحەلە شوعارنووسی کراوە ، **ئەحمەد تەوفیق** چووە بۆ خۆی لە مەنتەقی قەڵەمەکەی لێورگرتوون ئەوانی داناو تەماشای کەن بۆ خۆی قەڵەمەکەی بە دەستەوە گرتووە. ئەوە تەنیا کەسێک بوو نەتیجەتەن پاش ساڵی 32 و 34یش جەریاناتێک بوو هەڵات بۆ عێراق و لەوێ باری فکری ئەسڵەن گۆڕا. بوو بە یەک **"کاژێک"**. نەتیجە ئەوە بوو کە قەبلەن ئەسڵەن هیچ موتالعەی نەدەکرد. زۆریش ئەو موهەندیسە فشاری بۆ دێنا دەیگوت بابە تۆ عوزووی کۆمیتەی ئێرەی، کتێبەکە بخوێنەوە، بەڵام باوەڕ ناکەم تا ئێستا دوو کتێبی خوێندبێتەوە. نەیدەخوێندەوە حازر نەبوو. ئەو عیشقی زیاتر بە کاری عەمەلی و وەدوای ئەو جورە کارانە کەوتن بوو، تەزاهورات بێ و فەعال بێ لە وێ. بەلام ئینسانێکی زۆر نەترس بوو، ئینسانێکی زۆر شوجاع بوو، ئینسانێکی سادق و سەمیمیش بوو، بەڵام موتەئسیفانە بە رێگای ئینحرافیدا کێشرا!
ئێمە بە هەر سورەت بەو جورە ڕابیتەی ئێمە لە گەڵ حیزبی توودە وەسیعتر بووە. **قاسملو** هات بۆ **مەهاباد** و وەک کۆمەکێک لە گەڵ ئێمە ماوە. بەڵام بە عینوانی عوزی کۆمیتەی شار نەدەژمێردرا. پاش ئەوەی قاسملو مودەتێک کاری کردو و موهەندیسەکە هات و کوردێکی دیکەشیان نارد خەڵکی سنەیی بوو نێوی **جەوهەری** بوو، کە جەوهەری لە کاری تئاتر و ئەوانەدا شیرکەتی بوو، لە تاران ئینسانێکی پوختەش بوو، دیار بوو کارگەرێکیش بوو لە لیحازی حیرفەوە کارگەر بوو، بەڵام لە کاری تەئاتریشدا دەستی هەبوو. زەوقی هەبوو. ئەویش هات یەک دەور لە مەهابادێ بوو، بەڵام کەم ماوە زیاتر لە مانگێک نەماوە. بەڵام ئەو **ئیحسانە** زیاتر لە شەش مانگان لە **مەهاباد** ماوە. کۆمەکی بە ئێمە کرد و باش بوو. بلاخرە ڕاهنمایی کردین کە شێوەی موتالعە چۆن بێت لە داخڵی حیزبدا. بە چ شێوەیەک ئاموزش ببینین. بۆ خۆشمان کەڵکمان لێوەرگرت.
برایم فەرشی   ئەو دەم کوردەکان کێ لە گەڵ حیزبی توودە بوون؟
غەنی بلوریان   ئەو دەم لە کوردەکان عەرزم کردی بە غەیرەز[غیراز] **سادق وەزیری** و **سەدیق ئەنجیری ئازەر** کە لە تارانێ بوون سادق وەزیری قازی دادگوستەری بوو، سەدیق ئەنجیری ئازەر کارمەندی ڕوتبە نۆی وەزارەتی فەرهەنگ بەخشی نیگارش بوو، **قاسملو**ش بوو کە لە خاریجی هاتبووە. ئەوانە لە گەڵ حیزبی تودە بوون بەڵام هەر یاریدەیەکی بمانویستبا کۆتاییان نەدەکرد. گەرچی یاریدەیەکی وا موشەخەسیش نەبوو تا ساڵی 33 کە **سەدیق هەنجیری** لە کاری ڕۆژنامەییدا ڕۆژنامەی کوردستاندا، لە گەڵ ئێمە هاوکاری هەبوو.
لە ئینتخاباتی دەورەی 17هوم دا ئێمەیان دەعوەت کردبوو دوو نەفەرمان چووین بۆ تاران لە گەڵ **سادق وەزیری** و **ڕەحیم سوڵتانیان** قسەیان کردبوو، کە ئەگەر ئێمە کاندیدێکی بنێرین بۆ **مەهاباد** ئێوە فکر دەکەنەوە ئەو کاندیدەی بەرەندە بکەین؟
دیارە **ڕەحیم سوڵتانیان** جوابی موسبەتی دابووە کە ئێمە ئەگەر کاندێدێکی کورد بێ، ئێمە حەمایەتی لێ دەکەین و دەتوانین بەرەندەی بکەین، ئەگەر حاکمیەت بە سەر نیزەی جلوگیری نەکات، تەواوی ئارای مەنتەقەی کوردستان دەتوانین تەعەهود بکەین، بە دەست بێنین، بەڵام ئەگەر حاکمیەت فشار بێنێ و قولدوری بکات، بازهەم دەتوانین زۆر زۆر نەخشی فەعالمان هەبێ، و حەتتا ئیمکانی ئەوە هەیە کە لە شاری **مەهاباد** ڕەییەکان هی ئێمە بێت.
دیارە پێشبینییەکەی وی دروست بوو. بەر ئەساسی ئەو نەزەرەی ئەوان **سادق وەزیریان** نارد بۆ **مەهاباد** خۆی کاندید بکات ، سادق وەزیری هات بۆ مەهاباد لە ماڵی **ڕەحیم خەرازی** جێگامان بۆ دیاری کرد، لەوێ بۆ خۆمان ئێرتباتمان لە گەڵ دەگرت، جەلەساتمان لە گەڵ تەشکیل دەدا بۆ شێوەی کاری ئینتخابات. سادق وەزیری ڕاهنومایی دەکردین کە فەعالییەتی ئینتخاباتیمان چۆن بێت. کۆمەکی فکری پێدەکردین. ئێمەش بۆ خۆمان بەعزە ئیعلامیەهای چکۆلەمان دەنووسی. بۆ تەشویقی خەڵک خودی سادق وەزیریش ئیعلامیەی دا کە لە مەجلیسی شورای ئیسلامی لە حەقی خەڵکی کورد لە خواستەکانی خەڵکی کورد حمایەت دەکەم. ئەو دەم لە مەهاباد دوکتور **محەممەد موکری** بە عینوانی کاندیدی **جبهەی میللی** هاتە **مەهاباد** کە دوکتور **شیرازی** فەعالییەتی بۆ دەکرد .
دوکتور شیرازی پاش ساڵی 32 دەرکەوت عوزووی حیزبی توودەیە و عوزووی ئیتلاعاتی حیزبی توودەشە. بەخشی ئیتلاعاتی کە دوکتور **یەزدی** مەسئولی بەخشی ئیتلاعاتی **حیزبی تودە** بوو. کە ساڵی 32 پاش کودتای 28 مورداد 9 مانگان گیرا ، پاش دەستگیری سازمان نیزامی حیزبی توودە. ئەو فەعالیەتی کرد بۆ دوکتور موکری بەڵام دوکتور

موکری ناردیە دووی من، بە عیللەتی ئاشنایی قەبلی کە لە گەڵ منی بوو. کە کوتم وەختی **نمایشی دایکی نیشتمان** لە مەهاباد رییسی فەرهەنگ بوو. ناردی لە دووم و چووم لە ئیدارەی فەرهەنگ دیتم، کوتی من هاتوومە مەهاباد بۆ کاندیدی مەجلس. یاریدەم بدەی، کە من خواهشم لێکرد سەنگین تری ئەگەر بڕۆیەوە لە مەهابادێ کاندید نەبی، چوون حەقیقەت ئەوەیە ڕەیی ناهێنی، نەیکەی باشترە. دیارە **هاشم شیرازی** ئیعلامیەکەی بڵاو کردبووە ئی کاندیداتۆری وی، یەکیک دیکەش **ئەنوشیروانی** خەڵکی **سەقز** بوو کە خۆی کاندید کردبوو،[پێموایە]مودیری **ڕۆژنامەی زەفەر** بوو. لە تاران ڕۆژنامەیەکی بە نێوی زەفەر دەردەکرد.
فەعالیەتی ئینتخاباتی زۆر شەدید دەستی پێکرد لێرەشدا باز **عەلیە شەل** مەترەح دەبێ، چوون لە روکنی دوو عەلیە شەلەیان دەعوەت کردبوو، پولێکیان دابوویە کە **سادق وەزیری** ئێوارانە دێتە ناو خەڵک عەلیە شەلە ئیهانەی پێبکات. لە نێو خەڵکدا. ئوبوهەتی بشکێنێ، بە قەولی خۆیان. دیسان عەلیە شەلەمان بانگ کردەوە تەوجووهمان پێدا کە ئەو کارەی نەکات و فریوی روکنی دووی نەخوات. لێی قوبول کردین و چووبووە روکنی دوو پولەکەی ڕەد کردبووە، کوتبووی ئەو کارانە بە من ناکرێ و من دەخالەت لەو کارانەدا ناکەم. کاری خۆم دەکەم و زیندەگی خۆم دەکەم.
[لە]ئینتخاباتی دەورەی 17 دەزگا بۆ ئەوەی خەڵک بترسێنێ عیدەیەکی زۆری دەستگیر کردبوو لە حەدودی 20 کەسێکیان دەستگیر کردبوو، وەزعێکی فوق لعادەیان لە مەهابادێ بە وجود هێنابوو. ئینتزامات لە بازار و خەیاباناندا، دژبان و پاسەبان و ئەوانەیان هێنابووە خەیابانان بۆ ئەوەی زەهر چەشمی لە خەڵک بگرن. خەڵکی بپرینگێنەوە لە شیرکەت لە ئینتخاباتێ. ئەو کوڕانەی ئیمەشیان کە گرتبوون لە زیندانێ دەیانهێنانە دەرێ. دەستە جەمعی بە بەهانەی ئەوەی دەیانبەنە شێروخورشید. دەیانبەنە جێگای وا. دەیانهێنانە دەرێ بە دەستبەندو شتەوە کە خەڵک بترسێ، کە ئەوانە گیراون.
بەڵام ئەوانە شیعاریان دەدا. دەیان گوت هیچ نییە ئەو تەهدیدانە بەتاڵە مەترسن. ڕەیی بە نەفعی **سادق وەزیری** بدەن. ترس و نەبێ لە بەر ئەوە گیراوین کە ئەنگۆ بترسێنن. دە گەڵ سەرباز و پاسەبان دەیانهێنانە دەرێ. لێیان دەدان کە بۆ شوعاران دەدەن و بۆ قسە لە گەڵ خەڵک دەکەن. بەڵام حەقیقەت خەڵک نەدەترسا. چوون خەڵک پوختە ببوو لەو تەزاهورات و ئەوانە. ئێمەش نفوزمان زۆر بوو لە نێو خەڵکدا. پاشان کە ئینتخابات دەستی پێکرد ڕەیی گیرا، فەعالییەتی مە لە داخڵی شاریدا فوقلعادە شەدید بوو، هەتا بە ئیداران موراجعەمان دەکرد، لە بازاری دوکان بە دوکان مەراجعەمان دەکرد. ئیعلامیەمان دەدا. بۆ ئەوەی ئینتخاباتێکی ئازاد ببێ، **موسەدیق** ئیعلامیەیەکی دابوو بە هەموو فەرمانداریەکان سەرتاسەری ئێرانێ. کە فەرماندارەکان نزارەت بکەن بە سەر ئیتخاباتێکی ئازاد، کە خەڵک بتوانێ فەعالانە شیرکەتێ بکات. ئێمە مەتنی ئەو بەخشنامەمان لە فەرمانداری هینابووە دەرێ، کە ئەمن بە راهنمایی **سادق وەزیری** چوومە فەرمانداری لە گەڵ فەرمانداری قسەم کرد کە ئەمە عیدەیەک خەڵکی شاری مەهابادێ دەمانەوێ سازمانێکی دروست کەیەن بە نێوی سازمانی دیفاع ئەز ئازادی ئینتخابات [سازمان دفاع از آزادی انتخابات]، ئێمە تەقازا دەکەین لە فەرمانداری کە موافقەت بکات ئەو سازمانە مەئمور بنێرێتە سەر سەندوقەکان، بۆ نەزارەت لە سەر ئینتخابات.
فەرماندار موخالفەتی کرد. بەڵام ئەمن بەخشنامەکەم بۆ دەرهێنا. کوتم ئێمە تەحەسون دەکەین وە عیتراز دەکەین بە تۆ کە تۆ ئیجازە نادەی ئینتخابات ئازاد بێ، ئەوەش بەخشنامەکەیە و ئەتۆ مەسئولی لە بەرانبەر ئەوانەدا، تەئکیدی کردووە موسەدیق بۆ فەرمانداران کە خەڵک ئازادانە شیرکەت بکەن لە ئینتخابات، موراقبی ئازادی ئینتخابات بن. ئەویش کوتی ئاغای **غەنی بلوریان** ئەمن ئەتۆ بە نمایەندەی خەڵک ناناسم. نمایەندەی کێی، ئەتۆ هاتووی نەفەریکی تەقازاییەکی وا دەکەی. کوتم ئەگەر عیدەیەکی هاتن و پشتیوانیان لە من کرد و من سازمان پاسدارانی ئینتخاباتم دروست کرد، ئەو دەم جەنابت چی دەفەرمووی؟ کوتی بەڵێ ئەگەر بزانم عیدەیەکی زۆر هەیە بلاخرە حیسابی لە سەر دەکەم. هاتمەوە جەریانم بە **سادق وەزیری** کوت. ئێمە خۆمان جەلەسەمان گرت لە کۆمیتە. قەرارمان دا سازمانی پاسدارانی دیفاع ئەز ئازادی ئینتخابات[سازمان پاسداران دفاع از آزادی انتخابات] تەشکیل بدین.
ئەمن مغازەیەکم گرت نزیکی چوارچرایە لەو مغازەیە میزێک و سەندەلێکم دانا، دەفتەرێک و کوڕەکان لە کۆمیتەی ڕا دەستوریان دا بە سازمانەکان ، کۆمیتەی شار لە خوارەوە شاخە شاخە بوو، هەر یەکە بە شاخەیەکەوە وەسڵ بوو. هەر کەس بە شاخەکانی خۆمان خەبەر دا کە لە نێو خەڵکدا فەعال بن خەڵکی دەنگ بدەن مەخسوسەن جەوان کە بێن نێوی خۆیان بنووسن لە ئەو سازمانەیدا ، شناسنامە لە گەڵ خۆیان بێنن، ئیسم نووسی بکەن بۆ ڕۆیشتن بۆ سەر سندوقەکان ، سندوقی کە دەنێردرێن بۆ روستاکان. خەڵکێکی زۆر هاتن ئیسم نووسیان کرد. دەفتەر خەتکێشیمان کردبوو، ئیسم و شۆرەت و شمارەی شناسنامە و تاریخ تەولد و ئادرەسی شەخسی تەقازا کوننده، دەفتەریکی گەورە بوو. نزیکەی 1500 نەفەر نێوی خۆی نووسیبوو. دەفتەرەکەم هەڵگرت، بردمە فەرمانداری و لە پێش فەرماندارم دانا. کوتم ئەوە خەڵک ، نامانەوێ نێوی تەواوی خەڵکی شاری بنووسین ئەگەر دەتەوەی نێوی تەواوی خەڵکی شاری بنووسین. ئیجازە بدە ریفراندۆمێکی بکەین. لە هەموو شاریدا ڕەیی بدەن بزانن خەڵک موافقن ئەو پاسادارانەی دروست کەین. یان نە. ئەوە نمایندەوی ئەو خەڵکەیە، ئەو ئادرەس و موشەخەسات . دیارە برێکی خوێندەوە. کوتی موافقم. دیارە حوکمێکیان نووسی ئاغای **مستەفای نیژادی**. لە فەرمانداری کاری دەکرد پێ گوت حومێکی بنووسە. مۆری فەرمانداری لێیدە کە ئەو شەخسە دەتوانێ موقەتەن بۆ دەوروی ئینتخابات سازمانێکی دروست بکات. حوکمەکەم ورگرت و تابلۆمان نووسی بوو. تەسمیمان گرتبوو ئەگەر فەرمانداریش موخالفت بکات بە زۆر ئەمە تابلۆکەی لێدەین و ئەو سازمانەی دامەزرێنین. و بە زۆریش بچینە سەر سندوقەکان. ئەگەر بە قیمەتی تەحەسون و ئیعتیسابیش تەواو بێ. تەهدیمان کردبوو کە بازاری دادەخەین، دیار بوو لە نێو بازاریدا ئەو دەنگەمان بڵاو کردبووە کە [بە گوێی]حاکمیەت بگاتەوە کە، خەڵک ئامادەگی هەیە بۆ ئەوە بازار

تەحتیل بکات. ئەگەر بێتوو فەرمانداری موخالفت بکەن لە گەڵ ئازادی ئینتخابات. لە نێو خەڵکدا تەبلیغ[مان] کردبوو. بە گوێ مەقامات گەیشتبووە. قۆل سپیمان دروست کردبوو لێمان نووسیبوو، پاسدارانی دیفاع ئەز ئازادی ئینتخابات. بۆ هەر سندوقەی دوو کەسمان دیاری کردبوو. و هەر کەسەی دوربینێکی عەکاسی پێ بوو. یەکێکیش بە عینوانی خەبەر نیگار جەریانی حەوادس بنووسێت. دەفتەر و دەستەکی پێ بوو، ئەوانە رەسمەن لە تەرف فەرمانداریەوە جزوی ئەو هەیئەتەی بوون کە دەچوونە سەر سندوقەکان وەک نمایەندەی خەڵک. شیرکەتمان دان لە مەنتەقەی مەهابادێ. دیارە لە گەڵ عەشایر و ئاغاوات و رەییس عەشایر تەماسمان گرتبوو.

هەڵاتنی شای ئێران ،کودتای ۲۸ ی گەلاویژ، لە بەریەک بڵاوبوونەوەی حیزبی دێموکرات

دێموکراتەکانی قەدیمی و یەکەمین بەرپرسیارەتی رەسمی قاسملو لە حیزبی دێموکراتدا
ئێمە تەقازامان لە دێموکراتەکانی قەدیمی وەک **حوسێنی فروهەر**، **خوسرەوی**، **مستەفای سوڵتانیان**، **وەهابی بلوریان** ، **سەدیق حەیدەری کرد**، کە لە زەمانی **قازی محەممەدی** دێموکرات دا بوون، دەعەوتمان لێکردن بچن فەعال بن، دیارە ئێمە کۆمیتەیەکی جەنبیشمان دروست کردبوو **کۆنە دێموکراتمان** پێ دەکوتن، ئەوانە داوایان بوو لە کۆمیتەی هەیئەتی مەسئولین دا شیرکەتێ بکەن. بەڵام ئێمە موشارکەتمان نەدەدان بە عیللەتی ئەوەی کە زەرورەتمان نەدەزانی. ئیتلاعاتێکیان نەبوو کە شتێکی بدەن بە مە. دەرسانی لە نێو خۆیاندا رووحیەی موخالفیان هەبوو، بەڵام ئەوانەمان بە عینوانی کۆمیتەی جەنبی دروست کرد و قاسملومان کردە مەسئولی ئەوانە.
کوتمان ئەوانە زۆریان پێخۆشە ئیسانێکی نەناسراو بێ، فلان بێ و ئێمەیان قەبوڵ نییە وەکوو منداڵی خۆیانین، دیارە سوڵتانیان دوویان لە کۆمیتەی دابوون، کوڕی خۆی بێ، بچێ مەسئولی بابی بێ، قەبوڵیان نەدەکرد. ئەتۆ غەریبی و هاتوویە ئێرە و خەڵکی مەهابادیش نی، ئەتۆ بچۆ لە گەڵ ئەوانە ئیرتبات بگرە. ئەو شوغلەمان دا بە **قاسملو**.
کە جەلەسەی لە گەڵ تەشکیل دابون و قسەی لە گەڵ کردبوون. ئەوە نوقتەی ئاغازی قاسملو بوو بە تەوری رەسمی دەگەڵ مە.
ئەوانەمان نارد لە گەڵ ئاغاوات قسە بکەن تەقازامان لێکردن کە داوا بکەن پشتیوانیمان لێ بکەن. ڕەیی دێهات بە نەفعی **سادق وەزیری** بدەن. ئەوانە[ئاغاوات] جوابیان دابووە ئەگەر ئەرتەش موستەقیمەن دەستورمان پێنەدات کە بۆ ئیمام جومعە **خۆیی** کاندیدی مەهابادێ بوو، ڕەیی تێ باوین ئێمە ڕەییەکانی خۆمان دەدەین بە ئێوە. بەڵام ئەگەر ئەوان دەستورمان پێبدەن ناتوانین ئەو کارەی بکەین. دیارە ئێمە لە گەڵ بەعزە شێخێکی مەنتەقەی قسەمان کرد وەک **شێخی برهانی** ، شێخ **محەمەدی شێخی برهانی**، پیاومان نارده لای تەقازامان لێکرد بە خەلیفەکانی خۆی بلێ و بۆ مەناتق بنووسێ، کۆمەک بە ئێمە بکەن. وابوو نامەی نووسی بۆ خەلیفەکانی، ناردمانە لای **شێخ حەسەنی غوسابادێ** کە ئەو کۆمەکەی بکات ، دیدارمان کرد لە گەڵ **خەلیفە ئامین قەمتەرەیی** کە ژنەکانی دێن، خڕ دەبنەوە رۆژی چوارشەمان نەزریان پێدەگوت، دەچوونە ئەوێ خڕ دەبوونەوە ژنان دەچوونە خەتمێ، لەوێ تەبلیغی دەکرد. کە مێردەکانیان تەشویق کەن ڕەیی بە نەفعی **سادق وەزیری** بدەن. سازمانێکی ژنانی وەسیعمان هەبوو لە مەهابادێ، گاهەن جێژنی هەشتی مارسێمان تەشکیل دەدا. ژنانمان دەعوت دەکرد. کۆڕی موسیقی مەهابادیمان بۆ دەناردن. وەکوو شاییەکی شاییان دەگرت. پاشان یەکێکمان دەگرت سوخەننرانیان بۆ بکات. یان رۆژی جێژنی کودەک ژنێکی زۆرمان کۆ دەکردەوە.بۆ ژنان ئیمکانات نەبووە ، سینەما نەیاندەتوانی بچن، نەیاندەتوانی وەدەر کەون. ئەوە بۆ وان تەفریحێکی زۆر خۆش بوو. زۆر وەسیعەن شیرکەتیان دەکرد. لە نوقاتی موختەلفی شاری ئەو مەراسمەمان بۆ تەشکیل دەدان. ژن لەو ڕابتەی دا زۆر فەعال بوون تەئسیریان لە سەر پیاوەکانیان دادەنا. یاریدەی ئێمە بدەن. ئێمە لە سازمانی ژنان باسمان لە حەقی ژن و پیاو دەکرد. ئەوان باش بە شێوەی کاری ئیمە ئاشنا ببوون. ئەو فەعالیەتە ئینتخاباتییەمان کرد. ئینتخابات کە دەستی پێکرد. زیندانیەکانینان بەردان. وا ئیحساس کرا کە تەواوی ڕەییەکانی مەهابادێ بە نەفعی مەیە. لە روستاکان، لە مەنگوڕان، لە گوێچکەدەرە **عەبدوڵای ئیسحاقی** بۆ خۆی سەرپەرستی دەکرد. ئەڵبتە ئەو پاسدار نەبوو کوتم ئەو بۆ خۆی ئەو جورە فەعالییەتانەی دەکرد. گەرچی لە گوێچکەدەرە دوو نەفری دیکە لە سەر سەنندوق بوون.

هەڵبژاردن و فێڵ و تەڵەکەی هەڵبژاردن
لە مەناتقی موختەلف ئەکسیان هێنابوو، دیهقانەکانیان بە سەف کردبوون دەستیان پێ بڵیند کردبوون. بە خەتیان دەکردن تەحتی نەزەری ژاندارم ، ئاغاوات هەموویان بە خەت دەکردن و دەستیان پێ هەڵدێنان هەر کەس دەگەیشتە سەر سندوق ڕەییان دەدایە دەستی بەو دەستەی ڕەییەکەی تێهاوێ. دەو حەڵەتەیدا ئەکسیان گرتبوون کە زۆر دیهقانەکان ، رای سادق وەزیریان لە بن گوێیان نابوو کە دەگەیشتنە سەر سندوق ئەوەیان دەخستە ناو سندوق. دیارە لێیان دەدان حەتتا پەینیان دەرخوارد دەدان. ئەکسمان گرتبوو شناسنامەهایەکمان وەچنگ کەوتبوو مۆر کرابوو شناسنامەی سەغیری 12 ساڵە، دیارە عەشایر بۆ ئەوەی سندوق پڕ کەن و خۆیان نیشان بدەن کە عەشیرەی مەنگوڕ،یان عەشیرەی دێبوکری ، مامەش فڵان ڕەییان زۆر داوە. بێ خەبەر لەوەی کە ئەوە خلافی قانوونی ئینتخابات بوو منداڵی دوازدە ساڵە بێت و ڕەیی تێباوێ. تێعدادێک لەو شناسنامانەمان دەست کەوتبوو کە مۆری لێدرابوو سورتجەلەسە کرابوون، حەتتا لە گوچکەدەرە پاسگای لێ بوو **عەبدولا ئیسحاقی** بە کۆمەگ و رشوە بلاخرە لولە تریکێکیان دابوویە مۆری لە سورتجەلەسەکە دابوو کە ئەو شناسنامانە ئیستفادەیان لێ کراوە، مۆری پاسگای ژاندارمەری لێ درابوو. ئەو جورە مەدارک و ئەسنادەمان هێناوە لە مەهابادێ **سالح شاتری** کە بۆ خۆی رییسی ئەنجومەنی شاری مەهاباد بوو، لە تەرف فەرمانداریەوە بە عینوانی رییسی نیزارەت بەر ئینتخابات دیاری کرابوو، شەوێ ناردی لە دوای من . ئەو دەمی رادیۆی **فیرقەی دێموکراتی ئازەربایجان** بە کوردی قسەی دەکرد و هەم بە ئازەری کە دوایە بوو بە رادۆی سەدای میللی. زۆرجاران ناوی بەعزە ئەشخاسێکیان

دەهێنا بە خۆرایی مەعلوم نەبوو ئیتلاعاتیان لە کوێ بوو لە مەنتەقە. کێ ئیتلاعاتیان دەداتێ لە سەر کوردستان. زۆر حەملە کرابوو بەو سالح شاترییە، کە ئەوە نۆکەری شیرکەتی نەفتە ، بە عیللەتی ئەوەی عاملی شیرکەتی نەفت بوو لە مەهابادێ ولە میاندواو. زۆر جاران نێو بردرابوو، گەرچی ئێمە ناڕازی بووین لەو کارەی بەڵام کرابوو. ئەو شەخسە میرزاکەی کە نێوی حەسەن بوو مەشهور بە **حەسەن چۆلەکە** بوو، ناردی لە دوای من شەوێ بەفرێکی زۆر توند دەباری سەعات یازدەی شەوێ بوو، کوتی حاجی دەڵێ هەرچی سەریعتر بێتە ئێرە کارم پێیەتی.
هەستام چووم کوتی خەبەرم هەیە ئەو شەو سندوقەکەی ئێوە دەگۆڕن، سندوقی مەهابادێ دەگۆڕن. خەریکن سندوقێکی عەینی شت دروست بکەن و ڕایەکانیان نووسیوە، خەریکی ئامادەکردنی سندوقکن. ئەگەر کارێک نەکەن ، لەوانەیە ئەو شەو سندەقەکە بگۆڕن. کە من چوومەوە ماڵی خەرازی کە سادق وەزیری لەوێ بوو، دیارە شەوانە دژبانیان بە لیباسی شەخسی دادەنا. 5 ، 6 گروبان بە لیباسی شەخسی دەوری ئەو ماڵە دادەندرا. هەر کەس هاتوچۆی ئەوێی کردبا لە تاریکیدا کوتەکێکی چاکیان لێدەدا. بەڵام ئێمە دەستە جەمعی دەچووین ، چووم پێمکوت کە حاجی شاتری وادەڵێ. خەبەر هەیە کە سندوقەکان دەگۆڕن. کوتی بەو نیوەشەوە چ دەکرێ؟ دەبێ کارێکی وا بکەن عیدەیەکی خر کەنەوە بچنە بەر دەرکی فەرمانداری. دە گەڵ فەرمانداری سوحبەت بکەن. موافقەت بکەن پاسدار بنێرنە سەر سندوقەکان.
پاسدار شیرکەتی هەبوو لە عینی ڕیی داندا. پاش ئەوە سندوقمان تەحویلی فەرمانداری دا. هاتینە دەرێ کوڕەکانمان لە خەو هەڵستاند و لە مەناتقی موختەلف و کوتمان هەر کەس هەر چەند ئینسانی پێ دێتە دەر لە مەلا لە بازاری لە معەلم هەر کەس بێنە بەر دەرکی فەرمانداری. ئەو شەوە لە حدودی 200 کەسمان هێنا دەرێ. سەعاتی دووی شەو چووینە فەرمانداری سەر بەفرەکە، ئیعترازمان کرد، کوتمان فەرماندارمان دەوێ. **مستەفای نژادیان** تەسادوفەن کێشک بوو، دەرکەی کردەوە و کوتم کاکە فەرماندارمان دەوێ قسەی لە گەڵ بکەین. یا تەلەفونی یا بۆخۆی حوزووری هەبێ. تەلەفونی بۆ فەرماندار کردبوو کوتبووی کە جەمعیەتێک لە مەهابادڕا هاتوون، خەڵکی شاری داوای دیتنی تۆ دەکەن. بۆ خۆی نەهات ئەمن چووم بە تەلەفون قسەم لەگەڵ کرد، کوتم حاڵ و قەزییەیەکی ئاوا هەیە، ئیحساسمان کردوە سندوقەکەی عەوەز دەکەن. ئێمە قەبوڵ ناکەین ئەمە ئێوە بە مەسئول دەزانین. ئێمە دەمانەوێ سێ نەفەر بنێرینە سەر سەندوق تا سبەیی دەخوێندرینەوە. نەزارەت بکەن موراقبەت بکەن. کوتی ئەنگۆ نیو سەعاتی دی تەلەفون لە من بکەنەوە. مەعلوم بوو تەلەفونی لە گەڵ **سەرلەشکر موزەفەری** قسەی کردبوو. موزەفەری کوتبووی مەئموری بنێرن لێیان دەن. دیارە بۆ خۆشی موزەفەری تەلەفونی کردبوو بۆ ژاندارمەری ، ژاندارمە هاتن ئێمە دەستمان حەلقە کرد ڕاکشاین لە خەیابانێ. لە سەر بەفران هێندێکیان لێداین بە قونداغە تفەنگان. هاوارمان کرد تۆپ بارانی فەرمانداریمان کردن. لە گەڵ فەرمانداری قسەمان کرد کوتمان ژاندارمت ناردووە،[کوتی] ئەمن ئیتلاعم نییە. کوتم فەرماندەی لەشکری تیپ ناردویەتی کوتی دەخالەت لە کاری ئەواندا ناکەم. پاش ئەوە موافقەتیان کرد ئێمە چەند کەسێک بنێرین سەر سەندوق. کە یەکیان **مستەفا بارنجی** بوو، دوو کەسی گەردەن کولفت بوون. سبحەێنێ بەیانی دەستورمان دا بەو کوڕانە ، تەشەکورمان لە خەڵکەکە کرد، خەڵک گەڕانەوە ماڵێ. سبەی هاتین دەروازەی بازارمان گرت بە خەڵکی مان گوت بڕۆن بەر دەرکی سەندوقی ئینتخاباتێ، دوکان دامەنین. تەقازا بکەن هەرچی سەریعتر بخویندرێتەوە. خەڵکێکی زۆر نزیک هەزار وپێنجسەد کەس لە بەر دەرکی فەرمانداری خڕ بوونەوە، مەجبور بوون قەرائەتی ئارا دەست پێبکەن. ئیمام جومعە 32 ڕای هێنابووە، بەقیە تەواوی ئاڕای شاری هی ئێمە بوو. ئەو ئینستنبات دەکرا کە ئەو 32 کەس بەشی زۆریان غەیری مەحەلی بن. ئێمە لە مەهابادێ کە مەرکەزی ئینتخابات بوو مووفەق بووین. ئەو ئەسناد و مەدارکە **سادق وەزیری** لە گەڵ خۆی بردییەوە موساحبەی مەتبوعاتی کرد ئەو ئەسنادەی نیشان داو لە ڕۆژنامەدا چاپ کرا. تەقەلوبی ئینتخاباتی مەهابادێ. ئینتخاباتی مەهابادیان باتڵ ئیعلام کرد. دوو ساڵان دەورەی 17هم مەهاباد بێ نوێنەر بوو. پاش ئینتخابات ماوەیەکی پێچوو، هاوین بوو، لە ئینتخابات هەتا هاوین شەڕە گروبان بووو لە گەڵ ئێمە. لە خەیابان و کوچان بەهانەگیری و دەعوا و مورافە زۆر بوو.

هەڵبژاردن و حیزبی دێموکرات لە شارەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان

برایم فەڕشی　　حەرەکەتی سیاسی و جەریانی ئینتخابات لە شارەکانی دیکەی کوردستان چۆن بوو؟
ئێوە وەک حیزبی دێموکرات چ نەقشێکتان لە ئینتخاباتی شارەکانی دیکە هەبوو.

غەنی بلوریان　　وەڵا ئینتخاباتی دەورەی حەفدەهوم، فەقەت ئێمە لە مەهابادێ زۆر فەعال بووین، چوون مەرکەزی ئەسڵی مەنتەقە مەهاباد بوو. ئەوە بۆ مە ئەهمیەتی هەبوو کە لە مەهابادێ پیرۆز بین، تەواوی فشار و زۆری خۆمان خستبوو سەر مەهاباد. دیارە پیرانشار و سەردەست هەمیشە یەک نمایەندەیان هەیە، لەوێش فەعالیەت هەبوو، وەنەبێ لەوێ فەعالیەت نەبووبێ، کوڕەکانی ئیمە لەویش فەعال بوون. کوڕەکانی ئێمە لە جێگاکانی دیکەش زۆر فەعال بوون. چوون بەخشنامەمان کردبوو، لە تەواوی شارەکان بەخشنامەمان کردبوو کە ئینتخاباتی دەورەی 17هوم روفەقای ئێمە وەسیعەن شیرکەت بکەن. و فەعال بن لە نێو خەڵکدا. بە کاندیدی موردی عەلاقەی خەڵک ڕای بدەن. بەڵام مەکەزی سقلی خۆمان خستبوو سەر مەهابادێ. چوونکی ئیمام جومعە **خۆیی** پەدر خانەدی شای بوو[زڕبابی شا]. و شکست دانی بابی شای بۆ ئێمە ئەهمیەتی زۆری هەبوو. ئەوە بوو قودرەتی خۆمان لە سەر مەهابادێ دانا. چوون تەنیا کاندید کە دەمانتوانی بینێرینە مەجلس مەهاباد بوو. لە شوێنی دی گەرچی فەعالیەت هەبوو بەڵام بەو شیدەتە نەبوو. مەهاباد یەک دەست لە ئیختیاری ئێمەدا بوو. ئەوە بوو کوتم گروبانان عەزیەتیان دەکردین و دەستورمان دابوو کەمتر بێنە خەیابان. لە

کوچە و باغ و ئەوانە بگەڕێن، دەستە جەمعی بگەڕێن. خۆ بپارێزن لە شەڕ. نزیکی هاوینێ ئەمن لە گەڵ ژن براکەی خۆم کە لە ماڵە وان دەهاتمە دەرێ، لە کوچەی 30 نەفەر گروبان حەملەیان پێکردین بە چەقۆ و دەمانچە موسەلەح بوون. بە دەسکە دەمانچان لێیان دەداین، ژن براکەی من **عەلی سەدیقی** چەقۆیان لێدا لە سەمتی چەپ چەقۆیان لێدابوو. خەڵک لە سەر سەربانان دەنووستن هاوین بوو، ئێمە هاوارمان کرد خەڵک بە فریامان بگەن، لە نزیک مەیدانی ئازادی ، ئەمیان ڕادەکێشا بۆ دژبانی. هێنایانین بۆ لای مەیدانی ئازادی، خەڵک ڕژا خەیابانێ ، بەرخوردێکی زۆر شەدید بەینی خەڵک و دژبان کرا ، دژبان سوتی کێشا کۆمەکیان ویست، کە پاسەبان هاتن بە کۆمەکیان، گروبانی دیکە هاتن، شەڕێکی زۆر و کوتککاری زۆر کرا، لە مەتبی دوکتور **زولفەقاری** ئێمەیان پانسمان کرد ، دوکتور زولفەقاری لە شوورەوی خوێندبووی. لە **بەگزادەکانی بۆکانێ** بوو. پیاوێکی باش بوو زۆریان کۆمەک پێدەکردین. ئەو ژن براکەی منی عەمل کرد. کە ئێمە هاتینە دەرێ رییسی روکنی دوو هاتبوون. دەستوریان دا شەوێ ئێمەیان گرت. 15 ، 20 کەسێکیان گرتین بردیان بۆ زیندانی شارەبانی. بە سەر بریندار بردیانینە دادگوستەری بۆ بازجوویی ، کە شاریان شولوغ کردوە و ئەمنیەتی شاریان تێک داوە. تیپ نامەی نووسیبوو بۆ دادگوستەری، کە ئەوانە خەریک بوون گروبانان خەلعی سیلاح کەن. نێوی من و چەند کەسی دیکەیان دابوون **ئەسعەدی خودایاری، خەلیل سەدیقی**، خەریک بوون گوربانان خەلعی سیلاح کەن. شەڕ بەو عیللەتەی بوو. دیارە ئەکس و مەکسی مەش هەڵگرابووە کە موسەلەحن. ئەکسەکان لە رۆژنامەی **بە سوی ئاینده** و **شاهباز** چاپ کرابوون. کە دوایە مەجبور بوون ئازادمان کەن. من تلگرافێکم نووسی بۆ رۆزنامە شەهباز یان بە سوی ئایندە، یانی شەرایت جورێک بوو کە وا بە ئازادی نێوی دەربارمان دەبرد. نووسیبووم کە موزەفەری نوکەری دەربار ، دەربار لانە جاسوسی ئینگلیس لێیان داوم و مەزروبیان کردووم بە خاتری مەسایلی ئینتخابات. ئیعلامی جرمم کردبوو. عەینەن چاپیان کردبوو. شارایت ئەو جورە بوو. لە دادگوستەری ئیعلامی جورمی کرد. ئیعلامی جەرمەکەم توند نووسیبوو، کە چاقوکەش و ئوباشی حرفەیی ئەرتەش 30 کەس، گروبان **مەنسوری، نەقەوی** و کێ و کێ ئەوانە ئەمنیان مەجروح کردوە، دادستان کوتی ئەمن ئەو شێوە نامەیە ناتوانم قەبوڵ بکەم ، ئەتۆ خەڵکت لە پشتە ئەوانیش سەرنیزەیان هەیە. ئەوی لێرە بێ قودرەتە ئەمنم کە دادستانی دادگوستەریم. ئێوە وەکوو حیزب هەموو کارەکانی ئێمەشتان بە عودەی خۆتان گرتووە. داوا و مورافعە دەبێ، ئیختلافاتی ماڵی دەبێ هەر شتێک دەبێ کە بە دادگوستەری مەربوتە ئەنگۆ رەسیدەگی پێدەکەن، خەڵک بە ئێمە موراجعە ناکەن. دیارە بە عینوانی گلەیی ئەوەی مەترەح دەکرد. ئەوە نیشانەی ئەوە بوو مەوقعیەتی حیزبی دێموکرات لە سەتحێکی باڵا دابوو خەڵک حەتتا روویان لە حکومەت نەدەکرد بۆ موشکیلاتی خۆیان، روویان لە حیزب دەکرد. ئەوەی ئەو دەیگوت حەقیقەت بوو. چوون بونگای لالە درەخشان لە حەقیقەت جێگا بوو بۆ موراجعەی خەڵک، بۆ شکایەتی خەڵک ، ئەمە دەچووین رەسەدیگیمان پێدەکرد. بە شکایەتهایەک کە دەکرا. ئەوە بوو فەعالیەت زۆر کرا هەتا مەزەفەریمان بە تەبعیدکردن دا بۆ قووم. لە تارانێ کە عیدەیەک مەهابادی چوو بوون بۆ دیدیتنی. کوتبووی ئەگەر ئەمن بگەرێمەوە بۆ مەهابادێ بۆ گیانی ئەو ئینسانانە دێمەوە کە فەعالیتیان کردووە بۆ بەتبعیدکردنی من. دەرەجەکەشم دانابێ ، بلاخرە دەگەڕێمەوە بۆ گیانیان. خوب دیارە دەورێکی گەڕاوە و بەحسی دەکەین. ئەوەش فەعالیەتی ئینتخاباتی ئێمە بوو لەو دەوریدا.

هەڵاتنی شای ئێران

پاش وی جەریانی ساڵی 32 بوو. 25ی موردادی 32. کە شا هەڵات لە مەهاباد و لە سەردەشت و لە سەقز و لە نەغەدە لە شارەکانی دیکەی کوردستان لە شارەکانی دیکەی کوردستان تەزاهوراتی شادمانی کرا. مەخسوسەن لە مەهابادێ فوقلعادە وەسیع بوو، نوتق و سەخەنرانی بوو. لەو حەدەیدا بوو کە ئێمە تەرتیبمان دا، حەتتا رییسی پۆست و تلگراف **حشمەت** کە پێشوو نەیدەوێرا خۆی نیشان بدا، ئەو شیرکەتی کرد. سوخەنرانی کرد. دادستان **حاجی سمساری**، موسەدقی بوو، شیرکەتی کرد. **حەسەن داودی** کە بە ئەفسەرێکی تەرفداری حکومەت مەشهور بوو، عەلەی شای سوخەنرانی کرد. **مامۆستا هێمن** شیعرە مەشهورەکەی خوێندوە برۆ ئەی شاهی خائن بەغا نیوی رێت بێ. لەو میتینگەدا ژن و پیاوێکی زۆر شیرکەتیان کردبوو. زیاتر لە 4 هەزار کەس. خەلکێکی زۆر شیرکەتیان کرد لەو تەزاهوراتەیدا. لە حالێکدا دەورمان بە تانک گیرابوو. تانکێک لە مەیدانی ئازادی ڕاگیرابوو کە سەرگورد **هوما** رییس دیژبان لە سەر تانکەکە دانیشتبوو، 6، 7 ماشێن سەربازیش لەو دەورو بەرەی ڕاگیرابوون. بە حوزووری ئەوان عەلەیی شا شوعار دەدرا. لە هەر سورەت ئەو رۆژە مەهاباد فوقلعادە فەعال بوو، جێژنی شادی فەراری شا.

28ی گەلاوێژ و لە بەریەک بڵاوبوونەوەی حیزبی دێموکرات

بەڵام موتەئسفانە 28 مورداد لە فرست ئیستفادەیان کرد و شا و زاهیدی کودتایەن کرد و موسەدقیان ساقت کرد. لە جەریانی 28 مورداد دا ئەمە مەچهول بووین، مەخفی بووین و هەتا خۆمان لە دەست پۆلیس ڕزگار بکەین. مەجبور بووین لە شاری وەدەر کەوین. دوو رۆژ لە شاریدا مەخفی ماینەوە، پاشان بە تەدریج لە شاری وەدەر کەوتین. عەبلای ئسحاقی گیرا، لە ماڵێ وەدەر نەکەوتبوو چوون لە ماڵێ هێنایانە دەرێ. حوسێنی فروهەریان ئەو رۆژەی ئینتخاباتی کە مەزروب کرد. لە بیرم چوو لە جەریانی ئینتخاباتی دەورەی 17 پێش ئەو شەوەی لە ئێمە بدەن. عەزیزی یۆسفیان لە چوارچرایە گرت گروبانان بە حەدێک لێیان دا مەزروبیان کرد کە رییسی پۆست و تلگراف بە وێدا هاتبوو، خۆی بە سەردا کێشا بوو کە لە لێدانێ نەجاتی بدات بە ڕاستی ئەگەر ئەو نەبایە کوشتبوویان. عەزیز تەقریبەن 15 رۆژ بەستەری

بوو. ئێمە 32 ساڵی فەرارمان کرد، چووینە نێو مەنگوڕان، نێو مەنگوڕان ئەوەڵەن مەنتەقەی کوهستانی بوو، و خەڵکەکەی میهمان نەواز بوون، پشتی عێراق بوو. کە ئەگەر خەتەرێک بایە بتوانین عەقەب نشینی بکەین بۆ تەرفی مەرز.خەڵکەکەشی وریا بوو، لە گەڵ مە بوو. زیاتر لە دوو ساڵان ئەمن لە دێهاتی مەنگوران و پشدەر و گەورک سوسنایەتی و مەنتەقەی بانە و ئەوانە فەعال بووم. بارها و بارها واحدهای نیزامی بە دوامانەوە بوون. بەڵام دە ئەوەڵین دێ وارید دەبوون خەڵکی دێیەکە خەبەریان بە دێی باڵا دەدا، کە عەجەم هات. ئێمە لە دێ وەدەر دەکەوتین دەچووین بۆ سەر شاخەکان. خۆمان حەشار دەدا ئەو دێهاتەی کە گوزارشتیان دەدا ئێمە لەوێن دەهاتن کوڕە ئاغاکانیان دەگرت کوێخایان دەگرت. لە سەر سەربانی شەلاقیان لێ دەدان. ژاندارم و ئەرتەش شەلاقیان لێدەدان[ودەیان پرسی] نێویان چ بوو. کێ لە کوێە؟ بەڵام موەفەق نەبوون. کە بتوانن ئیقراریان لێ وەرگرن یا حەتتا ئێمە لەو بدەن. کە یەکبار ئەمن لە گەڵ عەزیزی فەلاحی لە سێ قۆڵی سەرێ شەوێ ناگەهان مەحاسرەیان کردین. دیار بوو ئەوەڵی شەوێ بە تاریکی حەرەکەتیان کردبوو بۆ ئەوە دیهقانان موتەوج نەبن. خەبەرمان پێبدەن. چوون ئەو تەجروبەیان وەچنگ کەتبوو بە مەحزی ئەوەی کە دەردەکەون کابرای دێهاتی بە سواری ئەسپێ دەهاتن خەباریان دەدا. ئەڵبەتە ئەوە سوننەتی خۆیانە. زمنی ئەوەی کە دەشیانزانی ئێمە لەوێن. سوننەتی خۆیان بۆ ئەوەی عەجەم دێ بەرەو دێ ئەسلەحەیەکیان هەبێ شتێکیان هەبێ خەڵک هوشیار بێ. بەڵام هەرچەند موحاسرەیان کردین نەیانتوانی ئێمە بگرن. لە خەڵکی زۆریشیان دا ئەوانەی کە دەیان گرتن. ئەو ماڵ و ئەو ماڵیان دەبردین. ماڵ دەپشکندرا دەیانگەڕاندینەوە بۆ ئەو سەری. هەموو ماڵەکانی دێی گەڕان بەڵام ئێمەیان نەدیتەوە. ئەڵبەتە لە 28ی موردادێ کە ئێمە لە شار وەدرکەوتین ، جەلەسەیەکی کورتمان گرت، من بووم عەزیزی یۆسفی بوو، سەدیقی خاتەمی بوو، محەمەد راتبی بوو، هاشمی حەق تەڵەب بوو، کە (قادر شەریف)هاشم حوسێن زادە بوو، و تێعدادێکی دیکە لە کادرەکان. ئێستا لەبیرم نییە. جەلەسەیەکمان گرت نزیکی چوارتای، دێی چوارتای کە قادرئاغای چوارتای ئەویش یەکێک لە ئەندامانی حیزب بوو، ئاغای دێیەکەی بوو. زۆر دڵسۆز و زۆر فەداکار بوو. و نیسبەت بە دیهقانەکانی خۆشی زۆر باش بوو. دێهقانان خۆشیان دەویست و لە خۆیان دەزانی. مودەتێکی زۆریش فەراری کرد بۆ عەراق و ئەوانە. دەربەدەری زۆر دیت.

لەو جەلەسەیەدا باسمان کرد کە ئێمە هەڵدێن بۆ دێهاتی دیارە وەکوو منداڵی شار دەچین بۆ دەرەوە، چەند نوکتە مەسائیلی زۆر موهیم لەبەر چاو بگرین. یەکیان مەسەلەی ئەخلاقییەت، یەکیان ئیحترام بە ئیقتقاداتی خەڵک، یەکیان مەسەلەی نیشان دانی مەترسییە، چوون هەمیشە وایە لە ئەغلەب جێگایان وایە، جەوانانی لادێی خۆیان بە جەسورتر و نەترس تر و لە جەوانانی شارستان دەناسن. گەرچی ئەمە بە عینوانی سەر ڕووت لە نێو، دێهاتی مەنگوڕان مەشهور بووین. یانی شایعەی موبارزەی ئێمە پێچرابوو لە نێو عەشایری. دیسان ئەومان لە بیر چوو باسی میتینگی ئەوەلی ماهی مەی ساڵی 32 بکەین. خودی ئەو میتینگە نمونەی بارزی موقامەتی خەڵکی شار لە موقابل نیروی نیزامی دابوو.

جەلال تاڵەبانی و غەنی بلوریان

ڕێپێوانی ڕۆژی یەکی ئەیار لە شاری مەهاباد و دروشمە سیاسیەکانی حیزبی دێموکرات

ئەوەڵی ماهی مە مان تەسیم گرت لە باخی مکائیل بگرین ، میتینگێکی زۆر وەسیع بوو ئەو میتینگە شاید وەسیعترین میتینگی مە بە حیساب دەهات لە مەهابادێ . بۆچی لە باخی میکائیل گیرا، بۆ ئەوەی کە نزیک شار نەبین ئەو دەفعەی لە باخی **عەزیز ئاغای** گرتمان چوون قەراخ شار بوو نزیک شار بوو، ئیتلاعات بە ئەرتەش گەیشتبووە بەڵام با وەسفی ئەوەی ئێمە لە باخی میکائیلمان گرت و دوورتر بوو لە شار، پۆلیس حەملەی کرد ئەڵبەتە ئەمن لە میتینگەکەدا نەبووم.**عەبڵای ئیسحاقی** گەردانەندەی میتینگەکەی بوو، خەڵکێکی زۆری تێدا بوو، پۆلیس و دژبان حەملەیان کرد، تیرئەندازیان کرد کە **حوسێن ڕەمەزانی** موحەسلێکی سازمانی موحەسلین بوو کوژرا، و چەند نەفەریک بریندار بوون. ئێمە جەنازەی حەسەن ڕەمەزانی مان، هێنامانە خەیابانێ، لیباسی خوێناوییەکەیان بە دارییەوە کردبوو، ئەمەش خەبەرمان زانی کە حادسەیەکی وا قەوماوە کوڕەکان هەموو هاتینە خەیابانێ و تەزاهورات کرا. ئەمەش چووین شیرکەتمان کرد، هەموو ئەعزای کۆمیتە. دەو تەزاهورتاەشدا ژنان زۆر شیرکەتیان کرد کە جەنازەکە دەگەڕا دیارە پۆلیس حەملەی کرد جەنازەکەی ئەستاند، بەڵام لیباسە خوێناوییەکانی **حسێن ڕەمەزانی** بە سەر داریدا کرابوو، تیرئەندازییەیەکی زۆریش لە خەیابانێ کرا بە سەر خەڵکدا. شوشە و پەنجەرەی خەیابانیان دەشکاند. بە قوناغە تفنگ لە خەڵکیان دەدا. تا وای لێهات دژبان و ئەرتەش و ئەوانە کە هاتبوون بۆ لێدان و ئەزیت کردن مەجبور بە عەقەبنشینی بوون. پێم وایە وەسیعترین تەزاهورات ئەو لەحزەییە بوو کە جەنازەکەیان هێناوە نێو خەیابانێ. تەزاهورات لە بەر مەیدانی ئازادی ڕا دەستی پێکرد. ژنان کە زۆر بەشدار بوون، کە گەیشتنە بەر ستاد ژنان حەملەیان بە ستاد کرد، کە ئێمە موافق نەبووین، پێشمان پێنەگیرا گروبان و ئەوانە بە پەنجەرەیدا هەڵاتن، ستادیان چۆل کرد. ژنان ستادیان گرت بە هەزار زەحمەت خەڵکمان هینا دەرێ. رییسی دژبان نەخشی دەرەجە ئەوەڵی لە کوشتنی حسێن ڕەمەزانی دا هەبوو. تۆزێک وەحشتیان کردبوو لەوی عەکسئەلعەمەلی لەوە زیاتر نیشان دەن. پاش تەزاهوراتەکەی 10، 15 ڕۆژێک، ئێمە مەخفی بووین. بەڵام نەیانگرتین و تەعقیباتیان نەکرد.

برایم فەڕشی مامە غەنی باسی ئەوە دەکەن کە چەندین تەزاهورات لە مەهابادا هەبووە، بەڵام باسی ئەوە ناکەن، ئەسلەن شوعارێکی سیاسی هەبووە یان نا؟

غەنی بلوریان وەلاهی ئەوەی کە ئەوەڵی ماهی مە مەعلومە کە شوعارەکانی ئەوەڵی ماهی مە چییە،شوعارەکانی کە لە ئەوەڵی ماهی مە دەدرێ، دیارە ئەمە شعاری مەسەلەی کوردمان مەترەح نەکردووە لە حیزبی دێموکراتدا، زیاتر موبارزاتی دێموکراتیک بووە. زیاتر شعاری ئازادی بوو، شعاری زییدی دەربار بوو.

برایم فەڕشی ئەوانە بۆ چی، ئازادی بە چ مەعنا؟

غەنی بلوریان دێموکراسی، ئازای ئەحزاب، ئازادی بەیان، ئازادی قەڵەم، ئازادی مەتبوعات، ئەو دەمی لە تارانێ ڕۆزنامە **شەهباز** و بە **سوی ئاینده** بە ئاشکرا پەخش دەکران، بەڵام دەهاتنە مەهابادێ قاچاخ بوون. لە مەهاباد ئێمەیان لە سەر ڕۆزنامەی شەهباز دەگرت، لە سەر ڕۆزنامەی بە سوی ئاینده، لە سەر **جەوانانی دێموکرات** کوڕەکانی ئێمەیان دەگرت. تەوتئە[توطئە]یان [بە دژی ئێمە] دەکرد.حەتتا هاتن توتئەیان کرد کابینەیان تەشکیل دابوو، پۆلیس کابینەی دروست کردبوو، نیوی نوخست وەزیر و وەزیر هەموویان دانابوو **ئەسعەدی خودایا**ریان کردبووە وەزیری خارجە، قفلەکەی[دەفتەریان] شکاندبوو لەوێ لە باڵ ڕۆزنامەی کۆنەیان هاویشتبوو. دوایە پۆلیس هاتن و ئیتلاعات هاتن و گەڕان و ئەو مەدرەکەیان دیتەوە و ئەسعەدیان گرت و بردیان و دوایە مەعلوم بوو دادستان "ئیتلاعات"ی موردی بازجوویی قەرار دا و ئەسعەد عەلەیی [ئیدارەی]ئیتلاعات ئیعلامی جورمی کرد. رەییسی تەئمینات **فەتحی** رییسی ئیتلاعات ئیقراری کردبوو روکنی دوو پێی کوتوم بیکەم. ئەسعەدیان بەردا. ئەو ڕۆزنامەی لە تاران مونتەشر دەبوو لە سابلاخ قەدەغە بوو. ئەو شعارانە هەبوون بەڵام شوعاری سەرنگوون بێ ڕژیمی سەلتەنەتی مان نەبوو، بەڵام بەر عەلەیی دەربار قسە دەکرا. دەربار دیکتاتۆری دەکات ، قولدۆری دەکات ، لە سەر مەسەلەی نەفت بەر عەلەیی دەربار شوعار دەدرا. میتینگ بێ شوعار نابێ ، ئەڵبەتە ریزی شوعارەکان بە تەرتیب نییە بەڵام شوعارەکان ئەو شوعارانە بوون.

برایم فەڕشی مام غەنی دوای 28 مورداد، ئێوە وردە وردە لە شار چوونە دەرێ و چوونە دێهات، لەو دەورەدا کەسانێک گیران، ئەوانەی گیران کێ بوون. دوایە باسی ئەوەتان کرد دوو سال و نیو لە دێهات بوون، باسی کۆبوونەوەتان کرد کە زۆر مەعلووم نەبوو چییتان کردوە، یانی ناتوانم نێوی بەرنامەی لێ بنێم، بەڵام چۆنیەتی کار و حەرەکەت و پاشەکەشە بۆ دێهات چۆن بوو، دەتانتوانی چی بکەن؟ دوای ئەو دوو سال و نیوە چ کارێکتان کرد؟

غەنی بلوریان من سوحبەتەکەم پساند و چوومە سەر میتینگی ماهی مە چوون نەمکوتبوو، ئەو جەلەسەی کە گرتمان کاتێک لە شاری وەدەرکەوتین..

برایم فەڕشی کەی بوو ئەو جەلەسەیە

غەنی بلوریان　پاش کودتای 28ی مورداد. هەفتەیەک لە داخڵی شاریدا بووین، مەخفی بووین پاشان دیتمان گرتن گرتن هەیە، خەبەرمان زانی **عەبڵای ئیسحاقی** و **حوسێن فروهەر** گیراون، عیدەیەکی زۆریان لە خەڵک گرتبوو، **حسین ساڵحیانیان** گرتووە بەڵام موشەخەسەن من نێوی هەموویانم لە بیر نییە،

برایم فەرشی　لە شارەکانی دیکە کێ گیران؟

غەنی بلوریان　لە شارەکانی دیکە حەملەیەکی ئاوا نەکرا، چوون زیاتر لە مەهابادێ خەلک گیرا، **گوڵە ریحان** لە نێو ژناندا گیرا، گوڵە ریحان مامان بوو، بەربووک بوو، مەشهور بوو هەموو کەس دەیناسی، ئێستا نەماوە گوڵە ریحان بۆ خۆی نەخشێکی زۆر عومدەی لە تەبلیغ بە نەفعی مە لە نێو ماڵاندا هەبوو. گوڵە ریحان لە نێو شاریدا نفووزی زۆر بوو. زۆر جیددی لایەنگری ئێمە بوو. لە خۆپیشاندان و میتینگان ئەغەلەب پێشڕەوی ژنان بوو. ئەوەڵین ژن کە لە کوردستان لە پاش رووخانی کۆماری کوردستان گیرا **گوڵە ریحان** بوو. بە ئیتهامی سیاسی گیرا و سێ مانگ لە زیندان دابوو. بەریان دا چوونکو دەلیلێکیان بەر عەلەیی نەبوو.**حەسەن داودیان** گرت. بەڵام ئێمە نەگیراین. لە نێو شار تەماسمان لە گەڵ یەک گرت و بڕیارمان دا دەرکەوین. گەرچی شار محاسرە بوو. لە گەڵ دیهقانان کە دەهاتن بۆ کڕین و فرۆشتن و لە کاروان سەراکان دەمانەوە، تێکەڵ دەبووین و لیباسی کۆنەی کوردیمان لە بەر دەکرد و دەچووینە دەرێ.

کوتم جەلەسەکەمان لە **چۆارتای** تەشکیل دا، کە نێوم بردن. لە سەر چەند خاڵ سوحبەتمان کرد کە یەکەم مراعاتی ئەخلاق لە دەرەوە، ئیحترام بە ئیعتقاداتی خەڵک، نیشاندانی جەسارەت و نەترسی. کە ئەو زەمان مەترح بوو و بە نەزەری من ئێستاش مەترحە. ڕەشادەت مەسەلەیەکی ئەساسییە. لە نێو روستاییانی کوردستاندا.

شوجاعەت و ڕەشادەت شایەد لە پرۆفسۆری گەورەتر بێت، لە شۆرەت و نامداری پرۆفسۆری گەورەتر بێت. ئەوە فەرهەنگی میللەتی مەیە. دهقانان خۆیان بە جەسور و ڕەشید دەناسی و کەمتر لە سەر شارییان حیساب دەکرد. و ئێمە ئەو فەرهەنگەمان دەزانی و دەمانویست لە گەڵ ئەو تەرزی تەلەقییەی موبارزە بکەین. نیشان بدین لە عەمەلدا. کە وانییە. ئەو خاڵەمان دیاری کردبوو کە مەخسوسەن عەمەلی پێبکەین. ئەو خاڵە جێگای ئەهمیەت بوو کە دوایە، ئەمە عەمەلمان پێکرد. بە کردەوەی خۆمان، کە نەتیجەتەن وای لێدەهات. کە پاش دوو ساڵان زستانان لە دوور ڕا نزیکی غروبان ڕەشاییان دیبایە دیهقانان، دەیانگوت یا ئەوە گورگە یا سەر ڕووتە. کەس جورئەتی نییە ئەو وەختانە لە نێو بەفر و قیامەتە لە گەورکایەتی بەو کوێستانانەدا بێت. بەو حەدەی زیهنیەتی ئەوانمان پاک کردبووە لەو وانێکەی. ئەمەیان بە نێوی سەر ڕووت نێو دەبرد. کە بە بەردی لە گەڵ تانکی شەڕ دەکەن. لە زیمندا قەرار داندرا ئێمە جێگایەکی موستەقەرمان نەبێ، جێگایەکی ڕەوشەنمان نەبێ لە کوێ موستەقەر بین. بەڵام مەرکەزییەتێکمان هەبێ. **بێنگوین** دێی **سوارەی ئەحمەدی گوڵاویاغای** بوو. کە یەکێک لە ئاغایانی مەنگوڕ بوو. کە لە زەمانی قەدیمەوە پیاوێکی بە دەست و تفەنگ بوو. لە حاکمیەت ئەغلەب قاچاخ بوو. لە دێیەکەی خۆیدا بە قاچاخی دەژییا، ئەگەر خەبەری زانیبایە عەجەم دێن لە دێی وەدەر دەکەوت. ئەوێمان کردبووە زیاتر جێگای متمانە. جێگای ئیعتماد بوو کە ئەگەر ئێمە جەلەسەمان بێ و بمێنینەوە. زیاتر مەحفوزین. ئەوە بوو مەرکەزی من و **عەزیزی یۆسفی**، لە بێنگوێنێ بوو. بەوانیشمان خەبەر دابوو کە مەرکەزمان بێنگوینە. ئەنگۆ بڵاو دەبنەوە لە مەناتقی موختەلف، کار بوو، شتێک بوو، نامە بوو، فلان بوو، بە وەسیلەی روستاییانی موردی ئیتمینان دینرێن بۆ بینگوینی، کە ئێمە وری دەگرین. دیارە ئێمە دایم لە بینگوینی نەبووین، بەڵام دەرۆیشتین و دەهاتینەوە . نامەیەک هاتبایە و دیهقانێک هاتبا تەماسمان لە گەڵ دەگرت. مەرکەزی ئیرتباتاتی مە بوو. دیارە ئەفرادمان تەقسیم کردبوو، بۆ مەنتەقەی گەورک و بۆ مەنتەقی سویسنایەتی، ئەترافی بانە، نەغەدە و شارویران و چۆمی مەجیدخانمان ناردبوون. کە فەعال بن ، فەعالییەتیش عومدەتەن تەبلیغاتی /تەشکیلاتی بوو و خۆ پاراستن بوو...

راونانی ئەندامانی حیزبی دێموکرات و بەرنامەی کاری سیاسی و تەشکیلاتی حیزب

برایم فەرشی　ببوورن قسەکەت پێ دەبڕم، قسەکەت لە بیر نەچێتەوە. ئێوە کۆبونەوەتان کرد و جەماعەت تەقسیم کران بە دیهاتدا و جەماعەتێک لە شار گیران. حکومەتی محەممەد ڕەزاشا حاکم بۆتەوە لە ئێران، ئازادی وەرگیراوەتەوە، لە سەراسەری ئێرانیش زۆر کەس گیراون. ئایا بەرنامەیەکی کار هەبوو بۆ ئەوەی ئێوە فکر لەوە بکەنەوە مەسەلەن ئیرتبات لە گەڵ ئەو کەسانە بگرن کە گیراون، بۆ پاراستنی ئەو کەسانەی لە نێو شاردان ، بۆ پاراستنی ئەو کەسانەی لە گەڵتان بوون حەول بدەن. لە لایەکی دیکە ئێوە هەر وەکوو پێشتر باستان کرد نەشریە و شتێکتان نەبوو کە لە نەزەر سیاسییەوە ئیرتبات لە گەڵ خەڵکی بگرن. بەڵکوو زۆرتر لە نەشریاتی حیزبی تودە و نەشریاتێ کە لە تاران چاپ دەبوو ئیستفادەتان دەکرد، لەو دەورەیەدا ئێوە چ کارێکتان دەکرد. یانی ئەو مەسەلەیە چۆناوچۆنە؟

غەنی بلوریان　بەڵێ مەسەلە ئەوە بوو ئێمە بۆ پاراستنی خۆمان لە دێهات نیگەرانیمان نەبوو چوون دەمانزانی لە نێو روستائیاندا حکومەت ناتوانێ خەتەرێک بۆ مە بێت. چوون شناختمان هەبوو، کە ژاندارمری کە لە مەنتەقە پاسگای هەیە بە حەمایەتی خان و سەردارعێلەکان دەتوانێ پاسگای خۆی دابنێ، ئەغلەب پاسگاکان نزیکی ئەو روستایانە بوون کە ئاغاکان تەزمینیان دەکردن، پاسگاکانیان لەوێ دادەنا، مەخسوسەن لە نێو مەنگوڕان، کە نەواری مەرزییە، لە سوسنایەتی ئەسلەن جورئەتیان نەبوو داینێن. یەک پاسگای ژاندارمری لە مەرزی عێراقێ بوو. ئەوانەی کە لە زیندانێ دابوون دیار بوو ئەمە، لە فکری زیندانییەکاندا بووین، ئەوی کە لە شاریدا مەخفی بوو ، لە شاریدا کەسمان مەخفی نەبوو، ئەوەی کە هاتبووە دەرێ. بەڵام ئێمە بە شکڵی مەخفی دەچووینەوە نێو شاری بۆ کار، مەسەلەن ئەمن دەعوەت

دەکرامەوە بۆ شار مەسائیلێک هەیە، دەچووم سێ ڕۆژ چوار ڕۆژ لە شار دەبووم لە کۆبوونەوی کورەکانی شار شیرکەتم دەکرد و یا خێر بەوەسیلەیەکی یەک نەفەری ئیرتباتم دەگرت، کارێک بایە حەل و فەسلٌمان دەکرد. ئەو کارانەمان دەکرد کە لازم بایە. بچینە نێو شاری، بەلاٌم بۆ کۆمەک کردن بە زیندانیەکان کە نیاز بە کۆمەک هەبوو کە دوایە عەرزت دەکەم، بەرنامەیەکمان دانا، کە بۆ کۆمەک بە زیندانیەکانی خۆمان ئێمە بچین بۆ عیراق یاریدە ورگرین لە پارتی کوردستانی عێراق. لە کوردەکانی عێراق. ئەوە نیشانەی ئەو پێوەندیەیە کە ئێمە جارێک دەچین بۆ ئەوەی ڕۆزنامەی (ئیعلامیەی) رێگا و تەلیعەی رێگا لە عێراقێ چاپ بکەین، لە کوردەکانی عێراقێ کەلٌک وەرگرین. لە لای ئەو لایە کە ئەحزابی موتەرەقی لە ئێرانێ نائومێدین، لە لایەکیەوە دیسانەکە لێرەش بە فکری ئەوەی هەین کە کۆمەک لە کوردەکانی عێراقێ وەربگرین، هەتا بچین لە تارانێ وەربگرین. کە من چووم بۆ عێراقێ ، دیاری کرام. چووم بۆ عێراقێ بۆ کومەک وەرگرتن.

پارتی دێموکرات و حیزبی دێموکرات

برایم فەرشی کەی چووی؟
غەنی بلوریان پاش مودەتێکی کە لە دێهات بووین، دیاری کرام چووم بۆ کۆمەک وەرگرتن لە عێراق
برایم فەرشی ساڵی 32 یان..
غەنی بلوریان ساڵی 32 نەبوو، چوون ئەمن ساڵی 33 **ئەسعەدی خودایاری** بە دوای مندا هات،هاتە سولەیمانی ئەسعەدی خودایاری هات ئەمن لە گەڵ **محەمەد راتبی** بە عینوانی راهنما لە گەڵم هات، چوون یەکێک لە کادرەکانی ئێمە بوو، کادر دێهقانی بوو.
برایم فەرشی ساڵی 33؟
غەنی بلوریان ئەوایلی ساڵی 33 بوو. ساڵی 33 چوونکو وەختێکی من گەڕرامەوە، ئیسفەندی[رەشەمە] 33 گەڕامەوە.
برایم فەرشی لەوێ چوونە لای کێ، چتان کرد؟
غەنی بلوریان ئیسفەندی 33 گەڕامەوە، ئەمن چوومەماڵە **عومەر دەبابە**، ماڵی **ئیراهیم ئەحمەد**، کۆمەکمان لە پارتی ویست، و کۆمەکمان لە بەعزێک سەرداری ئێرانێ وەکوو **ئەحمەد ئاغای هێرۆیە** ویست، ئەوانەی **حاجی ئاغای** نازانم بەلاٌم بە هەر سوڕەت پشدەری بوون، لە ئاغای تەنگژەی پشدەری، کە پارتی دێموکراتی عێراقێ یاریدەیان داین. کە ئەسعەد لە گەڵ من بوو، ئەمن ئەسعەدم ناردەوە، پوڵەکەم پێدا ناردەوە، ئەو پوڵەی کە کۆمەکمان وەرگرتبوو، ئەو دەم 15، 20 هەزارتمەنێکمان وەرگرتبوو، ئەو کۆمەکەم من بە ئەسعەدییدا ناردەوە، کە لەوێ کۆمەک بکرێ بە خانەوادەی زیندانیان، دیار بوو ئەمن مودەتێکی مامەوە، لە سولەیمانیە.
برایم ئەحمەد و وان تەقازایان لە من کرد بمێنمەوە لە وێ، کە کۆمەکیان پێبکەم، هەمفکریان لە گەڵ بکەم، لە سەر مەسائلی موبارزاتی ئەو تەجروبەی ئەمە هەمانە لە کوردستانی ئێرانێ، ئەو تەجرەوبەیان پێ مونتەقل بکەین. دیارە ئەو دەم **برایم ئەحمەد** مەخفی بوو. برایم ئەحمەد لە کەرکوک مەخفی بوو. ئەمنیان بردە کەرکوک لە گەڵ ئەسعەدی چووین ، لە **کەرکوک** لە مەخفیگاکەی لە گەڵ برایم ئەحمەد تەماسم گرت. بۆ ئەو کۆمەک وەرگرتنە. ماوەیەک لە سولەیمانی بووم، لە گەڵ پارتی ڕەوابتمان باش بوو. ئەو ماوە کە لەوێ بووم **حیزبی شیوعی** عێراق ئەو دەمی سێ پارچە بوو، بە نێوی ڕۆزنامەکانیان نێویان دەبردرا. حیزبی کۆمۆنیستی عێراق. یەکیان بە نێوی ئەلقاعیدە، قاعیدە یانی ستوون پایە، ئەو حیزبە پایە و ئەساسی حیزبی کۆمۆنیستی عێراقە، کە ئەوانی دی لەوی جودا بوونەوە. دەبیری قاعیدەی **سەلیم چەلەبی** بوو. **رایەتل شەغیلە** یانی پەرچەمی کارگەر ئەو رەهبەرەکەی **جەمال حەیدەری** بوو، کە کورد بوو، برای **جەمشید حەیدەری.** **وەحدەتون شیوعییون** بوو، ئیتحادی کۆمۆنیستها. کە رەهبەرەکەی **عەلی شەریف** بوو. کە ئێستاش جزووی ڕەهبەری حیزبی کۆمۆنیستی عێراقە. ئەوانە داوایان لە من کردبوو بچم لە مەخفی گایە تەماسیان لە گەڵ بگرم. ئەو دەم لە گەڵ بەرەی قاعیدەی **جەلال تاڵەبانی** موتەرجمم بوو، **جەلال تاڵەبانی** ئەو دەم دانشجویی ساڵی سێی حقووق بوو. ئەو سەفەرەی من هەمزەمان لە گەڵ کوشتنی **قەندچی** و ئەوان لە تارانێ بوو. هاتنی **هریمەن**. تەزاهوراتێ کرا لە وێ. ئەو دوو دانشجوییەی یەکی توودەی و یەکی جبهەی میللی[بوو].
برایم فەرشی 16 ئازەری 32؟

جەلال تاڵەبانی و غەنی بلوریان – پاییزی ساڵی 1332

غەنی بلوریان بەڵێ. ئەو دەمەی من لە عێراقێ بووم. لە بەغدایە بووم. کە **جەلال تاڵەبانی** ئیمزای جەمع دەکردەوە لە دانشگایە ، دەگەڵ من کوتی با بچینە دانشگایە، ئەو ئیمزایانە هەیە بچم بیانهێنمەوە. کە چووم لە گەڵی دانشکەدەی حقووق لەوێ ئەو ئیمزای جەمع ئاوەری دەکرد. بۆ ئیعتراز بەو کوشتارەی لەوێ کراوە. لە سەتحی دانشجویی دا، لە گەڵ **جەلال تاڵەبانی** چووین بۆ لای **سەلیم چەلەبی** دیار بوو حیزبی قاعیدە نەشرییەیەکی چکۆلەی دابووە دەرێ حەملەی بە پارتی دێموکراتی کوردستان کردبوو. نێوی نابوو حیزبێکی بورژوازی کورد، کە شوعاری کوردستانی گەورەی ئەمریکای هەڵگرتووە. کە من ئەوەیان لە سولەیمانی بۆخوێندمەوە زۆر عەسەبانی بووم. ئەوانە ئەو بەرخوردەی دەکەن.

کۆمۆنیستێک بی لە نێو میللەتی عێراقێدا موبارزەی بکەی، کوردێکی کە لە بەغل دەستتت تاریخی نەناسی، سابقەی نەناسی، روحیە و پسیکۆلۆژی نەناسی ، خواستەکانی دەرک نەکەی، هەستی هەڵگری ئیعلامییەیەکی ئاوا بنووسی. ئەو حیزبانە موتەهەم کەی کوردستانی گەورە شوعارێکی ئەمریکاییە. بۆ من جێگای تەئەسوف بوو، بە پێویستم زانی یەخەیان بگرم و لە گەڵیان باس بکەم، لە گەڵ جەلال تاڵەبانی چووین لە گەڵی دانیشتین کە بە راستی ئینسانێکی زۆر زۆر نەفام و تێنەگەیشتوو بوو. خوشک[وشک] و دەگم بوو، ئەمن پێم کوت کاکی خۆم ئەتۆ وەکوو کۆمۆنیستێک، لێرە ئەقلییەتهای میللی هەیە و دوو قەومی گەورەشی هەیە. عەرەب و کورد. کورد تاریخێکی هەیە سەوابقێکی هەیە. مبارزاتێکی هەیە. ئەوەی کە تۆ مۆنتەشیرت کردوە، یان نیشانەی بێ ئیتلاعی کامیلی تۆ لە تاریخی موبارزاتی ئەو خەڵکەیە، کە خواستێکی هەیە، وەکوو میللەتێک، یان ئینسانێکی بە حوسن نیت نیی. کە هەمچوو شتێکی دەنووسی، کوتم ئەگەر تۆ وەک کۆمۆنیستێکی لە مەنتەقەی عەرەب نشین قیام بکەی، لە شنزارەکانی عەرەبستانێ تفەنگت پێوە نانین، هەرچەند ئیحتیاجی نییە، تفەنگت پێوە نین، فەقەت ئاوت لێ قەتع دەکات، کە لە بەر تاوێ ببرژێی، لە توونیان. قیام بێ قیام، پایگای ئینقلابی تۆ کوردستانە، خەڵکەکەیەتی، کێوەکانیەتی، جەنگەڵەکانیەتی، دەڕە و نشێوەکانیەتی، ئەوە شیعاری ئەمریکایی نییە، ئەوە خواستی خەڵکی کوردە، خواستی میللەتی کوردە، حەقی هەیە. ئەو ئاواتەی هەبێ کوردستانی گەورەی تێک خاتەوە. گوناە نییە. ئەتۆ وەک کۆمۆنیستێک ئەوەی تێبگەی بفامی. بەحسێکی زۆرمان کرد، موتەئەسفانە نەدەچوو لە مێشکییەوە. رۆحی شونیستی عەرەبی کە هەبوو حالی نەبوو.

دوایە چووم لە گەڵ **جەمال حەیدەری** قسەم کرد دیار بوو خۆم بە تەنیا چووم ، چوون کورد بوو پێویستم بە موتەرجم نەبوو. کوڕێکی عەرەب بردمی نێوی **پارس** بوو. خەڵکی بەسرە بوو فارسی دەزانی. بردمییە ماڵی **جەماڵ حەیدەری** ، جەماڵ حەیدەری ئەو دەم نەخۆش بوو بیماری سللی هەبوو. پاش قسەکردنێکی زۆر لە سەر کورد و مەسەلەی وەحدەت. هەماهەنگی و جبهە. ئەتۆ کوردی بەشێک لە حیزبی کۆمۆنیستی تۆ لە ڕەهبەری ئەو حیزبەدا قەرارت گرتوو تۆ دەبێ مێللەتی خۆت بناسی، دەبێ وەحدەت لە گەڵ ئەو حیزبە بکەی ئەوە حیزبێکی بورژوازی نییە. حیزبی میللەتی کوردە. داوای کرد ، لە پارتی داوابکەم بینرێن بۆ لوبنان. بچێتە دەرێ لە عیراق. بۆخۆی بە منی کوت کە **کا زیاد** کە مەندوبی کوردستانێ یە، بۆ خۆی لە گەڵ پارتی ڕابیتەی هەیە. بتوانێ یاریدەم بدات بۆ دەرێ. ئەلبەتە من تەوسیەم کرد بەڵام دونباڵم نەگرت کە نەتیجە چی بوو. بەڵام قەولیان دا کە کۆمەکی پێ بکەن. فکر بکەم کۆمەکییشیان پێ کرد. دوایە چووم لە گەڵ **عەلی شەریف** تەماسم گرت ، پێم وایە لەوێ لە گەڵ عەلی شەریف، **هەژار** موتەرجم بوو. یا **جەلال تاڵەبانی،** وەلی بە ئیحتمالی زۆر **هەژار** بوو. عەلی شەریف زۆر موتەفاهمتر بوو لە سەر مەسەلەی کورد. باشتر تێدەگەیشت. ئەوانەی کە بۆ **"حسێن چەلەبیم"[سەلیم؟]** تەوزیح دا بۆ ئەویشم تەوزیح دا قەبوڵی کرد کوتی ئەمن کاملەن دەرک دەکەم. قسەکان مەنتەقییە، ئەمن سەعی دەکەم لە سەر ئەو مەسەلەیە لە گەڵ کوردستان قسە بکەم. زمنی ئەوەی لە گەڵ هەر سێکییان بەحسم ئەوە بوو کە ئێوە هەرسێکتان وەکوو کۆمۆنیست بۆ لە ئۆرگانەکەتاندا زیاتر خەریکی جنیو دان بە یەکترین. حەملە کردن بە یەکترین. ئەو جنێودانە کە ئێوە لە ئۆرگانەکانتاندا دەیکەن لە خوارەوە، بەدەنە دەکاتە دوژمن. ئیشارەم کرد کوتم لە سەتحی جیهانی سۆسیالیسم و ئەمپریالیسم لە گەڵ یەکتر دادەنیشن. بۆ حەل و فەسلەی مەسایل پێکەوە تەفاهوم دەکەن. ئەنگۆ وەکو سێ حیزبی کۆمۆنیست چۆن حازر نین دە گەڵ یەکتر دابنیشنن، موزاکرە بکەن. وەختێکی ئەمن تەماشا دەکەم خواستەکان و مەسایل و هیچ جیاوازییەکی لە گەڵ یەکتر نییە، ئەمن نازانم نوختەی ئیختلافی ئەنگۆ چییە. هیچی تێدا نابینم مەسایلی تەبەقاتییتان یەکە. دید و لە بارەی کوردستاندا موتەفاوتە. دەبێ ئەو دیدەش دروست بێ. وەک ئینسانی موتەرەقی ئەو مەسەلە دەرک بکەن. و لە گەڵ یەکتریش تەفاهوم بکەن. دیارە ئەو دەمی بە منیان پێشنهاد کرد کە ئەتۆ لە ئێرانێ ڕا هاتووی لە گەڵ **حیزبی توودەی** و ئێوە **حیزبی دێموکرات** لە گەڵ **حیزبی توودە** دۆستایەتیتان هەیە. ئەمە پێمان خۆشە نامەهایەک کە دەینووسین بۆ **حیزبی توودە** ئێوە ئەو نامەیە بگەینن. من نامەکانم وەرگرت هی هەر سێ گروە، لە دەسرێکی زەردی حەریرم پێچابوو، دام بە **هەژار** کە من لە ماڵە هەژاری بووم. ماوەیەک لە ماڵی کوڕی **مەلا عەوڵای کانی مارانی** بووم. ماڵی **وریا** و **عەبدوڵا**. دوایە بەرەی قاعیدە **خوسرەو دارا تەوفیق** ڕابیتم بوو لە گەڵ ئەوان هات بە منی گوت روفەقای ئێمە ماڵیان بۆ دیاری کردووی، کە تۆ میهمانی وان بی. وام فکر کردەوە کە من لە ماڵی مەلا عەولای کانی مارانم ، پارتین ئەوانە ئیحساس دەکەن، مموکینە ئەگەر من میوانی ئەوان بم زیاتر بە لای ئەواندا دابشکێم. بۆیە دەعوەتم دەکەن میهمانی ئەوان بم. ئەوان ئەمن بشارنەوە، قەبولم کرد بەڵام حەوادسێک بۆ من هاتە پێش کە جێگای تەردید بوو، ماڵی کارگەرێکیان بۆ دیاری کردم، لە گەڵ خوسرەوی چووم بۆ ئەوێ، موعەرەفی کردم، ئەو شەخسەی کە ئێمە کووتبوومان میهمانی تۆ دەبێ ئەو شەخسەیە. قیافەی بناسن ئەگەر هاتەوە ئێرە. شەوێ منی مەعەرەفی کرد بەڵام ئەو شەوە نەمامەوە. کارم هەبوو کووتم لە سبەی شەو ڕا دێم. بۆ سبەی شەوێ کە قەرار بوو بچم. **هەژار** کوتی پارتییەکمان هەیە چەند نەفەرێکین، پێکەوە شەرابێکی دەخۆینەوە، ئەو شۆش[شەو] لە گەڵ مەبە جارێ. مەچۆ. جالیب بوو ئەمن نەچوومەوە. بەڵام سەعات دووی نیسفی شەو پۆلیس دەوری ماڵەکەیان دابوو. ئەو ماڵەی کە من قەرار بوو بچم. کوتبوویان لە قاچاخی دەگەڕین. ماڵی قاچاخ. مەعلووم و موشەخەس بوو کە بۆ من هاتبوون. چۆن بوو ئەوە، کێ زانی ئەمن لەوێم، بەغەیرئەز خوسرەو. و خوسرەو هات بە منی گوت کوتی نەچی بۆ ماڵەکەی، کوتی ئەو شەو دەورەیان داوە. کوتم بچن فکر بکەنەوە بزانن چەند کەس دەزانێ، ئەمن دەچمە ئەو ماڵە. و خودی ئەو ماڵە بزانن کێین چن. کە دەڵێن کارگەرێکە. نەمزانی دونباڵم نەگرتەوە. خولاسە ئەو نامانەم من هێناوە، بۆ ئێرانێ. پێم وایە دام بە **قاسملو**وی بردی. یانی هاتمەوە تەورێز دام بە قاسملوو.

برایم فەرشی حاسلی ئەو سەفەرەتان چ بوو؟

غەنی بلوریان حاسلی ئەو سەفەرەم ئەو نامانە بوو، ئەو ئیرتباتانە لە گەڵ ئەو ئەحزبانە بوون. و مقدار کۆمەکێک بوو کە لە پارتیمان ئەستاند. کە روفەقای حیزبی کۆمۆنیست چوون، من میوانی پارتی بووم چووبوومە لای ئەوان یاریدەیان نەدابن. فەقەت پارتی یاریدەی داین و مقدارێک لەو ئاغایانە. کە نێوم بردن. حاسلی ئەوە بوو کە قەرارمان دانا ئیرتبات بگرین لە گەڵ پارتی. ئەوان تەقازایان کرد من بمێنمەوە لەوێ. وەکوو رابتێک و نمایەندەی حیزب. و لەگەڵیان همکاری بکەم و تەجاروبێک لە کوردستانی ئێران موبارزەم کردوە، ئیستفادەی لێبکەن. ئەوان لە کاری موبارزاتی اجتماعیدا زۆر زەعیف بوون. بەڵام ئەوان لە باری ئەدەبییەوە، لە باری نوشتارەوە[نووسراوە] لە مە سەتحیان باڵاتر بوو.ئیمکاناتیان هەبوو، چاپخانەیان هەبوو. ئەوە بوو **ئەسعەدی خودایاریان** نارد، **عەبڵای ئیسحاقی**، یا **قاسملو** یان **عەزیزی یۆسفی** نامەیان ناردبوو کە بگەڕێمەوە. خولاسە نامەیەکیان بۆ من نووسیبوو کە هەرچی سەریعتر بگەڕێوە. قەرارە رۆزنامەی کوردستان مونتەشر کەین. دەبێ تۆش شیرکەت بکەی.

کۆبوونەوەی تاران، ئەسعەد خودایاری، ساواکی مەهاباد وعەبڵای ئیسحاقی

دەرچوونی رۆژنامەی کوردستان ئۆرگانی حیزبی دێموکرات ساڵی 1332

برایم فەڕشی چ ساڵێک؟

غەنی بلوریان ساڵی 32 قەبل ئەز کەشفی سازمانی نیزامی. ئیسفەند مانگ. **شێخ مەعروف** نازانم شۆرەتی چییە، **شێخ لەتیف** ، **برایم ئەحمەد** و **عومەر دەبابە** ئەویان دانا لە گەڵ **ئەسعەد** و **محەممەد ڕاتبی** بە ماشینی خۆی بمانباتەوە بۆ سندۆڵان. لە سندۆڵان مونتەزر بمێنێ تا ئێمە سواری پاپۆر[لۆتکە] دەبین، کەشتی دەبین وەکوو هی بۆکانێ کە جاران بە بەلەم هات وچۆیان دەکرد. کەشتێکی چکۆلە بوو کەر و وڵاغ و ئینسان و ئەوانەی پێ دەپەڕییەوە. لەو بەری **میرزا ڕۆستەم** هات لەگەڵمان هەتا پەڕینەوە، بۆ خۆی رۆیی و ئێمە چووینە ئەو بەری و هاتینە قەڵا دزێ. هاتینە قەڵا دزێ ماڵی **عەلی وەستا غولام**، کوڕێکی دیکەش بوو نێوی **حاجی** بوو، پارتی بوو لەوێرا **عەلی وەستا غولام**، لە گەڵمان هات بۆ حەسارێ، لە دێی حەسارێ شەوێ لەوێ بووین لەوێش ڕا هاتن لە گەڵمان هەتا تەنگژە ماڵی **جوامێرئاغا پشدەری** دێی تەنگژە، هەتا ئەوێ لە گەڵمان هات . [لە]کویستانەکانی کوردستان بەفر هەر هەبوو، تەنگژە لە دامەنی کویستانی بڵەسەنەیە. مەشهورە. لە مەرزی عێراق و ئێران. ئەو دیوی تەنگژەیە و ئەو دیوی دێی زیوەیە. کویستانێکی زۆر پان و بەرین و بڵیندە، هەوارەکان کە هاوینان مەڕ و ماڵاتی زۆر دەچێ، کانیاوی زۆری هەیە ، بەڵام زستانان زۆر خەترناکە. کە ئەمە یەک دوو رۆژان لە تەنگژە ماینەوە و تەقازامان لە جوامێر ئاغا کرد کەسێکمان لە گەڵ بنێرێ. کە بە کویستانی بڵیسەنەوە بپەڕینەوە. جوامێر ئاغا ڕازی نەبوو کوتی زۆر خەترناکە. ئەمە هیچ وەخت ئەو فەسڵانە جورئەت ناکەین بەو کوێستانەدا برۆین. هیچ ساڵێک نییە چەند کەس نەگرێ، چوون ئێستا ئێرە تەماشا مەکە کە ئێرە ئافتابییە، بەڵام لەو سەرەی بەفر زۆرە. هاوینیش بەفر هەیە. ئەنگۆ بە جادەیدا برۆنەوە، پاسگای لێیە مەسەلەیەک نییە. پیاوی خۆمو لە گەڵ دەنێرم. دیاربوو ئێمە قەبوڵمان بوو لە گەڵ جوامێر ئاغا بڕۆین ،کەس ناتوانێ بمانگرێ، بەڵام ئیحتیاتیشم دەکرد. نامەیەکی زۆری ئەحزابی کۆمۆنیستم پێ بوو، بە سادە نەدەکرا بەوێدا بچین، ئیحتیات دەبوو بکەین. پۆلیس دەهات بۆ خودی ئەوانەش، ناڵێم پیاوی خراپن، ئەوانە هەر ئەوانە ئەو ئاغایانە بوون کە لە حکومەتی **قازی محەممەد** هاتن بەشداریان کرد. **جوامێرئاغا** یەکێک لەوان بوو. **محەمەد ئاغا هێرۆ** یەکێک لەوان بوو، بەڵام ئێمە ڕازی نەبووین، بە کوێستانی بڵەسنەیدا دەچینەوە، فەقەت کەسێکمان لە گەڵ بنێرە، کە لە کوێستانێ ڕەتمان کرد. ئەڵبەتە ئێمە هاتینەوە زیوە، بەڵام پێویست ناکا بیگێڕینەوە، کە چ حەوادسێکمان بۆ هاتە پێش. با هەر لە لای خۆمان بمێنێتەوە گێرانەوەی خۆی ڕۆمانێکە، بە هەر سوڕەت ئێمە هاتینەوە مەنتەقە. یەک سەر هاتینەوە سیاقۆڵ. بە مەنتەقەی سۆسنایەتی، گەورکێ هاتینەوە دێگە و لە دێگەیڕا هاتینەوە بۆ ئاڵەوان و لە ئاڵەوان بە گاگەشیدا هاتینەوە سیاقۆڵ. لە سیاقۆڵ لازم بوو ئەمن بچم بۆ تەورێز. هاتم بە مەنتەقەی قزڵجەدا ، هاتمە لاچین، ماڵی **محەمەدی ئاغای**، خاڵی **مامۆستا هێمن** بوو، کوتی کە هێمن کوتوویەتی ئەگەر هات خەبەرم لێبدا. ئەمن لە لاچین دیدارم لە گەڵ **مامۆستا هێمن** کرد. ساڵی 33یە. شایەد ئەواخری فەروردین ، پاش ئەو دیدارە جوێ بووینە، کە میقدارێکی شیعر بۆخوویندمەوە. ئەو شێعرانەی کە ئێستاش چاپ نەکراون. شێعری هەزەلیات ،زیمنی هەزەلیات ئینتقادی بوو. مامۆستا هێمن دەیکوت فکر دەکەمەوە ئەو شێعرانە ئەگەر 50 ساڵ پاش مەرگیشم بڵاو بێتەوە جنێوم دەدەنێ. شتی واعەجایبی تێدایە کە **ئیرەج میرزاش** بە شاگردی نابێ. چەند شیعری لەو شیعرانە خویندەوە. لەوێڕا هاتمە **پیرۆلی باغی** چوومە پشت کارخانەی قەندی **میاندواو**. لەوێ بەوەسیلەی[ماشێن]ی لەیلان چوومە **تەورێز**. لە تەورێز **قاسملو** لەوێ بوو، **عەزیز** لە تەورێز گیرابوو. ئەمن و قاسملو لە تەورێز بووین. ئەمن ماڵێکم گرت لە گەرەکی ئەرمەنیان، بارنەوای، وقاسملو ماڵێکی دیکەی هەبوو، **سەدیق ئەنجیری ئازار** لە تارانێ ڕا هات بۆ تەورێز بۆ ماڵی من. ساحەب ماڵەکەم نێوی **مەروسیا** بوو، وەتاغێکم گرتبوو، ماڵێکی ئاسۆریش لە حەسارێدابوو، ئەو ژنە مادام مەروسیا ئەرمەنی بوو، لەوێ جەلەسەیەکمان گرت بۆ کاری رۆزنامەکەی. عەزیز و پێش ئەوەی عەزیز بگیرێ. سەدیق ئەنجیری و ئەمن و قاسملو تەدارکی رۆژنامەکەمان دیت، دیار بوو قاسملو ئیرتباتی مەی لە گەڵ فیرقە بەرقەرار کرد، کە ئەمە لە چاپخانەی فیرقە ئیستفادە بکەین، مەسەلەکانی کە ئێمە مەترحمان کردبوو چ پارمەتییەکمان لە حیزبی توەدە دەوێ، پاش 28 مورداد ،موافقەتیان کرد کۆمەکمان بکەن. بەڵام ئەوایلی کار موافقەتیان نەکرد. ئێمە ئەوەڵین شمارەی کوردستانمان دەرکرد. دەقیق نازانم چ مانگێک بوو. بەڵام فکر بکەمەوە مانگی ئەوەڵی تیر بوو. پێم وایە بە دونبالی شمارەکانی پێشووی کوردستان بوو. رەقەم لێدرابوو. مەقالەکان قاسملو بە کوردی دەینووسی، من بە کوردی دەمنووسی. ئەمن بە تەوری کولی تەرجەمەم دەکرد، عەزیز یۆسفی مەقالاتی دەنووسی تەرجەمە دەکرد، سەدیق ئەنجیری مە قەلەی دەنووسی تەرجەمەم دەکرد. مەقالاتێکی کە لە کوردستانی دەنێردرا من تەرجەمەم دەکرد. قاسملو تەرجەمەکانی تەتنیق دەکرد. ئەمن تەحویلی چاپخانەی فرقەم دەدا. ئیرتباتم بوو لە گەڵ چاپخانە. وە دەیانهێناوە بۆ غەلەت گیری، ئەمن ئیسلاحم دەکرد. دەمناردەوە چاپیان دەکرد و محەلێک هەبوو بە نێوی محەلی پەخش بوو، ماڵێک بوو ماڵی حسێن ئاغا. کوڕێکی مهاجر بوو، خانەوادەی مهاجرینی شوورەوی بوو. بابی و خۆی و ژنی بوو. منداڵی بوو. ماڵەکە لە نزیکی بارنەوا بوو. محەلی پەخش بوو، ئەو رۆژنامانەی فرقە و رۆزنامەی کوردستان دەهاتە ئەو ماڵە. ئەمە حەفتەی جارێک لەوێ کۆ دەبووینەوە، بەستەبەندیمان دەکرد و قەرارمان دانا پەیکێکی مەشترەکمان هەبێ.

شمارەی یەک و دوومان ناردەوە. لە قتووی پرتەقاڵمان دەنا و پووشمان دەباڵی دەکرد و لە سەر سەربانی ئوتوبوسمان دادەنا. ئەگەر گیراش خۆتی لێ بە ساحەب مەکە. بەڵام خەتەر هەبوو. **مەحمود** دەیبردە ورمێ و فکر دەکەمە دەیبردە ماڵی **عەبدوڵا عیزەت پور**. کە ئێستا لە گەڵ **جناحی قاسملو** و ئەوانە. دەیبردە **ورمێ** لەوێشڕا دەیبردەوە مەهابادێ، ئێمە سەهمییەی ڕۆژنامەی عێراقمان جودا دەکردەوە. چوون هەم بۆ تورکیامان دەنارد هەم بۆ عێراق. ئێمە پەنجا شمارەمان بۆ تورکیا دەنارد، 50 شمارەمان بۆ عێراق دەنارد. 1900 شمارەشمان بۆ کوردستانی ئێرانێ چاپ دەکرد.

برایم فەڕشی مەتالبی ڕۆژنامە چ بوون؟
غەنی بلوریان دەتوانم بڵێم ئەسلەن لە یادم نییە!دەزانی چەند ساڵی پێچووە، کە بتوانم ئیشارە بە مەتڵەبێکی بکەم! بە راستی ئەسلەن لە بیرم نییە. بەڵام ئەوەندە دەزانم موردی ئیستقبالی گەرم قەراری گرت. کە مامۆستا هێمن نامەیەکی بۆنووسیبووین، نەمەیەکی تەشەکور ئامیز کە کوردییەیەکی جوان و سادە و ڕۆژنامەیەکی ڕێک و پێکە. و لە عێراق داوایان لێکردین کە 200 شمارەیان بۆ بنێرین. لە تورکیا داوایان لێکریدن زیاتری کەین. لە کوردستانیش داخوازی زۆرتر بوو.بەڵام ئیمە بە راستی پێمان نەدەکرا لە تەورێزێ ڕا بارێکی گران بوو بۆ ئەو برادەرەی زیاتر لە دوو هەزار شماران بەرێتەوە. ڕۆژنامە قورس و سەنگینە. نەدەکرا ئیمکانی ئەوەش کە لە ورمێ بۆخۆمان چاپخانەیەکی دانینین نەبوو، کە نزیکترە.

داخستنی چاپخانە و راگرتنی ڕۆژنامەی کوردستان

ئێمە توانیمان هەشت شمارە وەدەرخەین. بە عیللەتی ئەوەی پاش هەشت شمارە چاپخانەی ئازەربایجان موردی حەملە قەراری گرت و کەشف بوو. **جەعفەری قەوسی** کە مەسئولی ڕۆژنامەکەی فرقە بوو دەستگیر بوو، چاپخانەکەش گیرا. وە ئێمە بە دونبالی کەشفی چاپخانەکەی ترساین، نیگەرانی ئەوەی بووین ماڵەکەمان لۆ بڕوا. دە گەڵ قاسملو چووین بۆ تاران. پاش شمارەی 2ی ڕۆژنامەکە **عەزیز یۆسفی** تۆزێکی بێ ئیحتیاتی کردبوو لە تەورێز گیرا. ئەمە چووین بۆ تاران، لە تاران قاسملو ماڵێکی گرت، ماڵە **دەردەشتی** کابرای جولەکەی دەنگ خۆش کە لە رادۆش گۆرانی دەگوت. ئەمن چوومە ماڵی **سەدیق ئەنجیری ئازەر**. دیارە ئەو دەمە فەسلێکە کە سازمان نیزامی کەشف بووە. دەستەی ئەوەڵ و دووهەم و سێهەم تیرباران کرابوون. و **خسرو روزبە** ئێستا نەگیرابوو. ئەو دەم کە من چوومە تارانێ. وەختێکی چوومە ماڵی **سەدیق ئەنجیری پەرویز حیکمەت جو** لەوێ بوو. حیکمەت جو رەفیقی زۆر نزیکی سەدیق بوو. ئەمنیش بە هۆی سەدیقیەوە لە ساڵی 30یەوە لە گەڵ حیکمەت جو ئاشنا بووم. چوونکو سی ام تیر سی[30ی مانگی تیری ساڵی 30] لە **کافە فیروز** لە مخبرولەدولەی دەگەڵ پەرویز حیکمەت جو بە وەسیلەی سەدیق ئەنجیری ئاشنا بووم. کاک فیروز ساحەبی کافەکە کوردێکی تورکیا بوو. پیاوێکی زۆر باش بوو. محەلی ئامەد و رەفتی توودەییەکان بوو. **سەدیق ئەنجیری و قاسملو** ئەغلەب لەوێ بوون. کە چووبایەن تاران ئێواران حەتمەن یەک لەوانەمان دەدیت. ئەو دەمی **قەوام سەلتەنە** هاتە سەر کار و **موسەدق** یان ساقت کرد. ئەمن دەگەڵ حکمەت جو بووم لەوێ. کە سەعات دوو رادۆ ئەخبارەکەی کوت قەوام سەلتەنە کوتی تریبۆنالی ئینقلابی دروست دەکەم بۆ کەسانێک کە موقامەت بکەن لە موقابل حکومەت. پەرویز حکمەت جو هاتە دەرێ چووە سەر [بەرزاییەک] ئەو مەنتەقەیەی موخبرو لدولە، ئێمە ڕامان گرتبوو لە گەڵ سەدیقی شعاری دەدا بەر عەلەیی[دژی] شا و قوام ئەلسەلتەنەی و خەڵکی هوشیار کردەوە کە کودتا بووە، تەزاهورات دەستی پێکرد ، کە ئەمن لە تەواوی تەزاهوراتی سی تیردا شیرکەتم هەبوو. بەڵام لە ماڵی سەدیق ئەنجیری نەمامەوە چوومە ماڵی **سادق وەزیری**. ساڵی 34 کە چوومە ماڵی سەدیق ئەنجیری حیکمەت جو لەوێ مەخفی بوو. ئەو دەمەی حکمەت جو لەوێ بوو 6 مانگ بوو سازمان نیزامی کەشف کرابوو. نازانم خوسرەو روزبە کەی گیرا. دەقیق لە بیرم نییە تاریخەکەی. ئەمنیش یەک دوو مانگان لە گەڵی بووم لە ماڵ سەدیق ئەنجیری. دیارە ئیعترازمان بوو بە پەرویز کە تۆ لێرە دانیشتووی چ دەکەی. بچۆ خارج لێرە دانیشتووی دەمانچەیەکت لەسەر تاقە داناوە. هەشت تیر کە بەڵێ ئەگەر هاتن حەوتان بەوانەوە دەنێم و یەکیش بە خۆمەوە. قازانجی چییە؟ لە ماڵێ دانیشتووی نە کاری ئیجتماعیت هەیە، نە کاری سیاست هەیە، نە ئیرتباتی حیزبیت هەیە. بە نەزەری مە برۆیە دەرێ باشترە. دیاربوو ئەو دەیگوت هەتا خوسرەو روزبە لێرە بێ ئێمەش لێرە دەبین. ئەو دەم دوو سێ نەفەری دیکە لە سەرانی سازمان نیزامی لە تاران خارج نەبوون. ئێمەش کوتمان خوسرەو روزبە ئیرتباتی هەیە، فەعالییەتی هەیە. دەگەڵ سازمانهای مەخفی کە ماونەتەوە. قانعمان کرد تەماسی لە گەڵ خوسرەو روزبە گرت و مەترەحی کردبوو، خوسرەو کوتبووی ئەوانەی بە تۆیان کوتووە قسەیەکی دروستیان کوتووە. ئەوە بوو شەوێ من لە گەڵ پەرویز حیکمەت جو هاتمە دەرێ، بردم بۆ ماڵی دایکی. سبەێنێ دەچمە لای روفوقای دی کە مەرکەزیان دەزانم. دەچمە ئەوەێ لەوێ تەسمیم دەگرین برۆینە دەرێ. من گەڕامەوە. تەسادوفەن ئەو پوڵی پێ نەبوو ئەمنیش دەتمەنم پوڵ پێ بوو، ئەو تاکسییەی پیادەی کردین لە قولهەکێ، دەتمنەکەم دایە. سەعات دەی شەو بوو. پوڵەکەم دایە لە گەڵ پەرویز قسەم دەکرد کابرای تاکسی دەتمەنی بردو لێدا رۆیشت. وەڵا بێ پوڵ ماینەوە. پەرویز کوتی پوڵت پێنیە بە چی دەچییەوە، وەرە ئەوشەو لێرە بە. کوتم وەڵا بە پێیان دەچمەوە. ئەتۆ بچۆ لای دایکت با نیگەران نەبێ. خوداحافیزینمان کردو بەجێم هێشت. یەکترمان نەدیتەوە هەتا ئەو دەمەی کە هێنایانە زیندانی بەرزاجان.

کۆبوونەوەی حیزبی دێموکرات بە بەشداری سەدیق ئەنجیری، رەحمان قاسملو و ئەحمەد تەوفیق لە تاران

ئەمن بە پێیان گەڕامەوە. لە ماڵی سەدیق ئەنجیری بووم دەعوەتێکمان کرد لە برادەران کە لە کوردستانەوە بێن بۆ جەلەسەی. ئێستا **خوسروە روزبە** نەگیرابوو. تاریخەکەی چەندە ئەو جەلەسەیە.ساڵی 34ە. دەقیق تاریخەکەی نازانم چ مانگێکە. دەبێ فکری لێبکەومە بە دیقەت. حیسابی بکەم. فەقەت ئەوندەی دەزانم سازمانی نیزامی کە کەشف کرا، چ فەسلێک بوو. تاریخی کەشفی سازمانی نیزامی دیارە، سێ چوار مانگ پاش کەشفی سازمان نیزامی دبێتە مانگی چەندوم، کە چاپخانەی ئازربایجان کەشف بوو، ئەو دەم لە تەورێز وەدەر کەوتین، رۆیشتین بۆ تارانێ، چوار مانگ پاش کەشفی سازمانی نیزامی، پاش رۆیشتنی پەرویزی. چوارمانگ، پێنج مانگ پاشان ئەو جەلەسەمان تەشکیل دا. **ئەسعەد خودایاری، سولەیمان موعینی، حەمەدی میر ڕاتبی ، قادر شەریف ، ئەحمەد تەوفیق، ئەمن بووم، قاسملو، سەدیق ئەنجیری** شیرکەتیان کرد کە سەدیق ئەنجیری ئەو دەمی جیددیتر لە گەڵ ئێمە هاوکاری دەکرد. چوون لە رۆژنامەی کوردستاندا جزووی هەیئەت تەحریریە بوو. ئیرتباتیشی لە گەڵ حیزبی توودە قەت کردبوو. زۆریش زیدایەتی لە گەڵ حیزبی توودە دەکرد. پەرویز هەر مابوو کە جەلەسەکەمان تەشکیل دا. تاقە وەتاغێک بوو ماڵی سەدیق کە ئەویش لە جەلەسەکە بەشدار بوو. کوتمان خوب ئیشکالی نییە .

موزوعی جەلەسە 1 –قەتعی ئیرتبات لە گەڵ بەدەنەی حیزبی توودە. بە وەسیلەی قاسملو. ئێمە بە تەوری جیددی مەسەلەمان لە گەڵ قاسملو مەترەح کرد. سەدیق ئەنجیری ئازەر ئیرتباتی خۆی قەتع کردووە. ئیعتقادی نەماوە. ئیحساس دەکەین ئەتۆ ئیرتباتی خۆت قەتع نەکردووە. کیانووری ئێستا وەدەر نەکەوتبوو لە داخلی تارانێ دابوو. ئەتۆ رابیتەت هەیە. ئەگەر لە گەڵ ئێمە همکاری دەکەی وەک حیزبی دێموکرات دەبێ لە گەڵ بەدەنەی حیزبی توودەی ئیران قەتعی رابیتە بکەی و لە گەڵ ئێمە بی. چوون بوونی تۆ لە گەڵ حیزبی توودە و ئیرتبات لە گەڵ ئێمە و ئامەد و رەفت لە گەڵ ئەوان لەو شەرایتەدا کە مەخفیە، خەتەری زەربە لێدان لە مەش هەیە. ئێمە موعتەقیدین کە تۆ دەبێ قەتعی رابتە بکەی. قاسملو قەولی قەتعی رابیتەی دا، ئێمە تەسمیمان گرت لە گەڵ حیزبی توودە هیچگونە ئیرتبات نەکەین. ئەو ئیرتباتەی کە سابق هەمانبوو قەتعی بکەین. ئەو رابیتەش فەقەت قاسملو بوو. بەنابەرئین ئەگەر قاسملو قەتعی ئیرتبات بکات، ئێمە هیچ رابتەیەکمان لە گەڵ حیزبی تودە نامێنێ. دیارە ئیستدلالمان دەکرد، سازمان حیزبی توودە لۆ چووبوون، پۆلیس نفوزی کردبووە ناو حیزب. شکنجە هەیە، گرفتاری هەیە و خەتەر هەیە. ئێمە نامانەوێ لەو ئیرتباتانەدا وە خەتر کەوین.

2- جەریانی 28ی مورداد تەحلیلی لە سەر بکەین شیی کەینەوە، ڕەهبەری حیزبی توودە موردی ئینتقاد قەرار بدین، بە نێوی حیزبی دێموکراتی کوردستان . عەدەمی روحیەی ئینقلابی و عەدەمی ئیقدامی ئینقلابی حیزب توودە لە موقابل کودتا 28ی مورداد، موردی ئینتقاد قەرار بدین. دیارە ئینتقادەکان بە کۆمەکی هەموومان نووسرا. تەهیە کرا. و بە نێوی حیزبی دێموکرات قەرار بوو بیدین بە قاسملو بیدا بە رەهبەری حیزبی توودە لە ئوروپا.

ئێمە ئەو تەسمیمەمان گرت بەڵام حیکمەت جوو، دە گەڵ قاسملو کە ماڵی جودا بوو، دە گەڵ خۆی بردەوە، کە چەند شەوان لە ماڵی قاسملو بێ. چوون جێگا نەبوو لەوێ .پاش چەند شەوان کە هاتەوە جەلەساتی بەعدییمان ئیدامەی هەبوو. لە سەر بەرنامەی کاری لە کوردستان و ئیرتباتاتمان. ئێمە قەرارمان دا لە تەریقی قاسملویەوە لە ئوروپایەوە لە گەڵ شوورەوی ئیرتبات بگرین. ئەو قەرارەمان دا. و ئەو ئینتقادانە فەقەت نەدین بە حیزبی تودە. ئەسڵی ئینتقادەکان دەدین بە شوورەوی. و نوسخەیەکی دەدین بە حیزبی توودە. ئەسڵی ئینتقادەکانمان بۆ شوورەویە.کە ئەو حیزبەی هەیە بە عینوانی حیزبی مارکسیست لەنینیست ئەو وەزعەی بەسەر هاتووە. ئەو وەزعەش ناشی لەو بێ عورزەگیەیە کە ئەو حیزبە هەیەتی. ئەڵبەت مەتنی کامیلی ئینتقادەکانم لە بیر نییە. کە حیکمەت جو هاتەوە کوتی کە من لەوێ بووم ئیحساسم کرد کە کیانووری هاتۆتە ئەوێ. و لە گەڵ قاسملوو دانیشتووە، ئێمە پێمان سەیر بوو ، کیانووری ماڵی ئەوی لە کوێ دەزانی؟ کە قەرار بوو قەتعی ئیرتبات بکات. ئەوە بوو قاسملومان دەعوەت کرد بە جەلەسە. دیسان هەموو حوزوورمان هەبوو. لە جەلەسە بە شیددەت موردی حەملەمان قەرار دا، و من کوتم ئەوەی بە عوزووی حیزبی دێموکرات قەبووڵ ناکەین ، هەر دەبێ لە گەڵ حیزبی توودەی بێ. حازر نیم قەبووڵی کەم. ئەوە دیارە ئیرتباتی قەتع نەکردووە. دەفکری پاراستنی حیزبی دێموکراتی کوردستان نییە، هیچ سۆزێکی نییە. جەلەسەم تەرک کرد. کوتم هەتا ئەوە لە جەلەسەی بێ حازر نیم شێرکەتێ بکەم. جەلەسەم تەرک کرد رۆیشتم. چوومە پارکی شار. **سولەیمان** لێی پرسیم بۆ کوێ دەچی کوتم دەچمە پارکی شار. شەوێش ئەگەر بێمەوە ئێرە بنووم دێمەوە. دیارە **عەبلای ئیسحاقی** هات ، **قادر شەریف** هات ، سولەیمان هات قاسملو ئینتقادی لە خۆی کردووە. کوتوویەتی ئیشتبام کردووە. فلانم کردووە و تیکراری ناکەمەوە. بڵاخرە کادرێکە و کوردە و دڵسۆزە و قابلی ئیستفادەیە بۆ ئێمە. دەیەوێ بە تەوری جیددی لە گەڵ ئێمە هاوکاری بکات. پاڵ پێوە نانی دروست نییە. نابێ مەوزعی وا تووند بگری. سەدیقیش قەبوڵی کردووە و بە تەزمینی ئەوان ئێمە قەبوڵی بکەینەوە. منیان قانع کردو گەڕامەوە بۆ جەلەسەی. قاسملو بە حوزووری منیش ئینتقادی لە خۆی کرد. کوتی ئیشتبام کردوە و نەمفامیوە. کوتم کاکە کیانووری بە پیاوێکی خراپ نازانین بەڵام جەریانی حیزبێکە زەربەی خواردووە. ئیمە لە گەڵ ئەو حیزبەی بە وەسیلەی تۆ رابیتەمان هەبووە. ئیدامەی ئەو ئیرتباتە لە گەڵ ئەوان لەو راستایەدا مومکینە، ئێمەش زەربە بخوین. تۆ تەعەهوودت کردوە لە گەڵ ئەوان ئیرتبات قەتع کەی. لە گەڵ ئێمە بی. تۆ تەعەهودی خۆت شکاندووە. قەبوڵی کرد تەعەهودی شکاندووە تیکڕای ناکاتەوە. ئەو نامانەش دەبا دەدیا بە روفەقای شوورەوی. ئێمە پێشمان گوت نامانەوێ لە حیزبی توودە کۆمەک ورگرین. ئەگەر ئەتۆ تەعەهود بدەی کۆمەکمان بۆ لە شوورەوی ورگری، ئێحتیاجمان بە یاریدەی ئەوان هەیە. ئەڵبەت ئەمن لە جەلەسەیدا کوتم ئەو ئینتقادی کە من لەو برادەرم هەیە ، ئەو برادەرە کە قەبوڵی کردوە تیکراری نەکاتەوە، بەلام من باوەڕی پێناکەم. مەعتەقدم لێرە بچێتە دەرێ، هیچ کارێکی بۆ ئێمە ناکات. کوتیان نا وانییە و فلان نییە.

خۆ نەزەرت ئەوەیە کێی دیکەی لە گەڵ بچێ. بۆ خۆت لە گەڵی بچی کوتم نەخێر. ئەمن لە گەڵی ناچم فکر نەکەن ئەمن دەمەوێ بچمە دەرێ. ئەهلی خارج چوونێ نیم. لە ئێرانێ دەرناکەوم. برادەرێکی دیکەی لە گەڵ بنێرن. **عەبڵای ئیسحاقی** لە گەڵ بچێ. ئەوە بوو بەحس کرا . قاسملو کوتی پاش ئەوەی ئەمن تەعەهودم کردووە باوڕم پێناکەن دروست نییە. بلاخرە منیان قانع کرد. باوە ڕ بکەم. بە بێ مەیلی قەبوڵم کرد.

پاشساڵها کە ئیختلاف بەینی **ئەحمەد تەوفیق** و **قاسملو** بوو لە عێراقێ، ئەحمەد تەفیق ئەو دەمی بە چاوی دادابووە کە غەنی راستی دەکرد. ئینسانێکی کە لە گەڵ مە راست نەبووی. بە هەر سورەت قاسملو رۆیشت ، بەڵام ئەوەی کە تەعەهودی کردبوو نەیکرد. نامەکەی نە تەنها نەدابوو بە شوورەوی نە تەنیا ئیرتباتی نەگرتبوو دابووی بە **رادمەنش**، ئەو ئینتقادانەی کە ئیمە کردبوومان یەکجانبە دابووی بە ئەو، بەشی شوورەوی نەدابوو. ئێمە لەو جەلەسەی گەڕاینەوە هاتینەوە. **عەبڵای ئیسحاقی** گەڕاوە بۆ سنە. ئەوانی دیکە گەڕانەوە بۆ مەنتەقەی. ئەمن لە تاران مامەوە. بۆ ماوەیەکی مونتەزری **قاسم سوڵتانیان** بووم. کە لە هەمەدان دیپلۆمەکەی وەرگرێ. دوایە ئەمن بچمەوە هەمەدان و هەڵیگرم بیبەمەوە کوردستان. بەڵام ئەو دەم ماڵی **سەدیق ئەنجیری** تۆزێک دوچاری شەک و تەردید بوو حیکمەت جو رۆیشت ئیحساسی خەتەری لێ دەکرا ئەمن چوومە ماڵی **سالح ئیقلیدوس** کە لە گەلوبەندەک وەتاغێکی گرتبوو. لەوێ مامەوە، ساڵح ئیقلیدۆس یەکی قەد بڵێندی درێژ بوو ئەگەر ئێرەی رەنگ کردبایە[ئیشارە بەو ژوورەی کە لێ دانیشتووە]بە فڵچە نەردیوانی نەدەویست. حەمە ساڵح ئیقلیدۆس لە کۆمیتەی سنەیی دابوو. ئێستا مەخفیە هاتۆتە دەرێ، کارگەری نەقاشی ساختمانە کارگەری وەرزیە. کوتم چ بکەم هەتا ئەو برادەرەی ئێمە ئیمتحانەکەی دەدا و دیپلۆمەکەی وەردەگرێ، ئەمن بەرە سەر کار با کاربکەم لە گەڵ تۆ ، ئەوە بوو لە گەڵ ئەو دەچوومە سەر کاری نەقاشی ساختومان. ئاوم دەکێشا و رەنگم ساز دەکرد و مودەتی دوو مانگ سێ مانگان لە گەڵ ئەو برادەر بووم. پاش ئەو ماوەیە چووم بۆ هەمەدان. قاسم سوڵتانیانم دیتەوە و لە ماڵە مامی **ئەحمەدی سوڵتانیان** بوو، کوتم کاکە چی دی ناتوانم ئینتزاری تۆ بکێشم. با بڕۆین دیار بوو پێ شل بوو، تازە لە کوردستانی گەڕابووە بۆ هەمەدان. کاری دەکرد و دەرسی دەخوێند نەیدەتوانی بێتەوە. بۆم دەرکەوت کە نایاتەوە.

ڕووداوەکانی ناو حیزبی دێموکرات پاش کۆبوونەی تاران لە مەهاباد و باشوری کوردستان

خوداحافیزیم کرد، بەجێم هێشت و هاتمەوە تەوریز و لە تەوریز هاتمەوە کارخانەی قەندی میاندواو، لە حالیکیدا **قاسم سوڵتانیان** لە دێهاتێ بوو، فەراری بوو، بەعدەنەز ساڵی 32 جزووی کادرهای مەنتەقەی، جزووی کۆمیتەی ئەیالەتی بڵباس بوو، بۆ ئەوەی دیپلۆمەکەی وەرگرێ ئیجازەی خواستبوو بچێ دیپلومەکەی وەرگرێ. وە بوو نەگەڕاوە. لیباسی کوردیم لە موسافرخانەی شەبستری **رەحمانی عەشیرەتی** لەوێ بوو، لە بەر دەرکەی راوەستا بوو کە من بەوێدا هاتم، بانگم کرد لە گەڵی چوومە وەتاغەکەی لیباسەکانم لە بەر کرد و کۆت و شەلوارەکەی خۆم دایە ، هاتمە ماڵی کاکە **جەوانمردی قازی.** شەوێ لە وێ بووم، بۆ سبحەێنێ ڕا هاتمە **پیرۆلی باخی** و چوومە مالی مەلای مەسئولی دێی بوو. دەگەڵ وی دانیشتم راجع بە مەسائیلی دێ و وەزعی خۆیان پرس و جۆیەکم کرد. لەوێرا هاتمە **قزڵجەی** ، لە قزڵجە کارمان هەبوو ئیرتباتمان هەبوو لە گەڵ **رەزاق** و **مام حسێنی فەتاح** و ئەوانە. ماڵی قازی کە لە گەڵ ئێمە لە شوورەوی بوو، لەوێرا گەڕامەوە هاتمەوە نێو مەنگوڕان. ئەلبەتە لە ماڵی **سالحی ئوقلیدۆس** کە بووم نامەی ئەو **مەزهەری خالقییە** کە هاتبوو بۆ براکەی، بۆ عوبەیدی بە وەسیلەی ساڵحی کە لە تارانێ بوو، خەبەری نامەکم ئیحساس کرد کە ئەو نامەیە، لە تەرف ئەو کوڕەیەو هاتووە ساڵەی ئیقلیدۆس کردبوویەوە، ئەمن خوێندمەوە . ئەو کوڕە مەزهەر ئیزهاری نیگەرانی کردبو لە وجوودی **عەبڵای ئیسحاقی** لە ماڵی خۆیان بۆ براکەی نووسیبوو کە ئەمن دەمەوێ بە جورێکی ئەو برادەرە قانع کەم لەوێ بڕوا و جێگایەکی دیکە بچێ، خەتەرە وئیحساسم کرد ترسیان هەیە. خەبەرم دا بە **عەبدوڵای ئیسحاقی** کە لەوێ بڕوا. دوای عەبڵای ئیسحاقی هاتەوە ئەمن گەڕامەوە بەوێدا ، ئەمنیان تەعین کرد بچم بۆ سنە، عەبڵای ئیسحاقی بێتەوە ئەو مەنتەقەیە. ئەوە بوو ئەمن چوومە سنە و پێم وایە جەریانی دەستگیری خۆم لە سنە باس کرد. لازم بە تەوزیح نییە. کە من لە تەشکیلاتی ئەوێدا هاوکاریم دەکرد. ئەو دەمی لە بەخشی ئاموزشیشدا کلاسم هەبوو راجع بە مەسایلی مللی و مەسایلی سیاسی دە گەڵ ئەو برادەرانەی کە دادەنیشتین. قسەم بۆ دەکردن، مودەتی سێ مانگ چوار مانگ زیاتر دەوامم نەهێنا، چوون کە چواری ئابان دەستگیر بووم کەوتمە زیندانی ئەوێ و کە داستانەکەم گێراوە. پاشان زیندانەکەم کێشا ساڵی 37 هاتمە دەرێ. ساڵی 37 کە هاتمە دەرێ، ئیدامەم بە مبارزەی دا بەڵام ئەمن ئیرتباتم لە شاریدا نەگرت ئیرتباتم لە گەڵ **قادر شەریف** بوو، **عەبڵای عیزەت پوریش** جزووی کادرهای مەنتەق بوو. فەعالیەتی دەکرد.

ئەسعەد خودایاری، ساواکی مەهاباد وعەبڵای ئیسحاقی

ساڵی 37 کە هاتمە دەرێ لە زیندانێ لە تەرف **عەبڵای ئیسحاقی** خەبەرم پێدرا بە وەسیلەی **قادر شەریف** کە **ئەسعەدی خودایاری** بۆ خۆمان ناردۆتە سازمانی ئەمنیەت، نفوزییە تۆ دەگەڵی تەماست هەبێ، ئەگەر ئیتلاعاتێکی لازمی پێویست بێ، بۆ گومراە کردنی ئی سازمانی ئەمنیەت، تۆ دەگەڵ ئەسعەد لە ئیرتبات دابە، ئەسعەدیش دێ بۆ خاریج بۆ عیراق من دەگەڵی ئیرتبات دەگرم. ئەوە ئەو دەمەیە کە **مەلا مستەفا** گەڕاوتەوە لە شوورەوی، کودتای قاسمی بووە، **عەبدوڵای ئیسحاقی** لەوێە و مورەتەب لە لای مەلا مستەفایە، ئەمن لە گەڵ ئەسعەد ئیرتباتم بەرقەرار کرد. ئەسعەدی خودایاری دەرەجەداری روکنی دوو بوو، لە زەمانی دێموکرات دا تفەنگی فراند لە **سەقز** هەڵات، هاتە جمهوری مەهاباد لەوێ

وەکوو دەرجەداری ئەرتەش همکاری دەگەڵ جمهوری کرد . ئەسعەد هات بە سیلاحەوە خۆی تەسلیمی جمهوری کوردستان کرد. لە جمهوری کوردستان بوو بە فەرماندەی نیزامی. لە گەڵ ئەرتەشی. پاش تێکچوونی حکومەت ئەسعەد رۆیی بۆ عێراق ، ماوەیەک لە عێراق بوو، گەڕاوە، هاتەوە مەهاباد و لە مەهاباد نازانم چ ساڵێک گەڕواە. دەستگیر کرا پەروەندەی هەبوو بە زەمانەت بەر بوو، پاشان **عەولای ئیسحاقی** تەشویقی کرد لە گەڵ ساواک هەمکاری بکات. ساواک ساڵی 36 لە مەهاباد دامەزرا. ئەسعەد خودایاری ئیحتمالەن ساڵی 1335 گەڕاوەتەوە. کە هاتۆتەوە ماڵی **فاتەی چاو شێتی**،لەوێدا گیراوە. چوونکی هیچی لە سەر نەبوو. مەدارکی لە سەر نەبوو ئەسعەدیان بەردا. دیارە شایعەشیان دابوو حیزب کە ئەسعەد ساواکیە. پێش ئەوەی بچێتە ساواک لە پێشدا شایعەسازیان کرد. بۆ ئەوەی زەمینە بدەن بە ساواک ئەسعەد بگرێ. ئەسعەد موخالفەتی کردبوو، کوتبووی ئەمن ئابڕوم هەیە لە نێو خەڵکدا ، خەڵک جنێوم پێدەدا. خەڵکی مەهاباد دەمناسن، هەموو عالەم دەیناسی، چۆن ئێمە مەشهور بووین، ئەویش ئاوا ناسراو بوو. ئینسانێکی فەعال، شەریف باشەرف. ئینسانێکی زۆر وریا زۆر زیرەنگ. زۆر لێهاتوو زۆر وشیار بوو. ئەسعەدیان وادار کرد تەسلیم بێت، مەئموریەتی حیزبیە. کەسی دیکە ئەو توانایەی نییە. ئێستاش تۆ لە زیندانێ هاتوویە دەرێ. پەروەندەت هەیە. ئەگەر ببیە ساواکی پەروەندەکەشت مالیدە دەبێ. مەحکومیەتێکت بۆ نایات. دەتوانی لە خزمەتی مە دابێ. لە ساواکی ئیتلاعاتی بۆ ئێمە بێنە و ساواکیش ئیتلاعاتی دەوێ لە تۆ. ئێمە ئیتلاعاتت دەدینێ. دوایە کە من لە زیندان هاتمە دەرێ، بە منیشیان مەعەرفی کرد. ئەو برادەرە ئێمە وەزیفەمان داوتێ بچێتە ساواک. ئیرتباتی لە گەڵ بەرقەرار بکەوە. ئیستفادەهای لازمی لێبکە. دیارە ئێمە ئیستفادەیەکی زۆرمان لە ئەسعەد خودایاری کرد. چوون ئەمن تەحتی نەزەر بووم لە مەهابادێ. ماڵی ئەسعەد خودایاریمان کردە پایگای کاری خۆمان. کە ئەو **ئامینەی** کە ژنی **محەمەدی ماملێیە**، ئەودەمێ ژنی **ئەسعەد خودایاری** بوو. کە دوایە داستانەکەی دەڵێم کە رفقای خۆمان بە دەستی خودی **ئەحمەد تەوفیقی** شەهید بوو. پاشان مێردی بە **محەمەدی ماملێ** کرد. دیارە محەلی قەرار و مەلاقات و ئەوانەی لە خاریج لە دێ ڕا دەهاتن بۆ ئیرتبات لە نێو شاری. دەهاتنە ماڵی ئەسعەدی. ئەمنیش دەچووم لە ماڵە ئەسعەدی تەماسم لە گەڵ دەگرتن.

پەیامی نهێنی مەلا مستەفا، بۆمبی عەبڵای ئیسحاقی، قاسملو و ساواک

سیاسەت و ئەسپ و گامێش و ساواکی مەهەباد
بۆ ئەوەی بتوانم کار و کاسبی بکەم شوغلی ئەسپ کرینم ئینتخاب کرد. ئەسپ بکڕم و بفروشم. بتوانم بۆ جەلسات بچمە خارجی شار، چوون تەعهودیان لێ ورگرتبووم لە شار دەرنەکەوم. بەڵام ئەگەر مەغازەم هەبێ و ون بم لە شار، خەتی سەفەرم دەبینەوە. چوونکە تەجروبە سابتی کرد کە بە دووچەرخە لە شار وەدەرکەوتم، چووم گامێشێکی بکڕم لە قاوەخانەی دێبوکری، گوزارشیان لێدابووم. دەگەڵ **بەهارمەست** بازپرسی مەهابادێ بەرخوردمان لێ پەیدا بوو. دەچییە دەرێ فەعالیەت دەکەی؟ لە نێو مەیدانی مەنگوڕان سەر هەنگ بەهارمەست تەوهینی کرد ئەمنیش تەوهینم کرد. خەڵکێکی زۆریش کۆبوونەوە. چووبوو بە دژبانی کووتبوو کە خەڵکی تەحریک کردووە، کە لێم دەن. کار گەیشتەساواک ، **ئەسعەد خودایاری** هات بە منی گوت لێت دەگەڕێن، خۆت بشارەوە. هەتا من مەسەلەکە حەل دەکەم. ماوەیەک خۆم شاردەوە. ئەسعەد چووبوو داستانەکەی گێرابووە، ئەمنیش کە تەسادوفەن گامێشەکەم کڕیبوو، رەفیقی حیزبی بوو. ساحەبی قاوەخانەی دێبوکری. پێمگوتبوو کوتبووی مالی ئێوە پێنازانم. کوتم ماڵی ئەسعەدی پێ دەزانی، کوتی پێ دەزانم ، کوتم گامێشەکە بەرە ماڵی ئەسعەدی. **ڕەشەی** قاچاخچی کە لەوێدا بوو رەفیقی خۆمان بوو. ئەسعەد کوتبووی کابرا درۆ دەکات، بەهارمەست درۆی کردووە، ئەمن چووم تەحقیقم کردووە گامێشەکەش ئێستا لە حەوشی حەساری منە. چووە گامێشەکەی کڕیەوە و گەڕاوەتەوە. لە قاوەخانە معاملەی کردووە ،کوتوویە گامێشم هەیە گامێشی لازم بووە رایبگرێ، بۆ شیر و ماستی خۆی. ئەو کابرایە کوتوویە ورە گامێشەکەی ببینە ئەگەر پەسەندت کرد بیبە. ئەویش بە دووچەرخە گامێشەکەی دیوە و هاتوتەوە. گامێشیش ئێستا لە ماڵی منە. بەنابرئین مەسەلە مونتەفی بوو. ئەسعەد ئەو مەسەلەی حەل کرد. دیارە ئەمن بدونە ئیجازەی شارەبانی چووبوومە دەرێ، لە شارەبانیش بانگیان کردم کوتم چووم لەو قاوەخانە ئەو گامێشەم کڕیوە. دیارە ئەوان تەحقیقاتیان کرد دروست بوو. تەزەکوریان دا و کوتیان حەقت نییە بێ ئیجازەی ئێمەو وەدەرکەی. ئەسپ کڕینم ئینتخاب کرد و چوومە شارەبانی و کوتم شوغلم نییە و سەرمایەشم نییە، دەمەوێ زیندەگی بکەم، ئەمن ژنم هەیە خوشکم هەیە، کەس و کارم هەیە، دەبێ ئیدارەیان بکەم. شوغلی ئەسپ کڕینم ئینتخاب کردووە، چێودارم و مەجبوورم پێنجشەمە بازار، یان جومعە بازار بچم بۆ بازاری قەباخکەندی، لە کن میاندواو. پاش هەفتەیەک جوابیان دامەوە کە هەر وەخت ویستت لە شار دەرکەوی قەبلەن وەرە ئیتلاع بدە. وەختێ گەراشییەوە ئیتلاع بدەوە. بە وەسیلەی ئەو ئەسپ کڕینەی مانۆرم هەبوو کە هەم دەچوومە بازاری قەباغکەندی هەم جار و بارە نەدەچوومە بازاری قەباخکەندی، ئەوانە دەچوون شەریکەکان، ئەمن بەو لادا دەچووم تەماسم دەگرت.

پەیامی نهێنی مەلا مستەفا و بۆمبی عەبڵای ئیسحاقی(ئەحمەد تەوفیق)
ساڵی 37 لە مەهاباد کۆمیتەیەکی مەخفی هەبوو کە مەسئولی **هاشم حسێنزادە** بوو، **یۆسف ڕزوانی** بوو، ئێستا لە عێراقە. ئەوانە بوون. دەگەڵ ئەوانە ئیرتباتم هەبوو. دە گەڵ بەدەنەی ئیرتباتم نەبوو. لە گەڵ ئەو دوو نەفەرە ئیرتباتم هەبوو، جار و بارە لە گەڵ ئەم دوو نەفەرە بۆ کار وباری تەشکیلاتی مەهاباد جەلەسەمان دەگرت. ئیرتباتی ڕەسمیشم لە گەڵ **قادر شەریف** هەبوو، کە کۆمیتەی بلباس بوو. ڕۆژێک ئەسعەد هات کوتی پەیغامیان ناردوە لە خاریجی کە تۆ بچیە دێبوکری. قادر شەریف دێتە ئەوێ لە گەڵی مولاقات بکە. ئەمنیش کوتم دەچمە دەرێ، تۆ موراقبەت بکە، هوشیار بی کە لە شاری وەدەردەکەوم. کوتی بەنەزەری من بە ڕۆژ نابێ بچی، بانگی شەوان بچۆ بە سواری، جەلەسەکەت بکەو شەوێ بگەڕێوە. یا وا برۆ بە تاریکی واریدی شاری بی. موتەوەجی نابن. ئەوە بوو چوومە دێبوکری لە گەڵ **قادر شەریف** قسەم کرد، کوتی من بە پەلە تۆم ویستووە، پەیامێک هاتووە لە عەبڵای ئیسحاقیەوە لە عێراقەوە، مەحرەمانە هاتووە. کە بێم لە گەڵ تۆ باسی بکەم. ئەڵبەتە دەمانزانی **عەبڵای ئیسحاقی** ماجەراجووە، روحییەی ماجەراجویانەی هەیە، ئینسانێکی شەریف و رەشید بوو، ماجەراجوو بوو، ئێمە زۆرجاران پێشگیریمان لێ کردوە حەتتا لە ئەعمالی تیرۆریستی ، دەفعەیەک جەریاناتی بۆکانێ بەوجوود هات، پاش ئەو حەوادیسە ئاغاکان لە مەنتەقەی چۆمی مەجیدخان جەلەساتێکیان بوو، کە لە کۆمیتەی چۆمی مەجیدخان خەبەریان دابوو بە مەهاباد کە جەلەسەیەکی وا ئاغایان دەگرن و کۆدەبنەوە. مەعلوم نەبوو جەلەسەکە بۆ چییە. بەڵام کۆبوونەوەیەکی گەورەیان هەیە. **عەبدوڵای ئیسحاقی** چووبوو بۆمبێکی دروست کردبوو، دابووی بەو دێهقانەی خەبەرەکەی هێنابووە، لە جەلەسەی ئاغاکانی هاوێ. کە من خەبەرم پێزانی ئوتوبوس حەرەکەتی کردبوو بەڵام بە ماشێنی دی چووم پێشم بە ئوتوبووس گرت و کابرام هێنا خوارێ، پیادەم کرد و هێنام بردمە **گۆمی تەنەکەی** بۆمبەکەم لە گۆمی تەنەکەی مونفەجر کرد. یەک ئەوە بوو یەک ئوستوار مەنسوورپورێک هەبوو، ئوستواری روکنی دوو بوو، ئوستوار تەعقیب دەکا و کاری ئەوەیە، ئەو ئوستوار مەنسورپورە کوردە، ئەوە نەبێ یەکی دیکە دادەنێ. تیروری مەنسور پور چ موشکلێکی ئێمە حەل دەکات. تەسمیمی گرتبوو ئەو کارەش بکات. بەرنامەریزی بۆ کردبوو کە پێمان زانی. ئەو جۆرە کارە ماجراجویانەی هەبوو. ئینتقادمان لێدەکرد زۆر بە شیدەت و حەتتا تەزەکورمان پێدا، ئاخرین بار بیر لەو کارانە بکەیەوە لە حیزب دەرت دەکەین. کە برێک خۆی جەم کردەوە. قادر شەریفیش لە جبهەی وی دەگەیشت، کوتی سفارشی بۆ من ناردووە ،خوێندمەوە خەتەکەی دوو سەتری زیاتر نەنووسیوە، پێم بەرنامەی خۆی بێ و مەلا مستەفا ئاگای لێنەبێ. **مەلا مستەفا** شەخسی دووهەمی عێراقە، ولە کاخی **نووری سەعید** دانیشتووە، کوتم چییە

مەسەلە، کوتی **ئەحمەد تەوفیق** لە تەرەف مەلا مستەفاوە پەیغامی ناردووە، بۆ تۆ کە ئەگەر بتوانن تەدارکی نیروییەکی ببینن، ئیمە دەتوانین سیلاح تەئمین بکەین، بۆ حەرەکەت لە مەرزەکانی عێراق دەست پێبکرێ. ئەمنیش کوتم ئەگەر شەخسی مەلا مستەفا ئەوەی کوتبێ، لازمە ئێمە جەلەسەیەکی سەرتاسەری رەهبەری بگرین. بەو شکڵەی نابێ. دیارە ئەو دەم رەهبەری تەغیراتی کردبوو. رەهبەری سابق نەمابوو. ئەوانەی کە قەبڵەن [بوون وەک] **سوڵتانیان، کەریم وەیسی، رەحیم خەرازی**، ئەوانە هەر یەکە بە شێوەیەک دوای ساڵی 32 کەنارەگیریان کرد. هەتا لە بەعزێکیان زەعف بینرا. ئەو دەم کۆمیتەی مەرکەزی عەزیز یۆسفی بوو، (لە تاران بوو) **رەحمەتولا شەریعەتی** بوو، **دوکتور مەولەوی** موشاور بوو، ئەمن بووم **عەبدوڵای ئیسحاقی** بوو، ئەو تێعداده بووین **قادر شەریف** و عوزووی کۆمیتەی بڵباس بوون لە شەرایتی ویژەدا لە جەلەساتی ئێمە بەشداریان دەکرد.

کۆبوونەوەی رابەرایەتی حیزبی دێموکرات و ناکۆکی و کێشەکانی ناوخۆیی

کە وایە دەعوەتێکی بکەین **عەبڵای ئیسحاقی** بێتەوە، **دوکتور مەولەوی** و **شەریعەتی** لە تاران ڕا بێن، نەخێر ببخشن **عەزیز یۆسفی** گیراوە، ساڵی 37 گیراوە، ساڵی 36، گیراوە لە زیندانی تارانییە لە قزڵ قەلعەی. کە ئێمە ئەو جەلەسە لێرە تەشکیل بدین، تەسمیم گیری بکەین لە سەر ئەو، پێشنیارەی کە کراوە. ئەمن دەعوەتم کرد بە جەلەسە. **دوکتور مەولەوی** و **شەریعەتی** بێنە مەهاباد، **عەولا ئیسحاقی** بێ، **هاشم** کە لە شاخیە، ئێمە زۆر مەحرەمانە لەو سەتەحە چکۆلەدا ئەو جەلەسە بگرین. چوون مەسەلە موهیمە. سەتحی گوستەردە نەبێ. پەیامەکەی کە من ناردم بۆ تارانێ عیلەتەکەم بەیان نەکرد، ئەوەم باس کردبوو کە ئەو برادەرانەی کە لە تارانێ دانیشتوون دوورن لە جەریانی موبارزاتی، ئەمن کە لە زیندان هاتوومە دەرێ، ماوەیەکە لێرە کار دەکەم موتەجوهی عەدەمی حزووری وان بووم لێرە، وا باشە کە ئەوان جار و بار بێنەوە لە جەلەسات شیرکەت بکەن. ئێمکان و بەهانەش هەیە. و ئەمە دەبێ کۆببینەوە، بەعزە مەسایلێکمان هەیە قسە بکەین. مەعلوم نییە بە چ عیلەت **دوکتور مەولەوی** ، **خولەی ئیسحاقی** برای عەبدوڵای ئیسحاقی لە تاران تەشویق کردبوو کە بچووە مەهابادێ، خەبەر بدە بە عەبدوڵای کە دە داوی ئەو جەلەسەی **غەنی** نەکەوێ و نەیەتەوە، بێتەوە غەنی تەسمیمی هەیە ئەو بەرکەنار بکات. بەرنامەی غەنی ئەوەیە کە بەرکەناری بکات. بۆ خۆی وەک جاران تەسەلوتی بە سەر حیزبدا هەبێ. دیارە دوکتور مەولەوی نەزەری موساعدی لە گەڵ من و عەزیز نەبوو، چوونکو ئەمە جناحی کامیلەن چەپی ڕەهبەری حیزب بووین. **دوکتور مەولەوی** روحێکی ناسیۆنالیستی پەیدا کردبوو. قەبلەن لە گەڵ حیزبی توودەی وەختێک لە دانشگایە بوو، جزوی سازمان جەوانەنی حیزبی توودە بوو، بەڵام پاش ساڵی 32 میقدارێکی بە زیددی ئەوەی تەبدیل بوو. ئەسلەن بە زیددی کۆمۆنیست تەبدیل بوو. نەک زیددە حیزبی توودە، زیددی کۆمۆنیست. ئەو ئەفکارەی هەبوو. ئیخلالی دەو جەلەسەیدا کرد، ئەو جەلەسە نەیتوانی مووەفەق بێ، کە ئێمە زەربەمان خوارد.

هێرش بۆ سەر ئەندامانی حیزبی دێموکرات و دانیشتنی قاسملو لە گەڵ ساواک و حیزبی توودە

عیللەتی زەربەت خواردنی ئێمە چ بوو، **ڕەحمان قاسملو** لە ساڵی 1336دا ئەو دەمی کە ئێمە ناردمان بۆ خارج و ئینتقادەکەمان دایە بڕوا ئیرتبات بەرقەرار بکات، پاش ساڵی 36 هاتبووە، ئەمن لە زیندان بووم، لە زیندانی سێ ساڵەکەی بووم. **عەزیز یۆسفی** لە دەرێ بوو، **عەزیزی یۆسفی** دیبوو، 1500 تمەنیشی پوڵ دابوویە و پێکوتبوو ، ئەو پوڵەم لە لای روفەقای ئەوەڵێ هێناوە[شوورەوی]، کە قەرار بووە. درۆی کردبوو. ئینتقادەکانیشم داوە بە وانیش[شوورەوی] و بە وانیش[حیزبی توودە]. درۆی کردوە هەر داویە بەوان. ئەو پوڵەشی هەر لەوان ئەستاندبوو، لە حیزبی توودە. دیارە درۆی کردبوو. بەڵام **ڕەحمان قاسملو** مەئموریەتی درابوویە لە تەرەف ئەوانەوە، کە مەهێڵە حیزبی دێموکرات پەیوەندی خۆی لە گەڵ حیزبی دێموکرات[توودە] قەتع بکات. دیارە قاسملو کە قەراری دابوو لە گەڵ ئێمە بێ، لە گەڵ ئەو لای رابیتەی قەتع بکات، ئەو ئیرتباتەی حیفز کردبوو. ناردبوویانەوە تارانێ، دەگەڵ شەبەکەیەکی کە گۆیا هی حیزبی تودەیە لە تارانێ و فەعالیەت دەکات،[پێوەندی بگری] کە هەم **شەهریاری** بوو، هەم ئەو جناحەی **ئەرسەلانی پوریا**، ئەوەیان وەسڵ کردبوو بە ئەرسەلانی پوریا.

ئەرسەلان پوریا عوزی کۆمیتەی ئیالەتی **حیزبی توودە** بوو، کە دەستگیر کراوە، قەولی هەمکاری داوە، هاتۆتە دەرێ، تەحتی نەزەری **سەرهەنگ زیبایی**، کە یەکێک لە کادەرکانی فەرمانداری نیزامی بوو. دوایە سازمانی ئەمنیەت گرتی و یەکێک لە کادرەکانی فەعالی سازمانی ئەمنیەت بوو، بازجووی سازمانی ئەمنیەتیش بوو. **ئەرسەلان پوریا** دەگەڵ ئەو **سەرهەنگ زیبایی**یە هەمکاری دەکرد. بە دەستوری ئەو سەرهەنگ زیباییەش، ئیرتباتی لە گەڵ رەهبەری حیزب لە خارج بوو، رەهبەری حیزبیش بێ خەبەرە کە ئەوە موتەحدە بە ساواکییەوە، دەینرن ئیرتباتی لە گەڵ بەرقەرار بکەن . گۆیا ئیرتباتی ئێمە و حیزبی دێموکرات، بەوی مونتەقل کەن، یانی ئیرتباتی بەدەنەی حیزبی دێموکرات ، لە گەڵ بەدەنەی حیزبی توودە قەتع نەبێ.

قاسملو هاتبووە چووبوو، تەماسی لە گەڵ **ئەرسەلان پوریا** گرتبوو، ئەرسەلان پوریا دەعوەتی کردبوو بە جەلەسەی ، قاسملو کوتبووی ئەمن مونتەزری عەزیز یۆسفیم لە مەهاباد ڕا بێت، پێکەوە بێینە جەلەسەی. لێرە نێوی **عەزیز یۆسفی**ش بۆ ئەرسەلان پوریا مەترەح بوو، بۆ سازمانی ئەمنیەت مەترەح بوو، کە عەزیز یۆسفی هەنوز خەریکی فەعالییەتە. قاسملو کە دەیەوێ ئەوی بێنێ، دیار بوو بۆ سازمانی ئەمنەیت هەنوز رۆشن نییە عەزیز یۆسفی فەعالییەتێ دەکات یان نا.

بەڵام هاتبووە دەرێ لە زیندانێ، بەڵام قاسملو کە ئەو دەعوەت دەکات بێت، لە جەلەسەیدا شیرکەت بکات، دەبێ مەسائیلێک هەبێت!

عەزیز یۆسفی پەیغامی بۆ دەنێرێ، ناتوانێ بێت بۆ تارانێ. قاسملو لە باتی عەزیز یۆسفی، **سمایل قاسملو** (کە ساڵی دووی دانشکەدەی فەننی، کوڕی ئامۆزی بابیەتی، نازانم کوڕی کێ، برای **حەبیبولا خانی قاسملو** بوو، خزمیان بوو، لە خانەوادەی قاسملو بوو. بۆخۆشی لە ماڵی وی بوو، دانشجوو بوو)، بەوی کوتبوو ئەتۆ وەرە دەتبەم بڵێ ئەمن عەزیزی یۆسفیم دەنگ مەکە، فەقەت بە نێوی عەزیزی یۆسفی لەوێ دانیشە با من وەدرۆیە نەکەومەوە.

چ زەرورەتێکی بوو عەزیزی یۆسفی نەهاتووە، کاری بووە، ئەگەر ڕاست دەکەی! بە هەر سورەت ئەو کوڕە قانع دەکات و ئەویش جەوانێکی دانشجوو بوو، کە هەر عوزوی حیزب بوو، بەڵام عوزوێکی سادە بوو، مەسئولیەتی نەبوو. دێ لە جەلەسەکە دادەنیشێ، سەرهەنگ زیبایی لە جەلەسەکە دانیشتووە، ئەرسەلان پوریا لەوێ دانیشتووە و قاسملوش لەوێ دانیشتووە.

سەرهەنگ زیبایی بە نێوی **سالاری** ، بازرسی حیزب معەرفی دەکات. دیارە سالاری سوئالاتێکی لە قاسملو دەکات و:

> " این رفیق عزیز یوسفی ما در کردستان، فقط این رفیق را در کردستان داریم کە یک نام و نشانی داشتە باشد، اسم و رسمی داشتە باشد، در مناطق دیگر شخصیت این چنینی ندرایم کە روش حساب بکنیم، کە در تودەها نفوذ داشتە باشد، و شخصیت و احترامی داشتە باشد، اینها برای ما خیلی اهیمت دارد، این نام و نشان و شخصیت و عنوان. و بە اصطلاح سوابق ، سابقە."

ئەویش کوتبووی، ئێمە ئەشخاس ناناسین دەبێ بچین شناسایی بکەین. بچین فەعالیەت بکەین پاشان ئەفراد شناسایی بکەین. دیارە قاسملو ئیتلاعاتێکی نەبوو، قاسملو لە حیزبی دێموکراتی کوردستاندا فەعالیەتی گوستەردەی نەبوو، قاسملوو ڕابتێک بوو، بەینی حیزبی دێموکرات و حیزبی توودە، لە سەتحێکی زۆر مەحدود لە گەڵ ئێمە، لە مەهابادێ کاری دەکرد. دەورێکی کەمیشی هەبوو، بەنابەرئین شناختی لە کوردستان نەبوو.

بەڵێ جەلەسە تەواو دەبێ و کە دێنە خوارێ دەیگرن. دەیگرن دەیبنە تیپی زرەهی لە تیپی زرەهی سمایلیش دەگرن. زیبایی سبحەێنێ دەچێ، بۆ تەماس لە گەڵی دەڵێ من ناناسی، دەڵێ ئێوە ئاغای سالاری نین؟ "نەخیر من سەرهەنگ زیباییم، فڵان فڵان شدە ئەمن سوئالم لێکردی لەوێ نەچوویە ژێر باری، ئیحساست کرد کە مەسەلەیەک هەیە." دەڵێ نا من هیچ ئیحساسم نەکردووە و بەڵام ئیتلاعاتم نەبوو، لە خۆڕایی ئیتلاعاتی چی بدەم، ئەمن لە ئوروپا هاتوومەتەوە، قەبلەنیش لە کوردستان زەمانێکی مەحدودی لێ بووم، ئاشنام نییە. ئەو شەخسەش عەزیزی یوسفی نییە، عەزیزی یوسفی نەهاتووە سمایلی قاسملوە، دانشجووە و بەو نێوە ئەمن هێناومە.

سەرهەنگ زیبایی مەتەوجە دەبێ کە راستە قاسملو ئیتلاعاتێکی نییە. "بەڵام چ دەڵێ لە بارەی جەرەیاناتی خۆی کە بڵاخرە پەروەندەیەکی هەیە و سوئالاتێکی لێ دەکەن، چی کوتوە چی نەکوتووە، ئێمە ئیتلاعمان لە مەتنی پەروەندەکەی نییە." بەڵام بۆخۆی کە لە زیندانێ ئازاد دەبێ گوزارش بە حیزبی توودەی دەداتەوە، حەوت هەشت سەفحان، لە هەشت نۆ دە سەفحاندا گوزارشت دەدا، ماجەرای خۆی تەوزیح دەدا، دیارە لەوێ قەولی هەمکاری دەدا، دەڵێن تۆ ئەگەر دەتەوێ بەربی، دەبێ قەولی هەمکاری بدەی، دەنا دە ساڵ دەبێ لە زیندان دابی. قاسملوش قەولی هەمکاری کەتبی دەنووسێ دەیانداتێ، بەڵام دێتە دەرێ . دیارە سمایلیش بەردەدەن. عەینی ماجەرا گوزارش دەکا بۆ مەرکەزی حیزب. "کە ئێمە گوزارشەکەمان دوایە وەچنگ کەوت. لە جەریانی ئینقلابێدا." قاسملو کە دێتە دەرێ بە سمایلی دەڵێ سمایل گیان ئەمن قەولی هەمکاریم داوە، یا دەبێ هاوکاری بکەم یا دەبێ هەڵێم لە دەستی وان. ئەمنیش ناتوانم هەمکاری بکەم هەڵدێم. سمایل دەڵێ ئەمنت بۆ بەرباد دا، ئەمنت لەو جەریانە وەردا. ئەتۆ هەڵدێی تۆڵەی تۆ لە من دەستێنەوە، دەڵێ ئەگەر وایە ئەمن ژن و منداڵەکەم لێرەیە، ئەتۆ ژن و منداڵەکەم بێنە بۆ سولەیمانیە، ئەوەش ئادرێس، لە تەریق سنە و بانەی ڕا وەرە ، ئەوەش ئادرێس و عەلامەتی تەماس و ئەوانە کە لە **عەوڵای ئیسحاقی** لە عێراق وەریگرتبوو. منداڵەکانم بێنە ماڵی **نژادی،** لە سولەیمانیە، لەوێ من کارێکی وا دەکەم تۆ بچی لە چێکوسلەواکی ئیدامەی تەحسیل بدەی. سمایل قەبوڵی دەکا و قاسملو دەڕوا بۆ ورمێ و لە ورمێ ڕا دەڕوا بۆ عێراقێ، دەچێتەوە سولویمانیە، و سمایلیش لەو لارا ژن و منداڵەکەی هەڵدەگرێ بە بانەیدا دەڕوا دەچێتە سولەیمانی ، تەغیری لیباسیان دەدا و دڕوا. لەوێ قاسملو ژن و منداڵەکەی وەردەگرێ و دەڕواتەوە چەکوسڵەواکی. عەبڵای ئیسحاقی بە سمایل دەڵێ ئەتۆ کە هاتوویە ئێرە هەتا کاری پاساپۆرت و ئەوانەت بۆ دروست دەبێ، بچۆ لە ئەترافی بانە کار بکە، بە عینوانی مەسئول کار بکە، لەوێ هەتا بۆت دروست دەبێ. ئەوی دەنێرێتەوە مەنتەقەی بانە. لەوێ دەستگایەکی ڕۆنیۆش پۆلیکۆپی دەیداتێ لە گەڵ خۆی بیباتەوە، کە لەوێی دانێ. ئەگەر لازم بوو ئیعلامییەیەکی بنووسین ئەوەمان هەبێ، ئەوە تەهیە دەکات لە عێراقێ. دەیدا بە سمایلی دەیبا لە ئەترافی بانەی لە شوێنێکی دایدەنێ و ماوەیەک لەوێ موبارزە دەکات .

عەزیزی یۆسفی کە دەگیرێ عەزیزی یۆسفی کە لۆ چووە لێرە، لە ساباڵغێ زیددی ئیتلاعات فشاری بۆ دێنێ، ئێستا سازمانی ئەمنیەت لە ساباڵاغ تەشکیل نەبووە. ساڵ دەبێ ساڵی چەند بێ. بلاخرە فشاری بۆ دێنن کە لە ساباڵخ نەمێنێ، عەزیز یۆسفی دێتە تارانێ، لە تاران دەچێتە دانشکەدەی کەشاوەرزی کەرج ، لەوێ دەبێتە کارمەند لە بایگانی کارێ دەکات، بەوەسیلەی ئەشخاس و پارتی و ئەوانە، بەوەسیلەی **کاتبی** و ئەوانە کە فرقەچی بوون و لە زیندانێ دەیناسین. بە وەسیلەی ئەوان کار پەیدا دەکات. لەوێ دەبێ، بێ خەبەر لەوەی کە بە نەزەری ساواکی تارانێ فشاری بۆ هاتووە لە ساباڵخێ نەمێنێ، لە تارانێ تەحتی نەزەر دەبێ. وەختێکی **مەلا مستەفا** دەگەڕێتەوە بۆ عێراقێ، **عەزیز یۆسفی** لە گەڵ

عەوڵای ئیسحاقی ئیختلافاتێکی لێ پەیدا دەبێ، لە سەر مەسایلی بەرنامەیی، **عەوڵای ئیسحاقی** بەرنامەیەکی تەدوین دەکات، کە لەو بەرنامیەدا لە رژیمی شای دەوێ، حەق و حقوقێکی بدات بە کوردان. بەڵام **عەزیز یۆسفی** بەرنامەیەکی تەدوین دەکات، بە کۆمەکی **سەدیق ئەنجیری** کە بەرنامەی ئێمە دەبێ، حکومەتێکی جمهوری دێموکراتێک لە ئێران بێ، نە رژیمی سەڵتەنەتی. لە سەر ئەو بەرنامەیە ئیختلافیان لێ پەیدا دەبێ.

گرتنی عەزیز یۆسفی و سمایل قاسملو

مەلا مستەفا کە دەگەڕێتەوە عێراقێ، **عەزیزی یۆسفی** فرسەتی بۆ هەڵدەکەوێ. فکر دەکاتەوە خۆ ئەمن چ بکەم لێرە ئەوە عێراق ئازاد بووە و ئێمکان هەیە ئەمنیش بەرنامەم هەیە و تەدوینم کردوە، **عەبڵای ئیسحاقیش** ئەوە لە عێراقێە، دەچم بۆ عێراقێ، لەوێ ئەو بەرنامەیە بە تەسویبی کوڕەکان دەگەێنم و لە دێهات و ئەوانەش کوڕەکان فەرارین و جەلەسەیەکی بۆ تەشیکل دەدەم و موبارزەی دەروون حیزبی بۆ سەپاندنی ئەو بەرنامەی خۆم[دەکەم]. دیارە عەبڵای ئیسحاقیش تەبلیغات بۆ بەرنامەی خۆی دەکات، عەزیز لە تەدارەکی هاتنە دەرێ[دا] دەبێ، کە لە **باڵانشی** دەیگرن. لە باڵانشی دەگەڕێتەوە **ورمێ**، هەتا لە ورمێ دەیگرن، لە ورمێ تەغییری لیباس دەدا، عەزیز یۆسفی لە باڵانش تەغییری لیباس دەدا. مەعلوم بووە عەزیز یۆسفی لە تارانێ حەرەکەتێ دەکات، لە دانشکەدەی کەرەجێ کار دەکات تەحتی نەزەر ساواکی دەبێ بووبێ! وەختێکی لەوێ هاتۆتە دەرێ، تەحتی تەحقیب بووە، کە دێتەوە ورمێ تەحتی نەزەرە، کە لیباس لە بەر دەکات موتەوەجهی دەبن. تەماشا دەکەن ئەگەر لە مەنتەقەی باڵانش ڕەد بێ، بچێتە مەنتەقەی کوردستانی، بچیتە کوکە و ئەو مەنتەقەیەی، لە دەستیان دەردەچێ، دەستور دەدەن پاسگای مەنتەقەی باڵانش موشەخەساتی دەدەنێ، ماشێنی ئوتوبوس کە دەگاتە ئەوێ، ئایا عەزیزی یۆسفی دەیەوێ لەوێرا هەڵێ، یان بچیتەوە، لە سابلاغی دابەزێ هەڵێ ، بە هەر سوڕەت لیباسی کوردی لە بەر دەکات، لە باڵانشی دەیهێننە خوارێ، دەیهێنە خوارێ ئەو بەرنامەیەی کە پێی دەبێ دەیجوێ، بیخوا بەڵام، ناتوانێ زەلام دەبێ، ژاندارمان بە مستان لە دەم و ددانی دەدەن، لە زاری دەیهێنە دەرێ و دەیگرن. دەیهێنەوە ژاندارمەری ورمێ. لە ژاندارمەری **ئوستوار محەمەدزادە** یەکی لێ دەبێ، کە دەگەڵ فرقەی دێموکراتی ئازەربایجان هاوکاری دەکات، وابەستە بە کۆمیتەی فرقە لە ورمێ دەبێ، کە ئەو دەم **کازم پرکار** مەسئولی ئەشخاسی دیکە عوزوی کۆمیتەی ورمێ دەبن. ئیتلاع دەدا بەو کۆمیتەیە کە **عەزیز یۆسفی** ، شەخسێک بە ناوی عەزیز یۆسفی کورد مەهابادی، مەدارکی بەرنامەی لێ گیراوە، و لێرەیە. خەریکن بیبەن بۆ تاران. بەڵام ئەو کۆمیتەی فرقەی ورمێ ئیتلاع ناداتەوە بە حیزبی دێموکرات، یا پەیوەندی نەبووە ، کە من لە زیندانێ تەحقیقم کرد. کە بۆچی ئەنگۆ خەبەرو نەداوەتەوە، کوتیان ئێمە ئێرتباتمان لە گەڵ حیزبی دێموکرات نەبووە. کوتم بابە ئەقەلەن کەسێکی مەهابادیتان نەدەناسی بڵێن بابە حیزبی دێموکراتێک هەیە، خەبەری پێبدەن کە ئەو شەخسە گیراوە یان بە فامیلی عەزیزی یۆسفی خەبەر بدەن. بێ ئەهمیەتیان کردبوو، ئیهتمامیان پێ نەدابوو، کوتاهیان کردبوو.

عەزیز یۆسفی دەگرن دەیبەنە تارانێ، لە عەزیز یۆسفی دەپرسن ئەو بەرنامە چییە؟ دەڵێ ئەوە عەبڵای ئیسحاقی داومێ ، عەبڵای ئسحاقی لە تارانێ بووە، بۆ خۆی دەچوو بۆ کوویتێ، ئەوەی دا بەمن کە بینێرم بۆ حسێن نێوێکی لە شەهرچای، لە سەر پردی شەهرچای ئێوارەیەکی رۆژی فلان . ئەو حسێن ناوە، لەوێ دەبێ موشەخەساتیشی ئەوەیە، لە ئەترافی بانەش مەسئولە، ئەو بەرنامەی بدەم بەوی، تەحویلی ئەوی بدەم، بە من مەربوت نییە. تەوجیی ئەو بەرنەمە لە پەروەندەی عەزیزی یۆسفیدا ئاوا هاتبوو. خوب ئەترافی بانە حوسێن نێوێکی لێیە، ئەو حسێن نێوە لە ئەترافی بانە کار دەکات، ساواک لە ئەترافی بانەیی عەواملی دروست دەکات، هەیبووە قەبلەن یان تازە دروستی دەکات. بۆ دەستگیری وی.

ڕەحمان خانی ئەحمەدی کە **مەجید خانی ئەحمەدی** ، **عەزیز خانی ئەحمەدی** ، **ئەحمەدی ئەحمەدی** برای **ڕەحمان خانی ئەحمەدیش** کە ئەو دووانەش کوڕی مامینی، مەجید خان و عەزیز خان کوڕی مامینی. برای ڕەحمان خانی ئەحمەدی ئەو سییانەش عوزووی حیزبن، بەڵام ڕەحمان خان عوزووی حیزب نییە، لە گەڵ ساواکی هەمکاری دەکەن. بەوەسیلەی وی تەرتیبی دەستگیری **سمایلی قاسملو** دەدەن. دەڵێن شەخسێک بە نێوی حوسێن هاتووچۆی مەنتەقەی ئەنگۆ دەکات لەو دێهاتانە دەگەڕێ، مەسئولیەتی هەیە. عەزیزی یۆسفی فکر دەکاتەوە، تەجروبەی هەبووە، کە لە دێهاتی فەراری بووین پیاو ناگیرێ و ژاندارم ناتوانێ ئێمە بگرێ، فکری ئەوەی نەکردبووە ساواکیش موتەوجوهی ئەوەی هەیە کە ئەو ناتوانێ بە قووەی نیزامی ساواکی بگرییێ، بەڵکە عەوامل لە خودی خۆت دروست دەکات، لە داخڵدا، کە سەری موقەع بێنە سەرت. فکری ئەوەی نەکردبووە کە ساواک، ئێستا ساواک هەیە، ئەو دەورەی کە ئێمە فەراری بووین لە دێهات خەڵک پەنای دەداین، خەڵک ئیتلاعاتی دەداینێ، و نیرو کە دەهات سەرباز کە دەهات بۆ گرتنی مە، لە دێهاتی خەبەریان بە ئێمە دەدا. ئێستا وا نەماوە، ئێستا ساواک هەیە، ئێستا ساواک لە دێهاتی عەوامل دروست دەکات، کە عەزیز یۆسفی موتەجهی ئەو نوکاتە نابێ. فکر دەکاتەوە کە ئەگەر بڵێم ئەو کابرایە لە کوێە، خوب لییان دەوێ ئەو کابرایە لە ورمێ لە سەر چای دێ رادەوەستێ لە تۆی وەردەگرێ، خەڵکی کوێیە چ کارەیە، موشەخەساتێکی کوتووە . موشەخەساتەکەش هەر ئەوە بووە، جا ئەوانە لە ئەترافی بانەی داوی بۆ دادەنێن بە وەسیلەی رەحمان خانی ئەحمەدی.

ماوەیەک پێدەچێ بلاخرە گوزارشت دەدا ئەحمەد خانی ئەحمەدی بە سازمانی ئەمنیەتی بانەی، کە ئەو شەخسەی کە ئێوە دەڵێن لە فڵان دێیە و لە فڵان ماڵە، ماڵە فڵان کەس. ئەحمەد خان نامەی دەنووسێ بۆ ساواک و خەبەریان پێدەدا. بە کوێخاکەیدا ئەو نامەیە دەنێرێ ، کوێخاکە لە گەڵ عیدەیەک سەرباز و ژاندارم حەرەکەت دەکا بۆ تەرفی ئەو دێیە کە سمایلی قاسملووی لێ دەبێ، نێوی دێیەکەم لە بیر چۆتەوە. بەڵام ناگەنە دێیەکە لە نیوەی ڕێگایە، سمایلیش لە دێیەکە وەدەر

کەوتووە، لیباسی تەلەبەی کوردی لە بەردایە، جانتایەکشی پییە، دەسرەیەک بوخچەیەک کە لیباسی تێدایە و یەک دوو جزووەی عەمەی تێدایە و کتێبی مەزهەبی تێدایە، تێعدادێکیش دێموکراسی نوین و چگونە کۆمونیستی خوب باید بود. وە کتێبی دیکە و مقدارێکیش تەمری حیزبی، ئەوانەی پێیە. لەوێ کە ڕەت دەبن سمایل کە تووشی ئەو گروهەی دەبێ سڵاویان لێدەکات و ڕەد دەبێ، کابرای کوێخا بە ئەفسەرەکەی دەڵێ ئەو کەسەی کە ئەمە گوزارشمان داوە لەو دێیە ئەو شەخسە بوو. دەگەڕێنەوە سمایلی ڕادەگرن، دەڵێن بۆ کۆی دەچی دەڵێ تەلەبەم دەچمە نەمەشیرێ دەرس بخوێنم. دەڵێن ئەوە چیە پێتە دەڵێ لیباس و قورعان و شتە. دەیکاتەوە و تەماشای دەکەن بەڵێ لیباسە و بەڵام کتێبەکانی دیکەی لە لابەلای لیباسەکانی نابوو، ژاندارمێک دادێتەوە دەست لە لیباسەکان دەدا تەماشا دەکا ڕەقە، دەریاندێنن تەماشا دەکەن کتێبی دیکەشی تێدایە، و تەمریشی تێدایە. دەیدا بە ئەفسەرەکە و سمایل دەگرن. سمایلی دەگرن و نێوت چییە . دەڵێ نێوم حسێنە کوڕەکانیماڵی ئەحمەد خان و مەجید خان و عەزیزخان و کۆمیەتی نەمەشیرێ، **محەمەدی کەریمی** و ئەوانە کە محەمەدی کەریمی برای ئەو کەریمیەی کە ئێستا لە گەڵ جەلیل و ئەوانە، **هاشمی کەریمی** ئەوانە کە مەسئولی بانە دەبن، خەبەر دەزانەوە، بلاخرە لە مەنتەقەی دێهات کۆمیتەی ئەو مەنتەقەی خەبەر دەزانێ، سێ ڕێگایان دەگرن، کە بەشکم قاسملو بستێنەوە، سمایل بستێنەوە و موسەلەحیش دەبن، بە ئەسلەحە دەچن. بەڵام ژاندارمەکان. هوشیارتر لەوانە کە ئەوان فکریان کردبووە، ئەو ژاندارمانە سمایلی بە بێراهەدا دەبن. دەیبەنە بانەی، لە بانەی ڕا دەیهێنە مەهابادێ، لە مەهابادێ دەیبەنە روکنی دوو دایدەنین. نێوی خۆی ناڵێ هەر دەڵێ، نێوم حسێنە، خوب بۆ شناسایی ئەو شەخسەی **خەلیلی موەفەقی** کتابفرۆش بانگ دەکەن، کە بێ شناسایی ئەوەی بکات. سمایل بۆخۆی بۆمنی گێڕاوە وەختێکی ئەمنیان دانابوو بەرانبەر پەنجەرەی دالانێ، خەلیلی موەفەقێ بەوێدا هات رەد بوو، تەماشایەکی منی کردوو ڕەد بوو.

زانیم کە ناسراوم، چوون خەلیل موەفەقی خزمایەتیشیان لە گەڵ ماڵی قاسملو هەیە، بە هەر سوڕەت دەیناسنەوە. پاشان سمایل دەڵێ بەڵێ ئەمن نێوم سمایلی قاسملوە، بەڵام لێرە بازجویی بە ئێوە پەس نادەم، هەتا نەمبەنە لای بەختیاری. **تیمور بەختیار**. رەییسی سازمانی ئەمنیەت، بە هەر سوڕەت سمایل هەڵدەگرن دەیبەنە تاران، کن بەختیار. مەدارک و شت لە پێشی دادەنین، بەختیار پێدەڵێ ڕەحمان و تۆ کڵاو و لە سەر ئێمە نا، ڕەحمان فەراری کرد ئەتۆ لە گەڵی فەرارت کرد و دەستت کرد بە فەعالیەت بەر زیددی ڕژیم، ئەوەش ئەسناد و مەدارک. پێت خۆشە شکەنجەت بکەین یان دەیلێی. چوون هەر دەبێ بیلێی بلاخرە. بە نەزری من شکەنجەکە لە گیرفانیدا دەمێنێتەوە، ئەگەر حەقایق بڵێ. وەگەرنە بە شکەنجە لێت دەردێنین. سمایلیش لە "ئەمپاددا" قەرار دەگرێ، چ بکات.

بلاخرە سمایل ئەوندەی بێ عاقڵی کردبوو بە عیللەتی بێ تەجروبەگی کە بەرخوردی تەشکیلاتی نەکردبوو لە گەڵ مەسەلەی، ئەگەر سمایل بەرخوردی تەشکیلاتی کردبایە، لە گەڵ مەسەلەی فەقەت مەنتەقەی بانەی کوتبایە، و کوتبای مەسئولی مەنتەقەی بانەم و حیزبێکی مەخفیە، ئەمن فەقەت **عەبڵای ئیسحاقی** دەناسم و لە گەڵ وی ڕابیتەم هەیە و مەسئولی ئەترافی بانەم، ئەفرادی بانەش کۆمیتەکەی ئەوەیە، ئەفرادەکەشی ئەوەتا. ئەوەندەی کوتبا مومکین بوو، زەربە بە بانەی مەحدود بێ، بە ئیحتمالی 99 دەرسەد. بەڵام ئەو کە دوایە لە زیندانێ بەحسی کرد، کوتی ئەمن بێ تەجروبەیم کرد، دەبوویاە لە مەحدودەی بانەیدا، مەسئولیەتەکەی خۆم بڵێم، ئێستا موتەجە بووم، ئەو دەمی لە حەقیقەت کە گیرام حاڵەتێکی ڕەوانی و عەسەبێکی توندم پەیدا کردبوو، کە قاسملو چۆن ئەمنی هێنا لەو داوەی هاویشتم. دانیشگا و مانیشگام چوو، بەڕێشیان نەکردم بۆ چێکوسلەواکی. هێنایان دەو جەریانەیان وەردام و ئەوەش سەرنوشتم. ئەو نارەحەتی ڕەوانیە کە بۆمن بەوجود هات، هیچ فکرم نەکردەوە کە ڕەحم بە چ بکەم.، چ بکەم ئەوی زانیم و ئەوی ناسیومە کوتوومە. وەلی ئەوەی کە لە ئیرتباتی دا بووە کوتوومە. نەمکوتووە. ئەشخاسم ناسیوە مەسەلەن شەخسی تۆم ناسیوە کە ئەتۆ لە کۆمیتەی ڕەهبەری دای بەڵام وەختێک سوئالیان لە من کردووە کە غەنی چکارەیە، کوتومە ئەو وەختی کە من واریدی حیزب بووم، غەنی لە زیندانێدا بووە. ئەو سێ ساڵەی مەنزورە. بەنابەرئین ئەتۆم ناسیوە بەڵام نەمکوتوە، ئەشخاسی دیکەشم کە ناسیومە نەمکوتووە. ئەو کەسەی کە بۆ خۆم موستوقیمەن ئیرتباتم لە گەڵی هەبووە ناسیومە. ئەوەڵەن جزووی هەیئەتی بازرەسی بووم، هەموو مەناتقی بازرەسی بارها چووم، ئەشخاسم ناسیون، ئەوانەی کە ناسیومن کوتوومن. عەیزیزی یوسیفیشم بە عینوانی عوزووی کۆمیتەی مەرکزی کوتووە. دەفتەری سیاسی، هی دەزگای ڕەهبەری. دیارە عەزیز یۆسفی خۆی بە عینوانی دەزگای ڕەهبەری موعەرفی نەکردووە، کە گیراوە، کوتوویە فەعالیەتم کردووە و سابیقەم هەیە. بووم و ئێستا نیم. فەقەت کەسێک بووم **عەوڵای ئیسحاقی** ئیعتمادی پێکردووم و ئەوەی داومێ. بیبەم بۆ ڕەزاییە. ئەڵبەتە ئێمە ئەو پەروەندانەمان نەخوێندۆتەوە بزانین جەریان چییە. لە دادگایەش ئەو پەروەندانە بە ئێمە نیشان نەدراوە، موتالعەی پەرەندەی بکەین. بە هەر سوڕەت سمایل قاسملو ئەوانە دەڵێ، وەختێکی ئەو ئیقرارە دەکات عەزیز یۆسفی لە عومومی قزڵ قەلعەی دەبێت، دەیبەنەوە ئینفرادی، لە سەر ڕا بازجوویی دەست پێدەکەنەوە.

دەرەجەدارەکانی سنە و ئوستوار رەجەبی، گێرانەوەی مێژوو و ڕاستییەکان ؟!

هێرشی ساواک بۆ سەر ئەندامانی حیزبی دێموکرات

مودەتی 6 مانگ دەبێ، کە قاسملو[سمایل] گیراوە، بەڵام ئێستا ئیقدامیان بۆ دەستگیری جەماعەت نەکردووە، قەبل ئەزە ئەوەی ئێمە بگرن حەملە بە ئێمە بکەن، سێ مانگ قەبل ئەز وی حەملە بە فیرقەی ئازربایجان کرابوو، دەستگیر بوون. سێ مانگ قەبل ئەز وی دەبێتە مانگی چەندوم، ئێمە ئابانی 38 ، 10ی ئابانی 38 گیراین بەینی شەهریوەرێ[گەلاوێژ] حەملە بە فیرقەی دێموکراتی ئازەربایجان کرا بوو، ئەوانیان گرتبوون.

ئێمە وەختێکی قەبل ئەز 10 ئابان دە پازدە رۆژ 20 رۆژ، یا مانگێک بیست رۆژ، قەبل ئەز دەی ئابان کە بە مە حەملە بکەن **رەحمەتی شەریعەتی** و **دوکتور مەولەوی**، لە تارانێ دەگیرێن، دەو فاسلەیدا کە قاسملو(سمایل) گیراوە، **هاشمی جەلالی** نێویێکیش کە کادری مەنتەقەی ئەترافی چۆمی مەجید خانێ بوو، دەگیرێ. **جەلیل گادانی** کە ئەویش کادری مەنتەقەی شارۆێران و ئەو مەنتەقانە بووە، دەگیرێ، تێعدادێکی 120 نێویێکی ناوی ئەشخاس لە گیرفان دادەبێ. جەلیل گادانی و ئەوانە گیراون، ئێمە ئەو خەبەرەمان زانی، ئیحساسی خەتەرمان کرد، ئەسعەد هات بە منی کوت کە وەکوو ئیتلاعم هەبێ دەزانم، وەزعەکە تۆزێک غەیر عادی دەبینم، پێم وایە جەریاناتێک هەیە. کوتم چ نەوع جەریاناتێک، کوتی بە ئیحتمالی زیاد ئێمە بگرن. یانی بگیر بگیرێک ببێت. ئەمنیش کوتم ئەگەر وایە، ئەو خەتەرەی ئیحساس دەکەی، دیقەت بکە بزانە ماجرا چییە. ئەسعەد رۆیشت پاش چوار، پێنج رۆژان هاتەوە کوتی وەڵا بە منیان کوتوە کە بچم بۆ عێراقێ، ئیتلاعاتێک بێنمەوە بزانم چ خەبەرە لە عێراقێ. ئەسعەد ئەوڵین باری نەبوو، دوو سێ بار بووە، ناردوویانە بۆ عەراقێ پاش هاتنەوەی مەلا مستەفای ناردوویانە بۆ عێراقێ.

چوو بوو بە **عەبڵای ئیسحاقی** مراجعە کردبوو، عەبدوڵای ئیسحاقی مقدارێکی ئیتلاعات بۆ فەراهەم کردبوو، مقدارێک رۆژنامە و شتی بۆ فەراهەم کردبوو، گومراه کوننده، و داویەتێ. ئەسعەدیش هێناویەتەوە ساواکێ. ئەو سەفەرەش دەیانەوێ بینرنەوە، ئەمنیش بە ئەسعەدم کوت ئەگەر وایە، ئەتۆ دەنێرنەوە بۆ وێ، ئەتۆ و **هاشمی حسێن زادە** و **یۆسفی رزوانی** دەگەڵ خۆت بەرە، بۆ عێراقێ و تەحویلی عەبدوڵایان بدە. ئەوانەی کە گیراون ئیحتمالەن ئیعترافێ دەکەن. ئیعترافێ بکەن ئیرتباتیان لە گەڵ ئەو دووانە هەیە، ئیرتبات لە گەڵ سابڵاغ قەتع دەبێ، کە قەتع بوو ئێمە مومکینە لە خەتەر خەلاسیمان بێ. ئەو تەحلیلەی ئێمە دوایە دروست دەرنەهات، ئەڵبەت ئەسعەدی خودایاری، هاشم حسێن زادە و یۆسفی رزوانی لە گەڵ خۆی برد بۆ عێراقێ، بردنی بۆ عێراقێ، لەوێ تەحویلی دابوو.مودەتێک کە لەوێ ببوو ساواک موتەجهی فەراری ئەو دوو نەفەرە بوو، ساواک کە موتەوجهی فەراری ئەو دوو نەفەرە بوو. ئەمن **سولەیمان موعینیم** بانگ کردە ماڵێ کوتم، سولەیمان ئەسعەد کە رۆیی، خەبەری بە مندا ئیحتمالەن گرتنمان هەیە، تەعقیبمان دەکەن. ئەو کوڕانەش کە لەوێ گیراون، بە ئیحتمالی قەوی خەتەری لە سەر مە هەیە، وا چاکە ئێمە لە شاری دەرکەوین، بچینە مەنگوڕان. کوتی وەڵا منیش پێم سەڵاحە، حەدی ئەقەل ئیحتیاتی خۆمان بکەین. کوتم ئەتۆ بچۆ، سازبە وەرە با برۆین، ئەمن ئەسپم هەیە، لیباسی کوردیشم هەیە، لە بەری دەکەم . کوتی ئەگەر وابێ ئەمن دەچم، لە **رەحیمی کابانی** لە **کەریمی کابانی** ببخشە، ڕەحمان کابانی دەستێک لیباسی کوردی وەرگرم بێین برۆین و با بڕێک هەوا غروب بێ برۆین. باشە، ئێستا بەو لیباسەیەو، دەرکەوین لە شاری مومکینە موراقیبە لە سەر بێ و موتەوجە بن، بە تاریکی برۆین باشترە. ئەڵبەتە ئێمە خامیمان کرد، دەبوبایە ئەمە لە ماڵە خۆمان دەرکەوین، چووباینە ماڵە ئەسعەدی، لەوێ دانیشتباین، ئەسپەکەشمان بردبا ئەوێ، غروبێ لەوێرا ڕۆییباین، بلاخرە لە ماڵە ئەسعەدی لیباسی کوردی پەیدا دەبوو، ماڵە **ڕەشەی قاچاخچیش** لەوێ دابوو، لەوێش پەیدا دەبوو، بەنابەرئین دەمانتوانێ لەوێ هەڵێین نەگیرێن. ئەمن نەگیرێم لە گەڵ سولەیمانی هەڵێم. بەڵام ئەمن ئەوەندەم خامی کرد کوتم باشە تۆ هەتا تەدارەکی دەکەی ئەمن دەچم سەرو گوێیەکی بە ئاو دابدەم لە خەیابانێ، بزانم ئەوزاع و ئەحواڵ لە چ قەرارە، نمایشێکی بدەم. ئەمن رۆیشتم و گەیشتمە کافەی ئەرمەناچی لە وێ گیرام، ئەمن کە گیرام و بردیانم، سولەیمان ئەمنی دی، هاتبووە ماڵە مە ئەسپی دەرکێشابوو، لیباسیشی ئامادە کردبوو، بردبووی و دەرچووبوو، بەقیەی کوڕەکانی دیکەش هەڵهاتبوون، ڕەشەی قاچاخچی و ئەشخاسی دیکە ڕەحمانی کابانی و ئەوانەی دیکە کە لە خەتەری ئەوەیدابوون بگیرێن. بەشی زۆری هەڵهاتبوون دەرچووبوون. بەڵام ئەمنیان گرت، چوومە ژێر زەمینی دژبانی تەماشام کرد، **سەدیقی خاتەمی** لەوێ دانیشتووە، سەدیق خاتەمیش تەنیا کەسێکی کە ئیرتباتی لە گەڵی هەبوو ئەمن بووم. دە گەڵ کەس رابیتەی نەبوو، سەدیق کوتی وەڵاهی غەنی ئەگەر تۆ لە پێش مندا هاتبایە ئێرە، ئەمنیان دوایە هێنابایە، لە تۆ مەشکوک دەبووم، ئەمما ئەلعان نازانم کێ منی کوتووە! کوتم وەڵاهی" ئەسعەد؟" ئیعترافاتێک کراوە، ئەو برادەرانەیان گرتووە، دوایە ئەشخاسی دیکەشیان هێنا. شەوێ ئەمنیان بردەوە ماڵێ بۆ بازرەسی ماڵێ، دیارە چووینە بازرەسی مەدارکێکیان وە چنگ نەکەوتبوو، مەدارکیان وەچنگ نەکەتبوو، ئەمنیان گەڕاندەوە، گەراندیانمەوە. ئەمن و سەدیق و ئەو دوو سێ نەفەری دیکە کە لەوێدا بوون، دە ماشێنی جیبیان ناین و تاریک بوو بانگی شێوان بوو، بردیانینە دەرێ، نەمانزانی بۆ کوێمان دەبن. بردیانین لە شاری خارجیان کردین، ئەگەر چووینە کن **تەکیەی بابە خەڵیفە** تەماشام کرد ماشێنی سەربازی سەر پووشیدە، ڕاگیراوە پڕە لە زیندانی، یەک دەفعە لە سەرتاسەری کوردستان حەملەیان کردووە، یەک دەفعە. حەملەکەشیان وابووە، ئەسامیان موشەخەس کردووە، لەو ئیعترافانەدا ئەسامیان موشەخەس کردووە، نێوی دێیەکە، و شارەکە و موشەخەس کردووە، بۆ هەر کەس لە دێهاتی، دوو گروبانی دیژبانی ئەرتەش و یەک

ژاندارم کە وارید بە مەنتەقەیە، تەعیینیان کردووە، نامەیکیان نووسیوە لە فڵان دێی گوێچکەدەرێ ئەحمەد کوڕی فڵان کەسی، مەشهور بەوە، نێویان نووسیوە چەسباندۆیانە، داویانە بە دەست ئەو سێ نەفەرە، کە بچن لە کەناری دێیەکەی، سەری پاکەتەکەی هەڵپچڕن، حەقو نییە هەڵپچڕن، هەر سێکتان موشتەرەکەن هەڵیدپچکرن نێوی هەر کەسی تێدا بوو هەڵیدەگرن دەیهێنن. بەو شێوە سەرتاسەری حەملەیان کردبوو، بانە، سەردەست ، نەغەدە، مەهاباد، چۆمی مەجید خان تەواوی ئەو مەنتەقانە،حەملەیەن پێکراوە.

دەرەجەدارەکانی سنە و ئوستوار رەجەبی

دەو ڕابتەی حەملەیەدا، پاشماوەیەکی 25 نەفەر دەرجەداریان لە سنە دەستگیر کرد، کورد! ئەوانیشیان بەمەوە چەسپاند، لە حاڵیکی دا **ئوستوار رەجەبی** بۆ خۆی سازمانێکی دروست کردبوو ، سازمانێکی دەرەجەداران، ئیرتباتی بە کوڕەکانی ئێمەوە لە سنە نەبوو. بەڵام کوڕەکانی مەی دەناسی، کە ئوستوار رەجەبیان گرت و ئیعترافی کرد کە ، ئیعترافیان لێئەستاند، بە خاتری ئەوەی کە ئیعترافی کردبوو، ئوستوار رەجەبی لۆ چوو بوو، لە حەقیقەت مەعلوم نەبوو ئوستوار رەجەبی لۆ چووە، بەڵام ئوستوار رەجەبی کە ئێمە لە دژبانی بووین، بە خاتری ئەوەی مەجبور بوو ئیعترافێ بکات، واجبی خواردبووە ،خۆی کوشت.
هەرچی من زۆرم نەوازش کرد کە مەسەلەیەک نییە زیمنی مبارزەیە، ئینسان زەعفیشی دەبێت، لۆی دەدەن و قامکی لە سەر دادەنێن، ئینسان گاهێک مەجبورە، ئێمەش کوتوومانە، ئێمە وەختێکی کە گیراوین بلاخرە، کوتوومانە ڕابیتمان کێیە و عوزووی حیزبین، بەڵام ئێمە لە دەروونی خۆماندا کوتومانە، ئەوە گیراوین 120 کەسین.
ئێمە کە 120 کەس گیراین لە زیندانێ ئیرتباتمان لە گەڵ یەکتری هەبوو ، قەرارمان دا خاریج لە خۆمان کەس نەڵێین، شکەنجەیە، لێدانە، کوتانە، ئێمە دەبێ باڵا دەست و ژێر دەستی خۆمان بڵێین. واباشترە ئەمە، لە حدودەی زیندانێ خاریج نەبین و لەوانەی کە فەراریشن، بە عینوانی ڕابیت ئیستفادە بکەین، ئەشخاسی زیندوو کە نێوی نەگوتراوە، نێو نەڵێین، نیوی زیندوو نەڵێین، ئەوانە مردوون، ئەوانە گیراون ئەوی فەراریشە دەسترەسیان نییە و لە عێراقێ دانیشتوون. تۆش بلاخرە نێوت کوتراوە ، کوتووتە. خۆت مەکوژە بە خۆڕایی. کوتی نا خواردۆمەتەوە ڕۆیشتووە، یەک واجبی تەواو. (دارووی نەزافەت) دیاربوو هەموو ریخۆڵە و ئەوانەی ئاوری تێبەربوو، سەعاتی دوو، سێی نیوە شەو هاتن بردیان و لە بیمارستانی مرد.
خولاسە ئەمەیان گرت و بردیانە ساواکی ، لە ماشێنیان نان و بردیانە ساواکی ، حەرەکەتیان کرد بۆ ساواکی تەورێزێ. لە ساواکی تەورێزێ شکەنجە دەستی پێکرد. لەوێ شکنجە دەستی پێکرد و پەروەندەمان بۆ دروست کرا، بەڵام لازمە ئەمن بگەڕێمەوە ساڵی 37 لە 4ی ئابانی 37 بوو، نەخێر لە چواری ئابان نەبوو، لە 21ی ئازەری بوو پێم وایە.
کتێبەکەی **کەریمی حیسامی** 21 ئازەری نووسیوە، 21ی ئازەرێ، عیدەیەکیان لە کوڕەکانی سابیقە دار دەعوەت کردبوو روکنی دوو نە ساواک، روکنی دوو دەعوتی کردبوون، کە دەبێ بێن لە 21ی ئازەر نوتقێ بکەن، نوتقێ بکەن و دیار بوو **سمایلی حیسامی** و نەفەرێکی دیکە ئەوانەیان دەعوەت کردبو. **عەزیزی فەلاحیشیان** دەعوەت کردبوو، سمایل حیسامی و نەفەرەکەی دیکە نازانم کێیە لە بیرم نەماوە، ئەوانە قەبوڵیان کردبوو کە بێن بیکەن، چوون کارمەند بوون، عەزیز فەلاحیان کارمەندی فەرهەنگ بوو، ئەویشیان دەعوەت کردبوو، قەبوڵی نەکردبوو لە دژبانی ڕایان گرتبوو، پاشان **مەلا عەبلای ماوەرانی** کە خزمیان بوو، چووبوو زەمانەتی کردبوو، ئەویش کوتبووی باشە دێمەوە دەیلێم و بە زەمانەت بەریان دابوو، بەڵام ئەمنیان دعوەت نەکردبوو، چوون ئەمنیان نەدیبووە. لە خەیابانی هەر کەس توش بایە وەدوای خەڵکی نەدەکوتن، لە خەیابانێ هەر کەسیان دیتبایە دەیانگرت، ئەوەی سابقە دارە ، بانگی دەکەن لە روکنی دوو، دەیانبرد، بۆمە نەهاتن. شایەد لە بەرنامەیان دابووبێ، بێن بە دونباڵی مە. کەریم حیسامی یشیان بانگ نەکردبوو، بەڵام کەریم حیسامی لە کتێبەکەیدا نووسیویە کە ساواک ئەمنیشیان بانگ کردبوو ، ببخشە بۆ روکنی دوو، کە بێم نوتقێ بکەم لە سورەتێکدا وا نەبوو. شەوێ ئەمن لە ماڵێ بووم، **کەریم حیسامی** و **عەزیز فەلاحیان** هاتنە ماڵێ، کوتیان غەنی حاڵ و قەزییەیەکی وایە و عەزیزیان گرتووە، کوتویانە دەبێ بێی نوتقێ بکەی ئەویش قەولی داوە، بە زەمانەتی مەلا عەولای ماوەرانی بەریان داوە. یەک دوو کەسی دیکەشیان گرتووە و بردوویانە و مومکینە بە دونباڵی ئێمەشدا بێن. واباشە ئێمە هەڵێین بۆ عێراقێ، عەزیزی فەڵاحی و کەریمی حیسامی. ئەمنیش کوتم ئەمن موافیق نیم هەڵێن بۆ عێراقێ، بە چ عیللەت! 21ی ئازەر، ئەورۆ و سبەی خەلاس دەبێ. مەسەلەیەک نییە، بەنابەرئین هەڵاتن بۆ؟ ئەمە مەیدانی موبارزەی نابێ چووڵ بکەین، عێراق خۆشە خۆشە، بەڵێ مەلا مستەفا هاتۆتەوە خۆشە. هەر کەس دەتوانێ، کوتم ئەمنیش پەرویزی حیکمەت جوو لە رادۆ بەشی فارسیدا کار دەکات پەیغامی بۆمن ناردووە کە وەرە عێراقێ، چ دەکەی لەوێ بۆ دانیشتووی، ئەوە عێراق خۆشە و ئازادە و وەرە ئێرە، لە بەخشی کوری رادۆی ئێرەدا کار بکە. وەلی من لێم قوبووڵ نەکردووە، سەنگەری موبارزەی من ئێرەیە، بە نەزەری من ئێمە نابێ دەرکەوین. ئێمە دەبێ مەخفی بین، بچین لە ماڵاندا دانیشین، دەچمە ماڵە **سمایل تی تی**، کەس شکێ ناکات، ئەنگۆش هەر کەسە ماڵێکی ئینتخاب کەن یا دوو نەفەرتان بچنە ماڵێکی، ئیرتباتوو لە گەڵ من هەبێ، لە ماڵە سمایلی.

گێرانەوەی مێژوو و ڕاستیەکان ؟!

"گێرانەوەی مێژووی حیزبی دێموکرات و ڕووداوەکانی ساڵانی پاش تێکشکانی کۆماری کوردستان لە زمانی مامە غەنی بلوریانەوە ئەگەر هێندێکی گێرانەوەیەکی ڕاستەوخۆ لە زمانی خۆیەوە بێ، بەشی هەر زۆری گێرانەوەی راستەوخۆ نییە و سەرچاوەی زانیارییەکانیش ڕوون نییە. مامە غەنی دەڵێ:" ئێمە دەی ئابانی 38 حەملەمان پێکراو گیراوین". کە وایە مامە غەنی لە پاییزی ئەو ساڵەوە هەتا پاییزی ساڵی 1357 لە زیندان بووە و دوور بووە لە رِوداو و بەسەرهاتەکانی ناو حیزبی دێموکرات لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان و باشوری کوردستان و ئوروپا.
ئەوەی مامە غەنی سەبارەت بە ڕووداوەکانی نێوان پاییزی ساڵی 1338 هەتا پاییزی ساڵی 1357 باسی دەکات دەبێ لە کەسانی دیکەی بیستبێ، کە لە گفتوگۆکەدا دەستنیشان نەکراوە. هەروەها لە هیچ شوێنێکی گفتوگۆکەدا باس لە بەڵگەنامە ناکرێ، زۆر لەو کەسانەی کە باسیان دەکرێ لە کاتی گفت وگۆکردنەکەدا واتە 1989/7/21 لە ژیاندا نەمابوون. هەر بۆیە قسەکان ڕاستەوخۆ دەبێتە قسە و بیر وبۆچوونی مامە غەنی.
سەرەڕای ئەم خاڵانەی کە باس کرا مامە غەنی لە زۆر جێگا ڕووداوەکان و قسەی نێوان کەسەکان و بیروڕاو لێکدانەوەی خۆی وا دێنێتە زمان وەک ئەوەی خۆی لە ڕووداوکان و کۆبوونەوەکاندا بووە بۆ وێنە ئەو کارەساتانەی کە لە باشوری کوردستان لە ناو بەرپرسانی حیزبدا ڕووی داوە یان ئەو کۆبوونەوانەی کە کەسانی دیکە جگە لەو بەشداریان بووە وەک کۆبوونەوەی قاسملوەکان لە گەڵ سەرهەنگ زیبایی و پوریا بە ناوی کۆبوونەوەی حیزبی توودە.
ئەم شێوە دەربڕینە لە سەرجەمی گفت وگۆکەدا و لە هەموو بەشەکانیدا بەرچاوە. جیا لەوانە مامە غەنی لە گێرانەوەی مەسایلی دەوروبەر و حاشییەیی وردبیانەتر باس دەکات و مەسەلە گرینگەکان روون نابێتەوە بۆ وێنە لە وڵامی ئەو پرسیارەدا کە بابەتەکانی ڕۆژنامەی کوردستان چاپی تەورێز چی بووە، هیچ وڵامێک ناداتە دەست بەڵام هەر لەو پێوەندییەدا لە بیری ماوە کە چۆن مامۆستا هێمن تاریفی کوردی نووسینەکەی ئەوی کردووە و چۆن کوردەکانی باشور و باکور داوای ژمارەی زۆرتریان لێ کردوە. هەروەها لە وڵامی پرسیارەکانی کە تایبەت بە کۆبوونەوەکانی ڕەهبەری حیزب و بڕیارەکانی و خەتی سیاسی و بەرنامەکانی بووە مامە غەنی شتێک ناداتە دەست و خوێنەر سیاسەت و بڕیارەکانی حیزبی لە ساڵی 1326 هەتا ساڵی 1338 بۆ روون نابێتەوە.
بە هەمان شێوە ڕوون نابێتەوە کە ئەو حیزبە وەک ڕێکخراوە چۆن لە دەروەی شاری سابڵاخ ئیشی کردوە و ئەوەش روون نابێتەوە کە ڕەهبەری ئەوە حیزبە ئایا هەر لە بازنەی سابڵاخدا ماوتەوە یان نا. لە هەموو گفت وگۆکەدا باس لە زیندان و ڕووداوەکانی ساڵانی 1338 هەتا 1357 کە مامە غەنی ئازاد دەبێ ناکرێ و خوێنەر بۆی ڕوون نابێتەوە کە ئایا مامە غەنی و ئەندامانی زیندانی کراوی حیزبی دێموکرات لە زیندان وەک حیزب و ڕێکخراوەکانی سەراسەری ئێران هەستە و پێوەندی نێوانیان هەبووە یان نا.
زۆربەی زۆری ڕابەرانی سیاسی حیزب و ڕێکخراوەکانی سەراسەری ئێرانی پاش ساڵی 1357 بە چەشنێکی یەکگرتوویی سیاسی و ئامادەکارییەوە لە زیندان هاتنە دەر، بەڵام ئەو شتە لە حیزبی دێموکرات نەبیندرا. وەک ئەوەی جگە لە عەزیزی یۆسفی و غەنی بلوریان کەسانی دی لە ڕەهبەرانی حیزب لە زیندان نەبووبن و غەنی بلوریان تەنیا کەسێک بووە کە دوای عەزیزی یۆسفی ساڵی 57 لە زیندان ئازاد دەبێ و ڕەهبەری حیزب لەو کەسانە بوون کە لە عێراق و ئوروپا گەڕاونەتەوە. " برایم فەرشی

درێژەی هەیە.....

ڕووداوەکانی 1979/ 1980ی کوردستان

مەهاباد و هەیئەتی داریوش فروهەر

غەنی بلووریان به سەبەبی ئەوەی کە من ئەو دەم تازە لە زیندان ئازاد بووم. نفوزی کەلامێکەم هەبوو، لە وانە بوو کە بتوانم، ئیدارەی ئەمنیەتی شار لە تەرەف شۆرایەوە بە عوهدە بگرین. دیارە هەمزەمان لە گەڵ ئەو جەرەیاناتەی بوو هەیئەتێکی حکومەتی لە مەرکەز هاتن بە سەرپەرەستی داریوشی فروهەر، عەلامەی نووری، دوکتور ئیسماعیلی ئەردەڵان و محەمەدی موکری و غیرە دانیشتنێکمان هەبوو لە سەر ئەو مەسەلە. ئەوانەی عومدەتەن لەوێدا شیرکەتیان هەبوو کۆمەڵە بوو، مەسئولینی کۆمەولە بوون، ئەمن و قاسملو بووین. شێخ عیزەدین شیرکەتی کردبوو کە ئەویش دیار بوو،لایەنگری کۆمەڵەی بە حیساب دەهات، تیعدادێک ئەفرادێک کە تەفەکوری لایەنگری چریکهای فەداییان هەبوو، لە کۆبوونەوەکەدا بوون. لە حەقیقەت ئەو دوو جناحەی دیکە بە تایبەت کۆمەڵە مخالفەتیان لە گەڵ حزووری قاسملو لەو جەلەسەیدا دەکرد.

دیارە ئیستدلالێکی مەنتقیشیان نەبوو،بە عیللەتی ئەوەی قاسملو قەبلەن تودەیی بووە،ئەوانە لێی دردۆنگ بوون مخالفەتیشیان بەر ئەو ئەساسەی بوو. کە ئەو نابێ شیرکەتێ بکات. دیارە بە پافشاری من و شێخ عزەدین ئەو مەسەلە مونتەفی بوو، قاسملو لەو کۆبوونەوەدا مایەوە.

لەو مزاکرەدا، 8 مادەیەکیان سەپاند لە حەقیقەتدا کۆمەڵە سەپاندی،8 مادەکە،کە دەقی 8 مادەکەم دەقیقەن لە بەر نییە،پیاو دەتوانێ پەیدای کات، فەقەت ئەو مادەی ئاخرم لە بیرە کە بۆ من زۆر زۆر جێگای ناڕەحەتی بوو و ئیعترازم حەتتا لە سەر ئەو مەسەلەیەی کرد، بەڵام بلاخەرە ئەوان جەمعێکی زۆرتر بوون و کارەکەیان سەپاند، ئەویش مادەیەک بوو کە لە بارەی بارزانییەکاندا گونجابوو. مادەی ئاخری، مادەی 8 بوو. کە هیچ تەناسوبی نەبوو لە گەڵ بەقیەی خواستەکان کە بە عینوانی خواستی خەڵکی کورد خواستهای سیاسی خەلکی کورد بوو، ئەویش ئەوە بوو حکومەت دەبێ بارزانییەکان لە ئێران دەرکات. کە پیاو چۆن فکر بکاتەوە بارزانی دەربکرێ بچێتە کوێ! میللەتێکی ئاوارە کەسانێکی کە لە شەڕدا شیرکەتیان کردووە، بە خاتری خواستی خەڵکی کورد لە ئێراق ، ئیشتباهاتێک بووە گوزەراوە،لە ئێرانێ ڕەوابتێکیان لە گەڵ حکومەت و حاکمیەت بووە. دیارە ئیحتیاجیان بە کۆمەک و یارمەتی ئەو حاکمیەتە بوو، ئەو حاکمیەتە پەنای دابوون. وەکوو پەناهەندەیەکی سیاسی ، نزیکیان لە گەڵ حکومەت بووە. ئەو حەساسییەتە لە سەر بارزانییەکان بوو بەو عیللەتە ئەو مادەیان گونجاندبوو، کە ئێستاش بە نەزەری من کارێکی خلاف و خلافی ئوسول بوو، ئەخلاقەن نەدەبوو ئەو کارە بکرێ، ئەوەی کە ماڵ و منداڵێک لێیان قەوماوە،دەربەدەرن، ئێمە وەزیفەمان بوو حەتتا کۆمەکیان بکەین. هیچ کە کۆمەکمان پێ نەکردن کارشکەنی بکەین و دەربەدەر بکرێن و ئاوارە بکرێن. بە هەر سوڕەت ئەو موزاکراتەی کە لە گەڵ حکومەت کرا،ئەو هەیئەتەی کە گەڕانەوە،نەتیجەیەکی بەبار نەهێنا تەنیا وەختی ڕۆینێ،داریوش فروهەر ئیزهاری کرد کە من پێمخۆشە تەوجوهێکی بدەم بە برا کوردەکان.

من داریوش فروهەرم لە زیندانێ دەناسی،لە زیندانی دیژبانێ تارانێ، من لە گەڵی لە زیندانێ بووم. ئەو دەم ئەخباری ڕادیۆ و شتی وای وەگیر دەکەوت، ڕادیۆی هەبوو لە زیندانێ بۆ ئێمەی دەهێنا. لەو بارەوە یاریدەی دەداین و ڕابتەمان باش بوو، لە گەڵ کوردەکان لە داخڵی زیندانی قەسریش ڕابتەی باش بوو ،ئیزهاری عەلاقەی بە خەڵکی کورد دەکرد بەو عیللەتەی کوتی لە بەر ئەوەی من عەلاقەمەندم بە خەڵکی کورد ، دیارە داریوش فروهەر بۆ خۆی پان ئیرانیست بوو. حزبێکی هەبوو بە ناوی حزبی میللەتی ئێران، کوتی:

> "پێم خۆشە کوردان ئەو تەزەکورەی من موریدی تەوەجوە قەرار بدەن کە تا ئێستا بە دەها جار بە ئەسلەحە دەستیان بە حەرەکەت کردووە بۆ تەحەقوقی خواستەکانی خۆیان ئەو جارە بە سیاسی مەسەلەی موردی بەرەسی قەرار بدەن، سیاسەتیش تەجروبە بکەن. خوب ئەگەر لە سیاسەتیشدا شکەست بخۆن بلاخرە تەجروبەیەکە، کە لە تاریخی جونبشی کورددا کراوە. کە سیاسی بۆ مەسەلەکە بچن."

بە هەر سوڕەت مەسەلە شکڵێکی بەخۆی نەگرت. ئەو موزاکرەیە نەتیجەیەکی لێ پەیدا نەبوو.

داریوش فروهەر دەفەعاتی دیکە هاتەوە کە دەفعەیەکیان هەمزەمان لە گەڵ تەقینەوەی پادگانی مەهاباد بوو، ئەڵبەتە پێش تەقینەوەی دە موزاکراتی بەعدیدا،کە پزشکپوریش حزووری هەبوو،لە موزاکرەکەیدا لە ماڵی رەحیمی خەرازی شیرکەتمان کردبوو، لەو موزاکرەیدا کۆمەڵە بوو شعاری دەدا، ئیعلامییەی بە دیوارەو دابوو عەلەیی پزشکپور،بە عینوانی ئەوەی قاتڵ و جەنایتکارە، ئەو دەمی کە لە ماڵی خەرازی موزاکرە بوو،جەوەکەی موغتەش و ئاشوفتە ببوو، لە سەر ئەو مەسەلەی کۆمەڵە ئیعترازیان دەکرد کە پزشکپور هاتۆتە ئێرە،ئەسلەحەی کەمەری پێیە،ئەمنیش بلاخرە مەسئولی شوراو معاونی شورایە بووم،بە حوکمی ئەمنیەت و ئەوانە لە پزشکپوریم تەقازا کرد ئەسلەحەکەی بدا بە من. ئەمن ئەسلەحەکەم لە پزشکپوری ئەستاند ، پاشان موزاکرە بە ئارامی چووە پێشێ،لە دەفەعاتی دیکەدا کە داریوش فروهەر بازهەم هاتەوە بۆ موزاکرە، ئەو حەوادسەی پادگانی قەوما،بەڵام پێش ئەوەی بقەومێ،داریوش فروهەریش لە مەهابادێ بوو،ئەو دەم عەلی بابایش ئیزافە کرابوو لە گەڵ هەیئەتەکە هاتبوو،من تەلەفونی لە گەڵ پزشکپوری قسەم کرد راجع بە پادگانی مەهابادێ، کوتم وا مەسلەحەتە کە موافقەتێ بکەن پادگان لە تەرەف شورایەوە موشتەرەکەن ئیدارە

بکرێ،شوارایەکی موشتەرک بێ لە پادگان موتەمرکوز بێ و ئێمە تعدادێکی پێشمەرگەی موسەلەح کە ئینتزامی هەن لە مەهابادێ دێنین بۆ حفزی پادگان موشتەرەکەن هاوکاری بکەین. پادگان با بمێنێتەوە. خومەینیش ئەو دەمی دەستوری دابوو کە حەملە نەکرێ بە پادگان. حەملە بە پادگان کردن بە مەعنای حەملە بە حکومەت بە حیساب دێ.
خوب لە باری سیاسیەوە دەمانویست موزاکرە ئیدامەی ببێ. خەلع سیلاحی پادگانی دە شەرایەتێکی کە موزاکرە هەیە، دەمانەوەی ڕێگا حەلی سیاسی ببینینەوە. بە نەزەری من خەلعی سیلاحی پادگانی زەروورەتی نەبوو. دە هەر شەرایەتێکیدا مومکین بوو، بتوانێ پادگانی تەسەروف بکات،کارێکی بکات بەڵام لەو شەرایتەدا کە موزاکرە هەیە،کارێکی دروست نەبوو. و من تەوسیەم کرد بە داریوش فروهەر کە پزشکپوری هەمراە عێدەیەک لە ئەفسەرانی ئەرشەدی کە لە پادگان بوون، بە عیللەتی سەوابقێک کە لە شاریدا هەیانە گوایە لە تەزاهورات و ئەوانەدا تیرئەندازییان کردووە،ئەفراد کوژراون لە داخڵی شاردا، و مەسئولیەتی بە عودەی ئەوانە بووە،ئەرتەش ئەو کارەی کردووە،ئەو ئەفرادەی تەقازا بکات مونتەقلیان بکەنەوە بۆ تارانێ،خەڵکی دیکەیان بە جێگا بێنن. یا لەو پادگانەدا ئەشخاسی دیکە بێن،عوهدەداری پادگانەکەی بن.بەڵام داریوش فروهەر ئیزهاری کرد کە ئەو مەسەلەیە مەسەلەیەکی نیزامیە ئەمن وەزیری کارم ناتوانم دەستوری ئینتقالی مقاماتی نیزامی بدەم،دەبێ ئەوان بیکەن لە تارانێ، کە بچمەوە مومکینە لەو بارەیدا سوحبەت بکەم.منیش پێم گوت کوتم ئیحساس دەکەم درانگ دەبێ.
چوونکو، تیعدادێکی سەرباز و دەرجەدار و ئەفسەری وەزیفە، لە مزگەوتی شێخ عیزەدینی تەحەسونیان کردبوو،و تەقازای ئیخراجی پزشکپور و عیدەیەک لەو فەرماندەهانی ئەرشەدی پادگانیان دەکرد. کە من چووم قسەم لە گەڵ کردن، کوتم داریوش فروهەر لێرەیە،ئەورۆ جەلەسە هەیە لە ماڵی شێخ عیزەدینی،ئەویش دێتە ئەوێ لام وایە خواستەکانی خۆتان تەنزیم بکەن،بە سوڕەتی خواست کەتبی، تەسلیمی داریوشی فروهەری بکەن،و بچنەوە پادگانێ. ئیعتساب لێرە لازم نییە. نمایەندەی دەوڵەت و هەیئەتی دەوڵەتی ئیران دەتوانن ئەو تەقازایانە مەترەح بکەن. ئێمەش قەبلەن لە گەڵیان مەترەحمان کردووە.
ئەمن زیمنەن لە گەڵ پزشکپوریش ئەو مزاکرەم کردبوو. حەلی موشکلی پادگانی.کە شورایەکی موشتەرەک تەشکیل بێت.پزشکپور لە تەلیفونیدا لە گەڵ ئەمن موافقەتی کرد. لە گەڵ ئەوەی شیرکەتێ بکات لە شورای مەهابادێ ختوتەکەی ببینینەوە. موزاکرەی لە سەر بکەی‌ن.سەعات شەشی رۆژێکمان تەعیین کردبوو، رۆژەکەم دەقیق لە بیر نییە ،کە پزشکپور بێت ، دەگەڵ هەیئەتێکی عالی روتبەی ئەرتەشی لە پادگانی بۆ موزاکرە لە گەڵ شورایە.لە محەلێکی بوو لە خەیابانی وەفایی. ئێمە بە عوهدەمان گرت ئەمنیەتی هاتن و گەڕانەوەی ئەوان بپارێزین. دە شورا ئەو مەسەلەیەمان مەترەح کرد کە کارێکی وابکەین، پادگان بە وەسیلەی شورای موشتەرەک ئیدارە بکرێ،کە ئێمەش نەقشمان لە سەرپەرەستی پادگانیدا هەبێ.
دیارە ئەوە پێش ئەوەی شارەبانی مەهاباد ئامادەگی خۆی ئیعلام کردبوو کە بە ئیستلاح شورا تەحویلی وەربگرێ، لە گەڵ دوو نەفەر موسەلەح چوومە شارەبانی، کەلانتەری لە پێشدا، پێم کوتن ئەسلەحەکانتان لە ئەمبارێ نێن، و تەسلیمی شوارای بکەن، دەچمە شارەبانی خوارێش لەوێش ئەو مەسەلەیە حەل دەکەین و ئەوێش تەسلیم ببن بە شورا، ئێمە رەسیدی دەدین بە رەییسی شارەبانی، پاسەبان و مەئمورەکان ئەسلەحەیان بە دەستەوە بوو ئەسلەحەکانمان لە ئەمبارێ نا، ئەمن ئەو دوو تفەنگ چییەم لەوێ بەجی هێشت،لەوێ ئاگاداری لێ بکەن لەو سیلاحانە لە ئەمبارەکەی، دیارە نازانم چەندی تێدا بوو، بەڵام مەعلوم بوو تێعدادێک لە تفەنگەکان ڕاگوێزرابوون، بەڵام مقدارێکی تێدا مابوو،ئەوە بوو سواری ماشێنێ بووم رۆیشتم بۆ شارەبانی خوارێ لە خەیابانی روبە جادەی ئورمیە.
سەرگوردێک رەییسی شارەبانی بوو، ئەگەر من چووم **شێخ عیزەدین** و **سەعید هومایون** و **رەحیمی قازیش** هاتن وەکو ئەفرادی موعتەمدی شار و **شێخ عیزەدین** وەکو مەسئولی شورا، ئەمن سوڕەت جەلەسەیەکم تەنزیم کرد و ئەوان خوێندیانەوە و دام بە **شێخ عیزەدین** ئیمزای کرد **رەحیمی قازی** ئیمزای کرد **سەعید هومایون** ئیمزای کرد، دامان بە سەرگوردی و ئەفسەرەکان ئەسلەحە کەمەرییەکانیان دا بە ئێمەو **رەحیمی خەرازیش** لەوێ بوو، ئەمە ئەسلەحەکانمان دا بە **رەحیمی خەرازی** لە گەڵ کلیلەکەی. کە بچێ ئەو ئەسلەحە کەمەرییانەش لە ئەمباری ئەسلەحە بنێ و کلیلەکەی بێنێتەوە تەسلیمی ئێمەی کات.
هەر ئەوەندەم زانی خەبەر هات کە کەلانتەری شار بە دەست خەڵک غارەت کرا، حەملە کرا، دیارە مەعلوم بوو کۆمەڵە نەقشی هەبوو دەو کارەیدا. چوون کۆمەڵە قەبل ئەز ئەوەی شارەبانی ئەمن بێم تەسەروفی بکەم لە مزگەوتی قوبلەی جەلەسەیەکی عومومیان هەبوو لە ئەفرادی خۆیان، ئەمن هەر لەوێ دوو نەفەر تفەنگچی کە دیارە بە زاهیر دە گەڵ **مامۆستا شێخ عیزەدینی** بوون ئەوان ئیحساس نەدەکرا لە گەڵ کۆمەڵەن بەڵام من ئەوانم دەگەڵ خۆم هێنا بۆ شارەبانی دامنابوون،یەکیان **حەمەدەمینی کاک سواری** بوو مەنگوڕ، یەکی دیکەش نێوەکەیم لە بیر چۆتەوە. خولاسە کەلانتەری شاری خەلعی سلاح کرا، دوایە هجومیان هێنا بۆ شارەبانیش ئیدی **رەحیمی خەرازی** فورسەتی نەکرد بگاتە ئەمبارێ، ئەو ئەسلەحانەی بگەینێتە ئەمبارێ، خەڵک هجوومیان هێنا، شایەد زیاتر لە دە پانزدە هەزار کەس بوون، ئێمە کۆنترولمان لە دەست دا. نەمانتوانی خەڵک کۆنترولْ بکەین. وە نەشدەکرا بە تەرف خەڵک تیر ئەندازی بکەین،ئینتزاماتیشمان لەوێ نەبوو. ئەوێش غارەت کرا، ئەمە رەسیدەکەمان لە سەرگورد وەرگرتەوە، دڕاندمان. کوتمان شوڕا چی وە چنگ نەکەوت. هەموو چەک وەچنگ خەڵک کەوت ناتوانین رەسید بدەین. بەڵام ئێمە پێشبینی قەبلیمان نەکردبوو، لە شورایە کە جەلەسەیەکی بگرین. و تیعدادێک پێشمەرگە بەرین. لە هەر دک لایەن دابنێن،و حفزی بکەین. ئەو کارەمان نەکرد.

باوەڕمان بەوەی بوو کە شوراین لە تەرف شورایەوە کەلآنتەری و شارەبانی تەحویل وەردەگرین. خەڵک قەبوڵ دەکات ئەوەی شوڕای قەبوڵە، بەڵام ئەو سونەتە لە کوردستانێ هەر هەیە.
شەهریوەری بیستیش ئەو جەریانە پێش هات،حەملە بە پادگانی مەهابادێ کراو حەتتا پادگان ڕووخێندرا. حەملە بە پاسگاهای ژاندارمەری لە مەناتقی موختەلف کرا، بە عیللەتی ئەوەی خەڵک نیفرەتی لە رژیم و لە حکومەت هەبوو، نیفرەتی لە ژاندارم و لە ئەرتەش بوو هەر شەرایتێکی کە دەهاتە پێشێ، ئیمکانی ئەوەی زەربەیەکیان لە مەئمورینی ئینتزامی، خەڵک کوتایی نەدەکرد و پێشگیریش موشکیل بوو، بە هەر سورەت شارەبانی خەلعی سیلاح کرا و بۆ سبەینی ڕا ژاندارمەریش موردی حەملە قەراری گرت، ژاندارمەری بە تەواوی بە دەستی خەڵک خەلعی سیلاح کرا، رۆژێک بەعدەئەز شارەبانی ئەو سەبەب بوو کە ئیمە، تێبکۆشین کە پادگانەکەی شوڕا بەدەستەوە بگرێ و لە موزاکرەیەکدا موشتەرەکەن ئەمە حفزی پادگانی بە عودە بگرین . پزشکپور موافقەتی کرد کە بێ شیرکەتێ بکات ، سەعات 6 ئیتزارمان کێشا نەهات هەتا سەعات 7 نەهات تا 8 نەهات، بلاخرە مەئیوس بووین دوایە لە ماڵێ ڕا تەلەفونم لێکرد کە ئیمە ئینتزاری تۆمان کێشا نەهاتی، عیللەتی ئەوەی کە نەهاتی چ بوو، قەولت دابوو بێی. دیارە لە پێشدا **سەرهەنگ قادری** و **سەروان جاوید فەریان** ناردبوو،کە من قسەم لە گەڵ کردن کوتمان نەزەرمان ئەوەیە، شوڕای موشتەرەک بێت. بەڵام ئێوە کوردن، شایەد ئەوان قەبوڵیان نەبن ئەمە موعتەقدین فەرماندەی پادگان و ئەفسەرانی ئەرشەدی ئەوێ بێن دەگەڵ ئێمە موزاکرە بکەن، دیار بوو **پزشکپور** جوابی داوە کە من دەهاتم بەڵام ئیتلاعاتێکم وەدەست هات کە کۆمەڵە تەوتئەی هەیە بەر عەلیی مە، و من ناتوانم بێم. ئەمنیەتم نییە و ئیحساسی ئەمنیەت ناکەم کە بێم شیرکەتێ بکەم لەو جەلەسەییدا. وەبوو شەوێ کە لە ماڵێ بووم خەبەریان هێنا کە لە پادگانی تەقە بووە **پزشکپور** زەخمیە، ئەمنیش حەسەنی زاوام کە لە شێروخورشیدێ کاری دەکرد ناردم کوتم بە سورعەت بچوو نێو پادگان و ئەو کابرایە هەڵگرە بیهێنە بیمارستان چون ئێمە موزاکرەمان لە گەڵ دەوڵەتێ هەیە، دەولەت لێرەیە **داریوش فروهەر** لێرەیە. لێرەیە ئەو حادسە قەوماوە. بۆ ئەوەی رۆشن بێتەوە قەزییە چییە. پزشکپوری بگەیینە بیمارستان و خەبەریشم بە داریوش فروهەر دا کە حادسەیەکی وا قەوماوە، پێم خۆشە بچییە بیمارستان شیرو خورشیدێ لە نزیکەوە مومکینە ئەو کابرایە زیندوو بێ، سوئالاتێکی لێ بکەی و جەریانەکە بزانی چییە. بۆ ئەوەی موزاکرە خەدشەدار نەبێ. ئەمن ئەو ئیقدامەم کرد، دیاربوو داریوش فروهەر چووبوو، پاش ماوەیەکی کە پزشکپور، وەهۆش هاتبووە، دیارە گولەکە وەزگی کەوتبوو مقدارێک ریخۆڵەی بردبو لە جێگای خەتر نەکەوتبوو، ئەو چاک بووە خەلاس بوو. نەمرد دوایە بەڕێیان کردەوە بۆ تارانێ. دیارە پزشکپور بە داریوش فروهەری کوتبوو کە من لە خەڵکی مەهابادێ ڕازیم ئەو کەسەی تیرئەندازی لە من کردووەسەربازێکی بروجردی بووە. مەسەلەی موزاکرەش لێرە مونتەفی بوو.
بە تەدریج جەریانی موزاکرە شکڵێکی تازەی بە خۆیەوە گرت، ئەوجار حزبەکان. موشتەرەک ئامادەگی خۆیان ئیعلام کرد کە لە موزاکرەدا شیرکەت بکەین،دەفەعاتی بەعد کە موزاکرە دەستی پێکرد نمایەندەگانی حزبی دێموکرات ، کۆمەڵە و فەدایی بوو، شێخ عیزەدین بوو، داریوش فروهەر و هەیئەتێک بوون کە هاتبوون. موزاکرە دەکرا، دیاربوو دەو موزاکرەیدا 26 مادە یان 24 مادە دەقیق بزانم 26 مادە پێشنیار کرا، لە پشتی سەحنەیەوە **سارمئەدینی سادق وەزیری** کە لە مەهابادێ حزووری هەبوو تەدوینی کردبوو، کە مەترەح ببێ، لە هەیئەتی دەوڵەت خودموختارییەکی فوقلعادە گوستەردە[داوا کرابوو]، کە هیچ ئینتزار نەدەرۆیشت حاکمیەتێکی کە بە دێموکراسی ئیعتقادی نییە، وە خومەینی هەموو رۆژێ فەریاد دەکات کە دیموکراسی یانی زیددی ئیسلام پیاو تەوقوعی هەبێ بەو گوستەردەیەی موافق بێ، بە ئێمە خودموختاری بدات. ئەو 26 مادەیە دیاربوو ئیشکالی ئیجاد کرد، لە موزاکراتدا، کە بازرگان کە رەییسی دەوڵەت بوو، خەبرم زانیوە کە کوتبووی:

> " ئەو حەزەراتە هەم دەیانەوێ ئیمە حکومەتیان بۆ دروست کەین و هەم پولیشیان بدەینێ بەڵام ئێمە هیچ نەقشمان نەبێ ، حکومەتی مەرکەزیی هیچ نەقشێکی لە حاکمیەتی ئەوێدا نەبێ. لە سەر کوردستانی نەبێ، ئەمە فەقەت مەئموری پرداختی بودجەی ئەو شتەی بین کە ئەوان دروستی دەکەن."

ئیختلافی نەزەر کەوتە بەینی حزبی دێموکرات و سایری گروهەکانی دیکە، جەریانی موزاکرە بە خاتری ئەو 26 مادەیەی قەتع بوو، ئەو جار حاکمیەت متوجهی حزبی دێموکرات و قودرەتی حزبی دێموکرات بوو، کە بە تەدریج حزبی دێموکرات شەقڵی دەگرت قودرەتی دەگرت ، قووەتی پەیدا دەکرد ، وە هەر مەرحەلەی ئەوەڵێ کە داریوشی فروهەر هات بۆ موزاکرە بۆ مەهابادێ و سوحبەت لە ئازادی کرا ئەو رەسمەن ئیعلامی کرد کە لە ئێرانێ حزب ئازادە بەنابەرئیین حزبی دێموکراتیش دەتوانێ ئازاد بێ، ئەمە لەو بەیانە ئیستفادەمان کرد و مەراسمی عەلەنی بوونی حزبی دێموکراتمان لە ستادیومی وەرزشی ئی مەهابادێ گرت، وە رەسمەن حزبمان رەسمی ئیعلام کرد، و قەرار بوو ئەو مەراسمە لە شارەکانی موختەلفی کوردستان منجمولە نەغەدەش بەرگوزار بێ، چوونکە نەغەدە ئەهەمیەتێکی خاسی هەبوو.
بە عیللەتی ئەوەی کە تیعدادێکی تورکی قەرەپەپاخ تێدابوو. کە لە لحازی جوغرافیشەوە بە کوردستان مەربوتە و کوردستانە. ئەو قەرەپەپاغانە لە دەورانی کۆندا، لە دەورانی سەفەییەڕا لە قەفقاز ڕا هاتوون، پەناهەندەی ئێرانێ بوون و لەو مەنتەقەی ساکن بوون. میهمانی ئێمە بوون لەو مەنتەقەی بە هەر سوڕەت ئەو مەڕاسمە بەرگوازار بوو. وە بوو ڕەوندی موزاکرە کە دەچووە پێشێ، حاکمیەت موتەوج بوو کە حیزبی دێموکرات عومدەترین نیروی مەنتەقەیە، و موردی پوشتیبانی ئەکسەریتی قاتعی خەڵکی کوردستانە،لازمی زانی کە ئەوی تەرەفی موزاکرەی خۆی قەرار بدات. یانی حیزبی دێموکراتی کوردستان تەرفی موزاکرەی خۆی قەرار بدات.

دەفەعاتی بەعد کە گەڕانەوە موزاکرەی بکەن، لە موزاکرتی کە لە سەدێ کرا،ئەو موزاکرەیە پاش شەڕی سێ مانگە بوو، ئەو موزاکرەی کە موستەقیمەن لە گەڵ حزبی دێموکرات دەست پێکرا. جەرەیانی تەهاجوم بە مەهابادێش، قەبەل ئەز ئەوە ئەرتەش حەملە بکات بە مەهابادێ هەیئەتێکی نیزامی لە تاران ڕا هاتن بۆ مەرکەزی حیزبی دێموکرات، لەوێ موزاکرەیەک کرا ئەمن و قاسملو شرکەتمان هەبوو لە موزاکرەکەیدا لە گەڵ ئەو ئەفسەرانەی کە هاتبوون لە تارانەوە و بەحس لە سەر پادگانی مەهاباد بوو، قاسملو کوتی ئێمە ئەو پادگانەمان لە نەزەر گرتووە بۆ دانشگای ئازاد، و ئێمە ئەو پادگانە ناتوانین تەخلییەی بکەین، نزیکی شارە و پادگان دەتوانێ بچێتە خارجی شار محەلێکی دیکە دیاری بکەن لە دەرەوەی شار،ئەفسەرەکان دیارە پافشاریان کرد، کوتیان ئێمە قەبولی دەکەین پادگانێ بدەین بە مەعارفی مەهابادێ بیکەنە دانشگای ئازاد ،بەڵام لە بەر غروری ئەرتەش ئێرە مەنتەقەیەک لە ئێران و جزووی ئێرانێ بە حیساب دێ پێمان خۆشە لە پێشدا پادگانەکەی وەرگرینەوە وئێمە فەقەت واحدێکی موهەندیسی دەهێڵینەوە کە ئەو واحیدی موهەندیسییە بێ بەرڕەسی بکات،جێگایەکی لە خارجی مەهابادێ پەیدا بکات پاش ئەوەی ئەو کارە کرا، دیارە مودەتی دەوێ زەمانی دەوێ، ئێمە خۆمان پادگانی هەدیە دەکەین بە دانشگای ئازاد. دیار بوو موافقەت نەکرا بۆ تەحویلی پادگانی مەهابادێ،ئەرتەشەییەکان رۆیشتبوونەوە. بە تەدریج ئەرتەش لە موزاکرەکان مەئیوس دەبوو، و ئێمەش موتەوجیە بووین کە حکومەت لە موزاکراتدا سەداقەت نیشان نادات. تاکتیکی بەرخورد دەکات لە گەڵ مەسەلەکەی و ئوسولەن بەرنامەیەکی دەقیقی نییە، بۆ حەللی مەسەلەی، فەقەت هەیئەتێک دەستی خاڵی دێ، ئێمەش مەئیوس بووین لەوەی لە گەڵ حکومەت بتوانین بە تەفاهووم بگەین.

خەبەرهای موختەلفیشمان پێدەگەیشتەوە، تەداروکی نیزامی بۆ مەهاباد و مەنتەقەی کوردستان دەگێرێ، ئەوە بوو ئەو خەبەرانە سەحیح دەرچوون و ئەرەتش لە تاریخی موعەین دا حەملەیان کرد بۆ مەهاباد، ئەڵبەتە پێش ئەوەی ئەرتەش حەملە بکات.ئێمە بە عیللەتی ئیتلاعاتێک کە هەمانبوو،دەمانزانی حەملە دەست پێدەکرێ،جەلەسەی دەفتەری سیاسی حیزبی دێموکرات تەشکیل بوو، تەسمیمان گرت مەقەراتی پێشمەرگە لە مەهابادێ خاریج کەین و لە خارجی شاری موتەمەرکزیان بکەین، دەفتەری سیاسیش لە شاری وەدەرکەوێ، و ئەعزای کۆمیتەی مەرکەزی دەرکەون برۆین بۆ مەنتەقەی ئەترافی سەردەشتێ، مەنتەقەیەکی قابلی دیفاع و ئیستراتێژی بێ لە مەنتەقەی مەرزی. ئەمە ئەو ئیقداماتەمان کردبوو. مقەری پێشمەرگە چووبوونە دەر. دەفتەری سیاسیش مونتەقل ببوو، بەڵام ئەمن لە بەر کاری شۆرایە مابوومەوە، لە شاریدا کە حەملەکە دەست پێکرا، واریدی خەیابانهای شاری بوون، مقدارێکیش موقاومەت کرا لە تەرف پێشمەرگەوە، لە شاخەکانی حاشییەی مەهاباد، بە سمتی جادەی ئورمییە، بەڵام ئەو موقاومەتە تەسمیمی حیزب نەبوو، فەقەت ئیعدەیەک پێشمەرگە بوون، کە بۆ خۆیان ئەو مقاومەتەیان کردبوو. دیارە ئەو موقاومەتە کۆمکی کرد کە ئیمکانات بدات بە خەڵک کە نیگەرانن دەرچن لە شار، خەڵکێکی زۆر جەوانێکی زۆر لە شاری خاریج بوون.

حیزبی دێموکرات تەسمیمی گرت کە، لە گەڵ جەهەتهای عێراقی کورد ئەوانەی لە حاڵی جەنگی موسەلەحانە لە گەڵ عێراقێ بوون، تەماس بگرێ، و تەڵەبی کۆمەکیان لێ بکات، چوونکوو ئێمە ئەو دەم لە حەقیقەت، ئامادەگی جەنگیمان نەبوو، نەزەریشمان ئەوە بوو جەنگ بکەین، ئیعلامی جەهادی خۆمەینی بوو، کە دەستوری حەملە بە کوردستانی سادر کرد، وە ئەوە بۆ ئێمە مەسەلەیەکی غەیرە موتەرەقبیە بوو، ئەو دەستوری حەملەیە، وە شێوەی فەرمانەکەش تەحریک ئامیز بوو.

جیهاد عەلیەی کوفر. وا تەلقی کرا کە لە کوردستانی کافر هەن و پاسداریش دەبێ بۆ جەهاد بێن، سەرکوب بکات. وە ئێمە بە وەزیفەی خۆمان زانیوە، وەکوو حزبی دێموکرات، کە دیفاع لە مەوجودیەتی خۆمان و خەڵک بکەین، وە لە موقابل ئەو جیهادەیدا کوترا ئێمە موقاومەت بکەین، بەر پرچی دەینەوە، لە حەقیەتدا ئێمە پێشمەرگەیەکی ئاوا پوختەو و مونەزەممان سازمان نەدابوو، چونکوو ئینتزاری ئەوەمان نەدەکرد شەڕ ببێت و شەڕ بکەین، بەنابەر ئین، پێشمەرگەمان سازماندەهی نەکردبوو، پێشمەرگەیەکی زۆریشمان نەبوو، سیلاحێکی زۆرمان بە دەستەوە نەبوو، شایەد مەجمووعی پێشمەرگەی کە زیاتر لە 500، 600 کەس کە لە یورش بە پادگانی بۆمان فەراهەم بوو، زیاتر نەبوو.

لە موزاکراتیشدا کە لە بن و خەڵەفێ بەینی حزبی دێموکرات و نمایەندەی حزبی کۆمۆنیستی عێراقێ کە لە حاڵی شەڕ دابوو لە گەڵ عێراقێ، لە گەڵ جەلال تاڵەبانی و فکربکەم سۆسیالیستەکانی عێراقیش حزووریان هەبوو، تەقازی یاریدەمان لێکردن، کە موردی هجوومان قەرار گرتووە و خۆشمان ئامادەگێکی کافی ئی جەنگیمان نییە، بەنابەرئین کۆمەکمان بکەن، دیارە ئەوان ئیزهارین کرد کە ئەمە بۆ خۆمان لە حاڵی شەڕداین و ئەسلەحەیەکی ئوتۆمان نییە کە ئەمە بتوانین بەردەوام بین لە کۆمەک کردن بە ئەنگۆ بەڵام لە مەرحەلەی ئێستادا کە موردی حەملە قەرارتان گرتووە، ئێمە خۆمان موتەعهید دەزانین کە دیفاعمان لە ئێوە کردبێ و پشتیوانیمان لە ئێوە کردبێ، تێعدادێک پێشمەرگە و فەرماندەی نیزامیتان لە ئیختیار بنین یاردیدەتان بدەن. دیارە عومدەتەن پێشمەرگەکانی جەلال تاڵەبانی بوون، یەکیەتی نیشتمانی، و ئێمە توانیمان جڵەوی پێشرەوی لە جادەی پیرانشار سەردەشت و جادەی بانە سەردەشت، مەهاباد سەردەشت، پێشگیری پێشرەویان بکەین.و پێشمەرگەکان لە حەقیەقتدا زۆر مەردانە و جەسورانە، مقاومەتیان کرد و پێشیان بە ئەرتەش گرت. و پێشرەوی ئەرتەش لەو مەنتەقانەدا سەد کرا، لە مەریوانیش هەر بەو شێوەیە پێشی پێ گیرا.

ئەو دەم قاسملو لەو جەلەسەی بن و خەلەفێدا مەترەحی کرد، کە ڕژیمی عێراقێ پێشنیاری کۆمەکی بە ئێمە داوە، کە ئەو برادەرانە لە موقابل ئەو مەسەلەیەی دا مەوزعی موخالفەتیان گرت، بەڵام جەلال تاڵەبانی ئیزهاری کرد کە چوونکو ئێوە نیازو هەیە بە سیلاح و ئیمکاناتی دیکە بە ئیحتمالی قەوی عێراق لە مەرحەلەی ئەوەڵدا مومکینە کۆمەکێکی قورس و

زۆروو پێبکات، ئێوە دەتوانن لەو فرسەتەی ئیستفادە بکەن، بە شەرتێک چەنگێکی موحکەمی لێداگرن و موردی ئیستفادە خۆتانی قەرار بدەن و بەڵام ئێمە موعتەقدین ئەوە نابێ ئیدامەی هەبێ، ئەو ئێرتباتە و ئەو وەرگرتنە.
جەلال تاڵەبانی موشەخەسەن کوتی، ئەمە تەجروبەیەکی تاڵمان لە سەر ئەو نەوعە ئێرتباتانە هەیە، و سەرئەنجامێکی شوومان هەبوو، دیارە ئێوەش لەوەی دەبێ دەرس وەربگرن. و موتەجوهی ئەو مەسەلەیە ببن، ئێمە هاتینەوە لیست بەرداریمان کرد لە سیلاحێکی کە دەبێ بمانبێ، و مقدارێک ئیمکاناتی ماڵی، دیارە چنگی قووڵی لێدابگرین، قاسملووش تەعەهودی کرد کە فەقەت ئەو مەوردەی وەرگرین دوایە ئیدامەی نەدەینەوە. مقدارێک پەرەشوت و ئەوانە ناردرا، من ئیعترازم بە پەراشوتەکان کرد کوتم ئێمە ناتوانین بە پاراشوتی لە گەڵ ژ،س پێشمەرگە بنێرینە مەیدانی شەڕ، پەرەشوت 5 تیرە و ژ.س 20 فیشەکان دەبات. بە تەدریج مقداری سیلاحەکە موتەنەوعتر بوو، مقدارێک ئارپی جی بوو، رەقەمی ئەوەڵ ئەوەی من لە بیرمە 25 هەزار دینار بوو، دیارە ئێمە بۆ خۆشمان مقدارێکی زۆر پەتوو، ئەوانەمان لە عێراقێ کڕی. لە قەڵادزێ و ئەوانە. شەڕەکە بەردەوام بوو. هەتا سێ مانگان، ئەو شەڕە کە بە دەستوری خومەینی هەڵئایسابوو، و ئیعلامی جیهادی کردبوو، هەر بە دەستوری خۆمەینشی 26 ئابان، بۆ خۆی شەخەسەن پەیامی 58 نارد. دەو پەیامەیدا قەبوڵی کردبوو کە خواستەکانی خەڵکی کوردستان موردی بەرەسی حکومەت قەرار بگرێ، وە لەوێدا ئیعترافی کردبوو کە زمنی کە ئیشتبایان کردووە، حەملەیان بە کوردستانی کردووە، لەوێدا نووسیویەتی بەدخواهان بوون، کە زیهنی مەیان مەشکوک کردبوو لە موردی کوردستان. ئەوە ئیعترافێکی زۆر جیددی بوو کە کردبووی. بەڵام بەعدها من لە ئوروپا لە **بەعزێک عەواملی نیزامی کە بە حزبی تودەوە ئێرتباتیان هەبوو**، و نەخشیان هەبوو لە ئیفشای کودتای نودشە، وامزانی کە **چەمران** و رییسی زیدی ئیتلاعاتی ئەرتەش لە بیرم نییە ئەفسەرەکە نێوی چ بوو مهاجری، مهاجرانی شتێکی وا، ئەوانە نەقشیان لە تەداروکی ئەو حەملە بە کوردستانی هەبووە، دیارە جەریانەتی کە لە بەهاری 58 لە شاری سنە بەوجود هات و ئەو جەریانە و جەریاناتی دیکە سەبەب بوون بەینی کوردستان و حاکمیەت ئاڵۆزتر بێت.
ئەمن لە حەقیقەتدا خومەینی لە جەریانی شەڕی سێ مانگانەدا، تەحتی تەئسیری چەمران و رییسی ئیتلاعاتی ئەرتەش ئەوانە لە جەراینی شەڕی سنە و شەڕی نەغەدە، مەخسوسەن دوایە پاوە، چەمران و ئەوانە کەڵکیان وەرگرت بۆ، ئیقناعی خومەینی کە ئیعلامی جیهاد بکات عەلیەی خەڵکی کورد.
بەڵام موقامەتی پێشمەرگە و شکستی حاکمیەت لە تەرەفێکی، و موتەج بوونی خومەینی بەو مەسەلەیە، کە گویا رژیمی جمهوری ئیسلامی لە داوی شەڕ کەوتووە، هاویشتوویانەتە داوی شەڕ، کە بە ئیعتقادی من پەیامی خومەینی بە نەزەری من پەیامی خۆمەینی بۆ ئەوەی نەبوو کە نەیاندەتوانی موقاومەت بکەن بەڵکو بۆ ئەوە بوو تەداروکێکی زۆرتر ببێنێ، دووهەم موتەوجهی ئەو تەوتئە ببوو کە چەمران و رییسی ئیتلاعاتی ئەرتەش کردبوویان و با ئیستافادە لە شەڕەکانی سنە و نەغەدەو پاوە واداریان کرد ئیعلامی جیهاد بکات. چوونکوو لە شەڕی سنەیی پێم وابوو لە شەڕی دووهەمی سنە دابوو کە، موزاکرەمان کرد ئەمن لە گەڵ **شێخ عیزەدەین** لە موزاکرە دابووین، لە سنە **تاڵەقانی** بوو، **بەهەشتی** بوو **رەفسەنجانی** بوو، **بەنی سەدر** بوو هاتبوو، لە موزاکرەکەدا ئەمن ئیشارم کرد بە نەغەدە خەتاب بە **تالەقانی** کوتم **مەلا حەسەنی** ئیمام جومعەی ورمێ 900 قەبزە ئەسلەحەی بڕنوی پەخش کردووە لە مەنتەقە لە نێو قەرەپەپاغان لە نەغەدەو سندوسی، خەریکی تەحریکاتە، کە شەڕ هەڵئایسێنن لە دوایەش مەعلوم بوو کە ڕاستە، شەڕەکەیان هەڵئایساند، و بەهانەگیریان کرد لە سەر میتینگی عەلەنی بوونی حیزبی دێموکرات، لە نەغەدە.
پس چوونی ئێمە بۆ سنە من و **شێخ عزەدین** پێش شەڕی نەغەد بوو. دەفعەیەکی دیکەش لە سنە پێش شەڕی سێ مانگە خەریک بووسنە تێک بچێ و خەبەر درابوو بە دەفتەری سیاسی حیزبی دێموکرات کە کۆمەڵە سەنگەری گرت و کیسە شنی داناوە لە سەر سەربانان، و ئیحتمالی شەڕ هەیە. کە لە دەفتەری سیاسی منیان دیاری کرد بۆ ئەوەی بچم نەیڵم شەڕ ببێ، 500 نەفەر پێشمەرگەم هەڵگرت و چووم لە دیواندەر سوحبەتم کرد، ئیختارم کرد کە کەسانێکی ئەمنیەتەی شاری سنەی تێک بدەن، سەبەبی کوشت وکوشتاری خەڵک ببن بۆ باری چەندووم، ئێمە موقابلە دەکەین و ئەمنیەتی شاری دابین دەکەین، چوومە سنە پێشمەرگە زۆر بە گرمی موردی ئیستقبالی خەڵک قەراریان گرت، بە خەیابانی موختەلفدا تێپەڕ بووین، موردی ئیستقباڵ قەراریان گرت شیرینیان بە سەر پێشمەرگەی هەڵداویشت. رۆژی دوایە من لە مەیدانی سوخەنرانیم کرد، خەڵکێکی زۆر هاتبوو، شەو لە ماڵێکی کە من میوان بووم عیدەیەک لە رۆشەنفکرانی شاری هاتن، 48 سەعات لە سنە بووم نەمانهێشت شەڕ هەڵئایسێتەوە، پێشمەرگەم گەڕاندەوە و بۆخۆم ماوەیەک مامەوە و دوایە گەرامەوە. بە نەزەری من دەستی **چەمرانی** لە هەڵئایساندنی شەڕ لە کوردستانی هەبوو، چوون دوای پەیامی 26 ئابانی خومەینی بۆ خەڵکی کوردستان، چەمرانیان لە سمەتی رییسی سپای پاسداران یا ستادی ئەرتەشی لابرد، ناردیان بۆ مەئموریەت لە جنووب کە لەوێ نەگەڕاوە و کوژرا، بە نەزەری من لە کوشتنی چەمرانیدا دەستی عەواملی حکومەتی جمهوری ئیسلامی تێدا بوو، چوونکوو دوایە زانیمان کە سەرهەنگەکەش گیرابوو، هەمزەمان لە گەڵ ناردنی چەمران بۆ جنوب ئەو سەرهەنگەش دەستگیر بوو. و سەرهەنگەکە ئیعترافی کردبوو کە ئەمن تابعی چەمران بووم و ئەو تەرحەی هەبوو کە ئێمە بۆ سەرکوبی کوردستان، نیرویی ئیعزام بکەین کە خومەینیان ئیقناع کردبوو، ئیعلامی جەهاد بکات. ئەڵبەتە ئەوە ئیتلاعاتێک بوو کە لە یەکێک لە ئەفسەرانی نیزامی حیزبی توودە لە ئوروپایە ئەمن کەسبم کردووە.[مام غەنی ئەو ئیتلاعاتەی لە کەسێک وەرگرتووە بە ناوی خوازراوی ناخودا ئەنوەر کە ناوی خۆی **حەمید ئەحمەدیە** و لە شاری برلین دەژی] وەلی قەرائین نیشان دەدا کە دەبێ ڕاست بووبێ، پەیامی 26 ئابان سەبەب بوو شەڕ بکوژێتەوە، و شارەکان دیسان پێشمەرگە تێیاندا موستەقەر بووە و ئەمنیەتی شار بە دەست حیزبی دێموکرات بوو لە مەنتەقە، دیارە

کۆمەڵە و چریکیش حزووریان هەبوو . بەڵام نیروی عومدە لە کوردستان حیزبی دێموکرات بوو. بە دونباڵی ئەو ئاتەش بەسە هەیئەتی ویژە هات. چوون هیئەتهای قەبلی بە ناوی حوسنی نیەت دەهاتن. ئەو سەفەرە هەیئەتێکی ڕەسمی هات. بەعدە ئەز پەیام بوو کە هەیئەتی ویژە هاتە مەهاباد، کە ئەمن شیرکەتم کرد لە گەڵ مەلا **عەوڵای حەیاکی، عەزیز ماملێ، کەریم حیسامی** ، شیرکەتمان کرد لە موزاکرە لە سەدێ، پەش ئەو موزکارە بوو کە داریوش فروهەر هاتەوە تەرحی خودگەردانی هێنا. لە موقابل دا حیزبی دێموکرات ترحی 6 مادەیی مە شهوریی مەترەح کرد و ئێمە عومدەتەن لە سەر تەرحی 6 مادەیی موزاکرەمان دەکرد، تەرحی خودگەردانی بە شیددەت موردی حەملەی **قاسملو** قەراری گرت. لە سەر تلەوزیۆنی مەهاباد ئیزهاری کرد خودگەردانی یانی سەرگەردانی، منداڵێکی کورد کوتویەتی خودگەردانی یانی سەرگەردانی. ئیعلامی کرد کە ڕەد بووتەوە. دیارە بێ ئەوەی لە سەر خودگەردانی قسەمان کردبێ، و بەڕەسی بکەین خودگەردانیەکان چییە. ئەو کارەی کردبوو. گەرچی ئەمە لە گەڵ داریوش فروهەر لە سەر خودگەردانیەکەی لە ماڵی **مونتەقەمی قازی**، مەسەلەمان موردی بەرڕەسی قەرار دا، و خودگەردانیەکە خوێندرایەوە، بەڵام خاسەتەن وەکوو حیزبی دێموکرات بەنەزەری من دەبوو، جەلەسەی موسئولین تەشکیل بێ و کادرەکان و فەرماندەهانی پێشمەرگە تەشکیل بێ، و بە دیقەت مەسەلەی خودگەردانی قەرار بگرێ، بەڵام ئەو کارە نەکرا. خودگەردانیەکە هەر وا ڕەدکرایەوە، ئەمەش مەوزعی موشەخەسمان لە موقابلی خودگەردانیدا نەگرت. بە نەزەری من لازم بوو ئەو دەم، مەسەلەی خودگەردانییەکە بەرڕەسی بکرێ و بە عینوانی، پایەیەک بۆ موزاکرە موردی تەوجە قەرار بگرێ، و ئەرزیابی بکرێ، ئەو شتەی کە کەم و کوڕی تێدا هەبوو، ئەو کەم کوڕییەی لە ئیزافە کرابایە، بەڵکو حکومەتی بازرگان، بتوانێ خودگەردانی ئیجرا بکات، ئەو شتێکی بوو کە ئەمە لە موزاکراتێکیدا لە گەڵ بازرگانی کردمان. مەسەلەی 6 مادەییمان لە گەڵ هێنایە گۆڕێ، **بازرگان** و **سەباغیان** و **داریوش فروهەر** بوو موتەفاهم بوون لە گەڵ ئەو تەرحەی کە دیارە لە گەڵ **بەنی سەدریش** موزاکرەمان کردبوو. بەنی سەدر لە موزاکرەکەدا کوتی ئەمن حوسنی نییەتم هەیە، ئەگەر ئیحساس بکەین حیزبی دێموکرات و جونبشی کوردستان، وابەستەگی نییە بە هیچ جێگایەکی، ئێمە رووحی تەفاهوم زیاتر نیشان دەدین. گەرچی ئەوە بەهانەیەک زیاتر نەبوو بە نەزەری من ئەگەر ئەوانە واقعەن حوسنی نییەتیان بایە، 6 مادەیان قەبوڵ کردبایە، ڕەسمەن قەبوڵیان کردبایە، ئیمکانی ئەوەی خەڵک بۆ خۆی مەوزع بگرێ، هەبوو، بەڵام حاکمیەتیش وەکوو حکومەتی بازرگان، کەم کاری هەبوو لە سەر مەسەلەی خودگەردانی، فەقەت تەرحەکەی لە سەتحی ئێمەدا مەترەح دەکرد گەرچی لە رۆزنامە، دا مونتەشری کرد بەڵام، تەبلیغێکی وەسیعی نەبوو، و ئێمەش لە موقابل خوردگەردانیدا، بەحسێکی گوستەردەمان نەبوو لە سەری، کە شیی کەینەوە مەواردی پێ ئیزافە بکەین، ئێمە هاتینە سەر حەدی ئەو 6 مادەیە. لە موزاکراتێکی کە کردمان دیارە بازرگان، تەرحی 6 مادەیی قەبوڵی کرد ، ئەمن پێشنهادم پێکرد ئەتۆ کە قەبوڵی دەکەی لە گەڵ رۆژنامە عەلەنی موساحبە بکە، لە وەتاغی دەربەستە بیهێنە دەرێ، و ئیعلام بکە کە موافقی، رۆزنامەی ئیتلاعاتی دەعوەت کرد و بەو شێوەیەی بەیان کرد کە ئەو 6 مادەیە کە نمایەندەگانی حیزبی دێموکرات، پێشنیاریان کردووە ئەگەر مەفهومی خودموختاری ئەوە بێ کە لە 6 مادەدا بۆمنیان تەوزیح داوە ئەمنیش لە گەڵ ئەو نەوعە خودموختارییە موافقم، کە من هاتمەوە مەهابد لە گەڵ قاسملو سوحبەتم کرد، و خودی موساحبەی بازرگانم لە رۆزنامەیدا دایە، بە نەزەری من لەو موساحبە ئیستفادە بکەین و سەعی بکەین ڕێگا حەلی موسالمەت ئامیز بۆ مەسەلەی کوردستان ببینینەوە، ئیدامەی شەڕ بە قازانجی خەڵکی کورد نییە، ئیدامەی شەڕ ئێمە بە وابەستەگی دەکێشێ، تەجرەبەی تاڵی کوردستانی عێراق لە بەر چاومە، ئەمە خەڵکی کوردستان تووشی دوا رۆژێکی ڕەش دەکەین، و تاوانەکەی دەکەوێتە سەر ملی ئێمە، لە تاریخی جونبشی کوردستاندا، دەبێ تەوانی[هێزی] خۆمان لە نەزەر بگرین و قودرەتی موقابلیش کە لە گەڵی شەڕمان هەیە و خودموختاری لێ داوا دەکەین، هەم لە باری سیاسییەوە و هەم لە باری قودرەتی نیزامییەوە، موردی ئەرزیابی قەرار بدین. حکومەتی عێراق و نەزەراتی وی و نییاتی وی، بە دیقەت موردی تەوجوە قەرار بدین کە لە دامی وابەستەگی نەکەوین، نەبینە عامل و وەسیلە، دیارە باری چەندووم بوو لە سەر ئەو مەوزوعە لە گەڵ قاسملو قسەمان کردبوو، موزاکرە نەتیجەی نەدا.

گەڵاڵەی پێکهاتنی پەیرەوانی کۆنگرەی چوار

غەنی بلووریان:: نزیک بە دە ڕۆژ بوو کە من لە حیزبی دێموکرات هاتبوومە دەرێ، بەڵام ویژدانم ناڕەحەت بوو چ بکەم، هەتا ئێستا عومرێک موبارزەم کردوە، ئەو هەموو بەدبەختیەم لە سەر میللەتەکەم کێشاوە، ئایا ئێستا سەنگەری مبارزە چۆل کەم بچم لە ماڵی خۆم دانیشم فەقەت ئیستراحەتێ بکەم، بژیم کام ژیان؟ ئەوانە فکری منیان ئەشغاڵ کردبوو، ویژدانی منیان موعەزەب کردبوو.

لەو شەرایتەیدا بوو، کە دوو نەفەر لە روفەقای حیزبی دێموکراتمان بە نێوی **حەمەدەمینی سیراجی** و **مەهەندیس فاروق کەیخوسرەوی** ئەمنیان دەعوەت کرد بۆ ماڵی سیراجی، چووم و تەزەکوراتیان پێدام کە تۆ چۆن مبارزەی تەرک دەکەی و چۆن ئەتۆ سەنگەر بۆ **قاسملو** خاڵی دەکەی، و پەرچەمی ئەو حیزبە دەدەی بە قاسملو، ئەتۆ موئەسیسی ئەو حیزبەی پاش شکستی جمهوری مەهاباد، کۆماری کوردستان بووی.

ئێمە[صیغە]یەکمان بۆ مبارزە دیتۆتەوە، شتێکمان[ئامادە] کردووە،بە نێوی" اعلام موضع بخشی از رهبری" حیزبی دێموکراتی کوردستان و بە ناوی حیزبی دێموکراتی پێرەوانی کونگرەی چوار، کە ئەمە[بڕیارەکانی] کۆنگرەی چوارەممان قەبوڵە، [درێژە] بدین لە سەر ئەو بڕیارانە کە حەتتا حیزبی دێموکرات باتڵی ئێعلام نەکردووە، کە هەیە و بە قووەتی خۆی باقییە، ئێمە بە [شوێن] ئەوەیدا برۆین و حەقی خۆمانە و هەموو نمایەندەگانی کونگرەی چوار تەئیدی ئەو موسەوباتەیان کردووە، ئەمە دابنیشین بۆ خۆمان بە شوێنی ئەو کۆنگرەی چوارەدا برۆین، بە شوێنی موزاکرە برۆین و رێگا حەلی "مسالمت آمیز"[دوور لە توندوتیژی] ببینینەوە، بەڵکم بتوانین ئەو شەڕەی ببڕینەوە، ئەو خوێنە نەڕژێ، شتێکیشمان بۆ میللەتی کورد وەرگرتبێ، بەشکم ئەو حاکمیەتە [مل] بدا بە بەعزێک لە [داواکان].

خولاسە من حەقیقەتەن قانع بووم و قەبوڵم کرد، بەڵام ئیتلاعم نەبوو لە چ جەهەتیکەوە ئەو تەرحە تەهیە کراوە. پاشان [هێدی هێدی تێگەیشتم] کە **حیزبی توودە و ڕەهبەری حیزبی توودە** [ڕاستەوخۆ] لە باری سیاسییەوە نەقشی هەبووە لەویدا، و **عەلی گەلاوێژ** نەقشی موستەقیمی بووە. لە جەلەساتی دوایەدا لە گەڵ **گەلاوێژ** دانیشتم، مەعلوم بوو کە **عەلی گەلاوێژ** لەو تەرحەدا نەقشی هەبووە، دیارە ئەو تەرحە مقدارێک مەسایلی توندتری تێدا بوو، کە ئەو دوو برادەرە[کەیخوسرەوی و سیراجی] حەک و ئیسلاحیان تێدا کرد، زۆرتریان قابلی قەبوڵتر کرد، و ئەمن بە تەشخیسی خۆم قەبوڵم کرد کە، کۆنگرەی چوار تەشکیل بدین.

بەڵام ئێمە لە تەریقی **ڕەحیمی قازییەوە** موزاکرەمان لە گەڵ حاکمیەت ئیدامە دا ، چوون **دوکتور ڕەحیمی قازی** لە تارانێ عەلەنی بوو. بە عیللەتی ئەوەی لە جەنگی سێ ماهەدا شیرکەتی نەبوو، پەروەندەیەکی ئەوتۆی نەبوو، کە خەتری ئەساسی بکرێ، عەلەنی زیندەگی دەکرد، ئەومان بە عینوانی نمایەندە دیاری کردبوو لە گەڵ حاکمیەت تەرح و خواستەکانی خۆمان بدەین بە حاکمیەت بۆ حەلی مەسەلەی کوردستان، لە تەریقی موسالمەت ئامێزەوە بۆ تەحەقوقی بەخشێک لە خواستەکانی خەڵکی کورد. بۆ خۆمان لە شەرایتی مەخفی دابووین، جێگامان بۆ حاکمیەت مەعلوم نەبوو، هەر ئەوەش بوو لە یورشی 62 ئێمە لە ژێر زەربە خاریج بووین، حەتتا یەک نەفەر لە کادرەکانی ئێمە نەگیرا، چوونکو لە شەرایتی مەخفی دا زیندەگیمان دەکرد و کارمان دەکرد. تەنها رەفیقێک کە ئێمە لە دەستمان دا رەفیق **سەید ڕەحیمی قورەیشی** بوو کە ئەوەڵی کار کە دە گەڵ مە بوو ئێستا ئیعلامی مەوزەع نەکرابوو، وەلی هەواداری مە بوو هاوفکری مەبوو. ئەو نەچووبووە دەرێ لە شاری بە دەستی پاسداران ئێعدام کرا، چوونکو عەکسی لە پشت تۆپێک لە حاڵەتی تیرئەندازیدا گیرابوو، رەفیقێکی دیکەشمان ئیعلام مەوزعمان کردبوو، عوزووی کۆمیتەی مەرکەزی کۆنگرەی چوار بوو **ناسر خوشکەلام** خەڵکی بانە بە دەستی جمهوری ئیسلامی ئیعدام کرا. بەڵام لە زیندان لە موقابل پاسداراندا زۆر مەردانە، موقاومەتی کردبوو، حەتتا وەسیەتنامەیەکی کە نووسیبووی، ناردبوویە دەرێ، لە لای ئێمە هەیە مەحفوزە، کە زۆر مەردانە لە موقابل شکەنجە و عەزاب دا موقاومەتەی کردبوو مەردانەش لە پای دار مرد.

بە هەر سوڕت ئێمە پەیرەوانی کۆنگرەی چوار لە حەقیقەتدا تەسمیمان بوو بگەڕێنەوە سەر ئەو رێگا و ڕەوشەی کە پاش جمهوری مەهاباد، حیزبی دێموکرات گرتبوویە پێش، بۆ ئەمن بۆ خۆم شەخسەن لە تەئسیسی ئەو حیزبەدا نەقشم هەبوو،بگەڕێنەوە سەر ئەو ڕەواڵی، شێوە مبارزاتی سیاسی، و ئەو پەیوەندییەی کە سابق لە گەڵ حیزبی توودەشمان هەبوو. ئەو پێوندەیە بە خاتری وەی ئێمە دوبارە لە چوارچێوەی جەریاناتی حکومەتی میللی و کوردستان و حیزبی دێموکراتی **قازی محەمەدی** فکرمان دەکردەوە، کە مەسەلەی کورد لە چوارچێوەی ئینترناسیوناڵی پرۆلێترێدا مەترەح بێ. تەرزی تەفەکورمان هەر ئەوە بوو، فکرێکی کۆنەی قەدیمیمان هەر هەبوو، لە سەر رەواڵی قەدیم وەختێکی ئەو تەرزی تەفەکورە هەیە، حیزبی توودەش بە عینوانی حیزبێکی پرۆلێتری و ئینترناسیۆنالیستی بۆ مە هەمان حیزبی توودە بوو کە، ساڵهای 31 و 32 ئیرتباتمان لە گەڵی هەبوو. حیزبی دێموکرات بووین، لە حەقیقەت حیزبێکی موستەقل بووین، کاری خۆمان موستەقلانە دەکرد، وەکوو کۆنگرەی چواریش حیزبێکی موستەقل بووین، کاری خۆی بۆ خۆی دەکرد. ڕەهبەری خۆی بۆ خۆی هەبوو، بەڵام پەیرەوانی کۆنگرەی چوار قەدەمێکیش لە پێشتر لە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ساڵەکانی 28 و 30 و 32 بوو. کە کۆنفرانسی تەشکیل دا.

کۆنفرانسێکی کە وەزیفەی کۆنگرەی ئەنجام دا، بەرنامە و ئەساسنامەمان دانا، و دەفتەری سیاسی و کۆمیتەی مەرکەزیمان هەڵبژارد، بەڵام لە گەڵ حیزبی توودەی چوونکو تەفەکوری شێوە فکر کردنەوەی حیزبی توودە بۆ مە قابڵی قەبول بوو، ئێمە وەکوو دوو حیزبی [متحد] هەمکاریمان دەکرد، و لە تەرەف ڕەهبەری حیزبی تودەوە لە لحازی

مالْیشەوە یارمەتمان پێدەدرا و لە لحازی [مطالعاتی] و ئینتشاراتەوە یاریدەمان پێدەدرا. پێشتر لە زەمانی ئەو دەمی ساڵی 31 و 32 حەتتا ئەو دوو مەقالەشمان پێنەدەکرا. بەڵام ئێستا کۆمەکمان پێدەکرا، دیارە حیزبی توودەش لە جودابوونەوی ئێمەش کەڵکی وەرگرت بۆ تەبلیغ بە سوودی خۆی، کە خۆی پێش جمهوری ئیسلامی زیاتر مەترەح بکات، کە وای وانمود بکات کە بە ئیستلاح نەقشی هەبووە لە ئەو جودابوونەوەیەدا، وای تەبلیغ دەکرد، دیارە نەقشی خۆی هەروەکو باسم کرد لە پشت سەحنەوە ئەنجام دابوو، لە پشتی پەردەوە.

بەڵام ئەوەی حەقیقەت بێ، ئەمن موستەقلانە ئیعلامی جودابیم کرد لە حیزبی دێموکرات، بەڵام ئێستا کە ساڵی 68ە [89]کە موسافرەتم کردووە بۆ ئاڵمان، لێرە دانیشتووم وا فکر دەکەمەوە کە ئاوڕێکی بۆ پاشەوە دەدەمەوە **دوچاری ئیشتباهاتێکی عەمیقی تاریخی بووم،** وەکوو کۆنگرەی چوار. ئەوەڵەن پێم وابوو کە دەبووایە لە ڕەهبەری حیزبی دێموکرات بێمە خوارێ، بەڵام عوزووی حیزبی دێموکرات بمێنمەوە. نەیەمە دەرێ لە حیزبی دێموکرات، وەلی هیچگونە مەسئولییەتێکی قەبوڵ نەکەم. یا[حداقل] ئەگەر لە حیزبی دێموکرات دێمە دەرێ، دانیشتبام لە ماڵی خۆم مونتەزری حەوادس بایەم. باشتر بوو لەوەی ئیشتباهاتی دوایی تیکرار کەمەوە.

ئیشتباهاتی من ئەوەیە کە کۆنگرەی چوارمان کە تەشکیل دا، پاش ساڵی 62[83] ، **پاش یورش لە ساڵی 63[84]دا کۆنگرەی چوارمان تێکدا و بە تەوەری ئینفرادی لە حیزبی توودەدا خۆمان ئیدغام کرد[تواندەوە]، ئەوەش ئیشتباهێکی تاریخی بوو.**

حەقیقەتەن ئەڵبەتە نەزەری من ئەوە بوو. هەر ئەو تەفەکورەی پێشوو، ئەمنی هان دەدا بۆ ئەوەی کە دەستم بگاتە ئەنترناسیۆنالیسم، دەستم بگاتە شوروەی، فکرم دەکردەوە کە ئەگەر من بچمە ڕەهبەری حیزبی توودە، دەتوانم نزیک ببمەوە لە ئەنترناسیۆنالیسم، لە ئەحزابی بەرادەر، دەتوانم دەستم بگاتە شورەوی، پێم وابوو شورەوی و ئەحزابی برادەر مەسەلەی کورد دەرک ناکەن، پێم وابوو، وام فکر دەکردەوە، یان کەس نییە پێیان بڵێ کاکە گیان ئەو 20 میلیون کوردە 25 میلیۆنە، لە کوردستان ئەسیرن، لە حاڵی شۆرش دان، دە حاڵی قیام دان، ئێوە شناختو نییە و چاوو نابێنێ، پێم وابوو ئەوان عەینەکی ڕەشیان لە چاو دایە، عەمدەن عەینەکی ڕەشیان لە چاو ناوە نابینن، بچم ئاگایان بکەمەوە ئاگایان کەم، بچمە هەیئەتی حیزبی توودە و دەستیشم گەیشتە مەقاماتی شورەوی، لە سەر ئەو مەسەلەیە سوحبەت بکەم، **بەڵام ئەلعان ئیحساس دەکەم هەر لە ئەوەڵەوە[تراویلکە] سەرابێک بیش نەبوو، سەرابێک بوو کە من فکرم لێدەکردەوە،** دەتوانم خزمەت بە میللەتی خۆم بکەم لەو جەهەتەوە.

نییەتێکی سادقانەم هەبوو، بەڵام ئەڵعان بەو نەتیجەیە گەیشتووم کە **میللەتی کورد بۆ خۆی دەبێ لە سەر پێی خۆی رابوەستێ، میللەتی کورد دەبێ حیزبی موستەقلی خۆی هەبێ، حیزبی میللەتی کورد دەبێ قودرەتی هەبێ، دەبێ قودرەت نیشان بدات، تەشەکولی هەبێ، ئاگاهی سیاسی بدات بە میللەتی خۆی، میللەتی خۆی نەهێڵێ لەو خامی هەمیشەگیدا بمێنێتەوە، لە مەقتەعێکی زەمانیدا کە حەوادسێک دێتە پێشێ، ڕەهبەرێکی سیاسی هەبێ، بتوانێ هیدایەتی بکات، لە کورانهای سیاسیدا، کورانهای موبارزتایدا،**

دیارە ئەمن موافقی ئەوەی نیم ئێستا بە شێوەی سونەتی سابق میللەتی کورد هەر فرسەتێکی بۆ هەڵکەوت، تەنها و تاقە سوراە، دەست بداتە تفەنگ و وەشاخی کەوێت و شەڕ بکات، بەڵکوو موعتەقدم شەڕ قانوونمەندە، دەبێ لە پێشدا حیزبێکی سیاسی هەبێ، دەبێ لە گەڵ نیروهایی دیکەی ئێرانی لە جبهەیەکیدا موتشەکل بێت. دەبێ لە گەڵ خەڵقهای دیکەی ئێران هەمکاری بکات، موشتەرەکەن ئەگەر حەرەکەتێکی نیزامی قانونمەند بە حکومی زەمان بێت، دەگەڵ هەموو خەڵکهای ئێرانێ، بۆ ئیستقراری دێموکراسی لە ئێرانێ دەست بداتە ئەسلەحەی، دەست بردن بۆ ئەسلەحەی ئاخرین حەربەی موبارزەیە، نابێ هەمیشە بە عینوانی پوانێک[خاڵێک] ئیستفادەی لێ بکات، وەکوو لە سەد ساڵی گوزەشتەدا ئیستفادەی لێکردووە و نەتیجەی لێوەرنەگرتووە.

<u>قیامهای موسەلەحانەی کورد بە خاتری ئازادی خۆی و ڕەهایی خۆی جەنبەیەکی فوقلعادەی هەبووە، ئەویش ئەوەیە کە میللەتی کوردی لە تووانەوە حیفز کردووە، مەوجودیەتی میللەتی کوردی حیفز کردووە، بەڵام غەیرەئەز ئەوە حاسڵێکی دیکەی بە بار نەهێناوە</u>، بەڵام لەو ڕێبازەشدا لە حەقیقتدا خوێنێکی زۆر دراوە، ئەو حاسڵە موسبەتەشی هەبووە. ئەو مەسایلە بوو کە من بەحسم کرد.

ئێستاش لە ڕەهبەری حیزبی توودەدا هەر ماوم، بەڵام دەر حەقیقەت باوەڕم پێینەماوە بەو حیزبەی و تەغیراتێکی کولی لە تەفەکوراتی مندا بەوجود هاتووە، من موعتەقدم کە بۆ میللەتی خۆم، بۆ حیزبی مەستەقلی میللەتی خۆم حەول بدەم، موبارزە بکەم. وەکوو جەهەتێکی موستەقل دەستی دۆستی بۆ هەر جەهەتێکی کە موتەرەقییە و لە حەقی تەعینی سەرنوشت میللەتی کورد تا حەدی جودایی حیمایەت دەکات، دەستی دۆستی، وەحدەتی بۆ تەشکیلی جیبهە و ئیتحادی بۆ درێژ دەکەم. و بەهیچ وەجە موعتەقد نیم حیزبی موتەرەقی میللەتی کورد ، پێشروەی کورد وابەستە بێ بە هیچ جەهەتێکی جیهانی. لە گەڵ هەر گونە وابەستەگییەیەک موخالفم. بە هەر جەهەتێکی جیهانییەوە بێ. بەڵام ئەوە میللەتی کورد و حیزبی پێشرەوی میللەتی کوردە دۆستی خۆی دیاری دەکات، دۆست و دوژمنی خۆی دیاری دەکات و دەیناسێ. ئێمە موعتەقدین کە دەبێ دۆستمان هەبێ لە دنیایەدا، دەگەڵ دۆستان مەشوەرت بکەین، حەتتا لە دۆستان یارمەتی وەرگرین، نە بە قیمەتی وەی ئیستقلالیەتی خۆمان لە دەست بدەین، بە قیمەتی ئەوەی کە کیان وکەرامەتی خۆمان فیدا بکەین، ئەوە سوحبەتی من بوو.

برایم فەرشی:: باسی کۆبوونەوەی کۆمیتەی ناوەندی لە برایمە کرا، ئایا گۆڕینی هەیئەت سیاسی تەنیا خاڵی کۆبوونەوەکە بوو، کە باس کرا یا خود...
غەنی بلوریان:: هەر وەک کە عەرزم کردی، وەختێکی ئەو حەوت مادەیان هێنا مەترەحیان کرد، و تەسوییبیان کرد، ئەو ئەفرادەی کە نێوم بردن، ئەمن هاتمە دەرێ لە جەلەسە، یانی بایکۆتم کرد، هەیئەتی سیاسیم بایکوت کرد. وەختێکی بایکۆتم کرد، **قاسملو مەلا عەوڵای حەیاکی** نارد، پاشان نامەی بۆ ناردم، پاشان نامەی حیزبیم بۆ هات، کە مەوزووعی خۆم روون بکەمەوە.
ئەمن بەو فکرەی کەوتم کە عەرزم کردی، بە شێوەیەکی کودتایی[ئەوانە] لابەرم، بۆ خۆم ڕێگای فکری خۆم عەمەلی بکەم، شەڕ ببڕمەوە. بتوانم موزاکرەی[لە گەڵ حکومەت] ئیدامە بدەم، بۆ پەیرەوی لە موسەوباتی کۆنگرەی چوار. کۆنگرەی چوار بەو نییەتە تەشکیل بوو کە بلاخەرە زەمان گۆڕاوە، تاحودودێک، دەبێ گۆڕانێکی لە سیاسەتیدا پێک بێ، پێویستە کۆنگرە تەشکیل بێ، و ئەساسنامە و بەرنامەی حیزبیش بەر ئەساسی زەمان تەدوین بکرێ، ئەگەر خاڵهایەک لازم بێ ئیزافە بکرێ، یان بگۆڕدرێ، لە حەقیقەتدا موهیمترین مەسەلەی ئێمە مەسەلەی موزاکرە بوو.
عەرزم کردی وەختێ ئەو حەوت مادەیە مەترەح بوو، تەسمییم بەوە گیرا کە ئەمن بچمە برایمەی دانیشم، **لەوێ تەسمیمم گرتبوو.هەر وەکوو عەرزم کردی هەیئەتی سیاسی و قاسملو بازداشت بکەم ئەوەی تەئیدی ئەو تەعەهود نامەیان کردبوو**[مامە غەنی پێوابوو دوکتور قاسملو و کەسانێکی دیکە بەڵێننامەیان لە گەڵ عێراق ئیمزا کردووە]. دوایە پیشیمان بوومەوە، ئەلبەتە ئێستاکانە تەسمیمم نەگرتبوو عەمەلی بکەم، لە پێشدا مەساییلم مەترەح کرد، مەساییلەکانی کە مەترەحم کرد، مەسەلەی ئەو وابەستەگیە بوو،کە ئەو وابەستەگیە یەک ، دوو مەسەلەی موسەوباتی کۆنگرەی چواری ژێر پێی خۆی ناوە.

موسەوباتی کۆنگرەی چواری پەخش نەکردووە بۆ خەڵک، سوحبەت لە سەر ئەوەی بوو.
پاشان ئیدامەی موزاکرە بەر ئەساسی موسەوباتی کۆنگرەی چوار بوو. و
هەلئایسانەوەی شەڕ لە دەورەی قاسملو، کە بە چی عللیەت کێ بووە ئەو شەڕەی هەلئایساند و
بە دەستوری کێ ئەو شەڕە هەڵئایساندراوە؟ [شەڕ لە گەڵ حکومەت]

چوون عەواملی ساواکی، ئەشخاسیان نێو دەبرد، بە عینوانی مەسئول ناردرابوون، بۆ ئەوێ! کەسێکی بە عینوان مەسئول لەو لەحزە حەساسەدا ناردیانە ئەو مەنتەقەیە ئەو بووە.
پێش ئەو مەسئەلە ، بێجگە لەوەی پێشیان بەو ستوونەی گرتبوو، کەمینیان بۆ ئەو سوتونە دانابوو، پاسگایەکی ژاندارمەریشیان [بەر لەو] ستونە، وەبەر حەملە دابوو. وەلی حاکمیەت [عکس العمل] نیشان نەدابوو، لە حاڵێکدا پاسگاکەیان خەلعی سیلاح کردبوو. ئەوانە مەسائیلێک بوو کە لەوێ مەترەح بوون. کە من پێشنهادم کرد کە قاسملو زەعفی نیشان داوە لە موقابل ئەو واقعیەتانەدا، یا ئینکە ئەو حەقایقانەی پێشێل کردووە. ئەو موسەوباتەی پێشێل کردووە، و موتەعەهید بووە. بەنابەرئین سەڵاحیەتی ئەوەی رەهبەری حیزبی دێموکراتی بە دەست بێ، نییەتی. ئەو هەیئەتی سیاسییەش کە ئەو کارەی کردووە، ئەو تەعوهدەی تەئید کردووە، شایستەگیان نییە کە بمێننەوە. ناڵێم محاکمە، بەڵکوو حەدی ئەقەل لەو مەسئولییەتەی بێنە خوارێ. ئەساسەن، ئەو مەساییلە بوو کە لەوێ مەترەح بوو. کە دەبێ لە سەری بدوێین. وە تەغییری ئەوانە.
گەیشتنە ئەو نەتیجەی کە موافقن کە [ئاڵوگۆڕ بکرێ]،وەلی پێویستە [ئاڵوگۆڕ] بە ڕەیی بکرێ[دەنگ بدەین]. بەڵام دوایە قەراریان دا ئیستراحەتێکی بکەن. دە فورجەی ئیستراحەتەکەدا، دە گەڵ یەکتری موردی بەحسیان قەرار دابوو، دیارە ئەوانیش بۆ خۆیان ئیستدلالیان کردبوو، خۆ هەر وا نەبوو. قاسملو بڵێ، ئەوە حیزبی توودە فێری کردوون، ئەوە یەکێک لە موردەکانە. مومکینە قاسملو ئەوەی نەکوتبێ، کەسێکی دیکە کوتبێتی، نازانم من ناتوانم قاسملو موتەهەم بکەم چوون هیچ دەلیلێکم نییە. کێ کوتوبووی لە ڕەحمانی کەریمییم بیستەوە کە شایعەیەکیان لەوێ بڵاو کردۆتەوە. لەو جەلەسەیەدا. ئەمن موشاورەکانیشم دەعوەت کردبوو بێن. دەر حەقیقەت پلۆنۆم بێ بەڵام موشاوەرەکانیان دەعوەت نەکردبوو. فەقەت ئەعزای کۆمیتە مەرکەزیان دەعوەت کردبوو، کە **سەننار** و **جەهانگیری ئیسماعیل زادە،** نەیانتوانی بوو بێنە جەلەسەی. لە 25 نەفەر 23 نەفەر حازر بوون. بە هەر سوڕەت پێموایە سەنار و ئەوانیش هاتبایەن، ئەوانیش مەوزعی موخالفی قاسملویان هەبوو.
چوونکو مودەتێک بوو **سەناری مامدی،** مەوزعی موخالفی حیزبی گرتبوو. یانی خۆی جودا کردبووە لە حیزب، ئیعلامی مەوزعی غەیر مودەوەنی کردبوو. سەننار بۆ خۆی و هێزی مەحوی کە نزیک بە 400 موسەلەحی هەبوو لە مەنتەقەی قوتوری خۆی موستەقل ئیعلام کردبوو، و عەمەلەن خۆی لە حیزب جودا کردبووە. پێش کۆنگرەی چوار ئەو کارە کرابوو، ئەو مەسەلە مەترەح بوو کە ئەو تەسمیماتە بگیرێ، هەوەڵێش موافقەتیان کرد کە بە شفاهی گۆڕانکارییەک بکرێ پاشان ڕەییان دا. دیارە لەو بەحسەی کە لە ئیستراحەتەکەدا کردوویانە ئیستدلایشیان کردوە، خەیلی خوب نەبین[یارمەتی] لە عێراقێ وەرنەگرین، لە عێراقێ وەرنەگرین، لە کێ وەرگرین؟ شورەوی نامانداتێ، فلان ناماننداتێ، ئەی ئەسلەحەی لە کێ وەرگرین؟ ئەسلەحەی دانێین خۆ جمهوری ئیسلامی حەقمان ناداتێ، کەوایە دەبێ لە جیگایەکی سیلاح وەرگرین، خولاسە وا گوترابوو کە شەڕەکە بە سەر ئێمەدا تەحمیل کراوە، ئەو شەڕە یا دەبێ ئیدامەی بدین و بە نەتیجەی نەهایی بگەێنین یا، دەستئاوەردێکی ببێ، ئەوان ئاوا موردی بەحسیان قەرار دابوو. [کەوایە] قسەی ئەو برادەرانە عەمەلی نییە. ئاوایان بە گوێی یەکتریدا خوێندبوو، ئەوەی من بیستمەوە لە **ڕەحمانی کەریمی**. دیار بوو کە دوایە

پێشنیاریان کرد [دەنگی نهێنی] بدەن ، حیزبێکە و کۆمیتەی مەرکەزی هەیە و ڕەیی مەخفی بدەن بۆ ئەوەی گۆڕانکاری بکرێ، ڕەیی بدەن بە ئەشخاسێکی کە دەبیری ئەوەل بێ، هەر کەس چۆن تەشخیس دەدا ڕەیی بدات. کێ ببێتە دەبیری ئەوەڵ یان دەفتەری سیاسی. بە حەوت نەفەران ڕیی بدەن یەک نەفەر دەبیر و 6 نەفەر عوزوو، دوایە کە ڕەییەکان درا، عەیینەن ئەو کەسانە بە ئەکسەریتی ئارا تەعیین کران.

برایم فەرشی:: دەرسەدی ئارا؟

غەنی بلوریان:: دەرسەدی ئارا لە بیرم نییە، ئەوەندەی کە ڕەیی هەبوو، چوون ئەمن ئیعلامم کردبوو کە ڕوفەقای خۆمان بە من ڕەیی نەدەن، مامۆستا هێمن لەوێ بوو ئەڵبەتە، کە ئیفتخاری بوو، بەڵام ئەوانی دیکە موعینی و ئەوانە ڕەییان نەدابوو. ئێمە شیرکەتمان نەکردبوو لە ڕەییدا. دیارە بە خۆمان ڕەیی دابوو بە ئەشخاسی دیکەمان ڕیی نەدابوو، بەڵام دەرسەدی ئارای بۆ من مەعلوم نەبوو لە بیرم چۆتەوە. یانی یاداشتمان نەکردبوو. چوون ئەمە شتمان یاداشت نەدەکرد. ئەوە یەکێک لە زەعفەکانی ئێمە بوو، هیچ وەقت لە زیندەگی سیاسی خۆماندا، مەتالبمان یاداشت نەکردووە، سوڕەت جەلەسەمان نەگرتووە، سوڕەت جەلەسەکانمان حیفز نەکردووە، یا ئەگەر بووشە لە بەین چووە، ئەوە جەریانی برایمە بوو. وەختێکی دیتمان هەمان ئاش و هەمان کاسەیە، ئەو ڕەوەندە ئیدامەی دەبێتەوە، یا دەبێ لە گەڵ ئەوانە تەوافوق بکەین، چوون ئەقەلییەتین[اقلیت] یا دەبێ تەبەعییەت لە ڕەیی ئەکسەریەتی[اکثریت] کۆمیتە مەرکەزی بکەین یا لە حیزب بڕۆینە دەرێ. ئەمن تەسمیمی خۆم گرت و هاتمە دەرێ.

برایم فەرشی:: ئەندامانی ئەوەڵییەی کۆنگرەی چوار کێ بوون؟

غەنی بلوریان:: ڕەهبەرانی ئەوەڵییەی کونگرە چوار ئەو حەوت کەسە بوون، ئەعزای کۆمیتەی مەرکەزی بوون، **مامۆستا هێمن** بوو کە عوزووی ئیفتخاری کۆمیتەی مەرکەزی بوو، وە بە عینوانی شاعیری میللی ئیعلام کرا. هەم بە عینوانی شاعیری میللی ئیعلام کرا لە کۆنگرەی چوار و کە پێشنهادی خودی **قاسملو** بوو کە منیش پشتیوانیم لە پێشنهادەکەی کرد، **من** بووم، **فاروق کەیخوسرەوی** بوو، **ئەحمەد عەزیزی** بوو، **نەوید موعینی، ڕەحیم قازی، فوزیە قازی.**

ماڵی حیزبی توودە لە ناو حیزبی دێموکراتدا

کۆنفرانسی پەیڕەوانی کۆنگرەی 4ی حیزبی دێموکراتی کوردستان

برایم فەرشی: ئەو کۆنفرانسە کە باس دەکەن کۆنفرانسی کۆنگرەی چووار بوو، لەو کۆنفرانسەدا چ شتهایەک باس کرا؟

غەنی بلوریان: ئەو کۆنفرانسەمان مەخفیانە لە تەورێز تەشکیل دا، ئەفرادێکی کە لە مەناتقی موختەلف بوون، دیارە ئینتخابی بوون، گەرچی مەخفی بووین بەڵام ئینتخابی بووین. لە مەناتقی موختەلف کە [بەربڵاو] بووین ئادەرس درابوو، **ئەحمەدی عەزیزی** تەعیین کرابوو، کە بێن بۆ ئەو ئادرەسەی. کە ئەو **ڕەحمەتی عەتری بەرزەنجەش**، موشاور بوو پێم وایە، ئەویش دەوێدا بوو، دەو کۆنفرانسەدا. دیارە باسی کۆنفرانسەکەی دەویدا نەکردووە، شایەد لە پەروەندەکەیدا باسی کردبێ. لەو کۆنفرانسە چوون ئێمە کۆنگرەی چوار بووین، کۆنگرەی چوار ڕێبازی موشەخسی خۆی هەبوو. لە حیزبی دێموکراتی کوردستاندا ئیستراتێژی نەهایی، سوسیالیسمی دێموکراتیک یان هەر سوسیالیسمی خاڵی بوو. سوسیالیسمی دادپەروەرانەی قاسملوی ئیختلافاتێک هەبوو، لە پێشووش ئەو ئیختلافاتە هەبوو، ئەو دەم موعتەقدبووین کە دەبێ سوسیالیسمی عیلمی بێ، کە قاسملو نەدەچووە ژێر باری سوسیالیسمی عیلمی، بلاخرە دەفعەیەک هێنایە سەر دادپەروەر و عادلانە و ئاوا کلکیان پێ هەڵاواسی، بەڵام[ئێمە] لێرە سوسیالیسمی عیلمی مان دانا. بەرنامەی مە دیارە من بەرنامەکەم هەیە ئێستا لە پراگێ، بەرنامەی کۆنگرەی چوار، ئەو بەرنامەیە تەغییراتێکی تێدا درابوو بەڵام، گۆڕانکارییەکی ئەوتۆی لە گەڵ بەرنامەی حیزبی دێموکرات نەبوو، تەقریبەن هەمان، شیوە بوو با تەغیراتێکی جوزئی. ئەساسنامەی هەبوو، مەسەلەی مە[ئێمە] عومدەتەن ئیدامەی موزاکرە بوو، مەخفی بوونی حیزب بوو، ڕابیتە لە گەڵ سازمانهای دێموکراتیک وەک فیداییانی ئەکسریت و حیزبی توودە بوو. یانی هەماهەنگی سیاسی، دەگەڵ ئەو دوو سازمانەی، فیرقەی دێموکراتی ئازەربایجان. هەماهەنگی سیاسی لە سەتحی ئێرانێدا، بەحسی ئەو جورە شتانە کرابوو، موسەوباتەکەی نووسراوە، بەڵام دەقیقەن من هەمووم لە بەر نییە، لە بیر نییە. کونفرانسەکە سێ ڕۆژی کێشا، کە لەوێ ئینتخاباتی کۆمیتەی مەرکەزی کرا و هەیئەتی سیاسیش هەلبژێردرا، دەبیر ئەوەڵ و دەبیر کولل هەڵبژێردرا.

برایم فەرشی: یەکەم کۆنگرەی کە لە ئێران گیرا دوای 1357 کۆنگرەی چوار بوو؟

غەنی بلوریان: کۆنگرەی چورا بوو بەڵێ.

برایم فەرشی: چلونیەتی پێکهاتنی ئەو کۆنگرەیە چۆن بوو، زەروورەتی گرتنی ئەو کۆنگرەیە چ بوو؟

غەنی بلوریان: زەرورەتی ئەو کۆنگرەی چوارە، جەریانی شەڕ بوو، مەسایلی موزاکرە بوو، دیتنەوەی ڕێگا حەلی موزاکرە، بۆ سولْح. دیارە ئیمە ئەساسەن ئەو کۆنگرەیەمان بۆیە تەشکیل دا کە جمهوری ئیسلامی، موتەوجهی واقعیاتێک ببێ کە، ئێمە کۆنگرەمان تەشکیل داوە، لە حدودی چوارچیوەی قانوونیەتی خۆی خارج نییە. تەفەکوراتی ئێمە لەو کۆنگرەیدا پەخش دەکرێ، نەزەراتی ئێمە لە بارەی حاکمیەتدا مونعەکس دەبێتەوە. کە مونعەکس ببووە، بەڵام قاسملو پەخشی نەکردەوە، حەتتا نوسخەیەکی بۆ حاکمیەت نەنارد، ئەو کۆنگرەیە کە تەشکیل بووە، حاکمیەت بزانێ ئێمە نیسبەت بە حاکمیەتە چ مەوزعێکمان گرتووە. کۆنگرەت تەشکیل داوە حاکمیەتی قانع کەی کە ئەمن لە گەڵ تۆ دەمەوێ تەفاهوم بکەم، دەبێ ئەو موسەوباتەی بە خەڵکیش بڵێی، لە خەڵکی نەشارییەوە، بۆ حاکمیەتیشی بنێرێ، کاکە من کۆنگرەیەکم تەشکیل داوە، ئەوە موسەوباتەکەیەتی. دیفاع لە مەرزەکانی ئیرانێ، ئێمە سوحبەتمان ئەوە بوو کە، **ئایەتوڵا حوسینی کەرمانی** کە هاتە مەهابادێ بە نوێنەرایەتی **خومەینی** تام ئولئیختیار دامادی خومەینیش بوو، هات لە ماڵە **ڕەحیم خەرازی** جێگامان دایە، ئەمن و **حەیاکی** و **قاسملو** چووین موزاکرەمان لە گەڵ کرد.

کوتی کاکە گیان حکومەتی جمهوری ئیسلامی ساف و پوست کەندە پێتان دەڵێم، ڕوبەڕوو بە تاقی تەنێشم، هیچ کەسم لە گەڵ نییە، سەراحەتم هەیە، جمهوری ئیسلامی بە ئێوە دەڵێ عاملی عیراق. ناڵێین شتی دیکە. جێگای دیکە ناڵێین. بەڵام موستەقیمەن ئەوەی دەڵێین کەعاملی عێراقن، ئێمە عەکس های زۆرمان هەیە لەوەی کە حەمل و نەقڵی سیلاح لە عیراقەوە کراوە، بە هەواپەیما هەڵگیراوەتەوە، هەمانە. مەدارکی زۆرمان هەیە بۆ ئیسباتی ئەوە، ئێوە وەختێکی عاملی عێراقن، ئێمە چۆن خودموختاری بە ئێوە بدەین. بۆ ناچی لە گەڵ عێراق دانیشی و موزاکرە بکەی.

بە چ شێوەیەک دەتوانین سابتی بکەین کە ئیمە عاملی عیراق نیین. کوتی دەتوانن بەو جورە ئیسباتی بکەن بۆ یەک ساڵ، تەواوی پێشمەرگەکان لە نەواری مەرزی موتەمەرکز بکەن، ئێمە نان و بەرگ و سیلاح دەدەین، ئەرتەشیش نایات بۆ هیچ کۆ، پاسداریش نایات. ئەو شکڵەی کە هەیە هیچ تەحەولاتێک ناکرێ، لە ئەرتەش و سپادا، ئەو جۆرەی کە هەیە دەمێنێتەوە. دیارە لە مەهاباد سپا هەبوو ئەو دەمی، بەڵام پاسیڤ بوون، پێشمەرگە ئێمە ئیدارەی شاریمان دەکرد. ئەرتەشیش هەبوو پادگانیش هەبوو، بەنابەرئین بێنن ئێوە لەوێ دابنێن، موتەمەرکزی بکەن، دیفاع لە مەرزرەکان بکەن، بۆ ساڵێک تەواوی خەرج و بە عودەی مەیە، دەتوانن تەعلیماتی بدەن، بە پێشمەرگە هەر لەحزەش کە پاش ساڵێکی ئێمە تەفاهومان لە گەڵ ئێوە نەکرد، ئێوە دەتوانن ئەسلەحەکەی بەرەو ڕووی ئێمە بگێڕنەوە، وەڵا سەدامیش هەمیشە ئیستقبال و لێدەکاتەوە. بەڵام بۆ ئەوە بچم بڵێم ئەوان ئەوەیان قەبوڵ کرد، حاکمیەت بزانێ ئێوە <u>بە چوارچوبی خاکی ئێرانێ</u> ئیعتقادو هەیە، **تەجزیە تەڵب** نیین، **عاملی کەس نیین**، فەرموو ئەوەی قەبول بکەن.

دیارە قاسملو و ئەوان پێشنیاریان کرد کوتی ئێمە، وەختێکی ئەو کارەی دەکەین کە ئەو 6 مادەیە، ڕەسمەن ئیعلام بکرێ،لە قانوونی ئەساسیدا بگونجێندرێ، وەک مودافعێکی مەرزەکانی خاکی ئێرانێ هەین و تەعەهود دەکەین، **مەلا عەولا** بە کوردی بە منی کوت خەڵک پێمان دەڵێن جاش، ئەگەر هەمچین کارێکی بکەین.
کوتم کاکەگیان تۆ دەڵێی 98دەرسەدی خەڵکی کوردستان لە گەڵ منە، وەختێکی 98 دەرسەدی خەڵکت لە گەڵە لە خەڵکی بۆ دەترسێی، ئەگەر خەڵکت لە گەڵە و ڕەهبەری خەڵکی، دەبێ لێت قەبوڵ بکات، ئەگەر ئیدعا دەکەی، خەڵک دەبێ لێت قەبوڵ بکات، و من موعتەقدم خەڵکی کورد سولْح دۆستە. خەڵکی کورد نایەوێ شەڕی بە هەر قیمەتێکی بکات، شەڕی دەکات بۆ حەقی خۆی، وەختێکی حەقی ئەستاند، ئەوە یەکێک لە حقوقەکانە کە پێشمەرگەی کوردستان مودافعی مەرزەکان بێ لە کوردستان، لە مەرزەکان موستەقەر بێ، ئەوە یەکێک لە خواستەکانە. ئەگەر ئێمە تەفاهوم لە گەڵ ئێرانێ بکەین، یەکێک لە مەوارد ئەوەیە کە ئەو پێشمەرگە موسەلەحەی مە، بەعینوانی نیرویەکی نێوی نابێ پاسدار، پاسدار دەبێ شیعە بێ، حەدی ئەقەل نێوێکی لێدەنین، لەو مەرزانەی کوردستان پێشمەرگە بمێنێتەوە، خۆ پێشممەرگەی وەدەر نانین. ئەوە یەکێک لە موردەکانە کە لە مەرزەکان دابمەزرێ ، ئەوە پوانێکە کە حاکمیەت بە ئێمەی دەدا. بلاخرە زەرەریش ناکەین، ئێمە دەچینەوە مەرزەکان، ئێستا لە مەرزەکانیان. لە کوێین، دەچین لە مەرزەکان دادەنیشین و سابلاخیش ئیتزاماتی هەیە. شارەبانی خۆی هەیە ، دەچین لە مەرزەکان موتەمەرکز دەبین. با ئەسلەحەی وەرگرین با کۆمەکی وەرگرین. با سالێکی نۆکەری ئەوانە بین، لە عێراقێ ئەسلەحەی وەرنەگرین، وا فەرز بکەین لە گەڵ عێراق بەشەر دێن لە ئێرانێ ئەسلەحە وەردەگرین. فەرق چ دەکات، ئێمە کە نۆکەری عێراقیین ئەلعان، با ساڵێکیش نۆکەری دەوڵەتەکەی خۆمان بین. دوکتور قاسملو ئەتۆ بۆ خۆت لە موساحبەیەکدا کە چاپیش کراوە نەتکوت ئەمن زەهرێکی کە خومەینی دەیدا بە من بیخۆمەوە لە شەربەتێکی کە سەدام دەیدا بە من بیخۆمەوە، پێم باشترە! ئەوە موساحبەی خۆتە خاڵە. فەرموو ئەو جامە زەهرەی تۆ بخۆوە . بە هەر سوڕەت ڕەد کراوە. بەعد ئایەتولا کرمانی(..............) هاتە سەر تلەوزیۆنی دیفاعی کرد ، قسملوش قسەی کرد ئەوەیش قسەی کرد، کوتی ئەو خواستانەی ئێوە مەترەحی دەکەن حەقو هەیە، ئەمن یەکیک لە مودافعانی خواستی ئێوەم، نمایەندەی ئیمامیشم. بەڵام ئەو پێشنیارەی کە بە حیزبی دێموکراتیشم کردووە دەبێ قەبوڵی بکەن. بە هەر سوڕەت کۆنگرە ئیجابی دەکرد کە، خاڵی ئەوەڵی دیفاع لە مەرزەکانی ئێرانێ بێ. خاڵی ئەوەڵیشی ئەوە بوو. کۆنگرە دەبوایە چراغی سەبز نیشان بدات بە جمهوری ئیسلامی کە ئێمە حازرین موزاکرە بکەین، ئێمە مودافعی مەرزەکانین. جمهوری ئیسلامیمان قەبوڵە، پشتیوانی لێدەکەین، __**"ڕەهبەری خومەینی" مان لە کۆنگرەی بە 120 ئارا بدون ئیختلاف قەبوڵ کردوە.**__ دموکراسی بۆ ئێران تێداگونجاوە، خودمختاری بۆ کوردستان تێیدا گونجاوە، ئەوە ئەساسی مەتڵەب بوو، ئەو پۆزەی نیشان بدین بە جمهوری ئیسلامی. کە کۆنگرە خەڵکی کورد پەسەندی کرد نمایەندی 30هەزار نەفەر نمایەندەی خەڵکی کوردن ئیدی. حیزبی دێموکرات خۆی بە نمایەندەی خەڵکی کورد دەزانێ، بەنابەرئێن ئەو کۆنگرەیە لە تەرف خەڵکی کوردەوە گیراوە، ئەوەش پێشنهاد بۆ حاکمیەت. بەڵام بڵاویان نەکردەوە و نەشیان نارد بۆ حاکمیەت. بە قەولی مەشهور ئێستاش دیزە بە دەرخۆنەیان کرد.

هەیئەتی بازرەسی حیزبی دێموکرات

برایم فەرشی: باسی هەیئەتی بازرەسی حیزبی دێموکرات کرا، ئەو هەیئەتە کێ بوون دوایە ئەو کارانەی ئەنجامیان داوە چی بووە؟

غەنی بلوریان: وەڵا بەداخەوە ئەمن بە غەیرە ئەز یەک نەفەر **فەتاح کاویانم** لە بیرە، پێم وایە **دوکتور خوسرەویی** بوو، پێنج نەفەر بوون ئەوانی دیکە نازانم کێ بوون. لە بیرم نەماوە، بەڵام لە حەقیقەتدا بازرسی بۆ ئەعمال و کردارێکی ڕەهبەری یان کادرهای حیزب، بویژە ڕەهبەری حیزب دەیکا. ئەوان دەبێ ڕەسیدەگی بەوەی بکەن. لە حاڵێکدا ئەوە تەبدیل بوو بە __کۆمسیۆنی تەفتیشی عەقاید__. دەچوون بازجوییان لە فلان کەسی دەکرد و فلان کەسی دەکرد. کە تۆ کۆمۆنیستی و تەفەکوری کۆمۆنیستیت هەیە، هەواداری فڵان گروە و فلان گروهی، تەرفداری فلان گروهی دەکەی، تۆ رۆژنامەی فڵان گروهی دەخوێنییەوە. فلان دەستەی دەخوێنییەوە. تەفتیشی عەقایدییان دەکرد لە باتی ئەوەی بازرەسی بە مەعنای کەلیمە بێ. کە کۆنگرەی ئینتخابی کردووە بۆ بازرەسی. بۆ نەزارەت لە سەر ئەعمالی دەفتەری سیاسی و کۆمیتەی مەرکەزی. هاتوونە خوارێ تەفتیشی عەقاید دەکەن. لە نێو ئەفرادی حیزبیدا، پەروندە سازی دەکەن لە نێو ئەفرادی حیزبیدا. بەوی تەبدیل بوو. هەر بەو مەنزورەشیان دانابوو. وەئیلا وەزیفەی هەیئەتی بازرەسی کە کۆنگرەی تەعینی کرد ئەوە نییە. ئەوە لە خوارێ دەتوانێ کۆمسیۆنێکی دیکە بێ، کۆمیتەی مەرکەزی دەتوانێ کۆمۆسیۆنێکی دیکە دامەزرێنێ. بەڵام کۆنگرە ئەوەی دانانێ بۆ تەفتیشی عەقاید.

ماڵی حیزبی توودە لە ناو حیزبی دێموکراتدا

برایم فەرشی: باسی سیاسەتی حیزبی توودە لە نێو حیزبی دێموکراتدا، وەک تاریخ، تاریخێکی هەیە لە حیزبدا، بەڵام دوای ئینقلاب، موشەخەسەن ئێوەش باستان کرد، خودی سازمانی جەوانانیش کە لە حیزبی دێموکراتدا دروست کرابوو، زۆرتری ئەو کەسانەی لە ویدا بوون و لە شکڵ گیری و سمتگیری دا نەخشیان هەبووە بە جۆرێک توودەیی بوون و تەفەکوری توودەییان هەبوو، ئەو سیاسەتە لە نێو حیزبی دێموکراتدا، ئێوە چۆناوچۆنتان دەدیت. یا خۆ ئەلعان چۆناوچۆنی

دەبینن. چ نەقشێکی لە ئینشعابی پەیرەوانی کۆنگرەی چواری حیزبی دێموکراتدا دا هەبوو. و هەروەها نوێنەرانی موشەخەسی ئەو تەفەکورە کە ئێوەش باستان کرد کێ بوون ، ئەگەر بە رۆشنی باسیان بکرێ ، کۆمەک دەکات.

غەنی بلوریان: عەرزت بکەم ئەو دەمەی، حیزبی دێموکرات هاتەوە، ئەمن کە لە زیندانێ هاتمە دەرێ، ئەفرادم نەدەناسی خۆ، کێ کێە و کێ کێ نییە، کەسیش نەهات موشەخەسەن خۆی بە من موعەرەفی بکات، کاکە ئەمن توودەییم، بەڵام تەفەکورەکەیان نیشان دەدرا. چوونکو ئەمن بۆخۆم فکری تەرفداری شورەویم هەبوو، فکری پەیرەوی لە تیئوری عیلمیم هەبوو. ئیعتقادی بە سوسیالیسمی علمییم هەبوو. بەنابەرئین ئەشخاسێکی کە لە حیزبی دێموکرات دابوون، دە گەڵ من کە بەرخوردیان دەکرد، بەعزە ئەشخاسێک، کە ئەو تەفەکوراتەیان نیشان دەدا، بۆ من دیاری دەکران، بەڵام ئەوانە من نەمدەتوانی دەرک بکەم و تەشخیس بدەم لە نێو چاوانیان نەنوسرابوو ئەوانە عوزووی حیزبی توودەن. هەتا بەعزەێک بوون لە سازمانی جەوانان بوون، عوزووی حیزبی توودە نەبوون. بەڵام ئەو تەفکورەیان نیشان دەدا. ئەو شتەی کە بۆخۆم ئەو تەفەکورەم هەبوو، کە لە گوزەشتەڕا هەمە و شتێکی تازە نییە، پاش ئەوەی لە شورەوی گەڕامەوە ئەمن بە تەفەکوری نەوینەوە هاتم لە حیزبی دێموکراتەوە، کە تەئسیس بووە، یانی بە تەفەکوورێکی چەپگرایانە، بەرخەلافی ئەوەی سابق هەمبوو. سازمان جەوانانی کۆمەڵەی ژ. ک. کە عونسورێکی میللی دەژمێردرام و بۆ تەفەکوری میلییەوە هاتم. ئەو سەفەرەی کە گەڕامەوە لە شورەوی حاملی تەفەکورێکی نەوین بووم. بەنابەرئین ئەشخاسێکی کە هەم فکری من بوون، بۆ من جێگای خۆشبەختی بوو ، وەختێکی دەمناسین.

لە حەقیقەت هەتا ئەوێ رۆژێ حیزبی توودەی نەهات ئیعلامی نەکرد کە کۆمیتەی ئیالەتی دروست دەکەین. بە تەوری موشەخەس ئەعزای حیزبی توودەم بۆ موشەخەس نەبوو، بەڵام وەختێکی ئەوانە ئیعلامیان کرد. دیارە ئەعزای کۆمیتەی ئیالەتی حیزبی توودە، لێم مەعلوم بوون **حەسەنی ماوەرانی** بوو، **مینە چیرە** بوو، **سولەیمان چیرە** بوو، و ئەشخاسی دی لەو قەبیلەی بەڵام تێعدادێکی دیکە مانەوە، نەچوون لە کۆمیتەی ئەیالەتیدا. ئەوانە عوزووی حیزبی توودە نەبوون، بەڵکە حاملی ئەو تەفەکورەی بوون. کە ئەمنیش ئەو تەفەکورەم هەبوو، یانی تەفەکوری پەیرەوی لە تەفەکوری عیلمی و پەیرەوی لە سوسیالیسمی عیلمی، و ئیعتاقد بە سوسیالیسمی عیلمی، ئەوە تەفەکوریك بوو کە لەپێشەوەدا هەمبوو، وەختێکی حیزبی دێموکراتمان تەسیس کردەوە ، بەو تەفەکورەیەوە ئەمە حیزبی دێموکراتمان تەشکیل دایەوە. وەلی عوزوی حیزبی توودەش نەبووین. دەگەڵ حیزبی توودەش ڕابیتەمان هەبوو، دۆستایەتیمان هەبوو. زۆر زۆر تەنگا تەنگ. ئیرتباتمان هەبوو. وە زۆر زۆر زۆر هەماهەنگی سیاسیمان لە تەواو لە سەتحی ئێران و کوردستاندا هەبوو، ئەڵبەتە دیارە ئێمە بۆ خۆمان وەک سازمانێکی موستەقلی حیزبی دێموکرات عەمەلمان دەکرد. بەڵام تەنگاتەنگیش لە گەڵ حیزبی توودە ڕابیتە و دۆستایەتیمان هەبوو.

برایم فەڕشی: باتەوجوە بەو ڕابیتەوی کە ساڵی 32 ئەندامانی حیزبی دێموکرات لە دەرەوە لە گەڵ حیزبی توودە هەیانبووە و زۆر زۆر نزیک بوون، تەنانەت لە ئۆرگانەکانی حیزبی توودەدا بوون وەک ڕادیۆ پەیکی ئێران یا خۆ ئۆرگانەکانی دیکەیان، ئایا ئەو جەماعەتە کە هاتنەوە ئێران، دیسان هاتنەوە بوونەوە عوزووی حیزبی دێموکرات، یانی تاریخێکی ئاوا هەیە بۆ ئەوەی کە حیزبی دێموکرات و حیزبی توودە بەم چەشنە بوون. لە ساڵی 57یش دا پێش ئەوەی ڕژیمی شا بروخێ جەماعەتێک هەبوون بە نێوی حیزبی توودە کاریان دەکرد، موشەخەسەن هێندێک دانشجوی کورد، کە لە شوێنەکانی دیکەی ئێران بوون، ئەوانە دوای ڕووخانی ڕژیم سیاسەتیان لە لایەن حیزبی توودەوە ئەوە بوو کە بچنە نێو حیزبی دێموکراتەوە، موشەخەسەن لە شارەکانی کە خۆشتان باستان کرد ئیتحادییەی جەوانانیان دروست دەکرد، کە ئەو ئیتحادیەی جەوانانە دەیانویست لەوێدا ئەفرادی جۆربەجوری سیاسی کۆ بکەنەوە، بەڵام مەجموعی ئەو کەسانەی کە لەو ئیتحادیەدا کۆ دەبوونەوە یا تەفەکوری توودەیان هەبوو، یا ئەفرادێک بوون نزیک بوون لە حیزبی دێموکرات، هەر بۆیەشە کە بۆخۆتان ئیشارەتان کرد، حیزبی توودە نەزەری ئەوە بوو بتوانێ حیزبی دێموکرات جارێکی دیکە بۆ لای خۆی ڕابکیشێتەوە، نەهایەتەن وەک فیرقەی دێموکراتی ئازاربایجانی لێ بکات یانی...

غەنی بلوریان: یا حەدی ئەقل بیگەڕێنتەوە سەر دەورانی ئێمە...

برایم فەڕشی: بەڵێ، یا مەسلەن بە جۆرێک ببێتە بەشی ئیالەتی حیزبی توودەی ئێران، لە کوردستان ، هەر بۆیەش دەبینین دوای کۆنگرەی چوارە تەشکیلاتی موشەخەسی خۆیان وەک حیزبی توودە دروست دەکەن، یانی ئەوە ڕوون و ئاشکرا بوو کە ئەندامانی حیزبی توودە لە نێو حیزبی دێموکرات دا هەن، و دوای کۆنگرەی چواریش کە تەشکیل دەبێ، حیزبی دێموکرات سازمانی جەوانانی حیزبی دێموکرات تێکدەشکێنێ، دوایە شتیکی دیکە بە جێگای ئەو دروست دەکات، یانی ئەگەر موشەخەستر لە سەر ئەو بابەتە قسە بکەین باش دەبێ.

غەنی بلوریان: موشەخەستر ئەوەیە کە، ئەوەندەی کە من بزانم ئی دەورانی پێشووی خۆم، هەروەکوو عەرزم کردی، لەوێشدا کوتم **قاسملو**، عوزووی حیزبی توودە بوو، غەیرە ئەز قاسملو هیچ کەسی دیکە عوزوەی حیزبی توودە نەبوو، بە تەوری رەسمی. قاسملوش لە سەرەوە لە گەڵ ئێمە هاوکاری دەکرد ڕابیت بوو، بەینی ئێمە و حیزبی توودە. پاشان دە مەرحەلەیەکیدا، مەخسوسەن دوای ساڵی 33[١٩٥٤] ڕەسمەن لە رۆژنامەی حیزبی دێموکراتدا کاری دەکرد، بەڵام عوزویەتی حیزبی توودەشی هەر هەبوو. لە دەورەیەکی دیکەدا کە ساڵی 37 [١٩٥٨]بوو، هەر وەکوو عەرزم کردی **کەریم حیسامی** عوزووی حیزبی دێموکرات بوو، ئەو دەمی خەتەری ئەوەی هەبوو دەعوەتیان دەکردن بچن لە 21ی ئازەرێ نوتقێ بکەن، عیدەیەکیان دەعوەت کردبوو، بۆ ئەوەی نوتقێ بکەن، هەرچەند کەریم حیسامیان دەعوەت نەکردبوو

بەڵام کەریم حیسامی ئەوەی بە عینوانی تەهدیدێک تەڵقی کردبو و ئیستفادەی لەو جەریانەکرد بۆ ئەوەی بچێ بۆ عێراقێ. حەقیقەتن تەجروبە سابتی کرد کە 21 ئازەر تەواویش بوو کەسیان نەگرت، و **کەریم حیسامی** لە گەڵ **عەزیزی فەلاحی** بێخود رۆیشتن بۆ عێراقێ، یانی ئەوانە لە موجەویزێکی دەگەڕان کە بڕۆن بۆ عێراقێ، ئەو میجوزیەش هەر ئەوە بوو کە، لەو دەعوەتەی ئیستفادەیان کرد، با ئینکە کەریم حیسامی دەعوەت نەکرابوو، با ئینکە کە قەرامان دانابوو نەچینە دەرێ. ئەمن مەسئولیەتم هەبوو لە مەهابادێ، بلاخرە عوزووی ڕەهبەری بووم، وەختێکی بەوانە دەڵێم کە نابێ بڕۆن، دەبێ بلاخرە مراعات بکەن، بەڵام بە عیقیدەی من ئەوانە مەیدانی مبارزەیان تەرک کرد و ڕۆیشتن، بۆ وەزعی خۆشی عێراقێ کە مەلا مستەفا لەوێیە و قاسم لەوێیە، وەزعێکی خۆشیان هەیە. وەدوای ئەوەی کەوتن.

بەڵام کەریم حیسامی ئەو کتێبانەی کە نووسیویەتی لە بیرەوەرییەکانی خۆیدا کە نووسیویەتی، سەدی 80 دەرجە خیلافی ئەوەی نووسیوە کە هیچی واقعیەتی نییە. ئەو کەریم حیسامیە کە لەوێدا نووسیویەتی کە ئەمن، لە تەرف کۆمیتەی مەهاباد مەئمور کرام بچمە عێراقێ، عیدەیەک کوردەکانی دێموکراتی عێراق کە سازمانیان بدەم کاملەن بێ پایەیە. هەمچین شتیک نییە، چوون مەسئولی کۆمیتەی مەهابادێ یەکیان **هاشم حسێن زادە** بوو، بۆ هاشم حسێنزادە هەمچین شتێکی بە من نەدەگوت، ئەمن عزووی کۆمیتەی مەهابادیش بووم لە گەڵ ئەوان. زمنی ئەوەی عوزووی ڕەهبەری بووم، لە کۆمیتەی مەهاباد هەمکاریم لە گەڵ ئەوانیش دەکرد. بۆ ئەو مەسەلە بۆ من مەترەح نەبوو، لە کۆمیتەی مەهابادێدا، ئەوە خلافی واقیعە کە کوتویەتی. ئەو شەخسە زیاتر لە ساڵ و نیوێک دوو ساڵ نەماوە لە عێراقێ، قولاب کێش کرا بردرا بۆ بولغارستانێ، بۆ ئەوەی لە پەیکی ئێران کار بکات، و چوو لەوێ لە پەیکی ئێرانێدا کاری کرد. ئایا کەسێک لە پەیکی ئێرانێدا کار بکات رێگای دەدەن بچێ لە ئورگانێکی کە پەیکی ئێرانە عوزووی حیزبی توودەی نەبێ، رێگای بدەن، ئەوە مومکینە؟ شایەد حیسابیان لە سەر کردووە بە خاتری ئەوەی لە گوزوشتە لە حیزبی دێموکراتدا هەم فکر بوو، هەر وەکوو ئێستای مە، هەم فکر بووین با ئینکە ئەنکێتیشمان پڕ نەکردۆتەوە، بەڵام هێناوینە ڕەهبەری.حیزبی توودەش. ئەو میعیارەی بۆ خۆی داناوە، کە ئەو شەخسە عوزووی حیزبی دێموکرات بوو، جیناحی چەپی حیزبی دێموکرات بووە، بەنا بەرئین ئێستا کە هاتۆتە دەرەوە، دەتوانین بە ناوی عوزوێکی حیزب[توودە] بیکێشین بۆ لای خۆمان هێناویانە بردوویانە لە پەیکی ئێران دایانناوە. و ساڵها لە پەیکی ئێرانێ لە پەیکی ئێران بە زمانی کوردی قسەی کردووە، بۆ خۆشی لە کتێبەکەیدا نووسیویەتی. ئەوە یەک کەریم حیسامی.

یەکیکش **حەمەدەمینی سیراجی** بوو لە دەفتەری سیاسی حیزبی دێموکرات بوو، لە گەڵ قاسملو و ئەوان لە بەغدایە، ڕابیتی حیزبی دێموکرات لە گەڵ حیزبی بەعس بووە لە بەغدا. وەلی ئەو تەفەکوری تەرفداری لە ئەفکاری حیزبی توودەی هەبووە، نەک بڵێم عوزووی حیزبی توودەی بووە، بەڵکە ئەفکاری وەک ئێمە کە چۆن، لە ساڵهای 31 و 32 [١٩٥٥/١٩٥٤]لایەنگری تەفەکوری ئەنترناسیۆنالیستی و سوسیالیستی عیلمی بووین، ئەویش هەر بەو شێوەی بۆ حیزبی توودەی، ئەو ئەرزش و مەقامەی قایل بوو وەکوو حیزبێکی کۆمۆنیستی تەبەقەی کارگەر. بیانسێ و هەواداری نەزەری بێ، لە لحازی فکرییەوە هەواداری بکات. بەڵام بە عوزووی حیزبی توودە ناژمێرردرێ، لە حیزبێکی وەکوو حیزبی دێموکراتدا تەیف های موختەلفی تێدایە، دەتوانێ عەناسوری کۆمۆنیستیشی تێدا بێ، دە گەڵ ئەحزابی کۆمۆنیست لە لحازی فکرییەوە، پێوەندی هەبێ، تازە کەریم حیسامیش عوزووی دەفتەری سیاسی بووە لە گەڵ قاسملو و حەمەدەمین سیراجی، ئەشخاسی وەکوو **ڕەسوڵ پێشنماز، سمایل حاجی، سەید ڕوسولی دەهقان،** بە غەیرەئەز **مەلا عەوڵای حەیاکی،** کە عوزووێکی کاملەن میللی ناسیۆنالیستی تەنگ نەزەریش بوو. شایەد سەید ڕەسوڵ دهقان ناسیۆنالیستێکی موتەرقی بوو، مەلا سمایلی حاجی و مەلا ڕەسوڵ و ئەوانە دارای تەفەکوری تەرفداری سوسیالیزمی عیلمی بوون و موخالفی ئەو شێوە سوسیالیزمە بوون کە قاسملو لە نێو حزبی دێموکراتدا جاری دەکرد، سوسیالیسمی دێموکراتیک هەمیشە لە سوسیالیزمی عیلمی فەراری دەکرد. سوسیالیسمی عیلمی نا سوسیالیسمی دێموکراتیک. یا دادپەرەرانە، بەلام ئەو مەلا سمایلە و مەلا ڕەسوڵە دەگەڵ حەمەدەمینی سیراجی موافقی ئەو تەفەکورەی نەبوون، بەڵکە خۆیان بە تەرفداری سوسیالیسمی عیلمی دەزانی. دیارە پێشتر زیددیەتیشیان لە گەڵ حیزبی توودە نەکردووە. بەڵام زیاتر لەوان حەمەدەمینی سیراجی مودافعی حیزبی توودە بووە، ئەغلەب کتێبی کە هێناویانە مونتەشریان کردووە، لەوێدا بڵاوی کەنەوە لە نێو بەدەنەی حیزبدا بیخوێنەوە دیارە حەمەدەمینی سیراجی هیناویەتی، ئەو کتێبانەی کە چاپی حیزبی توودە بووە، کتابی مارکسیستی پەخشی بکات.

قاسملو موخالفەتی دەکرد کە تۆ کتێبی حیزبی توودە دێنی پەخش دەکەی، ئەویش کوتویە کاکە کتێبی حیزبی توودە نییە و کتێبی تئۆریکە و حیزبی توودە چاپی کردوە. بەنابەرئین فەرموو ئەوە نێوی حیزبی توودەم خەت کێشا وەلی کتێبەکە کتێبێکی تئۆریکە، با ئەو جەوانانەی کورد بیخوێنەوە، گوناح نییە خۆ، دیارە قاسملو موافقی ئەوەی نەبوو. بەڵام حەمەدەمین سیراجی ئەوەی کردووە، تەفەکوری خۆی نیشانداوە و نەی شاردۆتەوە. ئەوانە بوون ئەوجارەکانە پێش ئەوەی ئینقلاب ببێ، حیزبی توودە دیارە فەعال بووە، گروهای دیکەی مەنتەقەی کوردستان، چریکهای فەدایی فەعال بوون، کۆمەڵە فەعال بووە، ئەوانە فەعال بوون، موشەخەسەن، ئیتحادی کۆمۆنیستها دەویست بە تئوریک خۆی نیشان بدات، فەعالیەت بکات. حیزبی توودەش فەعال بووە و عەناسورێک تەرفداری حیزبی توودە بوون یان عوزووی حیزبی توودەی بوون، پێش ئینقلاب. دوایە پاش ئینقلابیش بوون بە عوزوو. عوزووی حیزبی توودە، ئەوانە لە عەینی حاڵدا عوزووی حیزبی توودە بوون، وەختێکی حیزبی دێموکرت هاتۆتەوە و ئینقلاب کراوە ئەوانە خۆیان بەعینوانی حیزبی دێموکرات مەترەح کردووە و هاتوونە ناو حیزبی دێموکراتەوە، و ئەوەڵین کەسێکی کە لە گەڵ بەخشێک لەوانە لە

سەرەوە مولاقاتی کردووە خودی **عەبدوڵای حەیاکی** بووە ، بۆ دامەزراندنی سازمانی جەوانی حیزبی دێموکرات کاریان لە گەڵ بکات، لە گەڵ ئەو ئەشخاسەی کە من ئەو دەمی ئەوانەم نەدەناسی، بە تەوری موشەخەس، حەتتا نێویشم نەدەزانین، هی زۆریان حەسەن ماوەرانیم فەقەت دەناسی، لە بۆ ئیستقبال و ئەوانە هاتبوو من بەرێتەوە، لە گەڵ تیعدادێکی دیکە فەقەت ئەوم لە بیرە بە تەوری موشەخس، لە یادم بێ بیناسم. بەڵام ئەو دەمی **حەسەنی ماوەرانی** کە بارها سوحبەتی دەکات، دەڵێ ئەو دەم عوزووی حیزبی توودە نەبووم، هەوادار بووم، بەڵام هەواداریش بووبێت عوزوێکی فەعال بووە، لە گەڵیان بووە، دەزانم حەسەنی ماوەرانی لە زیندان بووە و زیندانی کێشاوە، بەڵام ئەو دەم موشەخس دەزانم وەختێکی لە زیندانێدابوو، عوزووی حیزبی توودە نەبوو، ئەوندەی موشەخەسەن دەزانم. بەڵام لە زیندان هاتۆتە دەرێ بۆتە عوزووی حیزبی توودە، بووە، ئەوەی نازانم. ئەما موشەخەسەن دەزانم ئەفرادی وەک **حوسێنی بەخشی** ، جەوانەکانی دیکە کە پەیرەوی کۆنگرەی چوارەم بوون، ئەوانە عوزووی حیزبی توودە نەبوون. موشەخەسەن ئەوەی دەزانم. ئەوەی کە هاتن لە کۆنگرەی چوارەوە بونیادی کۆنگرەی چواریان دانا ئەوانە عوزووی حیزبی توودە نەبوون. ئەوەی موشەخەس دەزانم بڵکە، حاملی تەفەکوری عیلمی و پەیرەوی لە سوسیالیسمی عیلمی بوون. عەتفیان بۆ حیزبی توودە هەبوو. عەتفیان بۆ ئەفکاری حیزبی توودە هەبووە، بلاخرە ئەفکاری حیزبی کۆمۆنیستیان هەبووە، ئەوانە لە بەدەنەی حیزبی دێموکراتدا بوون.

دوای ئینقلابێ وەختێکی شەڕی سێ مانگە بووە، خودی ئەوانە هەموویان هاتونە دەرێ، تفەنگیان هەڵگرتووە و وەک پێشمەرگەی حیزبی دێموکرات هاتوونە دەرێ، لە شاخی بووە، کە حیزبی توودە موتەوجیە بووە ئەوانە نابێ لە شاخی بن، تفەنگیان پێ بێ و لە نێو پێشمەرگاندا بن، سبحەینێکانە جمهوری ئیسلامی موتەوجە بێ و بڵێ ئەعزای حیزبی توودەش ئەسلەحەی هەڵگرتووە، دژی جمهوری ئیسلامی بەشەڕ دێ، زیانی سیاسی هەیە بۆ ئەوان، دەستوریان داوە بێنە خوارێ ئەسلەحەی دانین. بێنەوە داخڵی شاری، دەمانەوێ کۆمیتەی ئیالەتی دروست کەین. بەو عینوانەی لە نێو پێشمەرگە خارجی کردووە، هاتوونە خوارێ و خۆیان تەرمیم کردۆتەوە. کۆمیتەی ئەیالەتیان لێ درەست کردووە، بەڵام ئەوەی ماوە لە نێو حیزبی دێموکراتدا عوزووی حیزبی توودە نەبوون، دەنا دەستوری ئەوانیان ئیجرا دەکرد، مەگەر ئەوەی بۆخۆیان بەعزە عەواملێێکیان هێشتبێتەوە ،لە نیو حیزبی دێموکرتدا، دیارە لە بەعزە مەناتقێکی لە سنە و ئەوانە، ئەفرادی موشەخەس ، ئەو **رەحمەتی عەتریە** یەکێک لەو عەواملانە بووە، کە هەواداری حیزبی توودە بووە، حیزبی توودە سەوقی داوە بێتە نێو حیزبی دێموکراتەوە. دیارە ئێستا باسی دەکەین دەڵێین بەو نییەتەی بووە ئەوانە عوزووی حیزبی توودە نەبن، با نەبن بە عوزووی حیزبی توودە، ئەلعان کە حاملی ئەو تەفەکورەن، بچن لە گەڵ دێموکرات تێکەڵ بن، حاملانی ئەو تەفەکورە لە دەروونی حیزبی دێموکراتدا تەقویت بکەن، بەو نییەتەی ئەوانەیان ناردووە بۆ نێو حیزبی دێموکرات. دیارە لەوێش حەتمەن ئیتلاعاتێکی بێ وەریگرن، دەتوانی ئەوەی حیساب بکەی. وەلی نە بە عینوانی حیزبی توودەی هاتبن بەڵام ئەشخاس هەبووە، کە وەکوو کادر ئەمە عوزووی حیزبی توودە بووە ڕەسمەن و بەڵام وەکوو کادر ئەمە قەرزمان کردووە، کە لە لحازی ئاموزشی و کاری سیاسی و ئەوانە پایەێکێان هەبووە بۆ ئەوەی بێن لە نێو وێدا بە عینوانی ئاموزش کۆمەک بکەن. ئەوەش بووە موشەخەسەن یەک دوو نەفەر بووە، زیاتر نەبوون.کە ئێستاش عوزووی حیزبی توودەن.

میعماری پەیرەوانی کۆنگرەی چوار، ئەندامێکی سادەی حیزبی دێموکرات بوو

برایم فەرشی: باسی پلاتفۆرمی نووسەرانی حیزبی دێموکراتان کرد کە **فاروق کەیخوسرەوی** و **حەمەدەمین سیراجی** هاتن بۆ لای ئیوە، دوایە باسی ئەوەتان کرد کە موتەوجە بوون لە شکڵ گیری ئەو جەریانەدا **عەلی گەلاوێژیش** نەخشی هەبووە، ئەو پلاتفۆرمە موشەخەسەن لە لایەن کێوە نووسرابوو؟
غەنی بلوریان: ئەو پلاتفۆرمە خودی **حەمەدەمینی سیراجی** و **فاروق کەیخوسرەوی** تەدوینیان کردبوو، دوایە دابوویان بە **عەلی گەلاوێژ** دەستکاری کردبوو، ڕازاندبوویەوە و دوایە بردبوویەوە تارانێ و دیارە کیانوری و وان دیتبویان. دوایە مەعلوم بوو، تەغییراتێکی کە تێدا دراوە، هیناویانە گەڕواندویانەتەوە بۆ حەمەدەمینی سیراجی و فاروقی کەیخوسرەوی، ئەوانەش بۆ خۆیان [دیسان] ویراشکارییان تێدا کردووە، دەستکاری جزئیان تێدا کردووە، نە عومدە. بەو شێوەیەی کە [بڵاو] بووە، هێنایان بۆ من، بەڵام دە مەرحەلەی ئەوەڵدا بە مەیان نەکوتووە کە ئەو پلاتفۆرمە ئەو دەورانەی [پێواوە]. وەکوو پلاتفۆرمێکی بۆ خۆیان تەهییەیان کردبێ، بۆ منیان هێناوە، پاش ئەوەی ئیمزا کراو کۆنگرەی چوار تەشکیل بوو بە تەدریج موتەجهی، حەوادسەکەی بووم، و ساڵهای بەعد جوزئیاتی زیاترم زانی، لە شکڵ گیری ئەو پڵارفۆرمەدا، بەڵام چوون بۆ خۆم ئەو پڵاتفۆرمەم قەبوڵ بوو، ماهییەتی پلاتفۆرمەکەم قەبوڵ بوو، لە گەڵ ئەفکاری من دەیخوێندەوە، ئەمن پلاتفۆرمەکەم ئیمزا کرد. تەئیدم کرد، کە مامۆستا هێمنیش ئیمزای کرد. دوایە بردیانەوە هەر حەوت نەفەرەکە ئیمزایان کرد.

میعماری پەیرەوانی کۆنگرەی چوار، ئەندامێکی سادەی حیزبی دێموکرات بوو

برایم فەرشی: چۆناوچۆنە لە نێو ئەو حەوت نەفەرەدا نێوی خودی حەمەدەمینی سیراجی نییە؟
غەنی بلوریان: حەمەدەمینی سیراجی بەو عیللەتەی نێوی نییە، چوون ئەوانەی ئەو پلاتفۆرمەیان ئیمزا کردووە، ئەعزای کۆمیتەی مەرکەزی حیزبی دێموکراتی کوردستان بوون، مونتەخەبی کۆنگرەی چواری حیزبی دێموکراتی کوردستان بوون، حەمەدەمین سیراجی لە کۆنگرەیدا ئینتخاب نەکرا بە عینوانی ...
برایم فەرشی: دەکرێ بپرسم بۆچی ئەو کە عوزووی هەیئەتی سیاسی حیزبی دێموکرات بووە.....
غەنی بلوریان: عیللەتی ئەوەیە کە لە کۆنگرەی چواردا ئەو نەیتوانی خۆی چاک مەترەح بکات، قسەیەکی کرد کە بەعزێک ئەفراد ئارایان لێوەرگرتەوە، هات سوخەنرانی کە کرد راجع بە ئینقلابی ئێران قسەی کرد کوتی ئەو پێشمەرگانەی حیزبی دیموکرات لە باتی ئەوەی شەڕ لە گەڵ پاسدارن بکەن، دەبێ دوش بە دوشی[شان بە شانی] پاسداران لە ئینقلابێ دیفاعێ بکەن، لە حاڵێکدا ئێمە لە حاڵی شەڕ دابووین، ئەو قسە زیانی پیگەیاند، دیارە خۆی لۆ دا دەقیقەن، دروست خۆی لە خەتی حیزبی توودەدا نیشان دا. ئەوە سەبەب بوو ڕەیی نەهێنێتەوە. ڕەیی هێنابوو بەڵام بەحەدی نیساب نەگەیشتبوو.
ئەو ئینتخاب نەکرا، بەڵام ئەفرادی دیکە مامۆستا هێمن ئینتخابی بوو، ئیفتخاری ئینتخاب کرا بوو بە ئیتفاقی ئارا. 6 نەفەرەکەی دیکە ڕەسمەن لە کۆنگرەی هەڵبژێردرا بوون بە عینوانی ئەندامانی کۆمیتەت ناوەندی. بۆیە ئەو ئیمزای نەکردووە، ئەوە بەخشێک لە کادرهای ڕەهبەری حیزبی دێموکرات ئیمزایان کردووە، سیراجی عوزووی ڕەهبەری نەبوو عوزووی سادەی حیزب بوو، ئەوە قەبلەن عوزووی هەیئەتی سیاسی بوو ئەو دەمەی لە عێراق بووە.

پێوەندی نێوان پەیرەوانی کۆنگرەی چواری حیزبی دێموکرات و کۆماری ئیسلامی ئێران

برایم فەرشی: مام غەنی لە ئیعلامی پەیڕەوانی کۆنگرەی چوار، هەتا ئەو دەمەی حەملە بە حیزبی توودە دەکرێ، تەشکیلاتی کۆنگرەی چواریش لە کوردستان دەێتە دەرێ، کۆنگرەی چوار دوایە چ کارهایەکی کرد ، ڕابیتەی لە گەڵ حکومەت چۆناوچۆن بوو، حەرکەتی سیاسی چۆن بووە و چی کردووە؟
غەنی بلوریان: عەرزت بکەم، کۆنگرەی چوار کە تەشکیل بوو ئەوەڵین کارێکی کە کردی، ڕۆژنامەی کوردستانی باز بە عینوانی ئورگان ئینتخاب کرد، و مونتەشری کرد، کە وەزنی کوردستانی کۆنگرەی چوار زۆر باڵاتر بوو لە وەزنی کوردستانی جناحی قاسملو کە مونتەشریان دەکرد. دیارە ئێمە ، هەدەفی ئێمە لە جودا بوونەوە و تەشکیلی کۆنگرەی چوار ئەوە بوو کە ئێمە موسەوباتی کۆنگرەی چوار کە بە ئیتفاقی ئارایی حازران لە کونگرە کە 120 نەفەر بوو و ئەوە خەدشەدار کرابوو لە تەرەف جناحی قاسملو و ئەوانەوە و ئێمە موعتەرز بووین بە خەدشەدار کردنی ، موعتەقد بووین ئەو موسەوباتە موحتەرم بژمێردرێ. موردی ئەهەمیەت[اهمیت] قەرار بدرێ، و بەو ڕیبازییدا برۆین، کۆنگرەیەکمان تەشکیل داوە و موسەوباتی هەیە دەبێ بۆ ئەو موسەوباتە حەرەکەت بکەی هەتاوەکو عەکسی ئەوەی سابیت دەبێ، حەتتا حاکمیەت نیشان دەدا، ئەو موسەوباتە ئەرزشی نییە بۆی، و موزاکرە ئەرزشی نییە بۆی، و موزاکرەی ڕەد دەکاتەوە. هەتا ئەو دەمی موسەوباتی کۆنگرەی چوار ئێعتباری هەیە، حیزب دەبێ بۆ ئەو موسەباتە ئیعتبار قائیل بێت، ئیحترام بۆ ئیمزای خۆی دابنێ، بەڵام ئەوان موتەئسفانە ئیحترامیان بۆ ئیمزای خۆیان دانەنا، غەلەت یا دروست، بلاخرە ئەوە تەسویب کراوە، دەبێ پێیدا برۆی . [گەر بتەوێ هەڵیوەشێنییەوە] دەبێ کۆنگرە [ئەو کارە بکات]، ئەگەر دەتەوێ موعەلەقی ڕابگری دەبێ ئیستدلالت بۆی هەبێ، بۆ تەعلیقی، نەک پێشیلی بکەی مونتەشری نەکەی و

بۆحاکمیەتیشی نەنێرێ. لە حاڵێکد تەشکیلی کۆنگرەی چوار بۆ نیشاندانی پۆزی موسبەت بە حاکمیەت بوو. بەنابەرئین ئەمە بەو ڕێگایەییدا رۆیشتن کە کۆنگرەی چوار تەسوییی کردبوو. بۆ حەلی موسالمەت ئامیزی مەسەلەی کوردستان و تەحەقوقی بەخشێک لە خواستەکانی خەڵکی کورد. و ئەمە پلاتفۆرمی موختلفمان داوە بە حاکمیەتی جمهوری ئیسلامی، بە عینوانی کۆنگرەی چوار بە عینوانی کۆنگرەی چوار، کە حەلی موسالمەت ئامیزی کوردستان با ئەهمیەتە، حەلی مەسەلەی کوردستان ڕێگای شەڕی نییە، لە تەریقی جەنگەوە حەل نابێت، بەڵکە لە تەریقی موزاکرەوە حەل دەبێ، و بەوەسیلەی نمایەندەگانی خۆمان، ئێمە تەوزیحمان داوە بۆ حاکمیەت کە خەڵکی کورد سەوابقێکی هەیە، تاریخێکی هەیە، بەنابەرئین ئەو لایحانەی کە ئێمە تەقدیممان کردووە، مەوردی ئەرزیابی حاکمیەت قەراری گرتوو تەسوییی کۆمیتە مەرکەزی ئێمە بووە، هی پەیڕەوانی کەنگرەی چوارەم. هەیئەتی سیاسی. موزاکرە کراوە حەتتا ئەمە نمایەندەمان تەعین کردووە **حەمەدەمینی سیراجی** و **ڕەحیم قازی** ، دوکتور رەحیمی قازی کە ڕەسمەن لە گەڵ رییسی مەجلسی ئێرانێ **هاشمی رەفسەنجانی** موستەقیمەن چوون موزاکرەیان کرد، لە سەر حەلی مەسەلەی کوردستان ئەو پلاتفۆرمەی ئێمە دەبێ بیدەین، قسەیان لە گەڵ کردووە. کوتویانە کاکە گیان، مەسەلەی کوردستان ڕێگای شەڕی نییە، دەبێ بە وەسیلەی موزاکرە حەل بکرێ، تەوزیحاتێکی ئوسولی و حەتتا مونتەبق لە گەڵ قانوونی ئەساسی ئێرانێ بۆ هاشمی رەفسەنجانیان داوە. رەفسەنجانی گەڕاوەتەوە کوتویەتی من هەتا ئەورۆکە لە بارەی مەسەلەی کوردستان لە شورای ئینقلابدا مەوزعی موخالفم هەبووە، و حەتتا لە سەر مەسەلەی خودگرانی موخالف بووم. ئەوە نیشانی دا بە مە کە ئەوەی **داریوش فروهەر** لە شورای ئینقلاب دەیگوت مەلاکان موخالفی تەرحی خودگەردانین کە ئێمە تەهیەمەمان کردوە ، جناحی حکومەتی بازرگان و **بەنی سەدر** و داریوش فروهر **سەباغیان** و جناحی **نیهزەتی ئازادی و جبهی میللی** بوون، ئەوانە موخالفی ئەو پلاتفۆرمە بوون، موخالفی ئەو موسەوبانە، خودگەردانییە بوون. ئێمە باوەڕمان نەدەکرد بەڵام وەختێ هاشمی رەفسەنجانی بە سەراحت دەڵێ یەکێک لەوانە بووم، کە مخالفەتم حەتتا لە گەڵ خودگەردانی کوردستان کردوە و موخالفەتم لە گەڵ موزاکرەکردن کردەوە، دیارە هاشمی رەفسەنجانی یەکێک لە گەردانەندەگانی شورای ئینقلاب بوو. قەتعەن مەلاکانی دیکەش موخالفەتیان کردووە، ئەمما ئێستا بەو تەوزیحاتەی کە ئێوە بۆ منو دا ئەمن لەو فازەی هاتوومە خوارێ، موعتەقدم مەسایلی کە مەترەحی دەکەن، قابلی تەوجوە. ئێوە دەتوانن بینووسن وەکوو تەرحێک بیدەن بە حکومەت. کە هاتەوە ئێمە تەرحەکەمان تەهیە کرد، بۆخۆشمان تەرحەکەمان تەهیە کردووە، هیچکەس نەقشی لە تەرحەکەدا نەبووە، پەیڕەوانی کونگرەی چوار بوون. ئەمە تەرحەکەمان تەهیە کردوە و داومانە، ئەوانە بەرڕەسیان کردووە، پاش بەرڕەسی تەلەفونی بە دوکتور قازیان کوتبوو ، ئەو تەرحەی کە ئێوە داوتانە ئێمەش تەرحێکمان بەرانبەری ئەو تەرحە تەهیە کردووە، کە تەقریبەن زۆر نزیکایەتی هەیە بەو تەرحە. بەڵام مەتنەکەیان بەو نەکوتبوو. بەڵام دیار بوو ئەوانە باوەڕیان بە مە نەبوو، ئێمەیان بە چەپ دەزانی، لە حاڵێکدا ئەوانە لە عەواملێک دەگەڕان کە ئەوەڵەن موسڵمان بێ، و بتوانن تەحتی تەئسیری قەرار بدەن، دەیانزانی ئەوان ناتوانن ئێمە تەحتی تەئسیر قەرار بدەن، و نەشیاندەویست چیهرەی ئێمە بە عینوانی، مودافعانی دێموکراسی بۆ ئێران و خۆدموختاری بۆ کوردستانین، لە تەریق موزاکرەوە دەمانەوەێ مەسلەی کوردستان حەل بکەین، نەیاندەویست ئەو چیهرەیەی ئێمە لە کوردستان موشەخەس بێ، یانی ڕەسمەن لە گەڵمان موزاکرە بکات، لە رۆزنامەدا بنووسن، لەوەی فەراریان دەکرد. نەیاندەویست ئەمە مەترەح بین. دیارە سیاسەتیان ئەوە بوو ئێمە لە کوردستان مەترەح نەبین. خودی قاسملوش ئەو سیاسەتی هەبوو، کە نەهێڵی ئێمە مەترەح بین، و مورەتەب ئیتهامی لە ئێمە دەدا، و نیگەرانی ئەوەی بوو ئێمە بتوانین ڕێگایەکی تەفاهوم ببینینەوە. ئەوە ئێستا سابت بووە، قسەی تێدا نییە، ئەوانەی کە هەن لە حیزبی دێموکرات جودا بوونەتەوە باس دەکەن وەختێکی موزاکرات بەینی کونگرەی چوار و حاکمیەت بوو قاسملو وەحشەتی کردبوو. دەیگوت ئەوانە عاقیبەت ڕێگایەکی دەبیننەوە، ئێمە دەبێ موشەخەسەن جلوگیری لەو تەفاهومە بکەین، ئێستا هەن ئەشخاس بەنابەر ئین ئەمە موتەجە بووین ئەوانە لە گەڵ ئێمە بە تەفاهوم ناگەن. ئێمەیان موردی قەبوڵ نییە، ئێمە ڕێگایەکی دیکەمان دیتەوە بۆ حەلی مەسەلەی کوردستان، ئەوەی کە لە مەلاکانی سالمی کورد ئیستفادە بکەین، ئەو مەلایانەی کە لە حەقیقەتدا دەمێننەوە و خۆفرۆش نیین، دەنێو ئەوانەدا موشەخەسەن چێهرەیەکی وەکوو **مەلا کەریم شاریکەندی**مان دیتەوە کە ئیقتادمان پێی بوو کوردێکی سالمە، و ئینسانێکی موستەقلە، و ئینسانێکی شوجاعیشە. دیارە ئەوایلی کار لە گەڵ زەمزەمەی موخالفەتیان بڵیند کردبوو جمهوری ئیسلامی، پاسدارەکان بە تایبەت، کوتبوویان ئەو شخەسە دەفعەیەک لە پیرانشار لە سوخەنرنییەکیدا لە مزگەتێکیدا بەر زیددی ئیمام حسێن و جەریاناتی کەربەلایە قسەی کردووە، کوتویە جەریانی کەربەلایە جەریانێکی سیاسی بووە نە مەزهەبی، حوسێن ویستوویەتی قودرەت بە دەستەوە بگرێ، لە جێگای معاویە بۆخۆی بێتە حکومەت. جەریانێکی مەزهەبی نییە. ئەوە پوانێک بوو مەنفی بۆ مەلا کەریم، بەڵام چوون بۆیان موشەخەس بوو کە، مەلا کەریم لە نێو مەلاکاندا نفوزی هەیە، لە کوردستان ئیحترامی دەگرن، سەرفنەزەریان لەو پوانە مەنفیە کرد. بە حیسابی خۆیان، مەلا کەریم دە گەڵ مەلاکانی دیکە مەلای شنۆ و پیرانشار و ئەترافی ئورمیە جەلەسەیەکیان گرتبوو، و تەرحێکی کە ئێمە دابوومانێ ، موردی ئەرزیابیان قەرار دابوو بەڵام کوتبوویان، ئەو تەرحە دەبێ بگۆردرێ و بە شێوەی ئیسلامی بنووسرێ، ئینشاکەی شێوە مەلایانە بێ، زۆر رۆشنفکرانەیە. چەند ئایەتی قورئانی تێدابێ و ئیستناد بە قانوونی ئەساسی و ئەوانەی تێدا بێ، عەینی هەمان خواستەکان بەڵام بە شێوەی و سەبکی ئینشاییەکی دیکە. لە ئیختیاری مەلا کەریم و ئەوانمان نا. کوتبوویان ئێمە سەوادمان نییە تەرح و شتی بدەین. ئێمە قەبوڵمانە، ئێوە تەرەحەکەتان جوانە، ئێمە قەبوڵی دەکەین بیبەین بۆ ئەوێ، دیارە ئەوان لە گەڵ ئێمە نەبوون لە کۆنگرەی چوارەمدا، هەواداری کونگرەی چوارمیش

نەبوون، ئەوان بۆخۆیان ئینسانهای موستەقل بوون. عەناسوری مەزهەبی بوون لە عەینی حاڵدا کورد بوون. دڵسۆز بوون. مەخسوسەن مەلا کەریم. و مەلا سەعدوڵا، کە موشەخەسەن لە گەڵ ئێمە لە زیندانێ بوو، بە عینوانی دێموکرات گیرابوو، ئەو تەرحەیان بردبوو موزاکرەیان کردبوو لە گەڵ مەقامات. لە گەڵ کێ مەلاقاتیان کردبوو، ئێمە دونباڵی ئەو مەسەلەمان نەگرت، وەلی دەمانزانی چوونەتە لای **مونتەزری و گولپایگانی**. مونتەزری نەزری موساعیدی نیشان دابوو پێیان، بەڵام گولپایگانی کە کوتبوویان مونتەزریش موافقی ئەو تەرحەی مەیە، گولپایگانی کوتبووی مونتەزری کۆمۆنیستە. و بێخودی ئەو قسانەی کردوە، ئیسلام فەرقی نییە و بەینی ئیسلام تەفاوەت نییە ،ئەو قسانەی خومەینی دەیکرد. کە ئیسلام بە چاوی برا تەماشای هەموو ئەقوام و قەوم و قەبیلە دەکات. ئەو قسانەی خومەینی دەیکرد ئەویش تیکراری کردبووە، مەلا کەریم کە بەرخوردیان لە گەڵ کردبوو، کوتبووی ئێمە لە موزاکراتێکی کە کردوومانە، بۆمان دەرکەوتووە کە کۆنگرەی چوار زەمینەیەکی موساعدی فەراهەم کردبوو بۆ موزاکرەی ئێمە. تەرحێکی کە ئەوان داویانە تەرحێکی مەعقول بووە، تەئسیری داناوە لە سەر بەخشێک لە حاکمیەت، کە بە ئێمەیان کوتووە، ئەگەر ئێوە ئەو تەرحەتان هێناوە بتوانن جەمعێکی زۆرتری لە مەلایانی مەنتەقە و شەخسییەتهای ردێن سپی مەنتەقە، کە موردی قەبولی خەڵکی کورد بن، بیانهێنن وەکوو نمایەندەگانی خەڵکی کورد، ئێمە وەکوو جەهەتێکی دەوڵەتی لە گەڵیان دابنیشین. ئەوە ئەهمیەتی زۆرە، ئێمە ئەگەر بمانەوێ موزاکرە لە گەڵ ئێوە بکەین دەبێ لە گەڵ جناحێکی موزاکرە بکەین کە ساحب ئیعتبارن و ساحەب نامن، و دەمانەوێ شەڕ بکوژێتەوە، ئەگەر شەڕ ئیدامەی هەبێ و شەڕ نەکوژێتەوە، ئەو شەڕە بەنگۆ ناکوژێتەوە، دەبێ جناحێکی زۆر ، نمایەندەگانێکی زۆرتری خەڵکی کورد بێن بە شەرتێک وابەستە بو گروهایی سیاسی نەبن، ئەوەیان مەترەح کردبوو. کە مەلا کەریم و ئەوان گەڕابوونەوە ، لە تەدارەکی ئەوەی دابوون کە هەمچین کارێکی بکەن. لە **ئیلام و کرماشان و قەسری شیرین** و شارەکانی شیعەش و شارەکانی سوننیش مەلاکان و نوێنەرانی هەڵبژێرن و لە گەڵ خۆیان بیانبەن بۆ تارانێ. کە ئەوە بوو مەلا کەریمیان تیرۆر کرد، شایعە بوو کە کۆمەڵە تیرۆری کردووە، بەڵام کۆمەڵە دوایە ئیعلامیەی دا و تەکزیبی کردەوە، قاسملو و ئەوانیش لە رادیۆیدا حەملەیان بە مەلا کەریم کردبوو، کە مەلا کەریم دەیەوێ سازش بکات لە گەڵ حکومەت. ئەوە بوو ئیقداماتی کۆنگرەی چوار.

لە لحازی سازمانیەوە کارمان دەکرد، ئێمە حەوزەمان هەبوو، ئێمە جەلەساتمان هەبوو، لە مەناتقی موختەلفی کوردستانی، بەرە بەرە خەریک بووین کارمان گوستەرشی پەیدا دەکرد. کلاسی ئاموزشیمان هەبوو، کتێبمان دانابوو، مەسئولی ئاموزشمان هەبوو، کە **رەحمەتی بەرزەنجی** یەکێک لەونە بوو مەسئولی ئاموزش بوو، ئینسانێکی موتەلع بوو. کتێبمان دیاری کردبوو چ کتێبهایەک بخوێندرێتەوە، کە بیدەن بە جەوانان و ئەو کەسانە کە تەمایولاتیان هەیە بەسەمتی ئێمە. دیار بوو <u>ئێمە کارمان دەکرد و موعتەقد بووین دەبێ تەفەکوری نەوین بدین، تەفەکوری عیلمی بدەین بە جەوانان</u>. زمنی ئەویش ئەشخاسێکی موسڵمانیشن بێن ، وەکو سابق عوزووی حیزبی دێموکرات [بن]، دەتوانن پیرامونی ئەو حیزبەی هەمکاری بکەن، بەڵام زیاتر تەلاشمان دەکرد بۆ ئەوەی کە ئەو جەوانانە لە دەوروبەری خۆمان خڕکەینەوە کە، دەتوانن هەواداری سوسیالیسمی عیلمی بن، کارەکانمان ئەوانە بوون. شەرایتمان شەرایتی کاملەن مەخفی و نهێنی بوو. رۆژنامە و نەشریاتمان هەبوو. ئێعلامیەمان بە موناسبەتها بلاو دەکردەوە. دیارە جەهەتی قاسملو کە حەملەیەکیان دەکرد ئێمە جوابمان دەدانەوە، و ئەسناد و مەدارکێک کە هەمان بوو لە ڕابتە لەگەڵ وابەستەگی قاسملو و ئەوان بە بەعسی عێراق بۆ تەئیدی ئەو حەوت مادەیەش ئەسناد و مەدارکمان هەبوو . دیارە ئەو دەمی **رەحمان کەریمی** لە رەهبەری حیزبی دێموکرات دا بوو فەرماندەی نیزامی بوو، گاە و گودارێکی ئەو ئەو ئەسناد و مەدارکانەی بۆ ئێمە دەنارد. فۆتۆکۆپیەکانی کە ئێمە ئیستفادەمان لێ دەکرد. چاپمان دەکرد.

پەیرەوانی کۆنگرەی چوار حیزبی دێموکراتی کردستانی ئێران و کۆماری ئیسلامی ئێران

برایم فەڕشی: مامە غەنی بۆ کۆنگرەی چوار نەیتوانی لە گەڵ جمهوری ئیسلامی بە تەوافوق بگات؟

غەنی بلوریان: عیللەتی ئەوەی کە بۆ نەیتوانی بە تەوافق بگات،ئەوە بوو کە ئەوان لە حەقیقەت ئێمەیان قەبوڵ نەبوو، ئێمەیان وەکوو عەناسوری چەپ تەلەقی دەکرد، و شایەید فکریان کردبێتەوە کە حیزبی توودە بۆ خۆی کە هەیە ئەوەش باسکێکی حیزبی توودەیە، لەولایە ڕا عەمەل دەکات. شایەد وایان تەلەقی کردبێ چوون تەبلیغاتێکی وایان دەکرد، وایان تەبلیغ دەکرد کە ئەوانە ساختەی دەستی حیزبی توودەن. کە من باسم کرد جەریان چۆن بووە، حەتتا من لە سەر مەسایلی نیزامی لە گەڵ کیانوری شەڕمان لێ پەیدا بووە. کە ئەمە 500 نەفەر پێشمەرگەمان هەبووە، کە کیانوری مخالفی راگرتنی پێشمەرگە بوو، دەیکوت ئەمن نامەوێ لە گەڵ حیزبێکی پێشمەرگە بازییە دەکات، نامەوێ رابیتەم هەبێ، ئەمن لە گەڵ حیزبێکی سیاسی رابیتە دەگرم، ئەگەر ئێوە حیزبێکی موسەلەحەن، ئەمن ناتوانم لە گەڵ ئێوە ڕابیتە بگرم. ئەو قانون هەیە فەرموون بچن تفەنگی دانێن و تەقازای قانوون بکەن، تەقازای عەلەنی بوون بکەن. ئەو دەمی ئێمە ئێرتباتمان دەبێ، لە عەینی حاڵدا کە ئەو قسەی دەکرد کۆمەکیشی دەکردین، کۆموکی ماڵیان بە ئێمە دەکرد کە بتوانین لە سەر پێی خۆمان رابوەستین، چوون ئێمە ماڵێکمان دەویست جێگایەکمان دەویست. پەنایەکمان دەویست، زیندەگی بکەین خۆمان حەشار بدەین، ئێمە ئیمکاناتی ماڵیمان نەبوو، ئێمە کۆمەکمان دەویست. بلاخرە موخالفەتی جیددی لە سەر ئەو پێشمەرگانە لە گەڵ ئێمە دەکرد. ئەمە کۆمەک ناکەین بە پێشمەرگە، و کۆمەکیشی نەکرد، ئەمن ناگوزیر بووم بۆ راگرتنی ئەو کۆمەکە بچم لە سازمانی فیدابیانی ئەکسەریت سەت هەزارتمەن پوڵ کۆمەک وەرگرم، کە مەرحومی **جەواد** کە ئیعدامیان کرد، ئەو پوڵەکەی بۆ هێنام، ئەمە پێشمەرگەکانمان بەو کۆمەکە راگرتبوو، موتەئەسفانە حیزبی توودە هیچ کۆمەکی بە ئێمە نەکرد،

و بە شیددەت موخالفەتی کرد، و ئێمە لە موقابل ویدا عەکسولعەمەلمان نیشان دا، کوتمان ئێمە پێشمەرگەی خۆمان ڕادەگرین، رەسمەن پێمگوت ئێمە توودەیی نین. ئەمە پەیرەوانی کۆنگرەی چوارین و حەقی خۆمانە کە بۆ خۆمان موستەقیمەن تەسمیم بگرین. و پێشمەرگەی خۆمان رابگرین. لە زۆر مەواردان دا ئێمە بەرخوردمان دەکرد و تەفاهومان نەبوو دە گەڵ یەکتری. یا بەعزە ئیتهاماتێکیان لە حیزبی دێموکرات دەدا(بەشی قاسملو)، کە ئێمە مەوزعمان دەگرت لە موقابلیاندا، دەمانگوت کارێکی غەلەتە ئیتهامێکی غەڵەتە، نادروستە، شتی نادروست ئەمە ناکەین. ئەمە بەر ئەساسی سەند قسە دەکەین...

برایم فەرشی: بەڵام...

غەنی بلوریان: گەرچی من بۆخۆم دەزانم ئیتلاعم هەبووە، <u>کە میقدارێک چەندە هەزار دۆڵارە ، چەند سەد هەزارە نازانم ئەوەی دەقیق بەڵام دەمزانی لە سەنندوقی هۆلەندێ داندرابوو، بە عینوانی کۆمەک بە حیزبی دێموکرات</u>. کە من ئەو دەمی لە دەفتەری سیاسی حیزبی دێموکرات دابووم. جودا نەببوومەوە، وەدەر نەکەوتبووم ئیستعفام نەدابوو، مخالفەتم کرد لە گەڵ ئەو پوڵەی. کوتم ئەو پوڵە مەعلوم نییە بە چ قەسدێکی دانداراوە، سەنندوقی خەێیریە بۆ بە گەداگۆشنەکانی خۆی کۆمەک ناکا بۆ بە حیزبی دێموکرات کۆمەک دەکات. دیارە حیساب کیتابێک هەیە، ئەمن ئەو پوڵە مەشکوکانە وەرناگرم، شتێکی بۆ من موشەخەس نەبێ نەزانم کێ دەیدا، و جیهەتەکەی نەناسم، و قەبوڵم نەبێ ئەو جەهەتە کۆمەک وەرناگرم، نامەوێ وابەستە بە جەریانێکی بم، مغایری تەفەکوری خۆم. ئەگەر لە جناحێکی دیکەش پوڵ وەرگرم، بە تەعەهود وەرناگرم، هەر جناحێک بێ وەلۆ جناحی باوەڕپێکراوی خۆم بێ. ئەوەندەم زانی بەڵام ئەوەی <u>9 ملیۆن دۆڵارە</u> هەیە کە دەڵێن، بۆ من ئێستاش مەحکومە، و ئیتهامێکە کە حزبی توودە ئێستاش نەیتوانیوە بە ئیسباتی بگەیێنێ، ئەو سەفەرەش تەقریبەن ساڵ و نیوێک لەوە پێش ساڵی 66 کە **قاسملو** یەک بار لە گەڵ **عەلی خاوەری** لە یەکێک لە وڵاتەکانی سۆسیالیستی دانیشتبوو بۆ موزاکرە ، رەهبەری حیزبی توودە ویستبووی قاسملو بێ موزاکرەیان لە گەڵ بکات. ئەڵبەتە قاسملوش بێ تەمایل نەبوو، کە دە گەڵ ئەحزابی کۆمۆنیست نەوعێک رابیتەی هەبێ، بە حیفزی ئیستقلالی خۆیەوە، لە گەڵ ئەو رابیتەی موخالفەتی نەدەکرد، پێشی خۆش بوو تەلاشیشی دەکرد، حەتتا تەلاشی دەکرد لە گەڵ وڵاتانی سۆسیالیستی ئیرتبات بگرێ، نەشریاتی ئەخیری جیناحی شۆرشگێر جودا بۆتەوە موتەهەمیان کردبوون جناحی شۆرشگێر کە ئەوانە حیزبی دێموکراتیان لە وڵاتانی سۆسیالیستی دوور کردۆتەوە و ئەحزابی شۆرشگێر، جناحی قاسملو رەدیان داوەتەوە، نووسیویانە لە رۆزنامەکەیاندا ئێمە نە تەنیا ، ئەوانە درویە دەکەن و ئیتهام لە ئێمە دەدەن هەتا ئێمە ئیقداماتمان کردووە دە رابتە لە گەڵ ئەحزابی سۆسیالیستی. ئەحزابی موتەرەقی. و پێشرەفتهاییەکیشمان کردووە، ئەو نەشرییەکەیان لە سەتحی جیهانیدا بڵاو بۆتەوە. بەنابەرئین قاسملو بێ عەلاقە نەبووتەماس بگرێ لە گەڵ ئەحزابی کۆمۆنیست و لە گەڵ حیزبی توودەش. بەڵام ئەوە حیزبی توودە بوو کە قاسملوی دەعوەت کردبوو. قاسملو شەرتی ئەوەلی تەفاهوم لە گەڵ حیزبی توودەی مسئەلەی ئیعلامی ئەوەی لە رۆزنامەیدا، رەدی ئەو ئیتهامەی بوو، کە ئەو ئیتهامە حیزبی توودە رەدی کاتەوە رەسمەن. بلێ ئەو ئیتهامە ئیشتباه بووە، ئێمە ئەو ئیتهامە پەس وەردەگرینەوە. ئەوە دەتوانێ رێگای وەحدەت و نزیک بوونەوەی ئێمە بێ، نە تەنها ئەوەی کوتبوو قاسملو بەڵکوو ئەوەشی کووتبوو کە بۆ منی گێڕاوە، بۆ خۆی کوتی لە دەفتەری سیاسی حیزبی توودەش مەترەح نەکرا بەڵام خاوەری بە تەوری جەنبی کە سۆحبەتمان لە گەڵ دەکرد، خارج لە جەلەسەی تەئییدی کرد کە قاسملو کوتبووی حەتتا، ئەگەر ئەنگۆ ناتانەوێ ئەوەی تەسویب بکەن رۆفەقای شورەوی بە من بڵێین کە سەرفنەزەرێ بکەم، لەو خاڵەی ئەمن حازرم سەرفنەزەر بکەم لەو خاڵەی، لە ئەنگۆ نزیک بمەوە. حەتتا ئەوەشی پێشنهاد کردبوو. کە دیار بوو حەولی بۆ ئەوەش دەدا دەستێک بهاوێتە شوورەوی، دیارە نمایەندەشی ناردبوو بۆ شورەوی حەتتا نمایەندەی ناردبووە ئەفغانستانێ. **مەلا عەوڵای حەیاکی** نمایەندەی بوو کە چووبووە بۆ ئەفغانستانێ موزاکرەی کردبوو لە گەڵ دەوڵەتی ئەفغانستانێ. نمایەندەی ناردبوو بۆ شورەویش. ئەوی کە قاسملو لە نەشریاتی خۆیدا دەڵێ ئەمە ئیقداماتمان کردبوو دیارە درۆیە ناکا، دروستی کوتووە. وەلی ئیقداماتەکانی هیچی نەتیجە بەخش نەبووە. لە گەڵ حیزبی کۆمۆنیستی فەرانسەی نێوانی نزیک بووە، لە گەڵ حیزبی کۆمۆنیستی ئیتالیا ئیرتباتی نزیک بووە، بۆ ئەوەی ئیعتباری خۆی بەوجوود بێنێ، زمنی ئەوەی لە گەڵ ئەحزابی سۆسیالیست ئیرتباتی هەبوو ، سۆسیال دێموکراسی دە کۆنگرەهای ئەنترناسیۆنالی سۆسیالیستەکانیش ئەغلەب بەشداری کردووە و رەسمەن دەعوەتی لێکراوە. قاسملو لە یەکێک لە کۆنگرەکانی خۆیاندا پێم وایە 6 یان 7 بوو رەسمەن گۆڕانی ناوی حیزبی دێموکراتی کوردستانی مەترەح کردبوو، کە نێوی بگۆڕن بە سۆسیال دێموکراسی کە بتوانێ ببنە عوزووی ئەنترناسیۆنالیستی سۆسیالیست. ئەوەی مەترەح کردبوو کە موردی ئیعترازی شەدیدی حازران قەراری گرتبوو، و قاسملوی قەهری کردبوو لە سەر ئەو مەسایلەی و دوایە مەسەلەی کورتە باسی مەترەح کردبوو، لە موقابل کورتە باسیدا راوەستابوون، کە ئەوویش مەسەلەی تەقریبەن سۆسیال دێموکراسی باس دەکات. پاشان **جەلال تاڵەبانی** ئاشتی کردبوونەوە. قاسملوی گەراندبووە. رەوشی قاسملوی لە ئەوەڵ ڕا دیار بوو، بەڵام ئێمە لە سەر ئەوەی ئەو تەفەکوری سۆسیال دێموکراسی هەیە مەوزعمان نەگرتووە. لە هیچ جەلەساتی حیزبیدا. ئێمە لە سەر ئەو تەعەهودو پەیمانەی کە لە گەڵ عێراقی بەستووە ، وابەستەگی حەتتا ئێمە مخالفی وەی نەبووین کە دەگەڵ عێراقێ رابیتە هەبێ، دەبێ ئەوەی بە سەراحەت بڵێم، بە شەرتێک ئەو رابیتەیە بە تەعەهود مونجەر نەبێ، گرتنی کۆمەک لە عێراقێ حەتتا لە گەڵ ئەوەش موخالفەتمان نەکردووە، بەڵام لە گەڵ تەعەهود سپاردن ، لە گەڵ فرۆشتن دەگەڵ معاملە کردن بۆ سەرنوشتی میللەتی کورد و حیزبی دێموکرات ئێمە موخالفەتمان کردووە، و مەوزعمان گرتووە. مخالفەتی ئێمە لە گەڵ قاسملو ئەوە بووە. نە

ئەوە کە لە گەڵ تەفەکوری قاسملو موخالفەتمان کردبێ، ئەمن موعتەقد بووم حیزبی دێموکرات تەیفهای موختەلفی تێدایە ، حیزبێکی دیموکراتە ، تەیفهای موختەلفی دەتوانێ هەبێ منجوملە قاسملو، و عەناسوری سوسیال دێموکرات. عەناسوری موعتەقد بە سوسیالیسمی عیلمی هەن، عەناسوری ناسیۆنالیست، مەزهەبی، بەڵام کورد بن و دڵسۆزی بۆ کوردیان هەبێ، بۆ کورد موبارزە بکەن. موعتەقد بووین و لە ئەوەڵیشەوە کە مبارزەمان کردووە بەوە موعتەقد بووین. بەشی زۆری ئەفرادی میللی و مەزهەبیمان لە گەڵ بووە نمونەی زۆر زیندووی ئەوە بوو وەختێکی ئێمە گیراین 120 نەفەر دەستگیر بووین ئەقەلەن 20 نەفەرمان مەلا لە گەڵ بوو، ئەوانەشمان هەبوو.

ئیتهام لێدان لە قاسملو و "پاسخ بە ضد انقلاب"

ئیتهام لێدان لە حیزبی دێموکرات و دوکتور قاسملو لە بڵاڤۆکی "پاسخ بە ضد انقلاب"دا

برایم فەڕشی مامە غەنی ئێوە هەر لەو ڕابیتەیدا، کە ئیتهاماتی زۆرتان لە حیزبی دێموکرات و قاسملو دەدا، نەشریەیەکتان دەدا دەرێ بە نێوی **پاسخ بە زیبدی ئینقلاب...**

غەنی بلوریان ڕۆژنامەی کوردستان!

برایم فەڕشی پاسخ بە زیبدی ئیقلاب! لە گەڵ حیزبی توودە و سازمانی ئەکسەریەت کە عومدەتەن ئەو نەشریەیە بۆ موخالفەت و ئیفشا کردنی حیزبی دێموکرات بوو.

غەنی بلوریان ئێمە لەو نەشریەدا شیرکەتمان نەبوو. ئەسڵەن.

برایم فەڕشی ئەو نەشریە...

غەنی بلوریان کێ شیرکەتی هەبوو

برایم فەڕشی بە سێ قۆڵی حیزبی دێمکرات..

غەنی بلوریان ئاخە کێ، ئەمن کۆنگرەی چوارم بووم، من ئاگام لەوەی نییە، کەسێک عوزووی ئەو مەجەلەی بووبێ و مەقالەی نووسێبێ ئەمن ئەوەی نازانم، مەگەر بە دزیی نووسیبێتی، ئەو مەجەلەیە ئەسڵەن لە حیزبی دێموکراتی کوردستان پەیرەوی کۆنگرەی چوار مەترەح نەبووە، و ئەمن ئێستا لە تۆی دەبیستم حەتتا...

برایم فەڕشی پاسخ بە زیبدی ئینقلاب کێ دەیدا دەرێ؟

غەنی بلوریان پاسخ بە زیبدی ئینقلاب مومکینە حیزبی توودە و ئەکسەریەت، من نازانم، ناتوانم لە تەرەف ئەکسەریەتەوە قسە بکەم. وەلی ئێمە نەقشمان نەبووە لەوەیدا. واقعیەتە من لە ڕۆژنامەی کوردستاندا بە قاسملومان کوتووە <u>زیبدی ئینقلاب، باندی قاسملو</u>، ئەوەمان کوتووە بزانە کوردستان، مەدارکی کەتبی سەندی دەستخەتی قاسملومان چاپ کردووە، بێ سەنەد قسەمان نەکردووە، بە سەنەد قسەمان کردووە، خەتی قاسملو بووە سەنەدەکانمان هەرچی سەنەدمان هەیە خەتی قاسملو چاپمان کردووە، بەڵام ئەمە[ئێمە] لەو مەجەلەیدا نەقشمان نەبووە، و ئیتلاعمان نەبووە هیچ یەک لە ئەفرادی ئێمە عووزوی ئەو مەجەلەی نەبووە. و ئیتلاعی دەقیقیشم نییە کێ مونتەشری کردووە.

برایم فەڕشی بێینە سەر ئەو پرسیارەی پێشوو، دەلیلی ئەوەی لە گەڵ جمهوری ئیسلامی بە تەوافوق نەگەیشتوون، هەر ئەوە بووە جمهوری ئیسلامی ئێوەی بە چەپ زانیوە یا خۆ نا دەلایلی ئەسڵی لە ئیرتبات لە گەڵ ماهییەتی خودی جمهوری ئیسلامی بووە، کە خودموختاری و خود گەردانی و..

غەنی بلوریان خوب، ماهییەتی جمهوری ئیسلامی بۆ ئێمە روون بوو، ئێمە موعتەقید بووین لە گەڵ قاسملوش بارها لە سەر ماهییەتی جمهوری ئیسلامی سوحبەتمان کردووە، بۆ خۆشمان بە عینوانی کۆنگرەی چوار ئیعتقادمان لە سەر ئەوەی بووە، کە <u>حاکمیەتی جمهوری ئیسلامی دە ماهییەتیدا نییە خودموختاری بە کورد بدات</u>، ئەمن ئەوەم بارها لە گەڵ قاسملو پێش ئەوەی جودا بینەوە و ئیستعفایە بدەم، بەحس کردووە. بارها کە کاکە قاسملو خومەینی هەر ڕۆژە هات وهاوارێ دەکات کە دێموکراسی یانی زیبدی ئیسلام، دیموکراتیک یانی زیبدی ئیسلام، کەسێکی ئەوەی دەڵێ هاوار دەکات، چۆن ئەتۆ تەوقوعی لێدەکەی لە کوردستانێ فەقەت دێموکراسی بدات! ئەتۆ ئینسانێکی عالمی ئنسانێکی ئیقتسادانی، دوکتوری ئیقتسادی ئەتۆ ئەهلی سیاسەتی، ئەتۆ سابقەی عوزویەتت لە حیزبێکی کۆمۆنیست دا بووە، لە حیزبی توودەییدا هەبووە، ئینسانێکی ئاگاه بووی، ئینسانێکی ناشی و بێسەواد نی. چۆن حاکمیەتێکی بە دێموکراسی موعتەقید نەبێ، لە کوردستان لە بەخشێک لە ئێران دێموکراسی پێ تەحمیل دەکەی؟ ناتوانێ ئەو کارە بکات.ئێمە دەبێ خواستەهایەکی مەترح کەین کە مونتەبق لە گەڵ قانوونی ئەساسی بێ، و لە حەقیقەتدا ئەو حاکمیەتە بتوانێ بۆی هەزم بێ، وەئیلا شەڕ نابڕێتەوە. تۆ دەتەوەێ خودموختاری بسەپێنی، ئێمە ناتوانین خودموختاری وەرگرین لەو حکومەتەی. ئەوەم من بارها بە قاسملوو کووتووە. بەنابەرئین ئێمە دەبێ لە سەتحێکیدا کە مەعقول بێ، وەریگرین. ئەمە دەعوەتمان لە قاسملو کردووە، خودگەردانی بکاتە پایە بۆ موزاکرە، داینێن بڵێین ئەوەندەی کەمە ئەوەندەی زۆرە، ئەوەی خراپە ئەوەی چاکە، دابنیشین شی بکەینەوە، موزاکرەی لە سەر بکەین. ئەتۆ چووی بێ ئەوەی لە هەیئەتی سیاسیدا دانیشی مەترەحی بکەی خودسەر یەک جانبە چووی لە پشتی تەلەوزیۆن ئیعلامت کردووە کە <u>خودگەردانی یانی سەرگەردانی</u>، ئەویش منداڵێکی کورد کوتوویەتی. کوتمان قاسملو ئەوە بۆ تۆ شایستە نییە، دەبێ لە حیزبێکی بدونە هەیئەتی سیاسی بدونە ئەوەی شی کاتەوە، ڕەدی کاتەوە لە جەلەسەی هەیئەتی سیاسیدا، ئەتۆ چووی پشتی تەلەوزیۆن ئەو قسانەت کردووە، هەر وەکوو ئەوەی کە ئێستا تیرۆر کراوە.

خودی نمایەندەی دوکتور قاسملو لە فەرانسە قسە دەکات دەڵێ قاسملو موزاکرەی کردووە بێ ئەوەی بە ئیتلاعی دەفتەری سیاسی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران ڕابگەیێ، نەشرەیەی خۆیان چاپی کردووە، یانی قاسملو ئەو سیستمە کارەی هەبووە، ئەو ڕەوشەی هەبووە، تەک ڕەویی هەبووە، لە سەر تەک ڕەویی بارها و بارها لە حیزبی دێموکراتدا، چ ئەو دەمەی لە عێراق بووە، چ ئەو دەمەی لە ئێران بوو شەڕ بووە لە سەر تەکرەویی قاسملو، تەکرەویی قاسملو فەرهەنگێکە کە لە حیزبی توودە وەرگیرابوو، قاسملو کە لە ڕەهبەری حیزبی توودە دا بوو، لەو ڕەهبەری حیزبی توودە ئەو تەکرەوییە

فێر ببوو، ئەو سیستمە فکرییە، سیستمە تەشکیلاتیە، لە حیزبی توودە فێر ببوو، ئێستاش ڕەهبەری حیزبی توودە دارایی موشەخەساتێکیە کە تەکرەوییە و ئەسڵەن بە خیرەدی جەمعی ئیعتقادی نییە.
حیزبی توودەی ئێران ئێستاکە کە ئەمن لە گەڵیان نزیکم، دەقیقەن دەزانم لە ئەوەڵ بیدایەتی تەئسیسیەوە تا ئەورۆ حیزبی توودە هیچ وەخت بە [خرد جمعی] عەمەلی نەکردووە و هەمیشە تەکرەویی کردووە و هەمیشە تەکرەوییانە عەمەلی کردووە. قاسملوش ئەو فەرهەنگەی هەبوو. موتەئەسفانە ئەوەی فەرهەنگی توودەئیسمیان هەیە، و بەوەی گەورە بوون و روشدیان کردووە، لە ئەوەڵەوە و ئێستاش هەر ئەو تەفەکورەیان لە جەوهەریدا هەیە، کە بە تەدریج دەیانەوێ لە خۆیان دووری کەنەوە. ئەوانەی کە بە ماهییەتی ئەو ڕەهبەریەیان زانیوە و دەزانن، کە ڕەوش و کاری غەڵەتە، دژی سیستمەکەی موبارزەیان کردووە وردە وردە خۆیان ئیسلاح دەکەن. ئێمە خۆشبەختانە لە حیزبی دێموکراتی کوردستاندا بووین ڕەوشێکی خاسمان هەبووە، ئێمە دارایی ئەو فەرهەنگەی بەو شێوەیە نیین. ناڵێین موتەئەسر لە سیستمی حیزبی توودە نەبووین لە کاری خۆماندا، [بۆ] نمونە تەنیا حیزبی چەپ لە ئێران حیزبی توودە بووە، ئەو دەمی ئێمە مبارزەمان کردووە، حیزبێکی موتەرەقی دیکە لە ئێرانێ نەبووە. بەقیە ئەحزابی بورژوازی و سەلتەنەت تەڵەب ، فاشیست بوون، جبهەی میللی، بەڵام حیزبی چەپ [توودە] بوو. ئێمە ئەگەر ئولگو بەرداریمان کردوە فکرمانکردۆتەوە لەوان، سیستمی تەشیکلاتی خۆمان لە گەڵ ئەوان مونتەبق کردووە، مومکینە تا حدوودێک، وەلی بە تەواو مەعنا تەحتی تەئسیری ئەو فەرهەنگە نەبووین. ئێستا ئێمە ناتوانین ئەو سیستم و ئەو فەرهەنگەی تەحەمول بکەین. ئێستا شورش دەکەین و موقامەت دەکەین.

برایم فەڕشی ئێوە کە بەر ئەساسی قانونی ئەساسی تەرحێکتان دروست کرد بۆ حەلی مەسەلەی کوردستان ، جمهوری ئیسلامی ئەوەی بۆ قەبوڵ نەکرد؟

غەنی بلوریان تەرحی مونتەبق بەر قانوونی ئەساسی نەبوو ، ئەوەی کە هی شورایە

برایم فەڕشی باشە یانی ئەوەی کە ئێوە ئێستا باسی دەکەن، کە قاسملو ئەو شتانەی قەبوڵ نەکردووە، ئەو شتانە بە جێ خۆی...

غەنی بلوریان خوب ئەوە دەگەڕێتەوە بۆ...

برایم فەڕشی ببورە، قسە لە سەر ئەوەیە کە ئێوە یەک حەرەکەتی سیاسیتان بە نێوی پەیرەوانی کۆنگرەی چوار وەڕێ خست بۆ ئەوەی کە مەسەلەی کوردستان ڕێگا حەللی نیزامی نییە، ڕێگا حەللی سیاسی هەیە، پێتان وابوو جمهوری ئیسلامی دەتوانێ لە گەڵ ڕێگا حەللی سیاسی ئێوە بێ، بەڵام تەواوی تەلاشەکانی ئێوە کردتان، حەتتا ئەوەی خۆشتان وەلا نا و بەڵکو مەلا لە کوردستانیش هاتنە پێشێ بۆ ئەوەی ئەو مەسەلەیە بە ئیستلاح حەل بکات، بۆ ئەوەش نەکرا جمهوری ئیسلامی بێتە پێی، یانی ئایا ئەم حەرەکەتە سیاسییەی کە ئێوە دەستتان پێ کرد سەرئەنجامێکی یەکجار ناخۆش و بەر ئەساسی تەحلیلێکی یەکجار غەڵەت و نادروست نەبوو؟

غەنی بلوریان بەڵێ، ئەڵعان بەو نەتیجەیە گەیشتووین! ئەڵبەتە نە ئەڵعان بەو نەتیجەیە گەیشتووین قەبلەن بەو نەتیجەیە گەیشتووین! پێش یورش بەو نەتیجە گەیشتبووین! پێش ویش بەو نەتیجە گەیشتبووین! چوون وەختێکی تەرحی مەلاکان ، وەختێکی مەلا کەریم شاریکەندی کوژرا، تیرور کرا، و پاش ئەو جمهوری ئیسلامی حەتتا پایگای هەمزەی تەشکیل دا بۆ سەرکوبی کوردستان، ئێمە ئەو دەمی بەو نەتیجەیە گەیشتین! کە ئەو حاکمیەتە حەتتا کوچکترین تەفاهومی ناتوانێ لە گەڵ ئێمە بکات! لە گەڵ ئێمە و کۆنگرەی چوار، بە عیللەتی ئەوەی لە ماهییەتی دا نییە! لە ماهییەتی دانییە حکومەتێکی سەرکوبگەرە، حکومەتێکە کارێکی کە دەیکات دەیەوێ نۆکەری هەبێ بۆی بکات، کەوایە ئێمە ناتوانین ببین بە عەواملی نۆکەری، ناشتوانین ئیدامە بە موزاکرە بدەین! لە حەقیقەت ئێمە لە موزاکرە شل بووینەوە، پاش تیرۆری مەلا کەریم. چوونکو دیتمان ئەوانە بە[سرکوب متوسل] بوون!

لە حاڵێکیدا ئەگەر جمهوری ئیسلامی لە ماهییەتیدابایە، ئەوخواستانەی گویا بە مەلا کەریمیان قەول دابوو کە ئەگەر ئەنگۆ هەیئەتێکی بێنن داییمەزرێنن فڵان بکەن، ئێمە دەتوانین موزاکرە بکەین و ڕێگای موزاکرە ببینینەوە. پاش مەلا کەریم کە تیرۆر کرا، مەگەر مەلاکانی دیکە زیندوو نەبوون، مەگەر نەدەبوو جمهوری ئیسلامی مەلاکانی دیکە بانگ کات. بڵێن سەرەڕای تیرۆری مەلا کەریم لە باتی ئەوەی حیزبی جمهوری ئیسلامی عەکسی مەلاکەریم گەورە کاتەوە بە دیواری دات و شەهیدی نێو بنێ، بچێ خواستەکانی موردی تەئید قەرار بدات. دیار بوو بۆ ئێمە سابیت بوو، پاش ئەوەی تەوجوهی بەوەی نەکرد، ئیستفادەی تەبلیغاتی لە تیرۆری مەلا کەریم کرد. بۆ مان سابیت بوو ئیتر ئینتزارمان نابێ، لێی بێت. بە عیللەتی ئەوەی ئێمەش هەمیشە مەخفی بووین، خۆمان عەلەنی نەکرد، لەوانە بە خاتری ئەوەی بوو، ئیعتمادمان بەو حاکمیەتە نەبوو. حیزبی توودە، دەفتەری هەبوو لەوێ داینابوو، سازمانەکانی دیکە هەموو دەفتەریان لەوێ دانابوو، کۆنگرەی چوار مەخفی بوو. قەت جێگامان موشەخەس نەبوو بۆ حاکمیەت، عیللەتی ئەوەی ئیعتمادمان بە حاکمیەت نەبوو. بەڵام تەلاشمان دەکرد، چ بکەین ڕێگایەکی دیکەمان نەبوو دەمانزانی ڕێگا حەللی موسەلەحانەی نییە، بە موسەلەحانە ئێمە وابەستە دەبین، بە خەیانەت دەکێشرێن، نامانەوێ شەریکی ئەو خوێنانە بین. یەک ئەو ڕێگایەیە، یەک گەیشتن بەو نەتیجەی پاش کوشتنی مەلا کەریم، کە ئەو حکومەتە هیچی لە باراندا نییە بۆ میللەتی کورد. لێرە مابوویەنەوە، چ بکەین؟

بۆمان سابیت بوو ئەسڵەن موزاکرە بەو شێوە کە ئێمە کردوومانە لە گەڵ حاکمیەت، شیوەیەکی غەڵەتە، بەو نەتیجە گەیشتین کە ئەمە، دەبوویایە رۆژی ئەوەڵ لە حیزبی دێموکراتیش ئیحیانەن جیا بووینەوە، پێش

ئەوەی کونگرەی چوار دابنێین، دەبوایە پەیرەوانی کۆنگرەی چوار موسەلەح لە شاخی وەکوو نیروو بمێنێتەوە، بەڵکە هێزێکی زۆری خۆی کۆکاتەوە، و حەول بدات [پردێک] پەیدا کات لە کەلێن و کولێنێکی بەڵام ئەو دەمی موتەوجهی ئەوی نەبووین حەقیەتەن. کە بچین ئەو کارەی بکەین،[پشت ببستین] بە کوردەکانی کە لە کێوین، بچین دابنیشین گۆشەیەکی [بەلانی کەم] بە نان و پەنیری بمێنینەوە لەوێ، ئەوە واقیعیەتە ئێمە ئەوەمان دەرک نەکرد، **ئەوە گەورەترین ئیشتباهی ئێمە بوو** کە هاتین لە شارەکانی تاران و تەورێز و ڕەزاییەو سەنندەج و ئەوانە خۆمان موخفی کرد، لە ئەترافی ڕەزائیە خۆمان مەخفی کردبوو. مەقەرمان دروست کرد. لەحاڵیکیدا ئەو مەقەرەی لە ئەترافی ڕەزاییە دروستمان کردبوو، دەبووایە بە عومدەترین مەقەری ئێمە تەبدیل بێ، لە کێوەکانەکانی ئەترافی ورمێ، کە بەخشێ شکاکانی کوردستان بوو.

دەبووایە لەوێ کۆ بینەوە هێزێکی دابنین، موزاکرەش بکەین، و بمێنینەوە و ئیعتبار و حورمەتی پەیڕەوانی کۆنگرەی چوار حفیز کەین، ئێمە دەمانتوانی حەتتا لەو راستایەدا **ئەورۆکە مەترەح بین لە** کوردستانێ، **بەڵام بەداخەوە دەرکمان نەکرد، و ئیشتباهمان کرد نەمانتوانی تەشخیس بدەین.** ئەڵبەتە، دەتوانم ئەوەی بڵێم تەبلیغاتی حیزبی توودە، بۆ ئێمە کە ئەوە دەوڵتێکە قانوونێکی داناوە، حیزب ئازاد تەبلیغات دەکات و قانونی ئەحزابی داناوە. ئێوە برۆن بە تەرەفی قانونی کردن و حەتتا تەقازاشمان دا، حەوت نەفەرەکەشمان دیسان معرفی کرد، کە ئەمە ئەو حەوت نەفەرین تەقازا دەکەین حیزبی دێموکرات پەیڕەوی کۆنگرەی چوار قانوونی بێ، لایحەمان دا بۆ قانوونی کردن، یانی تەحتی تەئسیری ئەو تەبلیغەی، فکرمان بۆ وەی نەچوو کە بچین وەکوو نیرویەکی موسەلەح لە شاخی بمێنیینەوە و خۆمان حفیز کەین. یانی نەمانتوانی ماهیەتی ئەو حاکمیەتەی ، دروستە ئیعتمادمان پێی نەبوو، دروستە کە تەشخیسمان دابوو ئەوانە بە دێموکراسی موعتەقد نیین، دروستە تەشخیسمان دابوو ئەوانە پاش کوشتنی مەلا کەریم هەنگاوێکێان هەڵنەهێناوە و ئیعتقادیان بەو مەسەلە نییە، بەڵام ئێستاکانەش ئیعتقادمان بەوەی هەبوو کە، بچین تەقازا بدەین بۆ عەلەنی بوونی حیزب. ئەوە نیشانەی ئەوەیە کە هەنوز ئیقرارمان بەوەی نەکردبوو، کە ئەوە ماهییەتەن دەبێ[سقوط] بکات. ماهییەتەن دەبێ شوعاری سەرنگوونی هەڵگری. ماهییەتەن دەبێ موبارزەی لە گەڵ بکەی. نەگەیشتبووینە ئەو حەدەی ئێستاکە، ئەوە پاش[ساڵی] 62 کە زربەکە وەشا، خەڵک عالەم، دەکوژراو دەبڕا، بە نەزەری **من ئەوەش تەحتی تەئسیری تەبلیغات و ڕەوندو و شێوەی بەرخوردی حیزبی توودە لە گەڵ جمهوری ئیسلامی بوو. کە ئێمەش دەو دامەی کەوتین.** دەبێ ئەوەش قەبوڵ بکەین.

برایم فەرشی مامە غەنی باسی ئەوە دەکەن کە دەمانزانی ئەو حکومەتە موعتەقد بە دێموکراسی نییە، حەلی..

غەنی بلوریان گەیشتین

برایم فەرشی حە..

غەنی بلوریان بەڵێ

برایم فەرشی لە چ مەقتەعێک گەیشتن؟

غەنی بلوریان ئەمە لە ئەوەڵەوە لە گەڵ قاسملو ئەو قسەمان دەکرد کە خودموختاری نادا، بەڵام ممکینە ئیمتیازاتی دیکەی لێ بستێنی. لە گەڵ قاسملو ئەوەمان مەترەح دەکرد. لە سەر ئەو هەوایەش هاتین موزاکرەمان کرد. کە موزاکرەمان کرد نە بۆ خودموختاری ئەسەڵەن ئێمە خودموختاریمان مەترەح نەکردووە، لە گەڵ حاکمیەت. مەسەلەی حەقی تەعینی سەرنوشت لە چوارچێوەی ئێرانێدا بە شێوەی شوراییمان مەترەح کردووە، کە ئەمە کوتمان کاکە گیان لە قانوونی ئەساسی خۆتاندا بە شورا موعتەقدن، قورعانەکە و دینەکەتاندا بە شورا موعتەقدن، چ ئیشکالێکی هەیە شورایەکی سەرتاسەری کوردستان تەشکیل ببێ، وەکوو مەجلسێکی بچکۆلە، چ ئیشکالی هەیە لە هەموو شارستانەکان شورا هەبێ، ئەنگۆ ئەڵحان لە هەموو دێهاتی شورا دادەنین، لە هەموو شارەکان شورا دادەنین،لە کارخانەی شورا دادەنین، چی ئیشکالی هەیە لە کوردستانێ ئەو شورایە بێ، بە شێوەیەکی قانوونی، و شورایە دابندرێ و مەجلسێکی قانوونی دانبدرێ. و شورایەکی سەرتاسەری کوردستانت هەبێ، کوردستان ببیتە چوار ئوستان مەهابادیش بکەنە مەرکەزی ئوستانێک با شورایەکی، ئوستان سەرپەرەستی ئەوە بکەن. رییسی شورای ئوستان نێوی بنینن معاونی نوخست وەزیر، چ ئیشکالی هەیە بەو شێوەیە عەمەل بکەن.

ئەمە بەو شێوەیە حەرەکەتمان دەکرد، چوونکو لە موزاکراتێکی کە لە گەڵ ئەوانە کردبوومان، دەمانزانی کەلیمەی خودموختاری بۆ مەلاکان قابلی قەبوڵ نییە، ئەسڵەن تێیناگەن یا تێدەگەن و خۆی لێ لادەدەن. ئیعتقادیان نییە بە دێموکراسی. ئەوەی نادەن بەڵام بە تەحمیل دەتوانین پوان[ئیمتیاز] هایەکی وەرگرین. بە قاسملو بارها سوحبەتمان دەکرد، خودموختاری نادات با سیغەیەکی بۆ ببینینەوە. دەبێ ئەو خودگەردانیە بهێنین بیکەینە پایەی موزاکرە، چوونکو بە خودموختاری موعتەقد نییە لە بەر ئەوەی بوو. دەمانگوت بە ڕێگای خودموختاریدا نابێ بەڵام قاسملو یا فشاری دەکرد دەیکوت خودموختاری دەبێ هەڵنەگیرێ، لە موحتەوایی کەم کەنەوە و بەڵام خودموختاری نێوەکە دەبێ هەر بمێنێ.

کوتم قاسملو ئەو تەشبیهەم هێنایە پێشێ، کوتم ئەتۆ گوێزت دەوێ، کاکڵەکەت دەوێ بیخۆیی یان پێستەکەت دەوێ، یا کاکڵەکەت بەشێک دەوێ پێستەکەشت بەشێک دەوێ؟ ئاخە ددانت دەشکێ ماڵوێران! ئەوە قسەی من بۆ قاسملو بوو. عەینەن. کوتم وەختێکی ماهیەتی ئەو حکومەتە دەناسی، خودموختاری نادات، بیکە خودگەردانی، بیکە شوورا، بە شێوەیەکی دیکە بەرخورد بکە، پێ فشاری مەکە لە سەر خودموختارییەکە، دەیگوت نا، میللەتی کورد عاشقی

خودموختارییە، خودموختاری شوعارێکە چۆوە لە نێو خەڵکدا جێگای کردۆتەوە، خەڵک بە خودموختاری نەبێ رازی نابێ،
دەمکوت کاکە ئەتۆ دەڵێی نمایەندەی خەڵکم ، 98% خەڵک ئەمن قەبوڵ دەکات، ئەتۆ پێشەنگی خەڵکی ، ئەمن ئیمانم هەیە کە قەبوڵ دەکا. حەتتا پێم کوت کاکە هەیئەتی سیاسی تەسمیم بگرێ ئەمن لە تەرەف خەڵکەوە دەچمە سەر تەلەوزیۆنی بۆ خەڵک قسە دەکەم. لە سنەی لە مەهابادێ قسە دەکەم، دەڵێم ئەمن روفەقای خۆم وادار کردووە خودموختارییان نەوێ خودگەردانیان بوي. فەرموو تەئیدی بکەن هەتا بچم بیڵێم. با قسان بە من بڵێن، ئەمن ئیعتقادەم هەیە خەڵک قەبوڵی دەکات.
حیزبی دێموکرات ئیعلامی کات خەڵک قەبوڵی دەکات، کوتم کاکە ئەمن نمایەندەی حیزبی دێموکراتم.
ئیعلامیە کرا کە غەنی بلوریان کاندیدی مەجلسە، ئەمن نەچوومە هیچ جێگایەکی نوتقێ بکەم، ئیلا رەحیم خانێ نەبێ کە تورکی تێدا بوو، تەنها جێگەیەک کە چووم رەحیم خان بوو، یەک جێگا نەچووم نوتقی ئینتخاباتی بکەم بە عیللەتی ئەوەی حیزبی دێموکراتی کوردستان ئەمنی تەعیین کردووە. و موعتەقدم ئەگەر منیش نەبایەم کەسێکی دیکەی حیزبی دێموکراتی کوردستان معرفی کردبایە دیسان ئەوندەی ئارا من هێنامەوە ئەویش دەیهێنایەوە. شایەد هەم، ئەڵبەتە ئەمن کە لە ئینتخاباتێ مەترەح کرام ، رەحیمی قازیم پێشنهاد کرد، کوتم پێمخۆش نییە کاندید بم، ئەمن حەوسەڵەم نییە ئەو مەلایانە من لە زیندانەوە دەیانناسم پێمخۆش نییە، لە مەجلسێکێدا دەگەڵ ئەو هەموو ریش و عەمامەی دانیشم، ئەمن عومرێکی لە زیندان لە گەڵیان دانیشتووم بەسمە. یەکی دیکە بنێرن، دوکتور رەحیم قازی دیاریی کەن قاسملو کوتی کاکە غەنی گیان وەختێکی شێخ عیزەدین نمایەندەی کۆمەڵە و چریکەکان حمایەتی دەکات، ئەگەر ئەتۆ لە مقابلیان ڕانەوەستی وەڵا قسەی شێخ عیزەدین بەرەندە دەبێ مومکینە ئەوان ڕییەکەی بەرنەوە. ئەمە نەیبینەوە، ئەمن کوتم باوەڕم نییە بەوە ، ئیعتقادم بەوەی هەیە رەحیمی قازی و غەیری رەحیمی قازیش حیزبی دێموکرت ئیعلامی کا و پشتیوانی لێبکات، ئەکسەریەتی رەیی دەهێنێتەوە، وە راستیش بوو، ئێستاش موعتەقیدم. بەنابەرئین قاسملو قەبوڵی نەکرد، ئەوە بەحسێکە دوکتور رەحیمی قازیان نارده ورمێ، چوونکی دوکتور رەحیمی قازی کوردان موعەرفیان کرد، نمونەی زۆر زیندووە، بە کەمترین رەیی ئەویش بە تەوتئەی حەسەنی بردییەوە، دەنا شان بەشانی حەسەنی رەحیمی قازی ڕەیی هێنابووە، لە ئورمیە، ئورمیەیەکی کە ترکیشە و کوردیشە. جا بزانە تۆ لە کوردستانی رەحیمی قازییت دانابایە حەتمەن، ئەو 85 دەرسەدەی دەهێناوە، بەڵام قاسملو نەیدەویست، پێ فشاری دەکرد، ئەمن ئیستا کە دوکتور قاسملو مردووە، نامەوێ بەحسی ئەوەی بکەم کە بڵێم قاسملو بۆچی نەیدەویست. با خەڵک قەزاوەتێ بکات، تاریخ قەزاوەت بکات.
برایم فەڕشی　　پێتان وانییە موسەوباتی کۆنگرەی چوار، نە پەیڕەوانی کۆنگرەی چوار، <u>موسەوباتی کۆنگرەی چوار پێتان وانەبوو موسەوباتێکی نادروست و راست ڕەوانە بوو، لە ئیرتبات لە گەڵ مەسەلەی کوردستان و حاکمیەت؟</u>
غەنی بلوریان　　وەڵاهی وەختێک ئێمە حاکمیەت تەحلیل دەکەین، بەستە بەوەیە حاکمیەت چۆن تەحلیل کەین، و لەو حاکمیەتە چمان بوێ، وەختێکی ئەمە حاکمیەتی تەحیلیل دەکەین کە مەلان، ئەوە ئەسڵەن تەزادی هەیە لە گەڵ ئەو خواستەی کە ئێمە هەمانە، وەکو دێموکراسی بۆ ئێران، خودموختاری بۆ کوردستان، خودی موسەوباتی کۆنگرەی چوار، دەگەڵ ئەوەی تەزادی هەیە، چوونکو خودموختاری و دێموکراسی حکومەتێک دەیدا کە لە مەهیەتدا بە دێموکراسی ئیمانی هەبێ، و دێموکراسی رایج بکات لە نێو جامعەدا.
ئەمما ئێمە دێنین لەو حکومەتی کە ئەوەی رایج ناکات ، حکومەتی کە زییدی دێموکراتیکە، عەمەل دەکات، ئەو حکومەتەی بە دێموکراسی ئیعتقادی نییە، ئەو حکومەتەی کە بە قانوونی ئەساسی ئیسلامی خۆی دایناوە ئیعتقادی نییە، <u>ئێمە دێنین موسەوباتێکی بە حەدێک ئابەکی، مەترەح دەکەین، بە حەدێک راسترەوانە مەترەح دەکەین، بۆ ئەوەی ئەو حاکمیەتە رازی بکەین کە خودموختاریمان بداتێ</u>، یەکێک لەوەی کە ئێستا دیارە، ئەو دەم ئێمە دیدمان شتێکی دیکە بوو، بە دیدێکی دیکە تەماشای جمهوری ئیسلامییمان دەکرد، ئەگەر ئێمە رۆژی ئەوەڵێ دەرکمان ئەوە بایە کە ئەو حاکمیەتی جمهوری ئیسلامی، زییدی ئینقلابە، ئەسڵەن لە گەڵ جمهوری ئیسلامی رازی بە موزاکرەش نەدەبووین. بەڵکە شوعاری سەرنگونیمان هەڵدەگرت. ئەما بێنین ئەو واقعیەتی قەبوڵ بکەین جمهوری ئیسلامی ئەمن کە لە زیندانێ دابووم، خومەینی ئێستا نەهاتبووە ئێرانێ، جمهوری ئیسلامیش تەشکیل نەببوو، ئەمن لە زیندانێدا دەمدی کە موجاهیدنی خەڵک چەندە تەرفداری خومەینین، و لە مەنبەعی خومەینی چ تەغزیە دەکەن، چ ئیمکاناتێک دەستغەیب کە لە زیندانی شیرازێ بووم، 120، 130 نەفەر موجاهیدی تێدا بوو، بە ملیۆنها پوڵیان هەبوو لە لایەن دەستغەیبەوە بۆیان دەهات. وەختێکی هاتینە دەرێ، مەگەر موجاهید و حیزبی توودە و گروهای سیاسی موشەخەس تەواوی عالەم نەرژانە خەیابانێ، بۆ دەرهەم شکاندنی ماشینی جەنگی و سیاسی رژیمی سەلتەنەتی ئێران، هاتنە مەیدان بە نەوارەکانی خومەینی پشتیوانیان لێدەکرد و لە تەواوی شارەکانی ئێرانێ تەزاهورات بوو، بۆ پشتیوانی لە خومەینی، مەگەر لە سەردەشت و مەهاباد و سنە، و شارەکانی کوردستان چەند کەس کوژران بە خاتری تەزاهورات عەلەیهی حکومەت و عەلیەی حاکمیەت بۆ پیروزی ئینقلاب، ئینقلابێک کە بە تەدریج خومەینی لە رەئسی دابو، و تەبلیغاتێکی بۆ خومەینی دەکرا.
ئەو واقعیەتەی دەبێ بڵێین، هەموو میللەتی ئێرانێ، نە تەنها فریویان خوارد بەڵکو هەموو دونیا فریوی جمهوری ئیسلامی و خومەینیان خوارد، ئەوە قەبوڵ بکەین شەرق و غەرب فریوی ماهیەتی ئەو کابرایەیان خوارد، عیللەتی ئەوەی فریویان خوارد چ بوو؟ لە بەر ئەوە بوو ئێمە تاریخی قرونی وستامان فەرامۆش کردبوو.
کە وەختێک روحانیانی مەزهەبی دێنە سەرکار، چ جنایەتێکی دەکەن. **ئێمە تەوجوهمان بە تاریخی قرونی وستا**[سەدەکانی ناوەڕاست] **نەکردبوو، فەرامۆشمان کردبوو، تاریخمان فەرامۆش کردبوو**، هەموو نیروکانی ئێرانێ

فەرامۆشیان کردبوو، ئەغلەب میللەتی ئێرانیٚ ئەوەی تاریخ خوان بوون، فەرامۆشیان کردبوو. ئێمە قەبوڵمان کردبوو، کتێبی خومەینی پەخش کرابوو من نەمخوێندبووە، ئەوەی ماهییەتی ولایەتی فەقی لەوێدا نیشان داوە، ئەوان فریوی زاهری خومەینیان خوارد، دەیگوت لە جهموری ئیسلامیدا، لە حکومەتی ئیسلامیدا، کۆمۆنیستیش دەتوانن ئازادیان هەبیٚ، ئەوە یەک. دووهەم بە عیللەتی ئەوەی کە سازمانێکی ساواک وەکوو سازمانێکی سیاسی هی حاکمیەتی ئەو دەمی فشاری زۆر لە سەر خەڵک بوو، خەڵک نارەزایەتییەکی زۆری لە رژیمی سەلتەنەتی هەبوو، لە فەرەجێکی دەگەڕا. میللەت هاتنە مەیدانیٚ، ئەو رژیمەیان رووخاند، بە ئومێدی وەی حکومەتێکی چاکتر بێت، لە دوای خومەینی کەوتین. ئێمە لە زیندانیٚ بووین خەڵک تەزاهوراتی بۆ خومەینی دەکرد، هاتینە دەریٚ ، خەڵک تەزاهوراتی دەکرد، ئەڵبەتە تەزاهورات بۆ ئازادی دەکرا، تەزاهوراتیان دەکرد بۆ ئەوەی حکومەتی دیکتاتوری فاشیستی ئێرانیٚ بروا حاکمیەتێکی دێموکراتیک بێتە سەر کار، فەزاییەکی ئازاد هەبیٚ خەڵک بتوانیٚ، نەفەس بکێشیٚ، بەڵام کەس نەیدەتوانی تەحلیل بکات مەلایەک بەو تەرزی تەفەکورەیەوە، ئەویش مەلایەکی شیعەی موتەعەسب، بەو تەفەکورەیەوە، کە کتێبی ولایەتی فەقهی مونتەشر کردووە،ماهییەتی ولایەتی فەقیهی تێدا نووسیوە، ناتوانیٚ ئەو شتەی بدات. ئەو وە دوای ئەو کەوت ، ئەو وەدوای ئەو کەوت. ئەو وەدوای تەبلیغاتی ئەو کەوت، مەسەلە وا شێوا، تەبلیغات وا کرا، لە حەقیقەت خەڵک مونحەرف بوو، خەڵک نێردرا بۆ تەرەفی پشتیوانی لە جمهوری ئیسلامی، لە خومەینی لە شەخسی خومەینی. مەخسوسەن. **لە حەقیقەتدا کەس ئەوایلی ئینقلاب، ئەو نفرەتەی کە لازم بوو لە خومەینی نەبوو، ئێستا هەیە، خومەینیان بە عینوانی کەسێک کە لە موقابل رژیمی شایدا راوەستاوە ، ئێستا حیزبی دێموکرات ئێستا، ئەوەتا رۆژنامەکەیانم لە گیرفاندایە کە بیخوێنمەوە ، چ بەهایەکی بە مقاومەتی خومەینی لە موقابل شایدا داوە. ئێستا بەعدەئەز کوشتاری قاسملوی کە دەبیری ئەوەڵی حیزبی دێموکراتی کوردستانە. ئێستا دەنووسیٚ.** بە نەزەری من ئەگەر تیکەیەکی لیٚ بخوێنینەوە جالبە: کە ئێستاش کە ئێستایە ئێمە دەمانەویٚ خۆمان بە فریو بەرین:

" بە مناسبت درگذشت آیت الله خمینی. این است کارنامه ده سال فرمانروایی فردی کە هنگامی در میان موج عظیمی از امید و آرزوی مردم بپاخواستە ایران زمام قدرت را بە دست گرفت وعدە میداد کە ایران را بە گلستان معطر تبدیل خواهد نمود، اثری از ظلم و تعدی و بی عدالتی باقی نخواهد گذاشت، استثمار را ریشەکن خواهد کرد و کار و نان و رفاە و سعادت بە ارمغان خواهد آورد نام ایت الله خمینی بە عنوان کسیکە در پیروزی قیام یکپارچە مردم و سرنگون کردن، نظام منسوخ سلتنطی نقش بسیار موثری داشت بدون شک در تاریخ باقی خواهد ماند."

ئەوە نەزەری ئێستای رەهبەری حیزبی دێموکراتە، کە بەعدەئەز کوشتنی دەبیر کولی حیزب بەو شکڵە قەزاوەت دەکات، ئەوە جیگای تەئەسفە، کە پیاو دەبیٚ بگرییی. بۆ ئەو جورە تەحلیلانە. ئێستا ئەوەی دەکەن.

ئێستاش جەنابی ئاغای مەلا عەوڵا کە رەهبەرەکەیان کوشتووە و ناجەوانمەردانە تیروریان کردووە ، تەوتئەیان کردووە تیروریان کردووە و ئەوە نەک قاسملویان کوشتووە ، بەڵکو گلولەیان لە خواست میللەتی کورد داوە، ئەویش بلاخرە نمایەندەیک بووە لە جەهەتی خۆیدا کە خواستی میللەتی کوردی مەترەح کردووە، شەڕی بۆ کردوە بە خەتی **خۆی بە** بیروورای خۆی ، ئەمن کارێکم نییە ، بەڵام پاش ئەو تیرۆرە ش دیسان نمایەندەی ئەو لە فەرانسەی وەکوو مەلا عەوڵا حەیاکی بیٚ یا ئەوانی دیکە بن، **دەڵێن ئێمە رێگای وی ئیدامە دەدین ، موزاکرەی ئیدامە دەدین**. ئەوە ئێستاش فەرموو. چۆن جوابی ئەوە بدینەوە.

بەنا بەر ئین موعتەقدم کە ئەو موسەوباتەی کۆنگرەی چوارم کە ئێستا تەماشای دەکەین ئێستا دێین و بەراوەردی دەکەین، و ئێستا بە ماهییەتی ئەو حاکمیەتە پەیمان بردووە، چەندە ئیرتجاعییە. چەندە راسترەوانەیە، چەندە خام فکرانەیە، چەندە خلافکارانەیە.

ئەوە لە رەئسی ویدا قاسملوش بوو، کە ئەو کۆنگرەی چوارە تەسویب کرا ، دە رەئسیدا ئەمنیش بووم، بەو دیدەوە تەماشامان کردووە، و ئەو موسەوبە هەم قاسملو و هەم من هەم هەموو ئەعزای کۆنگرەی حیزبی دێموکراتی کوردستان رییمان پیٚ داواە، تەدوین کونندەی ئەو بەرنامەیە و موسەوبەیە خودی قاسملو بوو. کە دیارە ئێمەش ژێرمان ئیمزا کردووە،

بەنا بەرئین شناختی مە لە حاکمیەتی جمهوری ئیسلامی تەحلیلی ئێمە لە جمهوری ئیسلامی لە ئەساس و بونیان ڕا غەڵەت بووە. بە دونباڵی ئەو تەحلیلە غەڵەتەش ئەو تەسمیمە غەڵەتە دێتە دەریٚ. ئەوە قانونمەندە.

برایم فەرشی یانی با تەوجوە بەوە، موسەوباتێکی ئێوە لەو کۆنفرانسەی کە بە ناوی پەیرەوانی کۆنگرەی چوار لە تەورێز گرتووتانە، زۆر لە موسەوباتی ئەو کۆنگرەی چوارە راستڕەوانەتر بووە؟

غەنی بلوریان بەڵیٚ، ئێمە دەبیٚ ئەوەش قەبوڵ بکەین کە ئێمە موسەوباتێکی کە لەویٚ تەسوییمان کردووە لە کۆنگرەی چوار حەقیقەتەن هەر ئەو موسەوباتی کۆنگرەی چوار بووە، نە موسوباتێکی جەدید، شتێکمان لیٚ زیاد نەکردووە، ئێمە خۆمان نێو ناوە پەیرەوانی کۆنگرەی چوار ، پەیڕەوانی کۆنگرەی چوار پەیرەوانی موسەوباتی ئەو کۆنگرە بووە. بەڵام ئێمە تەرحێکی مولایمترمان داوە، لە تەرحی حیزبی دێموکراتی کە ئەو دەم دوکتور قاسملو بوو، بە ئیستلاح خودموختاری ئیسرار دەکات لە سەری ئێمە کەلیمەی خودموختاریمان هەڵگرتووە، مونتەبقمان کردووە لە گەڵ قانوونی ئەساسی کە بیکەین بە شورا. بە جێگای خودموختاری . دیار خودموختاریمان بە نەوعێک لە نێو جوملەیدا هێناوە، بەڵام ئەساسەن ئەوە بووە، بائینکە خۆمان بە پەێرەوانی لە لحازی فکرییەوە لە لحازی ئیدئۆلۆژییەوە، موتەریقتر لە جناحی

<u>قاسملو دەزانی بەڵام عەینی ئەو رێگایەی قاسملو ئینتخابی کردبوو ، موسەوباتی کە قاسملو پێی موعتەقد بوو ، قاسملو تەسویبی کردبوو ، تەدوینی کردبوو، هەر ئەو موسەوباتی کونگرە ی چوارە عەینی بەو خەتەیدا رۆیشتووین.</u>

یانی ئەوە مغایر بووە لە گەل ئەو دیدەی ئێمە کە دەبوایە بە شێوەیەکی دیکە بەرخورد بکەین لە گەڵ مەسەلەی. دەتوانم بڵێم قاسملو لە لحازی دیدەوە لە بەرانبەری جمهوری ئیسلامی هیچ فەرقێکمان نەبوو. نە تەنیا فەرقێکمان نەبوو بەڵکو تەفاوتمان ئەوەندە بووە، مەقاومەتیان کرد شەڕیان کرد، وەلۆ ئیشتباە بەڵام ئێمە دڵمان بەوەی بەست کە چ بکەین، بچین تەقازای عەلنی و قانوونی بوونی حیزب بکەین. **یانی واقعەن دەبێ بە خۆمان پێبکەنین.** ئەوە دیدێکە کە ئێستا هەمانە ئەو دەمی پێمانوابوو، دروستە.

هاوکاری نیزامی پەیرەوانی کۆنگرەی چوار لە گەڵ کۆماری ئیسلامی ئێران

برایم فەرشی: مامە غەنی ئێوە هەر لەو رابتەیەدا هاوکاری نیزامیتان لە گەڵ پاسدارەکانی جمهوری ئیسلامیش هەبوو، لەو رابتەیەدا ئەگەر ئەو واقعەیە کە لە شنۆ رووی دا، هاوکاری پیشمەرگەکانی ئێوە لە گەڵ پاسدارەکان لە جەریانی کوشتنی **رەحمانی کەریمی،** باس بکەن. زەرەری نییە.

غەنی بلوریان: عەرزت بکەم، ئەو پێشمەرگانەی کە ئێمە حیسابیان لە سەر دەکەین و دەڵێین پێشمەرگەی مە بوون. بەو عیللەتەی بوو کە ئەوە هێزی نەحوی بوو، هێزێک لە هێزی حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران، هێزێکی زۆریش دڕ و قەوی بوو، و مەوقعیەتیشی[مەنتەقەی بازرگان] فەوقولعادە حەساس بوو. کە هات ئەمن ئەوەم لە گەڵ کیانوری مەترەح کرد، کوتم کاکە گیان ئەو هێزە لە گەلوگای بازرگان پشتی ئاراراتە، مولاحزە دەفەرمووی. ئەو دەم ئەو هێزە 6 مانگ پێش ئەوەی ئەمە ئیعلامی مەوزع[اعلام موضع] بکەین ، ئەوان ئیعلامی مەوزعیان کردبوو، کیشەیان هەبوو، قاسملو لە گەڵ **سەننار مامەدی** . سەننار مامەدی خۆی موستەقل ئیعلام کردبوو. جوابی حیزبی دیموکراتی نەدەداوە، و دەعەوەتی پلۆنۆم کە لە برایمەی کرا قوبووڵ نەکرد و بەهانەی هێناوە کە من ناتوانم مەنتەقە بەجێ بهێڵم. ئەو جودا بوو، ئەسڵەن خۆی جودا کردبووە، و حەتتا ئێمە ئێتلاعاتێکمان هەبوو، کە سەننار مامەدی، بەوەسیلەی **حیکمەت** بە وەسیلەی **چەنگیزی** کوڕی دەگەڵ سفارەتی ئامریکا لە تورکیا ئیرتباتی هەیە، ئەمە ئەو ئێتلاعەمان هەبوو، بەڵام سەننار مامەدی مونتەخەبی کۆنگرەی چوار بوو، کۆنگرەی چواری حیزبی دێموکراتی کوردستان، کە قاسملوش دەبیر کولی ئەو بوو، ئێمە وەختێکی ئەو هات دەگەڵ حاکمیەتی جمهوری ئیسلامی موزاکرەی کرد، موستەقلانە موزاکرەی کرد. لە گەڵ **رەحمان کەریمی** پێکەوە هاتن، ئیعلامی مەوزعیان کرد، و ئیعلامی مەوزعیان نووسی [بە بێ] مەشوەرەتی ئێمە، وەختێکی **ئایەتوڵا ئیشراقی** هات، چوو لە راژانێ لە گەڵ ئەوانە موزاکرەی کرد. ئێمە **ئەحمەدی عەزیزیمان** نارد بچیتە راژانێ، لە موزاکرەدا شیرکەتێ بکات، ئێستا هێزەکانیان بە ئێمە مولحەق نەببوون، تێکەڵاو نەبووین، ئێمە بە وەسیلەی ئەحمەدی عەزیزی رابیتەمان لە گەڵ رەحمانی کەریمی لە دەرەجەی ئەوەڵدا هەبوو کە، ئەودەم کە رەحمانی کەریمی فەرماندەی نیزامی لە گەڵ حیزبی دێموکرات بوو، لە گەڵ قاسملو بوو، ئەمە لە بنەوە لە گەڵی ئیرتباتمان هەبوو، هەم فکری ئێمە بوو، وە ئێتلاعات و ئەسنادی دەدا بە ئێمە، ئەو ئەسنادەی کە دەڵێم چاپمان کردووە، ئەسنادێکن کە رحمان کەریمی لە قاسملوی هێناوە لە رابیتە لە گەڵ مەسایێلی عێراقیدا.

ئەو دووانە کە موزاکرەیان کردووە و ئەمە ئەحمەد عەزیزیمان ناردووە، پاسدارەکان رێگایان نەداوە ئەحمەد عەزیزی وەکوو نمایەندەی کۆنگرەی چوار لە موزاکرەدا بەشداری بکات، قەبوڵیان نەکردووە. کوتویانە ئێمە لە گەڵ ئێوە موزاکرە ناکەین. ئێوە شتێکی جودان، ئەحمەدی عەزیزیان لە وەتاغی وەدەرناوە. بەڵام ئەحمەد عەزیزی چووە لە بەر پەنجەرە دانیشتوە لە خارجی وەتاغ گوێ بداتە قسەکانیان. ئەوان موزاکرەیان کردبوو ئایەتوڵا ئەشراقی گریابوو بە قەولی خۆی. سەننار دەیگوت ، ئەوان خۆیان موستەقل ئیعلام کرد. بەڵام چوون عوزووی کۆمیتەی مەرکەزی حیزبی دێموکرات بوو، ئێمە هەم رەحمان کەریمی، هەم سەننار مامەدی ، هەم **ئیسماعیل جەهانگیری**، کە لە گەڵ سەنناری بوو ئەویش، ئەوانەمان بە عینوانی عوزووی کۆمیتەی مەرکەزی پەیرەوانی کۆنگرەی چوار قەبوڵ کرد، چوونکو عوزووی کۆمیتەی مەرکەزی بوون، ئێمەش عوزووی کۆمیتەی مەرکەزی کۆنگرەی چوار بووین. ئوسولەن و قانوونەن و شەرعەن دەبووایە ئەوانیش بێن لە کۆنگرەی چوارەوە. بێن بە ئێمە مولحەق بن، کۆمیتەی مەرکەزی بن، ئێمە نەماندەتوانی بڵێین ئێوە وەرن لە گەڵ مە تێکەڵ بن بەڵام لە خوارەوە قەرار بگرن، ئەوانە بە ماهیەتی کۆمیتەی مەرکەزییەوە تێکەڵ بە ئێمە بوون. وەختێ هاتن لە گەڵ ئێمە تێکەڵ بوون، سەننار لە جێگای خۆی لە شوێنی خۆی بوو. قاسملو نیروێکی نارد بۆ خەلع سیلاحی سەنناری، ئەو شەخسانەی کە ناردی **کەریم خاڵدار** فەرماندەهی دەکرد، کە هێزی 150 نەفەری بوو.

سەننار شەڕی نەکردبوو لە گەڵ قاسملو ، ئەو هێزەی قاسملو ناردیە سەر سەنناری ، سەننار شەڕی لە گەڵ کرد، بلاخرە کابرا هاتووە خەلعی سیلاحی بکات، سەننار هات دیفاعی لە خۆی کرد ، ئەڵبەتە کوتم من مەحکومی دەکەم بە عیللەتی ئەوەی ئیسانێکی ئەگەر ئەمە دەمانزانی ئیرتباتی هەیە سەنەدم نەبوو بۆ ئەوەی بەڵام دەمانەویست سەنناری رابکێشین . کادرەکانی خۆمان بنێرینە ناو پێشمەرگەی، پێشمەرگەکان سازمان بدات، بیکەین بە کاری تەشکیلاتی لە شکڵی عەشایری دەربێنین، چوون شکڵی هێزی نەحوی شکڵی عەشایری بوو. چوون هێشتا شکڵی شێوە عەشایری ئێستاش لە مەنتەقەی شکاکان بەردەوامە، لە سایری مەنتەقەی کوردستان شێوەی عەشایری مەنسوخ بووە. ئەلعان کە من قسان دەکەم لە مەنتەقەی شکاکان لە بەعزێک شوێن شێوەی عەشیرەیی هەر بەردەوامە. سەننار بە عینوانی رییسی عێل مەترەح بوو. پێشمەرگەکانی کە لەوێ بوون، عەوامل و کەسانی ئەو زیاتر قودرەتیان هەبوو هەتا عەواملێکی کە بە عینوانی کۆمیتە مەترەح بوون، نەتیجە ئێمە وامان تەشخیس دا ئەو هێزە نابێ لە دەست سەنناریدا بمێنێ، ئێمە دەبێ ئەو هێزە لە دەست سەنناری دەربێنین، ئەمن ئەوەم لە گەڵ رەحمانی کەریمی مەترەح کرد، لە راژانێ چوومە ملاقاتی رەحمانی کەریمی. کوتم ئێمە بە هەر شێوەیەک بێ دەبێ ئەو هێزە لە دەست سەنناری دەربێنین. ئەتۆ تەنیا کەسێکی کە دەتوانی ئەو کارەی بکەی ، ئەتۆ ئینسانێکی رەشیدی پێشمەرگە دەتناسێ، شناختیان لە سەرت هەیە، کادرێکی ئاگاهی، ئینسانێکی باسەوادی. فەرماندەی چاکی، دەتوانی لە نێو ئەوێدا بی، ئەو چەند نەفەر کادرانەش ئەمە دەنێرین کاری سیاسی بکەن، کاری تەشکیلاتی بکەن، بە تەدریج تەشکیلاتەکەی لە دەست دەربێنین. سەننار مامەدیش هەوای ئەوەی لێدەدا کە نەخۆشە ،

ئێمەش جێگامان بۆ خۆش دەکرد کە تۆ نەخۆشی بۆ معالجە دەتوانی بچییە خارج، ئەوە بەرنامەی مە بوو، ئەوەی کە ئێستا هاتۆتە سوئێدێ، ئەو دەم بۆی مەترەح بوو کە بێتە دەرێ، ئەمە ئەوەمان تێدا دەدی و تەشویقمان دەکرد، کە بروا لە مەیدان خارج بێ بڕواتە سوئێدێ. ئەو چووبایە مەنتەقە بەتەوری کولی لە ئیختیاری مە قەراری دەگرت، شکڵی سازمانیمان پێدەدا، ئەڵبەتە سازمانمان دابوو. گروهمان دروست کردبوو، حەوزەمان دروست کردبوو. کادرمان ناردبوونە نێویان کاریان دەکرد، بەڵام قاسملو کە حەملەی پێکردن، لەو مەنتەقە پاسگای پاسداران هەبوو، وەختێکی کەریم خاڵدار حەملەی کردبوو بە مەنتەقە ، کە مەنتەقەیان لە دەست دەربێنێ ئەوان تەقەیان لێ پەیدا ببوو. کە تەقەیان لێ پەیدا دەبێ سەننار بۆ فیشەک وەرگرتن دەنێرێتە لای پاسدارەکان، پاسدارەکان بۆ خۆیان چووبوون شیرکەتیان کردبوو، دوو سێ نەفەریان چووبوون شیرکەتیان کردبوو، رەحمان کەریمیش لە شەڕدا شیرکەتی کردبوو، لەو شەڕەدا 150 نەفەرەکەی قاسملو شکا، کە دوایە کەریم خاڵداریان موجازات کرد، ئێمە لە تاران بووین کە خەبەرمان پێگەیشت کە قاسملو حەملەی کردووە بە مەنتەقەی. کە دوایە ئەمن هاتمەوە مەنتەقەی، کە هاتمەوە شەڕ خەلاس ببووە. چوومە راژانێ، کە چوومە راژانێ 60 نەفەر پێشمەرگەیان راگرتبوو، ئەمن چووم 60 نەفەر پێشمەرگەکەم ئازاد کرد کە مەبادا پاسدار بزانن. ئەوانە گیر پاسداران نەکەون، کوتمان کاکە گیان دوو دوو و سێ سێ برۆن، بەڕێمان کردنەوە رەدمان کردن. ئەو شەڕە دەر حەقیقەت شەڕی ئێمە نەبوو، شەڕی ئیختلافاتی سەنناری دەگەڵ قاسملو بوو. لە سەر ئیختلافاتی دیرینە بوو. 6 مانگ پێش ئێمە ئەو ئیختلافاتە هەبوو، سەننار ئیعلامی مەوزعی کردبوو. بەڵام بە هەر سورەت ئەو هێزە مولحەق بوو بە کۆنگرەی چوار، هێزی کۆنگرەی چوار بوو، چ بتەوێ و چ نەتەوەێ، بە عینوانی کۆنگرەی چوار مەترەح بوون، وە بە کۆنگرەی چوارەوە دەچەسپێ. ئێستاش قاسملو و ئەوان کە لێرە قسەمان لە گەڵ قاسملو کرد بە ئێمەی نەکوت کە لە گەڵ ئێمە بەشەڕ هاتوون، ئەسڵەن. فەقەت ئەوەندەی کوت کە ئەنگۆ لە دوای سەنناری کەتوون. سەننارێک کە رابیتەی لە گەڵ سفارەتی ئامریکا هەیە. کوتم ئێمە دەمانزانی، کوتی ئەمنیش لە سەر ئەوە ئیختلافم لە گەڵی هەبوو، دەمگوت ئەتۆ بە بێ ئیجازە دەچی ئیرتباتات دەگرێ، پوڵێکی کە وەریدەگری دەبێ تەحویلی ئێمەی بدەی، کوتم کەوایە ئیختلافات لە سەر ئەو پوڵانە بوو کە ئەو وەریدەگرت!

دیارە کوتی ئەمە نەماندەزانی کە پوڵ وەردەگرێ، دەمانزانی کە کوڕەکەی رابتەی[لە گەڵ سەفارەتی ئامریکا] هەیە، وە وەختێکە رابتەی هەبێ پوڵیش وەردەگرێ، ئەوەی سەننار راوەستابوو لە شاخی 500 پێشمەرگەی نانی دەدا و ئاوی دەدا. فیشەکی دەدا و ئیمکاناتی دەدا حیسابمان دەکرد لە کوێی دەهێنێ، کێ دەیداتێ، خۆ ئەودەمی لە گەڵ جمهوری ئیسلامی تەفاهومی نەکردبوو، ئەو شەش مانگە ئەوانەی چۆن لەوێ راگرت ، ئەو 6 مانگە پوڵی لە کوێ هێنابوو، 500 پێشمەرگە بە نان و ئاو و جل و پێشمەرگە، مەقەر و هەموو شتێک تەئمین بکات. ئێمە دەمانزانی بلاخرە دەبێ پوڵێکی هەبێ، دەبێ ئیرتباتاتێکی لە گەڵ جێگایەکی بێ، و خەبەرم بوو ئەو ئیرتباتە هەیە، بەنابەرئین ئێمە مخالفەتمان دەکرد کە جەهەتێک ناتوانێ ئیرتباتاتی خارجی بگرێ. قسەکەی قاسملو دروست بوو. حەقی ئیرتباتی نەبوو. کابرایەکی مالک و فئۆدال چی لە گەڵ دەکەی. ئەو جەریانە بە ناوی پەیرەوانی کۆنگرەی چوار لە قەڵم درا ئەوەی ناتوانین منکیر بین، بەڵام شەڕیش شەڕی ئێمە نەبوو. شەڕی سەننار و قاسملو بوو. لە سەر ئیختلافاتی خۆیان. لە تاریخدا بە عینوانی شەڕی کونگرەی چوار لە گەڵ حیزبی دێموکرات بە حیساب دێ. کۆنگرەی چوار لە موقابلی قاسملودا مەوزعی شەڕی نەبوو. کۆنگرەی چوار ئەسڵەن بە تفەنگ موعتەقد نەبوو.

ئەمن ئیشتباهاتی خۆمان دەڵێم یەکێک لە ئیشتباهات ئەوە بوو کە ئێمە ئەسلەحەمان دانا هەستاین چووینە تاران و تەوریز و سنە و ئەوانە مەخفی بووین، یەکێک لە ئیشتباهەکەمان ئەوە بوو، کەوایە ئەمە سیلاحمان نەبوو لە گەڵ قاسملو بەشەڕ بێین. ئەوان برادەری ئێمەیان تیرور کرد کوشتیان، ئێمە ئینتقامی تیرۆرمان نەستاندەوە. **جەعفەری کەروبیان** کوشت، براکەیان کوشت، برادەرێکی دیکەیان لێ کوشتین، **سەید رەسولی بابی گەور** ئیعدامی کرد، خەڵکی لای قەسری شیرین و ئەوانە بوو. وەلی با وەسفی ئەوەی ئێمە، دوو نەفەر برادەریان لێ گرتین دوو ساڵ سێ ساڵ زیندانیان کردن. ئێمەش دەمانتوانی [عکس العمل] نیشان بدەین. کارێکی هاسانە. ئێمە دەمانتوانی لە سابلاخێ 4 نەفەر لەوانە تیرۆر کەین، زۆر بە راحەتی دەمانتوانی.هاسانە تیرۆر هیچ نییە، کابرایک لە تاریکایی راوەستێ چوار نەفەر تەرەفداری قاسملوی دێن سێ دەمانچەی پێوەنێ. بەڵام ئێمە وەکوو دەستوری حیزبی دەستورمان دابوو. کە هیچ یەک لەمە حەقی ئەومان نییە، لیگەرێ جامعە قەزاوەت بکات، لە بارەی ئەو ئەعمالەی ئەوان. حەتتا ئەوەم بە **جەلیل گادانی و** ئەوان کوت. ئەو سەفەرەی کە پارەکە کە من هاتمە ئیرە، خوشکەزایی جەلیل گادانی کە ئێستا لە ئوتریشە،**خوسرەو**، دەتوانن لیی بپرسن، پێم کوتن قاسملو مومکینە سەرو پی بفرۆشێ ، قاسملو لە وانەیە، چوون خۆی بە حاکمی مەنتەقە دەزانی، ئیجازە نادا هیچ گروە و دەستەیەک لە مەنتەقەی کوردستان فەعالیەت بکەن. ئیدعای دێموکراسی دەکات بەلام موعتەقد بە دیموکراسی نییە، موعتەقد بە دیکتاتۆریە، قودرەتی موتلەقەیە لە مەنتەقەی، شەڕی کۆمەڵەی لە گەڵ قاسملو لە سەر ئەو قودەرەتە موتڵەقەیەیە، کە رێگا نادا بە کۆمەڵە لەوێ فەعالیەت بکات، دەڵێ کۆمەڵە چەپە ئەفکاری چەپ دەبا، دەتوانێ فەعال بێ و دیهاقانان بۆ لای خۆی رابکێشێ. شعارەکانی زیبەندەیە، جوانە بۆ دیهقانان، کۆمەڵەش فەعالە، قاسملو رێگای نەدەدا. پێم کوتن ئێوە مەبادا ئەگەر قاسملو حەملەی پیکردن، شەڕی کرد چەند نەفەری لیکوشتن ئەنگۆ [عکس العمل] نیشان بدەن. لیگەڕی دوو کەڕەت سێ کەڕەت، چوار کەڕەت حەملەتان پێبکات. خەڵک قەزاوەتێ بکات، پاشان حەقی دیفاع بە خۆتان بدەن. ئەو قسەی من بوو بۆ ئەو خوسرەوەی کە ئێستا لیرەیە.

زەربەی پەیرەوانی کۆنگرەی چوار لە جولانەوەی کورد و حیزبی دێموکرات

برایم فەرشی: مامە غەنی دوای ئەو هەموو بەسەرهاتە، ئیستا کە تەماشا دەکەن، پێتان وانییە با تەوجوە بەو حەرەکەتە سیاسیەی کە کردوتانە، بە نێوی کۆنگرەی چوار، زەرەباتێکی جیددیتان لە خەڵکی کورد داوە؟

غەنی بلوریان: نا ئەمە هیچ عەقیدەمان ئەوە نییە، زەربەمان لە جونبشی کورد داوە، بۆچی؟ چوونکوو ئێمە کە جودا بووینەوە ، کادری سیاسی جودا بووینەوە، نە کادر نیزامی پیشمەرگە، وەختێکی ئێمە جودا بووینەوە لە حیزبی دێموکرات، پێشمەرگە لە گەڵ ئێمە نەهاتووە، پێشمەرگە لە گەڵ قاسملو بووە، **تازە بە کۆمکی قاسملو نیروی ئەرتەشی عێراق واریدی ئێران بووە، لە مەنتەقەی خوزستان بەخشێکی لێ داگیر کردووە،** ئەوە نیروی کۆمەک کونندەی عەمەلی بۆ قاسملوی بوو، کە هێزەکانی جمهوری ئیسلامی موتەوجهی شەڕ لەوێ بن، سەنگینی لە سەر شەڕی قاسملو لاچێ، ئێمە تەزعیفمان نەکردووە. ئەسڵەن ئەتۆ ئەگەر ئەو سوئالەی دەکرێ، کە ئایا ئێمە تەزعیفمان کردووە ، دەبێ ئاوا فکر بکەیەوە کە ئێمە ئەگەر دەگەڵ قاسملوی مابایناوە، جمهوری حەقی بە مە دەدا، ئەگەر ئێمە جودا نەبایانەوە قاسملو ئەو حەقەی وەردەگرت؟ یا ئەو هێزە هێندە زەعیف ببوو، نا، شتی وا نییە، ئەمن بەوەی ئەسڵەن ئیعتقادم نییە.

برایم فەرشی: لە لحازی سیاسیەوە.

غەنی بلوریان: بەڵێ لە لحازی سیاسییەوە، چ سیاسەتێکی قاسملو لە کوردستان تەئسیری هەبوو! لە کوردستان پایگای قاسملو لەق بوو، ئێمەش بۆ خەڵکی کورد موبارزەمان دەکرد.

ئێمە شوعارمان ئەوە نەبوو بچین تفەنگ هەڵگرین، لە گەڵ قاسملو شەڕ بکەین. ئێمە لە لحازی سیاسیەوە مەحکوممان دەکرد، کە میللەتی مەی فرۆشتووە بە سەدامی. ئێستاش ئەمن لە سەر ئەوەی سوورم، کە عەمەلی قاسملوی، تەعەهودی قاسملو، بە سەدامی لە 7 مادەیەدا خیانەت بە جونبشی کورد بوو. بە حیزبی دێموکرات بوو، ئێستاش ئەوەی دەڵێم و تەئکیدی لە سەر دەکەمەوە، لە سەری رۆیشتووم لە سەری ئیستعفام داوە، ئەگەر ئەوە تەبرەئەیە مەلا مستەفاش کەس حەقی نییە باسی بکات، هیچ کەس حەقی نییە باسی مەلا مستەفا بکات.

ئەگەر ئەو رەوشە مەحکوم نییە هیچ کەس حەقی نییە، ئەگەر کوردێکی دیکە کوردی تورکیە کە ئێستا حەرەکەتێ دەکات لە جمهوری ئیسلامی ئەسلەحەی وەرگرێ ، کۆمەک ورگرێ، نابێ کەس ئەوەش مەحکوم بکات، **بەڵام تەواوی ئەوانە لە نەزەر منەوە مەحکومن. بەڵکە ئەوە معامەلەگەرییە، تیجارەت کردنە بە خوێنی میللەتی کورد، ئەمن لە گەڵ ئەوەی نیم.** ئەمن لە گەڵ ئەو قسەی **عەزیز محەمەدی** موافقم لە موساحبەی لە گەڵ رۆژنامەی ئەکسەریەتدا کردویەتی. کوتویەتی کۆمەک وەرگرتن بە مەفهومی ئەوەی موتەعەهد بی، کارێکی خراپە نابێ ئەو کارە بکرێ، کۆمەک وەرگرتن لە گەڵ تەعەهود وەرگرتن فەرقی هەیە، ئەوە موساحبەی دەبیر کولی حیزبی کۆمۆنیستێکە، کە ئەمنیش ئیعتاقدەم ئەوەیە.

کەوایە ئەمن بە نەزەری من ئەوەی ئەسڵەن رەد دەکەمەوە، کە کاری ئێمە تەزعیفی حیزبی دێموکراتی کردووە. کاری ئێمە تەسادوفەن ئێمەی تەزعیف کردووە، نە قاسملوی تەزعیف کردووە، بەڵکو ئێمەی تەزعیف کرد. ئەوەی دەبێ بڵێین، ئەگەر ئێمە ئەوەمان نەکردبایە، لە حزبی دێموکرات بە عینوانی ئیعتراز هاتباینە خوارێ دانیشتباین، ئێمە ئەو دەمی تەقویەت دەبووین، لە داخڵی پێشمەرگاندا، لە نێو ئەوێدا کارمان دەکرد و نیرومان دەگرت، نیرومان جەزب دەکرد، وەلی ئیشتبامان کرد، جودا بووینەوە. ئیشتبامان کرد کە لە حیزب جودا بووینەوە، بەڵام دروستمان عەمەل کرد کە لە رەهبەری هاتینە خوارێ، بەڵام دەبوو لە بەدەنەی دا بمێنینەوە. لە حەقیەت خروجی مە لە حیزبی دێموکرات، سەبەبی تەزعیفی ئێمە بوو. نە تەزعیفی قاسملو، قەزییە بەرعەکس دەگەڕێتەوە.

برایم فەرشی: مەبەست ئەوە بوو، نە قاسملو، بەڵکو خەباتی کوردستان جولانەوی کوردستان، جونبشی کوردستان تەزعیف کردنی جونبشی کوردستان، نە لایەکی.

غەنی بلوریان: جەنبشی کوردستان تەزعیف نەبووە، جەنبشی کوردستان فەقەت قاسملو نییە، جونبشی کوردستان کۆمەڵەش بوو، ئەویش بەخشێکە.

برایم فەرشی: جونبشی خەڵکی کورد.

غەنی بلوریان: ئاخە جونبشی خەڵکی کورد لە چ بارێکەوە تەزعیف دەبێ؟

برایم فەرشی: لە باری سیاسیەوە...

غەنی بلوریان: کامە سیاسی؟

برایم فەرشی: لە باری نیزامیەوە...

غەنی بلوریان: لە باری نیزامیەوە ئێمە پێشمەرگەمان هەبووە؟ئەمە پێشمەرگەمان هەبوو، پێشمەرگەمان لێکردەوە؟ پێشمەرگەمان لێنەکردۆتەوە، پێشمەرگەی سەننار، ساڵێک ، 6 مانگ پێش ئێمە ئیعلامی مەوزع بکەین، لێی ببووە، جودا بوو لێی، بەڵام بۆخۆی شەڕی نەدەکرد لە گەڵ جمهوری ئیسلامیش. مەوزعی گرتبوو، لەوێی دانابوو. ئەمن ئەوەم قەبوڵ نییە ئەسڵەن، تەزعیفی سیاسی نیزامی، ئێمە تەزعیفی نیزامی سیاسیمان کردووە.

برایم فەرشی: ئەو ئینشعابە....

غەنی بلوریان: ئینشعاب، هەر جێگایەکی دا بێ نادروستە، ئەوە دروستە، ئەو تیکەیە قەبوڵ دەکەم..

برایم فەرشی: ئەو ئینشعابە..
غەنی بلوریان: ئینشعاب، تەزعیفە، بەڵێ
برایم فەرشی: ئەو ئینشعابە، لە سەرەوە هەتا خوارەوی گرتەوە، یانی رەنگە پێشمەرگە لە گەڵ ئێوە نەهاتبێ، بەڵام پێشمەرگە وەختێ ئەو وەزعەی دیوە ئەسڵەن لە خودی پێشمەرگایەتی هاتۆتە دەرێ. جەماعەت وەختێ هاتوون حەرەکەتی سیاسیان لە گەڵ حیزبی دێموکرات بووە، وەختێ دیتوویانە بەو چەشنەیە ، لە سیاسەتی حیزبی دێموکرات هاتوونەتە دەرێ. خەڵکی کورد دوێنێ وەختێک دەچوو بۆ مەسایبل، یەک حزبی دێموکراتی واحدی هەبوو، کە ئێستا لە گەڵ دوو بەر تەرەفە، کە تەرفێ موبارزەی نیزامی لە گەڵ جمهوری ئیسلامی دەکات، تەرەفێک موبارزەی نیزامی ناکات . ئەویش بەو شێوەیە کە باسی کرا، دەبیاتە پێشێ کە نەهایەتەن " مونجەر بە توانەوەی خودی کونگرەی چوار دەبێ"، ئەوە تەزعیفی جونبشی کوردستان بووە یان نەبووە؟
غەنی بلوریان: نا بەوەی ئیعتقادم نییە، عەرزم کردی! تەزعیفی پێشمەرگە، ئێمە ئیعلامی مەوزعی ئێمە روحییەی پێشمەرگەی تەزعیف نەکردووە! بەڵکە رەوشی نادروستی خۆیان بووە، ئێستاش دەستە دەستە پێشمەرگە دەچن خۆیان تەسلیمی جمهوری ئیسلامی دەکەنەوە. تەفسیری کۆنگرەی چوارە؟ کۆنگرەی چوار ئەسڵەن نەماوە، تەفسیری حیزبی توودەیە، تەفسیری ئەکسەریتە؟ تەفسیری کۆمەڵەیە؟ نەخێر ئەوەی کۆمەڵەش دەچێ خۆی تەسلیم دەکاتەوە، ئەوەی پێشمەرگەی حیزبی دێموکرات و کادرەسیاسییەکانی حیزبی دێموکرات دەچن خۆیان معەرفی دەکەنەوە. کۆنگرەی چوار بوون نەخێر، ئەوە کۆنگرەی چوار نییە، ئەوە رەوشی قاسملوویە لە دەروونی حیزبی دێموکراتدا.
ئینشعابی جەهەتی شۆرشگێر[حزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران-رێبەرایەتی شۆرشگێر] تەفسیری کۆنگرەی چوارە؟ نە تەفسیری ئیستبدادی قاسملویە! تەفسیری فەردگەرایی قاسملوویە! تەفسیری فەرد عەمەل کردنی قاسملویە، ئەو ئینشقاقە دەبێ. کەوایە ئینشقاقەکان دەبێ لە خودی قاسملو و فەرهەنگێکی کە ئەو هەیبووە لە داخڵی حزبی دێموکراتدا، بەرەسی بکرێ. کە ئەو جەماعەتە جودا بوونەوە. ئەوە ئەگەر تەزعیف بێ ئەوە تەزعیفە، چوون پێشمەرگەشی هەیە، شەڕیش دەکەن لە گەڵ یەکتری موسەلەحانە، کەوایە قاسملو ئێمە کە لێی جودا بووینەوە، پاش جودابوونەوەی ئێمە، ساڵهای ساڵ خۆی تەسلیم نەکردۆتەوە. ئێمە واریدین ، ئێمەش لە مەنتەقەدا بووین، ئێمە ئاگادارین موتەلعین، پێشمەرگە ساڵێکیش پاش ئەوەی جودا بووینەوە، ئەسڵەن جودا نەبۆتەوە، کەس نەهاتووە خۆی تەسلیم کات، تەک و تووک ئەشخاسێکی کە برابوون، ئەشخاسێکی کە تەوانی نییە. لە موبارزاتی ئەحزابی دیکەشدا هەیە، لە زیندانیشدا هەیە، کەسێک تەوانی نییە ناتوانێ بیکێشێ. بەڵام ئەوەی کادر و پێشمەرگەیەک تەوانی نییە و نائومێد دەبێ ، چەند ساڵە شەڕ دەکرێ ، لەوەی بۆمبارانی شیمیایی دەکرێ، لە کوردستانی عێراقێ دەکرێ، بەڵام ئەو حیزبەی ئەوان بە پشتیوانی لە سەدام هەڵدەستن، دیسانەکە بە کۆمەکی سەدامی ئۆمێد دەبەستن، بە کۆمەکی سەدامی بۆ حەقی خۆیان موتەوجهی ئەو نوکاتانە دەبن کاکی خۆم. روحیە لە دەست دەدەن، ئیعتبار و ئیمانی ئەو حیزبە لە بەین دەچێ، کەوایە کاری قاسملو لە دەروونی حیزبی، نەبوونی روحییەی دێموکراتیک لە کۆنگرەکانی [دوایە] بروزی کردووە. ئیختلافی دەروونی حیزب عومدە بۆتەوە، مورەتەب سەبەبی تەزعیفی دەروونی حیزبی دێموکرات بووە، سەبەبی تەزعیفی جونبشی کوردە، ئێمە بەو شێوەیە نەماندەتوانی لە حیزبی دێموکرات دابین، حەقمان نەبێ ئیزهاری نەزەر بکەین، حەقمان نەبێ بۆ خۆمان عەمەل بکەین، حەقمان نەبێ بڵێین ئەو کارە غەڵەتە. **ئێمە دەبێ تابعی ئەکسەریەتێک بین بۆ کوێمان دەبا بەرێ.** وەکوو ئەڵعان وایە کە من لە حیزبی توودەی ئێراندا جودا نەبمەوە، هاتنە دەرێ لە حیزبی توودەی ئێران تەزعیفە، ئایا تەزعیفە نەخێر تەزعیف نییە، بە نەزەری من هیچ تەزعیف نییە، چوونە ناو حیزبی توودەی من تەزعیف بوو، تەزعیفی من بوو، دیسان دەڵێم هاتنە دەری من لە حیزبی توودەی ئێران تەقویەتە. کەوایە ئەوە ناتوانێ لە هەموو جێگایەکی سادق بێ.[ئەو دەمەی ئەو قسانە دەکرا مامە غەنی ئەندامی هەیئەتی سیاسی حیزبی توودە بوو،پاشان جیابووە]
برایم فەرشی: ئەڵبەتە موقایسەی ئەو دووانە شایەد دروست نەبێ، پرسیارەکە ئاوا دیار بکەین کە، ئێوە وەختێ ئەڵعان دێن تەماشا دەکەن، ئەو سیاسەتەی کە ئینشعابی ئیجاد کردووە، یانی ئینشعاب بووە، ئەو سیاسەتەی کە کۆنگرەی چوار بردویەتە پێشی، سیاسەتێک نەبوو خزمەت بە جونبشی خەڵکی کورد بکات!
غەنی بلوریان: کامە سیاسەتە ئەو سیاسەتە ؟
برایم فەرشی: ئەو سیاسەتەی کە کۆنگرەی چوار بردویەتە پێشی.
غەنی بلوریان: باشە عاملی ئەو سیاسەتە کێ بووە؟
برایم فەرشی: ئێمە...
غەنی بلوریان: عاملی ئەوسیاسەتە کێ بووە، کە عاملی جودابوونەوەی حیزبی دێموکرات بووە،ئایا عاملی وابەستەگی حیزبی دێموکراتی کوردستان بە عێراق نەبووە؟ ئایا فرۆشتنی نیرووی میللەتی کورد نەبووە بۆ عێراقێ؟ ئەوە تەزعیفی جونبشی کورد نییە؟ عاقبەتەکەی ئەو لایە دروستە؟
برایم فەرشی: لە سەر ئەوە قسە دەکەین مام غەنی، لە سەر ئەوە کە دەڵێین، ئەم سیاسەتەی ئەڵعان بۆخۆتان باستان کرد.
غەنی بلوریان: من لە مەجموعدا دەڵێم، ئینشعاب لە هەر جێگایەکی بێ عەمەلێکی خراپ و نادروستە.
برایم فەرشی: وانییە، ئەڵعان، بۆ خۆتان...

غەنی بلوریان: نانا ئینشعاب، ئینشعاب لە حیزبێکی کە دارایی فەرهەنگ و سیستم و ئوسولییەتێک بێ غەڵەتە. ئینشعاب نابێ بکرێ، ئەگەر ڕێگات بدەن مبارزەی دەروون حیزبی بکەی، ڕێگات بدەن قسەی خۆت مەترەح بکەی، وەلی وەختێکی کە ڕێگا نادەن، وەختێکی بۆ خۆی دەیەوێ ئەکسەریەت ئەوەی دەکات، وەکوو لینین دەڵێ ، دەڵێ ئاغا ئەمن تابعی پرنسیپم وەختێکی ڕەهبەری دەبینم ئەوەی کە ئەمن دەڵێم خلافی مەسڵەحەتی حیزب عەمەل دەکات وەلی ڕەهبەری دەیکات ئەمن بە دژی ڕەهبەری شورش دەکەم ،بە خەڵک مراجعە دەکەم، دێمە دەرێ لەو جەریانە، قەبوڵم نییە ئەو ئەکسەریەتە، بەنابەرئین ئێمە لە داخڵی حیزبی دێموکراتی کوردستاندا مەجبور بووین بە عینوانی نۆکەری بەعس عەمەل بکەین، ئەگەر دە ڕەهبەریدا بووباین. ئێمە نەماندەویست ئەو کارە بکەین، **ئێمە بە قیمەتی ئینشعابەکەی ئەگەر تەزعیف بووبێ ئێمەوە ئەوەمان کڕیوە بە گیان، ئێستا ئەمن دەڵێم قەبوڵی دەکەم، ئەگەر هاتنە دەری ئێمە باعسی تەزعیف حیزبی دێموکرات بووە ئەمن ئەوەی قەبوڵ دەکەم.**

برایم فەرشی: مامە غەنی

غەنی بلوریان: بەڵێ، بەڵام ئەوە بە قیمەتی ئەوەیە، کە ئەمن شەریکی تەواوی ئەو خوێنانەی کە ڕژاوە ، شەریکی معامەلەی کورد بە سەدامی نیم، ئەوە دوو پوانم هەیە. یەک ئەو پوانەم هەیە و یەک ئەوە. شەریکی ئەوەی نیم. کەسێک دێ ئینتقادم لێدەکات دەڵێ کاکە ئەتۆ هاتییە دەرێ، ئەمنیش ئەو سوئالەی دەکەم، ئایا ئەمن هاتمە دەرێ تەزعیف بوو، ئایا معاملەگەری لە گەڵ سەدامی [وابەستە بوون] بە سەدامی، بە خاتری مەسالحی سەدامی، عەمەل کردن، ئەوە تەزعیفی میللەتی کورد نییە؟

برایم فەرشی: کەس تەئیدی ئەو شتە ناکا مامە غەنی، یەک پرسیار.

غەنی بلوریان: باشە ئەوە ڕێک کەوتین

برایم فەرشی: کەس تەئییدی ئەوە ناکات

غەنی بلوریان: باشە، ئیدی خەلاس

برایم فەرشی: کەسیش دیفاعی لەوە نەکردوە

غەنی بلوریان: ئێمەش دەڵێین

برایم فەرشی: هیچ هێزێکی سیاسی لە ئێران دیفاع لەو خەتەی حیزبی دێموکرات ناکات

غەنی بلوریان: باشە ئێمەش دەڵێین، کەوایە ئەگەر وابێ، چوون ئەمە ئەوەمان دیوە، ئەو خەیانەتەمان دیوە، ئەو زەعفەمان نیشان داوە کە ئەو تەزعیفەی بکەین، بە قیمەتی ئەوەی دەو خەیانەتەی نەکەوین، **تەزعیفەکەمان قەبوڵە خەیانەتەکەمان قەبوڵ نییە. قوبوڵمە.**

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران(پەیرەوانی کۆنگرەی ٤) چ خزمەتێکیان بە جوڵانەوەی کوردستان کرد؟

برایم فەرشی: پەیرەوانی کۆنگرەی چوار چ خزمەتێکیان بە جونبشی کوردستان کرد؟
غەنی بلوریان: حیزبی دێموکراتی کوردستان لە مەجموعدا چ خزمەتێکیان بە خەڵکی کوردستان کرد؟
برایم فەرشی: باشە ئەوە پرسیارێکی دیکەیە، کە لە جێگای خۆی دەبێ جوابی بدرێتەوە.
غەنی بلوریان: وەڵا ئێمە لە دەستمان نەهاتووە، ئێمە فەقەت ئەوەندەمان لە دەست هاتووە هاواری خۆمان کردووە، هاوارەکەشمان بە هیچ کوێ نەگەیشتووە. **ناتوانین ئیدعا بکەین خدمەتێکمان کردووە، بە میللەتی کورد نا ئەمن هەم چین ئیدعاییەکی ناکەم.** و **ئەوەش ئیدعا ناکەم حیزبی دێموکرات توانیوە خزمەت بە میللەتی کورد بکات. ئەوەش ناکەم چوون خدمەتێکم نەدیوە.** بە غەیرە ئەز خوێن و خوێنرێژی چی دیکەم نەدیوە. خاڵێک، پوانێک، ئەمما لە مەجموعدا بێنین بەررەسی بکەین، بلێین چی؟ بە قیمەتی ئەو هەموو خوێنانە، بە قیمەتی ئەو هەموو کوشت و کوشتارەی، هەر ئەوەیە کە سروە مونتەشر بووە ؟! ئەو ئیمتیازە کە قاسملو و ئەوان دەیانگوت ئەگەر سروە مونتەشر دەبێ نەتیجەی موبارزەی پێشمەرگەیە، ئایا ئەوە راستە؟ یائینکە جەمهوری ئیسلامی، دەیەوەێ لە تەریقی مەتبوعاتی کوردی و سروەیی خۆی مەترەح بکات، بە زبانی کوردی، سەری تۆ ببرێ؟ دوینێ بە زبانی فارسی دەیبڕی، ئەمرۆ بە زمانی کوردی، دەیبڕێ. بەڵام یەک باری موسبەتیشی هەیە ئەوە، هەموو شتێک باری موسبەت و مەنفی هەیە، بەنابەرئین ئەو تەبلیغاتەی کە جمهوری ئیسلامی، بە کوردی دەیکات بە نەفعی خۆیەتی ئەوەش کە کورد زمانی خۆی فێر دەبێ باری موسبەتێتی. یانی شت دوو سەری هەیە. ئێمەش دوو سەری هەبووە بارێکی مەنفی هەبوو کە جودا بووینەوە، لەو جونبشەی جودا بووینە تەزعیف بووە، ئەمما باری موسبەتی هەیە کە ئێمە شەریکی ئەو فرۆشتن و معاملەگەرییەی خەڵکی کورد نەبووین، ئەو دوو شتەمان هەیە، **حەقێکمان بلاخرە دەبێ بدەنێ، ئیقرار دەکەین کە ئەوە ئیشتباهە، ئەوەشمان حەقە.** کە ئەمە ناتوانین خۆمان بفرۆشین، ئەمن ناتوانم خۆم بفرۆشم، ئەمن نامەوێ خۆم بە ئیتحادی شورەوی بفرۆشم، چۆن خۆم بە سەدامی بفرۆشم، نایکەم ئاخر. ئەلعان ئەمن هاتوومەتە سەر ئەو خاڵەی کە حیزبی دێموکرات دەبێ حیزبێکی موستەقل بێ، حیزبێک بێ نابێ وابەستە بێ بە کەس، **وابەستەگی خیانەتە.** هەر کەس دەبێ ببێ. هەر کەس و هەر جەهەتێک هەر مەرامێک، هەر دەوڵەتێک هەر حیزبێک وابەستەگی خیانەت هەتا ئێستا ئەگەر بووە خیانەتە. چ ئێمە کردوومانە، وابەستە بووین چ ئەوان کردوویانە وابەستە بوون خەیانەتە، بەنابەرئین با ڕابوەستین بچین میللەتی کورد تەبلیغی بکەین، فەرهەنگێکی بدینێ کە لە سەر پێی خۆی رابوەستێ، بە ئیستقلالی خۆی ئیحترام دابنێ، و بە ئەفرادی کۆمۆنیست یا موتەرەقی، پێشرەو، حاڵی بکەین کە کاکەگیان لە سەر پێی خۆت رابوەستە، ئێمە وابەستەگی زەرەرمان لێدیوە، ببە موستەقل.
برایم فەرشی: مام غەنی، یەکێک لە سەردەمدارانی پەیرەوانی کۆنگرەی چوار کە جزووی ئەو دوو نەفەرە بوو کە پلاتفۆرمی پەیرەوانی کۆنگرەی چواری نووسی، **فاروقی کەیخوسرەوی** بوو، کە دوایە بە دەستی حیزبی دێموکرات، قاسملو و ئەوان گیرا، دوای ئەوەی کە لە زیندان هاتە دەرێ لە گەڵ جمهوری ئیسلامی کەوت، لە سەر ئەوە ئێوە دەڵێن چی؟ چۆنا و چۆن بوو ئەو جەریانە؟
غەنی بلوریان: وەڵاهی عەرزت کەم ئەو کابرایە، بە دەستی قاسملو و ئەوان گیرا و لە زیندان کرا، لە زیندان مقابلی ئەوانە موقاومەتی کردو تەسلیمی نەزەراتی ئەوان نەبوو. پاش ئەوەی تەسلیمی نەزارەتی ئەوانە نەبوو، تەسلیمی جمهوری ئیسلامیان کردەوە، لە پاسگایەکی مەرزی، چەند نەفەر پێشمەرگەیان لە گەڵ ناردن. هەر **فاروق کەیحوسرەوی** نەبوو چەند نەفەرێک بوون، ئەو کابرایەیان تەحویل داوە. لە بەر پێشمەرگەکان پاڕابوونەوە کە کاکە گیان ئێوە بۆ خۆتان ئێمە بکوژن تەحویلی جمهوری ئیسلامیمان مەدەن، ئەو قسەیە کێک لە قسەکانی فاروقی کەیخوسرەویە، پێشمەرگە پەشیمان بوونەوە، گەراندویانەتەوە، دەفعەی ئەوەڵ. کە گەراندویانەتەوە بردویانەوە، قاسملو و ئەوانە دەستوریان بە عیدەیەک پێشمەرگەی دیکە داوە ، پییان کوتوون بچن تەحویلی پاسگایان بدەن، ئەگەر نەچوون بۆ لای پاسگایە بە تفەنگی لێیان دەن بیانکوژن. دەستەی دووهەم پێشمەرگە هێناویانن بەر پاسگایە پێیان کووتون نەچنە ناو پاسگا دەستورمان هەیە،لێتان دەدەین دەتانکوژین. وەختێکی چوونە ئەوێ، <u>فاروقی کەیخوسرەوی مەسایلێکی هەیە کە من نامەوێ لێرە باسی بکەم، کە چی کردووە لە گەڵ جمهوری ئیسلامی</u>. چ پەروەندە و سەوابقێکی هەیە، نامەوێ بەحسی ئەوەی بکەم، روو بکرێت شایەد وەزعی باش نەبێ. بەنا بەرئین بەحسی ئەوەی نەکەم باشە.بەڵام فاروق کەیخوسرەوی وەختێک تەحویلی دەدەن، بەو گوزەشتە کە هەیەتی، مەلایەکەی سەقزی دەبێتە پارتی کە تەلاشێ بکات ئازادی بکەن، بلاخرە قەولی لێدەستێنن کە کار بکات لە گەڵیان. ئەوە زەعفێکە، و ئەو زەعفە نە تەنیا فارق کەیخوسرەوی ، بە هەزاران زیندانی سیاسی لە دەها گروە ئەو زەعفەیان نیشان داوە. بلاخرە زەعفە گیان شیرینە نەیتوانیوە،شاید بیکوتبا نایکەم بیانکوشتبا، ئەو دەمی ئەگەر بیانکوشتبا، فارقی کەیخوسرەویان کوشتبایە، ئەڵحان قاسملو زۆر بەدهکار بوو، بە کۆنگرەی چوار. زۆر بەدهکار بوو بە خانەوادەی فاروقی کەیخوسرەوی. بەڵام فاروقی کەیخوسرەوی زەعفی نیشان داوە و بە عینوانی زەعفیش حیساب دەکرێ. ئەلعان دەیەوێ بە قیمەتی ئەو زەعفەی نەشریاتی دانێ، ئۆمێدوارم هەر ئەوە بێ، هەر ئەو نەشریاتە بێ کە بە زمانی کوردی دەینووسی و کارێکی دیکە نەکات. دیارە ئەگەر کارێکی دیکەی لێ سەر هەڵبدا و بزانین دیارە مەحکومی دەکەین،بەڵام ئێستا کارێکمان لێ نەدیوە. مونتەها ئینسان دوچاری تەردیدیش هەیە، لە گەڵ ئینسانی ئاوا ناتوانێ تەماس

بگرێ. چوونكوو وەزعی ئاوا شەرایتی ئاوا، كە ئینسانێك تێیدەكەوێ هەر چەند باشیش بێ، جێگای متمانە نییە. گەرچی مومكینە زۆر زۆر پاكیش بێ. مامۆستا هێمنیش ئەو كارەی كرد لە گەڵ سروە. بەڵام ئەمە لە گەڵ **مامۆستا هێمن** تەماسمان هەیە. ئینسانەكان فەرق دەكەن. **رەحمەتی شەریعەتی** ئینسانێك بوو ئەئاوا بڕا، كوتی ئاغا نایكەم، خوداحافز ماچی دەكەم . بەڵام هەتا پای داریش چوو، وەك مەردێكی وەك كوردێكی راوەستا. نەچووە باری حەتتا سەر رادۆش، بەشەر فەرق دەكات. فاروق كەیخوسرەوی چوو بۆ ئەو لایەو و رەحمەت چوو بۆ ئەو لایە. بەڵام وەختێكی بردیانە زیندان عەفوەكەیان بۆ خۆیان شكاند، چووە زیندان و سێ ساڵ پاشان لە گەڵ جەمعیك ئازاد بوو، هاتە درێ، سێ ساڵی كێشا، كابرای ئیعدامی سێ ساڵ زیندانی كێشا، دیارە **شێخ عوسمانیش** كۆمەكی بوو،بۆخۆشی شیركەتی دەكرد لە مەراسم و نووسین و جێژن و فلان و ئەوانە، بەڵام زەعفە. بە عینوانی زەعفی دەزانین، بەڵام فاكتی دیكەم لە سەری نییە. لە سەر مەسەلەی دیكە.

هەڵوەشانەوەی پەیرەوانی كۆنگرەی چواری حیزبی دێموكرات و توانەوە لە حیزبی توودەدا

برایم فەرشی: مامە غەنی دوای زەربە بە حیزبی توودە، ئێوە هێزەكانتان بردە شاخی، چەند ساڵ لە شاخی مانەوە، لەوێوە واریدی حیزبی توودە بوون و چوونە هەیئەتی سیاسییەكەیەوە، ئەو رەوەندە چۆناوچۆن بوو؟

غەنی بلوریان: وەلاهی ئەو رەوندە، بەو جورە بوو ئێمە وەختێك چووینە شاخی، تێعدادێكی زۆر بوو، ئەكسەریت و حیزبی توودە و پەیرەوانی كۆنگرەی چوار، شایەد 400 كەسێك بووبێ. ئەمن بە نییەتی ئەوەی كە، جەلەسەیەكمان گرت، بە نییەتی ئەوەی نەهاتم كە لە ئوروپا[بمێنمەوە] ، بە نییەتی ئەوەش نەهاتبووم ببم بە حیزبی توودە. نییەتەكە رۆژی ئەوەڵ ئەوە نەبوو، ئەو مەسەلە ئەسڵەن بۆ من مەترەح نەبوو، نییەتی ئەوەش نەبوو كە ئیدغام بكرێ، بەو نییەتە هاتمە دەرێ، كە ئەمن حیزبی توودە كە لە گەڵ حیزبی كۆمۆنیستی عێراق لە گەڵ دەوڵەتی یەمەنی جنووبی ئیرتباتی هەیە لە تەجروبەی حیزبی دێموكراتی كوردستان كە ئەو دەم قاسملو و ئەوان لە عێراقێ بوون لە تەجروبەی ئەوان ئیستفادە بكەم، وەكوو **سەید رەسوڵی بابی گەورە** و مەلا **حەسەنی شێوەسەڵی** و ئەوانەیان ناردبوو بۆ یەمەنی جنووبی تەعلیماتی نیزامیان دیبوو، ئەوەم لە زیهنی دابوو، نەقشی ئەوانەم لە نێو پێشمەرگەی حیزبی دێموكراتدا دیبوو، كە ئەوانە چە نەقشێكیان لە حیزبی دێموكراتدا بازی كرد، مەخسوسەن سەید رەسوڵ بابی گەورە. چەندیان تەعلیماتی نیزامی دا بە پێشمەرگە و تەواوی ئەوانەی ئارپیجی فێربوون، زییدی هەوایی فێربوون، ئینفجارات فێربوون، سەید رەسوڵ نەقشێكی گەورەی لە حیزبدا هەبوو. زەعفیشی هەبوو، ئیرتباتی لە گەڵ عێراق هەبوو، وابەستەگی لە گەڵ عێراق هەبوو. لە گەڵ موخابراتی عێراق و سازمانی ئەمنیەتی عیراق ئیرتباتی هەبوو. ئەوانەشی هەبوو. و زۆر ئەفرادی دیكە لە حیزبی دێموكراتدا نەقشیان هەبووە لە گەڵ موخابرات ، وابەستە بوون ئێستاش لە رەهبەریاندا هەیە، كە وابەستەن، موشەخەسەن ئەمە دەزانین چ كەسانێكن. بەڵام ئێمە لە سەر ئەو فیكرە، بتوانین ئەو جەماعەتە نەك پەیرەوانی كۆنگرەی چوار، كوللی ئەو جەماعەتە بە عینوانی كادری میللەتی كوردمان بە حیساب دەهێنا، ئەوە ئەكسەریت بوو، ئەوە حیزبی توودەیە و ئەوە كۆنگرەی چوارە مەترەح نەبوو. بە عینوانی ئینسانهای كورد كە تێگەیشتوون، ئەگەر ئەوانە لە گەردوونە خارج بن. میللەتی كورد زەرەرر دەكات، ئەگەر ئەمە بتوانین ئەوانە دەستیان بگەیێنینە وڵاتێكی كە بتوانن تەعلیم ببینن، و حیفز بن، بۆ مە ئەرزشی هەیە. یەك ئەوە، یەكیش ئەوە مەشوەرەت بكەین، كە بلاخرە ئێمە لە گەڵ حیزبی توودە پەیوەندمان هەبوو، بەوەسیلەی حیزبی توودە، دەستمان بگاتە جێگایەكی دیكە، جەریاناتێكی دیكە بتوانین، خۆمان مەترەح كەین، وەك كۆنگرەی چوار دەتوانی چ حەرەكەتێكی بكەی. كێ كۆمەك و یاریدەمان دەدا بتوانین شتێكی بكەین، ئێمە ناتوانین لە عێراق و ئیران و توركیەی ورگرین. ئێمە چاومان لە هاوفكرانی خۆمان لە سەتحی جیهان بوو. چ لە داخڵ و چ لە خارج. بچین ئەوە مەترەح كەین بزانین چێمان پێدەكرێ، موتەسفانە، موتەئەسفانە ئەوەی كە ئەمە لە شاخی فیكرمان دەكردەوە، ئەوەی كە ئەمە لە گوزەشتەدا فكرمان دەكردەوە، ئەوەی ئەمە لە سەر ئەحزابی برادەر حیسابمان دەكرد.ئەو شتانە باس ناكەین چۆن چووینە شاخی...

برایم فەرشی: حەرەكەتە سیاسییەكەتان

غەنی بلوریان: حەرەكەتی سیاسی نەبوو هەستاین چووینە شاخی. هەستاین چووین بۆ دمیشق، لەوێ ڕا چووین بۆ ئوروپا. لە یەكێك لە وڵاتانی سوسیالیستی دەگەڵ **خاوەری** كە مەسئولی برون مەرزی حیزبی توودە بوو، تەماسمان گرت. چووین ئەو مەسەلەمان لە گەڵ مەترەح كرد، كە 400 نەفەر ئینسان لەو كێوەی هەیە، هەموو كادری كوردن، ئینسانی باشن، ئینسانی شەریفن، بۆ دوارۆژی جونبشی كارگەری ئێرانیش، و بۆ خەڵكی كوردیش ئەرزشیان هەیە، پێشنهادی ئێمە ئەوەیە، كە حیزبی توودە كۆمەك بكات، كە دەوڵەتی یەمەنی جنووبی، ئەمن ناناسێ مومكینە بە ئیسم بمناسن، بەڵام پرنسیب فەرق دەكات. كاشكی كاشكی ئێمە ئەوەمان لە گەڵ حیزبی كۆمۆنیستی عێراق مەترەح كردبایە، بەڵام چوون ئێرانی بووین لە داوی حیزبی توودە كەوتین. كاش ئەو دەم ئەو مەسەلەیەم لە گەڵ **عەزیز محەمەد** باس دەكرد، بەڵام پیاو وەختێكی ئەو شناختەی نەبوو، شناخت مەسەلەیەكی موهیمە وەختێك شناختت نییە ئیشتبا دەكەی. ئیشتبای ئێمە بەر ئەسەری شناختی نادروستی ئێمە بوو.

كوتم[] ئەمن بە شوێنێكیدا هاتووم، هێزێك[حزبی شیوعی عیراق] ئەمنی هێناوە، بە جێگایەكیدا هاتووم، بە شوێنێكی دا هاتووم، بە 20 رۆژان، بە سڵامەت گەیشتووم. ئێستا دەبێ پێنج، پێنج و دە دە لەو شوێنە رەدكەین واریدی سورییەیان

بکەین. لەوێرا بە عینوانی پێشمەرگەی حیزبی کۆمۆنیست یان پێشمەرگەی فلستین بیانهێنینە یەمنی جنووبی. با ئەوانە مونتەقل بن بە وێ، لەوێ ئەو هێزە بمێنێتەوە. هەم تەعلیماتی نیزامی دەبینێ، ئەمن بۆخۆم دەچم لە تەنیشتیان دادەنیشم، سەرپەرەستیان دەکەم، واداریان دەکەم بخوێنن و بنووسن، کار بکەن، پەروەردە بن بۆ دوارۆژی ئەو میللەتەی زۆر زۆر ئەهمیەتی هەیە. بۆ جونبشی کۆمۆمنیستی ئێرانیش ئەرزشی هەیە.
خاوەری کوتی فکرێکی فوقلعادە بکرە، و ئەمن یەکێک لە کارەکانم ئەوەیە[] پێش پلۆنۆمی هەژدە ئەو کارە بکەم. جارێ فێعلەن "برون مەرز"ین، لە موردی سەرنویشتی خۆماندا مەشوەرتمان لە گەڵ کرد کە چ بکەین. کۆنگرەی چوارەم چ بکات؟ لەو شاخەی ماوینەوە، ئیشتبامان کرد، کۆنگرەی چوارمان تەشکیل دا، بەڵام ئێستا چی بکەین؟
ئەگەر ئەوانە بێنە یەمەنی جنووبی، ئەگەر ئێمە نەزەرمان ئەوەیە موسەلەح بین لە کوردستان، بەرنامەیەکی دیکەی دەوێ، ئیمکاناتی دەوێ، بەنابەرئین ئێمە ناتوانین لە جەهاتی دەوروبەر ناتوانین ئەسلەحە وەرگرین، ئەگەر ئەو کارە بکەین دەبینە هەمان کە خۆمان ئینتقادیان لێ دەکەین.
کوتی "حرف این را نزن، اینکه ما اینهارا مصلح کنیم" دیارە حیزبی توودە هیچ وەخت لە فکری پەروردەکردنی ئەفرادی موسەلەحدا نییە. هیچ وەخت لە فکری کادری نیزامیدا نییە. چوون کاری ئەوە نییە. ئەسڵەن روحیەی ئەوەی نەبوو، لە تاریخدا سابتی کردووە. ئەمە دیتمان چی بکەین، مودەتها لێی گوزرا و چەندین بار لێی تیکرار کراوە بەڵام نەیکرد، نەیکرد، ئیقدامی نەکرد. هەتا جەنگی کوردەکانی تورکیا لە گەڵ تورکیە دەستی پێکرد. کە دەستی پێکرد کاک "**حەمەدەمین**"[سیراجی] و "**نەوید**"یش[موعینی] نەیانتوانی بگەڕێنەوە، چوون ئێمە ئەوانەمان ناردەوە، ئەوانە مودەتێک مەحتەل و سەرگەردان مانەوە، بۆ ئەو تەسمیم گیرییەی کە چ دەکات ئەو کابرایە. بلاخرە ئەوانەمان ناردەوە. ناردمانەوە روفەقا کوتیان لە سوریە رێگا نییە، رێگا بەستراوە ئێمەش ناتوانین هات و چۆ بکەین. هەم ئەو لامان چوو هەم ئەم لامان چوو. نەتیجە چ بکەین سەرگەردانماینەوە لەو حەوایە. ئەو عالەمەش لەو شاخە سەرگەردانن، کۆمەکێک ئیمکاناتێک، هیچ. پاشان پلۆنۆمی هەژدە تەشکیل بوو ئەوانە لە ئێمەیان داوا کرد، ئێوە کە ئێستا لێرەن و ماونەتەوە بە عینوانی کۆنگرەی چوار مەسئەلەیەکن، سەدێکن لە رێگای نزیکبوونەوەی ئێمە لە گەڵ حیزبی دێموکرات و قاسملو ، بۆ رەفعی ئەو موشکلە ئێمە پێشنهاد دەکەین ئێوە وەرنە ناو حیزبی توودەوە. ئێمە کوتمان ئیمکانی تەفاهومتان لە گەڵ حیزبی دێموکرات هەیە؟ کوتی ئیمکانی تەفاهوممان زۆرە، کوتم ئەگەر ئیمکانی تەفاهوم زۆرە ئێمە بۆ جوبرانی ئەو ئیشتباهاتەی خۆمان، دەتوانین بێین لە نێو حیزبی توودەدا بین و حەتتا ئەگەر تەفاهوم بکرێ ئێمە بچینەوە نێو حیزبی دێموکرات، بۆ ئێمە مەسەلەیەک نییە، ئیعتراف بە ئیشتباهاتی خۆمان[دەکەین و] دەچینەوە، هیچ ئیشکالی نییە. کوتی"آفرین روحیه عالیه" ئێمە قوبوڵمان کردو هاتین خۆمان[] تێکەڵاوی ئەو جەریانەی کرد. دیارە ئەوان ئیقدامیان کرد لە گەڵ قاسملو، بەڵام شوجاعەتی ئەوەیان نەبوو کە ئەو 9مادەیە رەد بکەنەوە. دیارە[ئەوان] باوەڕیان بە قاسملو نەدەکرد. دیارە فکریان دەکردەوە کە قاسملو لە پێشدا دەیەوێ، شادوئیمانیان پێ بینێ ، ئەوە کە لە رۆژنامەی مردم دا کە تەکزیب بکەنەوە، پاشان لێیان لە هەرا دەن. چوونکوو ئەوانیش قاسملویان دەناسی، قاسملوش ئەوانی دەناسی. چوون قاسملو کە هاتە ئێرە[پراگ] بە منی کوت ئەتۆ لە گەڵ ئەوانەت پێناکرێ، ئەمن دەیاناسم ئەمن لە گەڵیان بووم، وەرە بچینەوە کن مە، هەرچی تۆ دەڵێی وا دەکەین، ئەوەش رەفیق **عەزیز محەمەد** بانگی دەکەین، دەینووسین هەرکمان لە سەر دەستی عەزیز مەحەمەد ، هەرچی تۆ دەڵێی وادەکەین. کوتم بە ئیمزاو سەند کار ناکەم **قاسملو**، ئەتۆ چاک دەناسم ئەتۆ هیچ وەخت لە حیزبی دێموکراتی کوردستاندا هەرچی ئەمن کوتم نەتگوتوە نا، وەلی هەمیشە چووی لە بنەوە خراپت کردووە. بەرعەکسی ئەوەت کردووە کە تەسوییمان کردووە. نمونەی سپای رزگاریم بۆ هێناوە ، کوتم مەگەر لە جەلەسەی هەیئەتی سیاسیدا تەسویب نەکرا کە سپای رزگاری خەڵع سیلاح بکرێ، ئەتۆ لەو لا "**فەتاحی خولەست**" لە پیرانشار کە موریدی خاندانی تەوێڵەی بوو لەوێرا ناردت لە گەڵ "**مادحی نەقشبەندی**" ئیرتباتت گرت لەولایەش تەلەفونی بە "**مەلا محەمەدی جەوانرودی**"ت کوت لێیانگەرێ، ئاخە تۆ موسەوباتی هەیئەت سیاسیت ژێر پێ نا، بە هەزاران شتی وات هەبوو قاسملو، دەگەڵ عیراق قەرار بوو ئیرتبات نەگری، گرتت. کوتی ئەلعان من نیروەکانی خۆم کشاندۆتە دوواە لە گەڵ **جەلال تاڵەبانی**، لە لای جەلال تاڵەبانیم داناوە. لەوێ خەریکە هەموو رۆژێکیش جەلال تاڵەبانی دەعوەت دەکەین، لە کن مەیە، ئەوە پێشبینیم کردوە خۆم نەجات دەم. کوتم برۆ لە عەمەلدا نیشانی بدە کە ئەو کارەی دەکەی، دە عەمەلدا نیشانی بدە کە ئیستقلالت هەیە. ناڵێم دوژمنایەتی لە گەڵ عیراق بکە، ئەمن ئینسانێکی سیاسیم، موخالفی دوژمنی کردن لە گەڵ هەر کەسم، کە ئێستا ئێوە لە حەرەکەتدان. بەڵام خۆت لە ژێر تەعەهود بێنە دەرێ، یەک .
دوو لە گەڵ بارزانیەکان ئاشت بەوە. زۆرت لیکوشتن قاسملو، پێشمەرگەی بارزانی، دە شەڕی دەگەڵ سەدامی دا، بە برینداری 50 و 60 بە کەلاکی کامیۆن. دەیانهێنانەوە ، پێشوو پێدەگرتن دەتانکوشتن، بە بریندار لە ماشێنەکاندا تفەنگەکانتان دەبرد، خانەوادەی بارزانیەکانتان بۆ خۆم نازر و شاهد بوو، چواردانە لەندەرور بۆمبوو بۆ دانانەوە هەر چوار مونفەجر کردن، ژن و منداڵ و پیاویان تێدا نەبوو. ئەو کارەت کردووە، ئەوە بەر ئەساسی ئەو حەوت مادەیە بوو کە مادەی یەکیان، مبارزە عەلەیی ئەوانە بوو، برۆ لە گەڵ بارزانیەکان ئاشت بەوە. چوون ئەمن لە گەڵ بارزانیەکان نێوانم خۆشە، زۆر دۆست و سەمیمیم، دەتوانم کۆمەکیشت پێ بکەم لەو رابیتەیەدا، کوتی ئێستا لە گەڵ ئەوانە ئیختلافم نییە، ئاتەش بەسی غەیر مودەوەنمان هەیە، پیشمەرگەمان بە کن یەکتردا دێن دەروون، کاریان بە یەکتری نییە. کوتم ئەوە کافی نییە دەبێ دۆست بی. چوون بۆ دوارۆژێ پشتی تۆن. ئەگەر راست دەکەی دەتەوێ لە سەدامی جۆێ ببیەوە. بە جەلال تاڵەبانی مولحەق بووی. ئەوانیش نیروون، نیرویان قەویترە لە بارزانیەکان، دەتوانن کۆمەکی تۆ بن، کوتی من بۆ

ئەوە حەول دەدەم، کوتم برۆ تۆ حەول بدە، حەرەکاتەکەت بکە، ئەگەر ئەمن بۆم ئیسبات بوو ئەتۆ موستەقلی واقعەن، فەقەت دۆستی عێراقی ئیستقلالت هەیە، ئەمن زۆر بە راحەتی دێمەوە کنت، هیچ ئیمزاشی ناوێ، بەڵام باوەڕت پێناکەم، برۆ ببینی لە جەریانی عەمەلدا. >>**تەواو**<<